

ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวด้าน
การจัดการทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมในจังหวัดนครราชสีมา
และจังหวัดปราจีนบุรี

สมพล ชีวะประเสริฐ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์จังหวัดปทุมธานี

พ.ศ. 2558

APPROPRIATE LEADERSHIP FOR SENSITIVE AREA COMMUNITY
DEVELOPMENT OF FOREST RESOURCES AND ENVIRONMENT
MANAGEMENT IN NAKHON RATCHASIMA AND
PRACHIN BURI PROVINCES

SOMPOL CHEEVAPRASERT

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF DOCTOR OF PUBLIC ADMINISTRATION
IN PUBLIC ADMINISTRATION
GRADUATE SCHOOL
VALAYA ALONGKORN RAJABHAT UNIVERSITY
UNDER THE ROYAL PATRONAGE PATHUM THANI

2015

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์   ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวด้านการจัดการ
ทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมในจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดปราจีนบุรี

ชื่อนักศึกษา   สมพล ชีวะประเสริฐ

รหัสประจำตัว   54B73330209

ปริญญา   รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชา   รัฐประศาสนศาสตร์

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

..... ประธาน

(ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.บุญเรือง ศรีเหรียญ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธาน

(อาจารย์ พลเอก ดร.เกษมชาติ นเรศเสนีย์)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.บุญเรือง ศรีเหรียญ)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.พรมภา เตียสุธิกุล)

..... กรรมการและเลขานุการ

(ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิ

(อาจารย์ ดร.บุญเลิศ ไพรินทร์)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิ

(รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรินทร์ ชาญศิลป์)

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรธนิษ ศรีโวหาร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 11 เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๘

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวด้านการจัดการทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมในจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดปราจีนบุรี
ชื่อนักศึกษา	สมพล ชีวะประเสริฐ
รหัสประจำตัว	54B73330209
ปริญญา	รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชา	รัฐประศาสนศาสตร์
ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง
กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	อาจารย์ ดร.บุญเรือง ศรีเหรียญ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวด้านการจัดการทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมในจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดปราจีนบุรี 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวด้านการจัดการทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมในจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดปราจีนบุรี 3) เพื่อเสนอตัวแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวด้านการจัดการทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมในจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดปราจีนบุรี โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 450 คน จากผู้นำชุมชนในพื้นที่อ่อนไหว ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้นำศาสนา และกลุ่มประชาชนชาวบ้าน โดยสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิและการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 43 คน จากผู้นำชุมชนในพื้นที่อ่อนไหว ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 10 คน กลุ่มผู้นำชุมชน 10 คน กลุ่มผู้นำศาสนา 8 คน และกลุ่มประชาชนชาวบ้าน 15 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือเก็บข้อมูลใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลจากการตีความเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวด้านการจัดการทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมในจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดปราจีนบุรีโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.86$, S.D. = 0.50) และเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่า ดังนี้ ด้านมีมนุษยสัมพันธ์ ด้านการให้ความรู้ความเข้าใจ ด้านความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ด้านการเป็นนักประชาธิปไตย ด้านการประชาสัมพันธ์และสื่อสาร ด้านพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็ง และด้านปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ตามลำดับ

2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวด้านการจัดการทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมในจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดปราจีนบุรี ประกอบด้วย

(1) ปัจจัยสภาพพื้นที่ศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.84$, S.D. = 0.56) และเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ดังนี้ ด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า ด้านการพัฒนาพื้นที่ และด้านการกำหนดพื้นที่สาธารณะ (2) ปัจจัยการพัฒนาชุมชน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.86$, S.D. = 0.54) และเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ดังนี้ ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน ด้านความร่วมมือในการพัฒนา ด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และด้านพัฒนาเศรษฐกิจ โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลเรียงตามลำดับค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยบางส่วน ดังนี้ (1) ปัจจัยการหยุดยั้งการบุกรุกทำลายป่า ($\beta = 0.29$) (1) ปัจจัยการพัฒนาชุมชนโดยความร่วมมือของประชาชน ($\beta = 0.22$) และ (3) ปัจจัยการพัฒนาพื้นที่ ($\beta = 0.18$) โดยปัจจัยทั้งสามสามารถอธิบายความผันแปรของภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวได้ร้อยละ 40 ($R^2 = 0.40$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) เสนอตัวแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวด้านการจัดการทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมในจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งได้ข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิจัยเชิงปริมาณ รวมถึงการตรวจสอบและยืนยันตัวแบบโดยผู้ให้สำคัญ 10 คน ดังนี้ (1) ปัจจัยนำเข้า โดยประกอบด้วย ด้านการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า และด้านความร่วมมือของประชาชนในรูปแบบเครือข่ายภาคประชาสังคม (2) ปัจจัยกระบวนการ ประกอบด้วย ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว 7 ด้าน ประกอบด้วย ตัวแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว คือ DURCARD มีความหมาย ดังนี้ D= การพัฒนา (Development), U= ความเข้าใจ (Understanding), R=ความสัมพันธ์ (Relationship), C=ตรวจสอบได้ (Check), A=การโฆษณาประชาสัมพันธ์ (Advertise), R=กฎระเบียบ (Regulations) and D= ประชาธิปไตย (Democracy) และ (3) แนวทางการพัฒนาหลักสูตรโดยสถาบันการศึกษาต่างๆ ในพื้นที่ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน โดยใช้ตัวแบบ DURCARD เป็นต้นแบบในการพัฒนา

Thesis Title	Appropriate Leadership for Sensitive Area Community Development of Forest Resources and Environment Management in Nakhon Ratchasima and Prachin Buri Provinces
Student	Sompol Cheevaprasert
Student ID	54B73330209
Degree	Doctor of Public Administration
Field of Study	Public Administration
Thesis Advisor	Professor Dr.Boonton Dockthaisong
Thesis Co-Advisor	Dr.Boonrueng Sriharun

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) study the appropriate leadership for sensitive area community development of forest resources and environment management in Nakhon Ratchasima and Prachin Buri provinces, 2) study the factors affecting the appropriate leadership for sensitive area community development of forest resources and environment management in Nakhon Ratchasima and Prachin Buri provinces, and 3) to propose an appropriate leadership model for sensitive area community development of forest resources and environment management in Nakhon Ratchasima and Prachin Buri provinces. Mixed methods of research, quantitative and qualitative were applied. The quantitative research was done using a sample of 450 respondents from the community leaders in sensitive areas consisting of executives in Local Administrative Organizations, community leaders, religious leaders, and indigenous philosophers. The sample was selected by stratified random sampling and simple random sampling. The tool for data collection was a 4-level rating scale questionnaire. The statistics for data analysis were percentage, average, standard deviation, and multiple regression analysis. The qualitative research involved 43 key informants purposely selected from community leaders in sensitive areas and consisted of 10 executives in Local Administrative Organizations, 10 community leaders, 8 religious leaders, and 15 indigenous philosophers. The tool for data collection was a structured interview and the data were analyzed by content interpretation.

The research results show that:

1) The appropriate leadership for sensitive area community development of forest resources and environment management in Nakhon Ratchasima and Prachin Buri provinces was, overall and for each aspect, at a high level ($\bar{X} = 2.86$, S.D. = 0.50).

Ranking each aspect from a highest to lowest mean we have: the aspect of human relations, the aspect of knowledge and understanding, the aspect of transparency and check, the aspect of democracy, the aspect of public relations and communication, the aspect of development based on community strength and the aspect of rigorous legal practices.

2) The factors affecting the appropriate leadership for sensitive area community development of forest resources and environment management in Nakhon Ratchasima and Prachin Buri provinces were composed of (1) the factor of the studied area, which was overall and for each aspect at a high level ($\bar{X} = 2.84$, S.D.=0.56). Ranked from a highest to lowest mean were the aspect of natural resource prevention, the aspect of cessation of forest destruction, the aspect of area development and the aspect of identification of public area (2) the factor of community development was, overall and for each aspect also at a high level ($\bar{X} = 2.86$, S.D. = 0.54). From highest to lowest mean, they were the aspect of area development, the aspect of cooperation in development, the aspect of information technology development, the aspect of natural resources and environment management and the aspect of economic development. The factors affecting the effectiveness that ranked from the high partial regression coefficient as (1) the factor of cessation of forest destruction ($\beta = 0.29$) (2) the factor of community development by the cooperatives of people ($\beta = 0.22$) and (3) the factor of area development ($\beta = 0.18$). These three factors explained at 40.00 percent ($R^2 = 0.40$) of the appropriate leadership for sensitive area community development at a statistical significance of 0.05.

3) The proposed appropriate leadership model for sensitive area community development of forest resources and environment management in Nakhon Ratchasima and Prachin Buri provinces as summarized from in-depth interviews and the quantitative research as well as examined and confirmed model by 10 key informants has the following as (1) the factor of inputs; composed of the aspect of area development for sustainable tourist destinations, the aspect of cessation of forest destruction and cooperatives of people relying on civil society networks (2) the factor of process; composed of appropriate leadership for community development in sensitive areas following the DURCARD model namely, D= Development, U= Understanding, R= Relationship, C= Check, A= Advertise, R= Regulations and D= Democracy and (3) guidelines to develop the curriculum for education institutions in similar contexts based on the DURCARD model as a prototype of development.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและการช่วยเหลือเกื้อกูลจากคณะครู อาจารย์ บุคคลหลายท่าน และกัลยามิตรหลายคน ผู้วิจัยใคร่ขอแสดงกิตติกรรมประกาศดังนี้ ขอกราบ ขอบพระคุณประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง กรรมการที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.บุญเรือง ศรีเหรียญ อาจารย์ ดร.บุญเลิศ ไพรินทร์ อาจารย์ พลเอก ดร.เกษมชาติ นเรศเสนีย์ และรองศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ นิยมางกูร ที่ถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์และ คำแนะนำที่มีคุณค่า ส่งผลให้การทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความก้าวหน้าต่อเนื่อง และกราบ ขอบพระคุณอาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทวิทยการอันมีค่ายิ่ง ตลอดทั้งผู้ให้คำชี้แนะปรึกษาแก่ผู้วิจัย ทุกท่าน

ขอกราบอาจารย์ทุกท่านในโครงการรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิตที่ได้ประสิทธิ์ประสาท องค์ความรู้ ให้คำปรึกษาดูแลเอาใจใส่จนงานสำเร็จเรียบร้อยตามเจตนารมณ์

คุณค่าและประโยชน์ได้อันพึงจะมีในดุษฎีนิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาแต่พรหมแห่งบุตร คือ บิดา-มารดา พระคุณยิ่งใหญ่คือให้การศึกษาที่บรรลุล่วงวัตถุประสงค์ แม้จะล่วงลับไปแล้วแต่ดวงวิญญาณ ของผู้มีพระคุณสูงสุด

สมพล ชีวะประเสริฐ

GRAD VRU

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามการวิจัย.....	4
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	4
1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	5
1.6 นิยามปฏิบัติการ.....	5
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
2.1 แนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำชุมชน.....	9
2.2 แนวคิดและทฤษฎีการจัดการพัฒนาชุมชน.....	20
2.3 นโยบายการบริหารจัดการภาครัฐ.....	32
2.4 แนวคิดและทฤษฎีความร่วมมือของผู้นำ.....	42
2.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม.....	54
2.6 แนวคิดและทฤษฎีสังคมและวัฒนธรรม.....	66
2.7 สภาพพื้นที่ทำการศึกษา.....	80
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	86
2.9 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	91
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	92
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	92
3.2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	93

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	97
3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย.....	97
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	98
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	99
3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	100
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	102
4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ.....	102
4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	137
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ.....	164
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	170
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	170
5.2 การอภิปรายผล.....	200
5.3 บทสังเคราะห์ผลการวิจัย.....	207
5.4 ข้อเสนอแนะ.....	208
บรรณานุกรม.....	210
ภาคผนวก	221
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม.....	222
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์.....	232
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัย.....	238
ภาคผนวก ง หนังสือขออนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย.....	241
ภาคผนวก จ ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC).....	247
ภาคผนวก ฉ ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นทั้งฉบับ.....	256
ประวัติผู้วิจัย.....	260

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1	กลุ่มตัวอย่างการวิจัย..... 93
3.2	ตัวแปรและตัวชี้วัดตามกรอบแนวคิดในการวิจัย..... 94
4.1	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล..... 103
4.2	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นที่ศึกษา โดยส่วนรวม..... 106
4.3	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นที่ศึกษา ด้านการพัฒนาพื้นที่.... 106
4.4	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นที่ศึกษา ด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ..... 107
4.5	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นที่ศึกษา ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า..... 108
4.6	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นที่ศึกษา ด้านกำหนดพื้นที่สาธารณะ..... 109
4.7	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาชุมชน โดยส่วนรวม..... 109
4.8	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาชุมชน ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ.... 110
4.9	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาชุมชน ด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม..... 111
4.10	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน..... 112

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.11 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาชุมชน ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน.....	113
4.12 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาชุมชน ด้านการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ.....	114
4.13 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวโดยส่วนรวม.....	115
4.14 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวด้านนักประชาธิปไตย.....	115
4.15 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ด้านมีมนุษยสัมพันธ์.....	116
4.16 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ด้านการประชาสัมพันธ์และสื่อสาร.....	117
4.17 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ด้านปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด.....	118
4.18 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ด้านพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็ง.....	119
4.19 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ด้านความโปร่งใสและตรวจสอบได้.....	120

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.20 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ด้านการให้ความรู้ความเข้าใจ.....	121
4.21 แสดงเมตริกค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษาต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว.....	122
4.22 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยการพัฒนาพื้นที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว.....	123
4.23 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว.....	124
4.24 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่าที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว.....	125
4.25 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอย ด้านการกำหนดพื้นที่สาธารณะที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว.....	125
4.26 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษาโดยรวมที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว.....	126
4.27 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษาโดยรวมที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว โดยการปรับลดตัวแปรด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ.....	127
4.28 แสดงเมตริกค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในการพัฒนาชุมชนต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว.....	128
4.29 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยด้านพัฒนาเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว.....	129
4.30 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว.....	130
4.31 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว.....	130
4.32 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชนที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว.....	131

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.33 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว.....	132
4.34 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยตัวแปรการพัฒนาชุมชนที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว.....	133
4.35 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยตัวแปรการพัฒนาชุมชนที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว โดยการปรับลดตัวแปรด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	134
4.36 แสดงเมตริกค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันของการวิเคราะห์โดยภาพรวมระหว่างตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษา การพัฒนาชุมชนมีความสัมพันธ์ต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว.....	135
4.37 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษา การพัฒนาชุมชนที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว.....	136
4.38 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษา การพัฒนาชุมชนโดยรวม ที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว เฉพาะตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ.....	137

สารบัญญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	แผนภูมิแสดงทฤษฎีลำดับความต้องการ 5 ชั้นของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs).....	22
2.2	องค์ประกอบของการพัฒนาชุมชน.....	27
2.3	กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	91
5.1	ตัวแบบภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว.....	207

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์ในยุคอดีตกาล สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ภายใต้ศักยภาพของ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีความอุดมสมบูรณ์ สามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างเต็มที่ ซึ่งมนุษย์ยุคแรกนั้นเปรียบเสมือนเป็นสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่งของระบบนิเวศน์ธรรมชาติ ลักษณะและระดับของการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรง (วศิน อิงคพัฒนากุล, 2548) และในช่วงศตวรรษที่ 19 และ 20 มนุษย์ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยมนุษย์นำพลังงานจากธรรมชาติมาใช้ แต่ปล่อยสารพิษกลับเข้าสู่สิ่งแวดล้อม ซึ่งมนุษย์จะต้องรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมในครั้งนั้น และยุคปัจจุบันประชากรของโลกโดยทั่วไป ได้มีความตระหนักถึงความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาในหลายรูปแบบ ซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนมีความสำคัญต่อการประชุมระดับโลก และนานาชาติต่างให้ความสนใจ แสดงความรับผิดชอบต่อการพัฒนาประเทศมากขึ้น ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2535 ที่กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล ได้มีการลงนามร่วมกันของผู้นำประเทศต่างๆ กว่า 150 ประเทศ ในการประชุมที่ UNCED (United Nation Conference on Environment and Development) หรือ เอิร์ธซัมมิต (Earth Summit) เอกสารสำคัญที่ลงนามร่วมกันเรียกว่า ปฏิญญาริโอและแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) การลงนามนี้เป็นการรับรองว่า แต่ละประเทศจะแสดงถึงพันธกรณีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสภาพแวดล้อมและการพัฒนา เพื่อการดำเนินชีวิตที่ยั่งยืนบนโลกในคริสต์ศตวรรษที่ 21 (ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2553)

สำหรับการพัฒนาในประเทศช่วงที่ผ่านมา ได้มุ่งเน้นและให้ความสำคัญเป็นพิเศษ กับการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจจนความเชื่อที่ว่า หากเศรษฐกิจมีการขยายตัวสูง รายได้ของคนในชาติก็จะเพิ่มขึ้นและมีมาตรฐานการดำรงชีวิตของประชาชนก็จะสูงตามไปด้วย แต่ในความเป็นจริงการขยายตัวทางเศรษฐกิจในเชิงปริมาณดังกล่าว เกิดจากการขยายตัวทางการผลิตอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรมและภาคบริการ ที่ได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมากมาย เพื่อป้อนกระบวนการผลิตโดยมิได้มีการวางแผนการใช้ประโยชน์อย่างรอบคอบ (จุฑาทิพ คล้ายทับทิม, 2550) จึงเกิดปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งประกอบไปด้วย

- 1) ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งที่ใช้แล้วหมดสิ้นไป เช่น ทรัพยากรแร่ธาตุ น้ำมันปิโตรเลียม เมื่อใช้หมดแล้วก็ยากที่จะหาสิ่งอื่นมาทดแทนได้ จึงจำเป็นต้องสงวนรักษาเอาไว้เพื่อป้องกันการขาดแคลน
- 2) ความต้องการทรัพยากรธรรมชาติของมนุษย์มากขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ประกอบกับโลกมีวิทยาการความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสูงขึ้น จึงรู้วิธีการที่จะแสวงหาทรัพยากรมาใช้ได้อย่างรวดเร็วและมีแนวโน้มที่จะนำทรัพยากรมาใช้ตอบสนองความต้องการมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันทรัพยากรนั้นมีปริมาณจำกัดและพัฒนาไม่ทันกับความต้องการในการใช้ มนุษย์จึงประสบกับปัญหาการขาดแคลนทรัพยากร
- 3) ทรัพยากรธรรมชาติส่งเสริมให้มีการพัฒนาด้าน

เศรษฐกิจ ในประเทศใดมีทรัพยากรอย่างอุดมสมบูรณ์ จะสามารถพัฒนาด้านเศรษฐกิจได้รวดเร็วกว่าประเทศที่ขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ และ 4) ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญก้าวหน้าทางวัฒนธรรม ในการที่ประเทศใดสามารถรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิทัศน์ที่งดงามตามธรรมชาติและมรดกทางประวัติศาสตร์ของชาติไว้ได้ ย่อมแสดงว่าประชาชนในประเทศนั้นเป็นผู้มีวัฒนธรรม (ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2553) นอกจากนี้ สถานการณ์การพัฒนาที่ผ่านมากล่าวได้ว่าประเทศไทยดำเนินแนวทางการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนซึ่งก็คือ การพัฒนาที่ก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ แต่การเติบโตของเศรษฐกิจกับได้สร้างปัญหาและผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมและด้านสังคม เป็นที่แน่ชัดว่า หากการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนยังคงดำเนินต่อไปในที่สุดแล้วความเจริญทางเศรษฐกิจก็ไม่อาจดำรงอยู่ได้ หากต้นทุนทางด้านสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมหรือหมดไปและการพัฒนาที่เน้นด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ได้สร้างผลกระทบให้แก่สังคมไทย ดังเช่น พฤติกรรมการผลิตและการบริโภคที่ไม่เหมาะสมของคนในสังคม การเสื่อมถอยในเรื่องศีลธรรม จริยธรรมและคุณค่าที่ตึงงาม (จุฑาทิพ คล้ายทับทิม, 2550)

จากความจริงที่ปรากฏขึ้นในปัจจุบัน เกี่ยวกับความตื่นตัวของสาธารณชนในทุกระดับ ที่ให้ความสนใจในการดำเนินการป้องกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอดีต โดยปราศจากการกำหนดนโยบาย แผนการที่ดีและเหมาะสม ทำให้ความผิดปกติที่เกิดขึ้นจากการเสียความสมดุลของสิ่งแวดล้อมได้ และทวีความรุนแรงให้ปรากฏในปัจจุบัน จนในบางกรณีก่อให้เกิดมหันตภัยที่ร้ายแรง และได้ย้อนกลับมาสู่มนุษย์และสังคมมนุษย์โดยส่วนรวมทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาคและระดับโลก เช่น การเกิดปรากฏการณ์ภาวะเรือนกระจก ภาวะภัย อุทกภัย แผ่นดินไหว เป็นต้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าความผิดปกติที่เกิดขึ้นเหล่านี้ มีต้นเหตุส่วนใหญ่มาจากกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์เป็นสำคัญ ดังนั้น หากไม่มีการกำหนดนโยบายและแผนการ ตลอดจนมาตรการที่ดีในการดำเนินการป้องกัน แก้ไขเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้ว ระดับของความรุนแรงของภัยพิบัติต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น ย่อมจะมีแนวโน้มที่จะรุนแรงมากขึ้นเป็นลำดับ

การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่ครอบคลุมการพัฒนาในทุกด้านและทุกมิติ กล่าวคือ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จิตใจ วัฒนธรรม โดยมีคนเป็นศูนย์กลางหรือเป้าหมายของการพัฒนา เพื่อให้คนอยู่ดีกินดีและมีความสุข ซึ่งหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐบาล ประชาชน ตลอดจนองค์กรพัฒนาเอกชน ที่เล็งเห็นและตระหนักในความสำคัญของการป้องกันและแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงได้พยายามทุกวิถีทางในอันที่จะดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และมีการบูรณาการแนวความคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสวงน การอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผนวกเข้ากับสถานการณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีการใช้รูปแบบมาดำเนินการประยุกต์ใช้ เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีการเปลี่ยนแปลงไป จนกระทั่งในบางพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์แต่เปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลง ได้เกิดความเสียหายขึ้นในรูปแบบต่างๆ กัน (วดีน อิงคพัฒนามกุล, 2548) การพัฒนาจำเป็นจะต้องมีภาวะผู้นำที่มีอิทธิพล ที่จะทำให้ผู้ตามปฏิบัติตามวัตถุประสงค์และบรรลุวัตถุประสงค์

โดยใช้อิทธิพลที่เกิดจากความสามารถส่วนตัว จูงใจผู้อื่นให้ปฏิบัติตามและทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินใจ กำหนดปัญหา วางแผนและรับผิดชอบต่อความอยู่รอดหรือการพัฒนาขององค์กร อีกทั้งยังมีส่วนทำให้เกิดวิสัยทัศน์ขององค์กร และเป็นตัวแทนของการนำความเปลี่ยนแปลงมาสู่องค์กร ดังนั้น การกระทำของผู้นำย่อมมีผลกระทบต่อบุคคลส่วนใหญ่มากกว่าที่บุคคลอื่นเป็นผู้กระทำ ผู้นำมีบทบาทที่แสดงทั้งต่อองค์ประกอบของงาน ซึ่งผู้นำจะต้องเป็นผู้จัดรวบรวบพฤติกรรม และมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของกลุ่มสมาชิก โดยทำให้กลุ่มสมาชิกทำงานได้ผลสำเร็จ มีความสามารถในการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นให้มีความเชื่อมั่นต่อองค์กรของตน โดยทำหน้าที่เป็นสื่อกลางที่จะประสานความต้องการของกลุ่มสมาชิก ให้มีความสัมพันธ์กับการทำงาน นอกจากนี้ ภาวะผู้นำมีรูปแบบที่เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งในพฤติกรรมของบุคคลซึ่งมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น (Cherrington, 1989) โดยมีคุณสมบัติภาวะผู้นำอย่างมีประสิทธิภาพ มีการปรับตัวและจุดประกายความคิดสร้างสรรค์ให้สมาชิก ในองค์กรพร้อมรับมือการเปลี่ยนแปลง และสนองตอบต่อนโยบายกลยุทธ์ขององค์กร ตลอดจนต้องทำความเข้าใจและเตรียมพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ของสภาพแวดล้อมที่มากกระทบต่อองค์กร

บริบทสภาพพื้นที่อ่อนไหวที่ทำการศึกษ อยู่ในพื้นที่ที่ติดต่อกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในเขตอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ป่าทับลาน ซึ่งมีผืนป่าติดต่อกันตามธรรมชาติอยู่ในเขตอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา และเขตอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ในสภาพพื้นที่อ่อนไหวในปี 2556 เกิดปัญหาหระหวางชุมชนในพื้นที่อ่อนไหวกับเจ้าหน้าที่รัฐ ได้ถูกดำเนินคดี ตาม พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ 2504 โดยการเข้าครอบครองพื้นที่ของนายทุนรายใหญ่และนักการเมือง เพื่อสร้างรีสอร์ทหรูและบ้านพักตากโอโซน ป่าเขาใหญ่และทับลานจึงถูกบุกรุกออกไปเรื่อยๆ ซึ่งเจ้าหน้าที่ไม่สามารถแยกแยะระหว่างพื้นที่ส่วนใดเป็นของนายทุน พื้นที่ส่วนใดเป็นพื้นที่ของชุมชนเดิม จึงเกิดปัญหาขึ้น ซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐได้ปฏิบัติตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี 30 มิถุนายน 2541 เจ้าหน้าที่รัฐได้มีการดำเนินการเยียวยาเพื่อให้วิถีชีวิตของชาวบ้านโดยเฉพาะใน 9 ตำบล ของประชาชนในตำบลที่ทำการศึกษ จะคืนกลับสู่ความสงบเรียบร้อย หายจากการหวาดผวจากการจับกุมของเจ้าหน้าที่รัฐ ส่วนนี้ผู้นำท้องถิ่นทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีส่วนสำคัญที่จะปฏิบัติตามกฎหมายในทิศทางที่ดีขึ้น ถูกต้อง มีการระดมความคิดและการประสานประโยชน์ชุมชน โดยการจัดระเบียบภายในพื้นที่อ่อนไหว ซึ่งมีการจัดระบบเพื่อให้เกิดความยั่งยืน อาจแสดงถึงการต่อต้านอำนาจรัฐโดยความรู้ความสามารถของผู้นำท้องถิ่นอย่างแนบแน่นกับชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

ในด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ชุมชนในพื้นที่อ่อนไหวเป็นพื้นที่ที่คนในเมืองแสวงหา เช่นอากาศที่เย็นสบายเกือบจะทั้งปี ทะเลหมอก ภูเขา น้ำตก ทำให้มีนักท่องเที่ยวหลั่งไหลมาเที่ยวชมกันเป็นจำนวนมาก สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นมีแนวโน้มที่จะถูกทำลาย การร่อยหรอลงของป่าที่ถูกทำลายทั้งโดยการกระทำของธรรมชาติเองและฝีมือมนุษย์ เพื่อป้องกันปัญหาดังกล่าว ทุกคนจึงต้องตระหนักถึงปัญหาาร่วมกันโดยศึกษาถึงลักษณะของปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้น ตลอดจนแสวงหาแนวทางการแก้ปัญหา

ชุมชนในพื้นที่อ่อนไหวมีความเข้มแข็งเป็นทุนเดิม ประชากรน้อย ทำให้ในแต่ละในพื้นที่อ่อนไหวล้วนแล้วเป็นบุคคลคู้หน้า คู้นเคย เครือญาติ จุนเจือกัน จนเกิดเป็นชุมชนเข้มแข็งรักแผ่นดิน

ถิ่นพักพิงอาศัยและทำกิน เกษตรกรจึงรักผืนป่าและแผ่นดินรวมถึงการเป็นต้นน้ำบางส่วน ซึ่งจะไหลลงสู่ปราจีนบุรี ทำให้พวกเขาทำเกษตรอินทรีย์ คือ ไม่ใช้สารเคมีประกอบการเกษตรกรรมอย่างสิ้นเชิง อันเป็นมาตรฐานที่ทุกคนใช้ร่วมกันและมุ่งมั่นอุดมการณ์เดียวกัน สิ่งเหล่านี้ผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีส่วนร่วมนำเป็นอย่างมาก ฉะนั้น การกระทำเป็นแนวทางเดียวกันแบบเกษตรอินทรีย์คงเกิดขึ้นมิได้ ผู้ศึกษาจึงอยากที่จะทราบว่า ภาวะผู้นำชุมชนดังกล่าวทั้งสองประเภทกระทำหรือดำเนินการอย่างไรและมีปัจจัยใด เป็นปัจจัยเหตุให้ชุมชนทั้งหลายเหล่านี้ เป็นปึกแผ่นเช่นที่เป็นอยู่และแสวงหาแนวทางเหมาะสมของการพัฒนาชุมชนนี้ ภายใต้ภาวะผู้นำที่ประชาชนต้องการ ควรจะมีหน้าตาแห่งคุณสมบัติ อุดมการณ์ทางความคิดรูปแบบอย่างไร เป็นต้น

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอชาติ จังหวัดปราจีนบุรี มีลักษณะเป็นอย่างไร

1.2.2 ปัจจัยใดบ้าง มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอชาติ จังหวัดปราจีนบุรี

1.2.3 ภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอชาติ จังหวัดปราจีนบุรี ที่เหมาะสมเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยไว้ 3 ประการ

1.3.1 เพื่อศึกษาภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอชาติ จังหวัดปราจีนบุรี

1.3.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอชาติ จังหวัดปราจีนบุรี

1.3.3 เพื่อเสนอตัวแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอชาติ จังหวัดปราจีนบุรี

1.4 ขอบเขตการวิจัย

ประกอบด้วยขอบเขตพื้นที่ ขอบเขตแหล่งข้อมูล ขอบเขตด้านเนื้อหา ขอบเขตด้านเวลา ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตพื้นที่การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิจัยเฉพาะพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอชาติ จังหวัดปราจีนบุรี

1.4.2 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเป็นการศึกษาข้อมูล ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากตำรา เอกสาร วิทยานิพนธ์ บทความและข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

2. เป็นการศึกษาข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มผู้บริหารปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้นำศาสนาและกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อประเมินภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชน

1.4.3 ขอบเขตเนื้อหาประกอบด้วย การประเมินแนวคิดจากกลุ่มผู้บริหารปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้นำศาสนาและกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อหาแนวทางการเตรียมการป้องกันปัญหาและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ปัญหาที่เคยเกิดมาแล้วและส่วนสุดท้าย เป็นการนำเสนอผลของการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1.4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา ใช้ระยะเวลาเพื่อการศึกษาและค้นคว้าข้อมูลตั้งแต่เดือนกันยายน 2556 ถึง เดือนมิถุนายน 2557

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้วิจัยถึงภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวพื้นที่ 9 ตำบล ของอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี และความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำชุมชนกับประชาชนในชุมชน ในบริบทการประสานนโยบายของรัฐบาล ตามความต้องการของชุมชนที่ถูกตอบสนอง รวมถึงบางส่วนของประชาชนทำการปฏิเสธต่ออำนาจรัฐ เนื่องจากความขัดแย้งในพื้นที่อ่อนไหวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และทับลาน โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Model) ใช้ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) และเชิงปริมาณ (Quantitative) คือ ผสมผสานการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlation Research) กับการสัมภาษณ์ (Interview) การสัมภาษณ์เชิงลึก การมีส่วนร่วม แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ตามระเบียบวิธีวิจัยให้ได้รับรูปแบบความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผล

1.6 นิยามปฏิบัติการ

1.6.1 ภาวะผู้นำที่เหมาะสม หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารมีอิทธิพลต่อผู้อื่น ในการทำให้กระบวนการมีจุดมุ่งหมายหรือทิศทางที่มีความหมาย เพื่อให้เกิดการรวมพลังความพยายามและความเต็มใจที่จะใช้ความพยายามนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ ประกอบด้วย 1) ด้านนักประชาธิปไตย 2) ด้านมีมนุษยสัมพันธ์ 3) ด้านการประชาสัมพันธ์และสื่อสาร 4) ด้านปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด 5) ด้านพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็ง 6) ด้านความโปร่งใสและตรวจสอบได้ และ 7) ด้านการให้ความรู้ ความเข้าใจ

ด้านนักประชาธิปไตย หมายถึง การเป็นนักปกครองภายใต้ระเบียบการบริหาร ตามอำนาจอธิปไตยอัน ประกอบด้วย อำนาจอธิปไตย อำนาจบริหารและและข้อปฏิบัติของสังคมที่มีอิสระโดยยึดหลักนิติธรรม (Rule by Law) ที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในทุกระดับของกระบวนการ

ด้านมีมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง ผู้นำชุมชนพื้นที่อ่อนไหวมีอัธยาศัยไมตรี เป็นมิตรกับประชาชน มีทักษะในการรับรู้และสื่อสารกับผู้อื่นได้ดี เป็นกัลยาณมิตรที่คอยช่วยเหลือแนะนำตลอดเวลา

ด้านการประชาสัมพันธ์และสื่อสาร หมายถึง ประชาชนที่ได้รับบริการจากทางราชการ ผ่านระบบราชการหรือกลไกอื่นๆ ของรัฐ หมายถึงการใช้อำนาจนิติบัญญัติ บริหารและตุลาการที่รัฐมาพันธะผูกพันต่อพลเมือง อันธำรงไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตย การรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม การปกป้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและการสวัสดิการสังคม

ด้านปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด หมายถึง ประชาชนในชุมชนพื้นที่อ่อนไหวได้รับทราบข้อกำหนด เช่น พระราชบัญญัติป่าไม้และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง อันถูกนำมาใช้ในพื้นที่ โดยผู้รักษาและนำกฎหมายไปปฏิบัติ ร่วมสร้างความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี

ด้านพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง ชุมชนที่กำหนดให้มีส่วนร่วมของประชาชน ยึดหลักความเสมอภาคของสังคมมนุษย์ เกื้อกูลกัน มุ่งให้เกิดความเป็นธรรมเท่าเทียม โดยส่งเสริมแนวทางประชาธิปไตยแก่ประชาชนในระดับรากหญ้า ชุมชนจะเป็นแกนหลักในการกำหนดวิถีชีวิตของตน รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณและบุคลากร ด้านความสอดคล้องทางกฎหมายที่สามารถสร้างความร่วมมืออันดีในชุมชน

ด้านความโปร่งใสและตรวจสอบได้ หมายถึง การกระทำการของผู้นำชุมชนในพื้นที่อ่อนไหว กำหนดให้มีการตรวจสอบการทำงานอย่างชัดเจน ประชาชนและหน่วยงานอื่นเข้าตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ได้ โดยยึดมั่นในความถูกต้อง ค้ำร้องเรียนและนำคำร้องเรียนมาแก้ไข

ด้านการให้ความรู้ ความเข้าใจ หมายถึง ผู้นำชุมชนมีความรู้ปัญหาของพื้นที่ เข้าใจในสภาพปัจจุบัน รอบรู้ทันต่อเหตุการณ์และความเปลี่ยนแปลง มองเห็นสถานะปัญหาในพื้นที่อย่างชัดเจน สามารถระดมความคิดและมีแนวทางเพื่อปฏิบัติ รวมทั้งการใช้กฎหมาย

1.6.2 สภาพพื้นที่ศึกษา หมายถึง เป็นพื้นที่ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นแหล่งอาหารของสัตว์ป่า โดยการดูแลของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และผู้นำชุมชนในท้องถิ่น ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณรอบๆ นั้น ประกอบไปด้วย 1) ด้านการพัฒนาพื้นที่ 2) ด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ 3) ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า และ 4) ด้านการกำหนดพื้นที่สาธารณะ

ด้านการพัฒนาพื้นที่ หมายถึง ชุมชนในพื้นที่อ่อนไหวร่วมกันจัดทำแผนการพัฒนาชุมชน โดยการรวบรวมข้อมูลภาคประชาชน มีการดูแล ประสานงาน เพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง

ด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง ประชาชนในพื้นที่อ่อนไหวและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีจิตสำนึก ในการอาศัยป่าเป็นแหล่งอาหาร เป็นที่อาศัยของสัตว์ป่า ปลูกป่าเพื่อช่วยลดภาวะโลกร้อน ป้องกันและสนับสนุนอุปกรณ์เพื่อดับไฟป่า

ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า หมายถึง การมีมาตรการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่าในชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ไม่บุกรุกพื้นที่เขตป่าและอุทยานแห่งชาติ ส่งเสริมกิจกรรมและความสำนึกในหน้าที่การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างจริงจัง

ด้านการกำหนดพื้นที่สาธารณะ หมายถึง พื้นที่สาธารณะควรมีขอบเขตชัดเจน มีการกำหนดขั้นตอนการตรวจสอบ ติดตามการกันเขตป่าสงวนออกจากพื้นที่สาธารณะ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันการบุกรุก

1.6.3 การพัฒนาชุมชน หมายถึง การวางแผนพัฒนาชุมชนให้มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการพัฒนาชุมชน เพราะช่วยเกิดการพัฒนาในเรื่องต่างๆ เช่น เงินงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์

การบริหารจัดการและเวลา การวางแผนพัฒนาชุมชนต้องมีโครงการหลายๆ โครงการรองรับ เพื่อให้แผนสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม สิ่งสำคัญก็คือ ต้องให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้ครบทุกขั้นตอนของการวางแผนและการดำเนินงานพัฒนาชุมชน โดยประกอบด้วย 1) ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ 2) ด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม 3) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน 4) ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน และ 5) ด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ

ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ หมายถึง มีการส่งเสริมการค้ารายชีวิตอย่างเรียบง่าย ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมอุตสาหกรรมในครัวเรือน ส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนและการท่องเที่ยวในพื้นที่

ด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม หมายถึง ชุมชนพื้นที่อ่อนไหว มีการจัดตั้งกลุ่มชาวบ้าน เพื่อการอนุรักษ์ สร้างจิตอาสาในการรักษา พื้นที่ป่าเสื่อมโทรมโดยการปลูกป่าทดแทน กำหนดกฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ ในการใช้ประโยชน์จากป่า

ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง ภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชนและทุกภาคส่วน มีข้อตกลงร่วมกัน ในเรื่องการนำผลิตภัณฑ์จากป่ามาใช้ประโยชน์ เช่น การผลิตสินค้าตลอดจนมีการรวมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน หมายถึง รัฐบาลให้ความมั่นคงและปลอดภัยแก่ประชาชนในพื้นที่อ่อนไหว โดยพัฒนาระบบสาธารณูปโภค เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามฤดูกาลอย่างสม่ำเสมอ

ด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง พัฒนาแหล่งข้อมูลเพื่อสร้างการรับรู้ เช่น Internet เพื่อชุมชน แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น วารสารและสารสนเทศอื่นๆ ตลอดจนพัฒนาวัสดุอุปกรณ์และส่วนควบ อย่างพอเพียงและให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ

1.6.4 พื้นที่ชุมชนอ่อนไหว หมายถึง พื้นที่ที่มีอาณาเขตติดต่อกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และผืนป่าทับลานในอำเภอปากช่องและอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ที่มีปัญหาพื้นที่ทำกินทับซ้อนกับป่า ปัญหาการทำบ้านพักเพื่อรับรองนักท่องเที่ยวของชาวบ้านเดิมและนายทุนที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ ปัญหาเหล่านี้มีความเรื้อรังและต่อเนื่อง แต่ภายใต้ความขัดแย้งนั้น ยังคงมีความแข็งแกร่งของผู้ในระดับท้องถิ่นทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในการยืนอยู่ข้างประชาชนของพวกเขา โดยต่อสู้หรือแข็งขันต่ออำนาจของรัฐบ้างแต่โดยความเห็นชอบของชาวบ้านรอบๆ ตัวเขาทั้งสิ้น

1.6.5 ผู้นำชุมชน หมายถึง ตัวแทนของประชาชนซึ่งไม่จำเป็นต้องมาจากการเลือกตั้งอย่างเป็นทางการ ตามปกติอาจจะไม่มีอำนาจในทางกฎหมาย แต่มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร จนสามารถกำหนดนโยบายในระดับท้องถิ่น ถึงระดับเป็นที่ยอมรับ (Charismatic Power) เมื่อประชาชนยอมรับในความคิด ความรู้และความสามารถ จึงมอบสิทธิและหน้าที่บางประการให้แก่ผู้นำของตน

1.6.6 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง ราชการส่วนท้องถิ่นที่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้น มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการบริการสาธารณะตามกฎหมาย เพื่อ

ประโยชน์สุขของชุมชนในท้องถิ่นนั้น ปัจจุบันมี 5 รูปแบบ คือ 1) กรุงเทพมหานคร (กทม.) 2) เมืองพัทยา 3) เทศบาล 4) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และ 5) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

1.6.7 องค์การชุมชน หมายถึง ประชาชนในพื้นที่รวมตัวกันก่อตั้งองค์กรของเขาด้วยตัวของเขาเอง ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีวัตถุประสงค์เดียวกันที่จะพัฒนาชีวิตและความเป็นอยู่ หรือเพื่อต่อรอง ประสานงานกับชุมชนหรือองค์กรอื่นๆ ภายนอกชุมชนหรือรัฐบาล

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 ทราบถึงภาวะผู้นำและสภาพชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง

1.7.2 ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลในการพัฒนาพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ในการพัฒนาชุมชนให้มีความสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมชุมชนในการพัฒนาพื้นที่อ่อนไหวในปัจจุบัน

1.7.3 ได้ข้อเสนอแนะตัวแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมต่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยเสนอหัวข้อตามลำดับดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำชุมชน
- 2.2 แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาชุมชน
- 2.3 นโยบายการบริหารจัดการภาครัฐ
- 2.4 แนวคิดและทฤษฎีความร่วมมือของผู้นำ
- 2.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
- 2.6 แนวคิดและทฤษฎีสังคมและวัฒนธรรม
- 2.7 สภาพพื้นที่ทำการศึกษา
- 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.9 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำชุมชน

2.1.1 ความหมายของผู้นำและภาวะผู้นำ

ผู้นำและภาวะผู้นำ บรรดานักวิชาการต่างๆ ได้ให้ความหมายไว้อย่างมากมาย ดังนี้ รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544) กล่าวถึง ผู้นำไว้ว่า บุคคลที่ทำให้องค์กรเจริญก้าวหน้าและบรรลุผลสำเร็จโดยเป็นผู้ที่มีบทบาทแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชา หรือเป็นบุคคลที่ก่อให้เกิดความมั่นคงและช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

วิภาดา คุปตานนท์ (2544) กล่าวเพิ่มเติมไว้ว่า ผู้นำคือ บุคคลที่มีความสามารถในการที่จะทำให้องค์กรดำเนินไปอย่างก้าวหน้าและบรรลุเป้าหมาย โดยการใช้อิทธิพลเหนือทัศนคติและการกระทำของผู้อื่น นักวิชาการทั้งสองท่านเน้นผู้นำที่ทำให้องค์กรมีความเจริญก้าวหน้า คือสร้างผู้นำมาเพื่อที่จะพัฒนาองค์กรให้มีความก้าวหน้า

ระพี สาคริก (2546) กล่าวถึง ผู้นำ หมายถึง ผู้มีจิตวิญญาณผูกพันกับพื้นดินและคนระดับล่าง ตลอดจนคนรุ่นหลังอย่างแนบแน่นซึ่งรู้สึกได้จากการปฏิบัติ

อานันท์ ปันยารชุน (2548) กล่าวถึง ผู้นำ หมายถึง คนที่คิด คนที่พูด คนที่ทำอะไรแล้วคนอื่นเชื่อถือ อยากทำตาม อยากช่วยเหลือ อยากสนับสนุน

วีระ โฆษิตวงศ์สกุล (2550) ให้ความหมายไว้ว่า ผู้นำคือ บุคคลที่สามารถสั่งการให้คนในองค์กรหรือลูกน้องปฏิบัติตาม หรือผู้ที่มีความสามารถหรือความเชี่ยวชาญเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและได้รับการยกย่องให้เป็นผู้นำ ฯลฯ แต่โดยสรุปแล้ว คือบุคคลที่สามารถชักจูงหรือชี้นำบุคคลอื่น ให้ปฏิบัติงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั่นเอง

วิทยากร เชียงกุล (2550) ได้กล่าวสนับสนุน อานันท์ ปันยารชุน แต่ วิทยากร เชียงกุล เน้นว่า ผู้นำคือ คนที่ได้รับมอบหมายหรือได้รับการยอมรับนับถือให้เป็นหัวหน้า ผู้บังคับบัญชา ผู้ตัดสินใจ ให้คำปรึกษาหรือบริหารจัดการกลุ่ม องค์กร ชุมชน ประเทศ ฯลฯ ดังนั้น จึงรวมทั้งหัวหน้า ครอบครัว หัวหน้าชั้นเรียน หัวหน้ากลุ่ม แผนกฝ่าย ฯลฯ ผู้นำกลุ่ม องค์กร สถาบัน ชุมชน สาขาวิชาชีพระดับต่างๆ ครู ผู้นำทางความคิดสติปัญญา ผู้นำทางวิชาการ วิชาชีพทางศิลปวัฒนธรรม ทางจิตวิญญาณ ฯลฯ วิทยากร เชียงกุล ได้อธิบายให้เห็นภาพชัดเจนว่า ผู้นำเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากคนในองค์กร

เสนห์ จุ้ยโต (2551) กล่าวถึงผู้นำไว้ว่า ผู้ที่ได้รับการยอมรับจากผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชากับเพื่อนร่วมงาน ไปจนถึงลูกค้าและผู้รับบริการ ในขณะเดียวกันผู้บริหารมักจะมองที่ ตำแหน่งหรืออำนาจหน้าที่ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า นักวิชาการไทยกลุ่มนี้ พยายามจะเน้นที่การสั่งการ โดยการสั่งการได้ก็ต่อเมื่อ ตัวผู้นำจะต้องเป็นผู้มีความน่าเชื่อถือ จึงจะได้รับการยอมรับจากผู้ใต้บังคับบัญชา ในลักษณะปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้บังคับบัญชา

บุญทัน ดอกไธสง (2552) ให้ทัศนะไว้ในประเด็นเดียวกันว่า ผู้นำคือ ผู้ที่มีอิทธิพล มีศิลปะ มีอิทธิพลต่อกลุ่มชน เพื่อให้พวกเขามีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามต้องการ เป็นผู้นำและแนะนำ เพราะผู้นำต้องคอยช่วยเหลือกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดตามความสามารถ ผู้นำไม่เพียงแต่ยืนอยู่เบื้องหลังกลุ่มที่คอยแต่วางแผนและผลักดัน แต่ผู้นำจะต้องยืนอกกลุ่มปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย

เรย์มอนด์ (Raymond, 1972) กล่าวว่า ผู้นำเป็นบุคคลที่สามารถชักจูงให้คนอื่น ปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ทำให้ผู้ตามมีความเชื่อมั่นในตัวเองว่า สามารถช่วยคลี่คลาย ความตึงเครียดต่างๆ ลงได้ สามารถนำกลุ่มให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งเอาไว้

แบรดฟอร์ดและโคเฮน (Bradford & Cohen, 1984) ให้ความหมายว่า ผู้นำ คือ บุคคลที่ได้รับความเคารพยำเกรงจากผู้คนที่อยู่แวดล้อม เปรียบเหมือนเป็นแบบอย่างที่ดีเลิศสำหรับการดำรงชีวิต ซึ่งสามารถให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำต่างๆ แก่บุคคลเหล่านั้นได้

เทนแนนบอม และคนอื่นๆ (Tennenbaum & et al., 1961) ให้ความหมายว่า ผู้นำ คือ บุคคลใดบุคคลหนึ่งในบุคคลหลายคนที่มีอำนาจ มีอิทธิพลหรือมีความสามารถในการจูงใจคน ให้ปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการหรือคำสั่งของเขาได้ ผู้นำมีอิทธิพลเหนือการปฏิบัติการหรือพฤติกรรมของบุคคลอื่น

แมคฟาแลนด์ (McFarland, 1979) ให้ความหมายว่า ผู้นำคือ บุคคลที่มีความสามารถในการใช้อิทธิพลที่เหนือกว่าบุคคลอื่นและให้คนอื่นทำงานได้ ในระดับต่างๆ ที่ต้องการ ให้บรรลุวัตถุประสงค์

แฮลปิน (Halpin, 1966) ให้ความหมายของผู้นำ โดยจำแนกตามลักษณะไว้ 5 ลักษณะ ดังนี้ 1) ผู้นำหมายถึง บุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่าคนอื่นๆ 2) ผู้นำหมายถึง บุคคลที่มีบทบาทหรืออิทธิพลต่อบุคคลในหน่วยงานมากกว่าผู้อื่น 3) ผู้นำหมายถึง บุคคลซึ่งมีบทบาทสำคัญที่สุดในการทำงานให้หน่วยงานดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ 4) ผู้นำหมายถึง ผู้ซึ่งได้รับเลือกจากผู้อื่นให้เป็นผู้นำ และ 5) ผู้นำหมายถึง ผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้นำในหน่วยงานหรือดำรงตำแหน่งหัวหน้า

สต็อกคิล (Stogdill, 1974) ให้ความหมายของผู้นำว่า ผู้นำจะเป็นบุคคลที่ผูกพันกลุ่มเข้าด้วยกันและกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานแสดงความสามารถสูงสุด เพื่อสร้างผลงานให้เต็มที่

เทอร์รี่ (Terry, 1977) กล่าวว่าผู้นำคือ ผู้ที่ใช้อิทธิพลหรืออำนาจหน้าที่ในความสัมพันธ์ที่มีอยู่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยความสะดวก โดยใช้กระบวนการติดสื่อสารซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

คุนส์และคอนเนล (Koontz & Donnell, 1959) ให้ความหมายว่า ผู้นำคือ ผู้ที่มีอิทธิพลและใช้อิทธิพลนั้น ให้คนทำตามเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

กรูเนอร์ Gouldner (1950) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำ คือ บุคคลที่มีสถานภาพและหน้าที่เป็นที่ยอมรับในฐานะที่เป็นหัวหน้าที่ทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมเดียวกัน Fiedler & Garcia (1987) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ผู้นำคือ บุคคลในกลุ่มที่ได้รับมอบหมายให้กำกับและประสานงาน ให้กิจกรรมของกลุ่มมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งผู้นำอาจเป็นผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งหรือเป็นผู้ที่แสดงตัวเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในกลุ่ม เพื่อที่จะกำกับและประสานงานที่จะนำไปสู่เป้าหมายด้วยพลังของกลุ่ม

ฮูเซ (Huse, 1978) ผู้นำ คือ ผู้ที่สามารถชักจูงให้คนอื่นทำงานให้สำเร็จตามต้องการ ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาองค์การให้มีความก้าวหน้า

ส่วนภาวะผู้นำนั้น สรายุทธ์ เศรษฐขจร (2546) กล่าวว่า เป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารงาน โดยการปฏิบัติการใดๆ ในองค์การให้ประสบความสำเร็จนั้น ย่อมต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย องค์การที่ประสบความสำเร็จ มีลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งแตกต่างจากองค์การที่ไม่ประสบความสำเร็จ คือ การมีผู้นำที่มีประสิทธิภาพ การบริหารใดๆ จะเกิดประสิทธิภาพได้ ผู้บริหารจะต้องใช้ภาวะผู้นำ กระจายความรับผิดชอบอย่างเป็นธรรม ไปสู่ผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานของตนและใช้ภาวะผู้นำให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับทุกสภาวะการได้ และใช้ความรู้ความสามารถของตน ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพด้วย (สมยศ นาวีการ, 2540)

บุญทัน ดอกไธสง (2537) ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำหมายถึง 1) ผู้ที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มชน เพื่อให้พวกเขามีความตั้งใจที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ 2) เป็นผู้นำและแนะนำ เพราะผู้นำต้องช่วยเหลือกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดตามความสามารถ 3) ผู้นำไม่เพียงแต่ยืนอยู่เบื้องหลังกลุ่มที่คอยแต่วางแผนและผลักดัน แต่เขายืนอยู่ข้างหน้ากลุ่มและนำกลุ่มเพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย

คุณวุฒิ คนฉลาด (2540) ภาวะผู้นำ หมายถึง การใช้อิทธิพลซึ่งเป็นอำนาจภายในตัวของผู้นำ เช่น ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ บุคลิกภาพ คุณธรรม ซึ่งอำนาจจริงๆ ที่มีอยู่และอำนาจนั้น ได้รับจากการที่ดำรงตำแหน่งซึ่งเป็นอำนาจการยอมรับจากกลุ่ม แสดงพฤติกรรมให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน ให้เกิดแรงกระตุ้นภายในกลุ่ม เกิดปฏิสัมพันธ์เชิงสังคม สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์และนำไปสู่เป้าหมายขององค์การ

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2541) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นศิลปะหรือเป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ตาม ในการที่จะให้ผู้ตามเต็มใจและมีความกระตือรือร้นที่จะทำงาน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์

สุลัดดา พงศ์รัตนามาน (2542) ให้กล่าวว่าภาวะผู้นำหมายถึง ความสามารถและลักษณะของบุคคลที่ใช้อิทธิพลในการโน้มน้าว ชักจูง เปลี่ยนแปลงการกระทำของบุคคลและกลุ่ม โดยไม่มีการบังคับ แต่กระทำด้วยความเต็มใจและร่วมพลังช่วยกันทำงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การได้

วิโรจน์ สารวัตนะ (2544) ให้ความหมายภาวะผู้นำว่า หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารจะให้มีอิทธิพลต่อผู้อื่นมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุจุดหมายขององค์การ

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการใช้อิทธิพลที่มีต่อการดำเนินงานของกลุ่ม ให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การและมีการจูงใจให้เกิดพฤติกรรมในการทำงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตลอดจนใช้อิทธิพลให้กลุ่มฮาร์วาร์ดซึ่งวัฒนธรรมของตน

พรนพ พุกกะพันธ์ (2544) ให้ความหมายภาวะผู้นำว่า หมายถึง ผู้ที่สามารถดำเนินงานให้สำเร็จด้วยความร่วมมือจากผู้อื่นและผู้ดูแลการปฏิบัติงาน ให้ได้ผลผลิตอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ

ดาฟท์ (Daft, 1999) ให้ความหมายภาวะผู้นำว่า ความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลระหว่างผู้นำ (Leaders) และผู้ตาม (Followers) ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Shared Purposed)

ฟิดเลอร์ และเชมเมอร์ส (Fiedler & Chemers, 1984) กล่าวว่า สภาวะผู้นำเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้อิทธิพลและอำนาจ

คอตเตอร์ (Kotter, 1988) นิยามว่า ภาวะผู้นำมี 2 ความหมาย คือ 1) หมายถึง กระบวนการของการนำกลุ่มของประชาชนไปในทิศทางที่ต้องการ โดยไม่ต้องใช้กำลังบังคับ 2) หมายถึง คนผู้ซึ่งอยู่ในบทบาทที่ผู้นำทั้งหลายพึงคาดหวัง

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ผู้นำ หมายถึง ผู้ที่ได้รับการยอมรับจากผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชากับเพื่อนร่วมงาน และสามารถชักจูงให้คนอื่นทำงานให้สำเร็จตามต้องการองค์การ ส่วนภาวะผู้นำ คือ การใช้อิทธิพลซึ่งเป็นอำนาจภายในตัวของผู้นำ เช่น ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ บุคลิกภาพ คุณธรรม โดยมีกระบวนการของการนำกลุ่มของประชาชนไปในทิศทางที่ต้องการ เป็นต้น

2.1.2 คุณลักษณะของภาวะผู้นำ

ในคุณลักษณะภาวะผู้นำได้มีนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศ ได้ให้ทัศนะไว้หลากหลายแนวคิดด้วยกัน ทั้งนี้ แนวคิดหรือประเด็นที่นักวิชาการได้แสดงทัศนะนั้น ผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ดังต่อไปนี้

สุรศักดิ์ ปาเฮ (2543) กล่าวถึง คุณลักษณะของผู้บริหารมืออาชีพในยุคใหม่ ที่มีการเปลี่ยนแปลงบริบทต่างๆ ไปอย่างมากมายในปัจจุบันว่า ควรมีลักษณะพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ 1) มองกว้างไกลอย่างต่อเนื่องและพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ (Visions) สามารถที่จะกำหนดกลยุทธ์ในการบริหาร (Strategic Management) 2) สามารถที่จะวิเคราะห์สถานการณ์ (Analyze Situation) เพื่อกำหนดแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติงาน ให้บรรลุเป้าหมายและนโยบายได้อย่างเหมาะสม 3) วัตถุประสงค์การรับข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งสังคมภายนอกและภายในองค์กร

4) ความสามารถในการจัดระบบการสื่อสารให้ได้ผล (Effective Communication) เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารต่างๆ ได้ทั่วถึงทุกระดับขององค์กร 5) ความสามารถในการบริหารทรัพยากรบุคคล (Human Resources Management) ต้องสามารถวางแผนบุคคล สรรหา คัดเลือก กำหนดระบบ งบประมาณ ความก้าวหน้าในอาชีพ การพัฒนาทรัพยากรบุคคล เพื่อให้ทราบแนวคิด ทักษะคิดต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น และนำมาเป็นข้อมูลในการบริหารทรัพยากรบุคคล 6) มีคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหาร สามารถที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาใช้เป็นแบบอย่าง ไม่ใช่ตำแหน่งหน้าที่การงาน แสวงหาผลประโยชน์ให้ตนเองไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม

ถวิล อร์ญเวศ (2544) ได้กล่าวว่า ควรจะมีลักษณะประกอบไปด้วย 1) กล้าตัดสินใจ การตัดสินใจเป็นคุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของนักบริหาร นักบริหารมืออาชีพ ต้องมีข้อมูลเพียงพอในการตัดสินใจหรือวินิจฉัยสั่งการ เป็นคนที่สุขุมรอบคอบ มีเหตุมีผลในการตัดสินใจ 2) ไวต่อข้อมูล นักบริหารมืออาชีพ จำเป็นต้องเป็นคนที่มีทันสมัย ไวต่อข้อมูลหรือการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ 3) เพิ่มพูนวิสัยทัศน์ นักบริหารมืออาชีพจะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์อันกว้างไกล สามารถมองเห็นภาพในอนาคตและแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาได้เป็นอย่างดี 4) ซื่อสัตย์และสร้างสรรค์ผลงาน มีการสร้างสรรค์ผลงานให้ปรากฏต่อสายตาเพื่อนร่วมงานอยู่เสมอ 5) ประสานสัมพันธ์ นักบริหารมืออาชีพจำเป็นต้องเป็นบุคคลที่สามารถประสานงานกับหน่วยงาน หรือบุคคลต่างๆ ได้เป็นอย่างดี 6) คิดสร้างสรรค์วิธีการทำงานใหม่ๆ จะต้องคิดหาวิธีการทำงานแบบใหม่ๆ อยู่เสมอ 7) จูงใจเพื่อนร่วมงาน จำเป็นต้องมีบุคคลที่สามารถโน้มน้าวหรือจูงใจเพื่อนร่วมงานให้เกิดความกระตือรือร้น 8) ทนทานต่อปัญหาและอุปสรรค จะต้องมีความอดทนอดกลั้นต่อปัญหา อุปสรรคที่กำลังเผชิญ และพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อการแก้ไขปัญหาให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย 9) รู้จักยืดหยุ่นตามเหตุการณ์ นักบริหารมืออาชีพจะต้องรู้จักยืดหยุ่นและอ่อนตัวตามเหตุการณ์นั้นๆ และ 10) บริหารงานแบบมีส่วนร่วม

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544) ได้กล่าวว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำประกอบด้วย ความเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถด้านทักษะการสื่อสาร ความสามารถที่ทำให้ผู้อื่นไว้วางใจ ความสามารถทำให้ผู้อื่นเห็นว่าตนเองมีความสามารถ มีพลังและมุ่งการปฏิบัติให้บรรลุผล แสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมและเอื้ออาทรแก่ผู้อื่น ชอบที่จะสร้างกลยุทธ์ใหม่ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย มีการโฆษณาตัวเองและทำให้การขัดแย้งภายในเกิดขึ้นน้อยที่สุด

สิทธิชัย ฝรั่งทอง (2548) ได้กล่าวว่าคุณลักษณะของผู้นำ 2 ประการคือ 1) การจะเป็นผู้นำที่ยิ่งใหญ่ขึ้นอยู่กับบริการ การช่วยคนอื่น เพราะถ้าใครคิดช่วยเหลือคนอื่นก่อน โดยเฉพาะเกิดมาต่ำต้อยด้อยโอกาส ยิ่งต้องช่วยเหลือเขาและใครที่เกิดมามีน้อยในชีวิต ควรจะได้มากๆ โดยกฎหมาย ซึ่งศิลปะของการเป็นผู้นำต้องเป็นผู้ให้ ไม่จำเป็นต้องเป็นเงินหรือสิ่งของเสมอไป 2) การที่จะนำต้องรู้จักตาม คำว่า Follow ก็คือในเรื่องที่เกี่ยวกับชีวิต จิตใจ ความรู้สึก อารมณ์และเหตุผลของเขา ผู้นำที่ดีเยี่ยม นั่น คือคนที่ทำงานสำเร็จแล้วจะหายไป หากเกิดปัญหาขึ้นอีกเมื่อใดเขาจะปรากฏตัวขึ้นอีกครั้งหนึ่ง

รัฐชัย จงกลณี (2549) ได้กล่าวว่า คุณลักษณะของผู้นำที่ดีควรมีลักษณะ ประกอบไปด้วย 1) เฉลียวฉลาด แต่ไม่อวดฉลาด 2) มีความสามารถรอบด้าน (Well Rounder) 3) มีพลังผลักดันภายใน (Inner Driver) ให้กระตือรือร้นอยู่เสมอ 4) ทำตนให้เป็นที่เชื่อถือ (Integrity) 5) กล้า

หาญทั้งกายและใจ (Courage Physically and Morally) 6) มีความคิดริเริ่ม (Initiatives) 7) รู้จักวิธีส่งเสริมและบำรุงขวัญผู้ใต้บังคับบัญชา 8) การเสียสละปราศจากการเห็นแก่ตัว 9) มีความยุติธรรม (Justice) 10) วางตัวดี (Bearing) 11) กระตุ้นให้ผู้มีน้อยมีความภูมิใจในงานของตน 12) ให้เกียรติในผลงานที่ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติ 13) ปฏิบัติงานอย่างเป็นทีม ให้ทำงานแทนกันได้ และ 14) ใช้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้เหมาะสมกับความสามารถ และมีการพัฒนาฝีมือผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่เสมอ

อุทิศ สุภาพ (2550) ได้กล่าวถึงลักษณะคุณสมบัติของผู้นำ พฤติกรรมในการปฏิบัติหน้าที่ ประสพการณ์ จริยธรรม หรือในด้านอื่นๆ ดังมีรายละเอียด คือ 1) ผู้นำควรจะต้องมีทศพิธราชธรรมประจำใจ 2) ผู้นำควรจะต้องมีความรู้ มีปัญญาที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว 3) ผู้นำควรจะต้องทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน 4) ผู้นำควรจะต้องขยันคิด ขยันทำ มีความทะเยอทะยาน และมีความกระตือรือร้นตลอดเวลา 5) ผู้นำจะต้องเสียสละให้ประโยชน์ส่วนรวมและไม่ยึดประโยชน์เอามาเป็นของตนและพวกพ้อง 6) ผู้นำจะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความยุติธรรม มีเหตุผล ไม่หลงอำนาจ กระทำด้วยความชอบธรรม ไม่ทำตามอำเภอใจ 7) ผู้นำจะต้องมีความคิดสร้างสรรค์ ยอมรับในนวัตกรรมใหม่ๆ ที่เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น 8) ผู้นำจะต้องมีความโปร่งใสและมีความเสมอภาคต่อทุกคน 9) ผู้นำจะต้องมีการติดต่อสื่อสารประสานงานกับประเทศต่างๆ ได้อย่างสอดคล้องสมานฉันท์กัน 10) ผู้นำควรจะต้องมีวิสัยทัศน์ มีกลยุทธ์ในการวางแผนล่วงหน้าเสมอ และจะต้องรู้เขารู้เราด้วย 11) ผู้นำไม่ควรมีธุรกิจเป็นของตนเอง หรือมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับธุรกิจของพวกพ้องตนเอง 12) ผู้นำควรจะต้องมีความเป็นตัวของตัวเอง และมีความยืดหยุ่นเห็นใจผู้อื่น 13) ผู้นำควรจะต้องมีความอดทนและกล้าหาญ 14) ผู้นำควรจะต้องมีบุคลิกภาพสง่างาม และมีจิตใจโอบอ้อมอารี เมตตาธรรม และ 15) ผู้นำควรมีทักษะในหลายๆ ด้าน และทำงานติดต่อสื่อสารกันเป็นทีม

ศิวะ ศิริเสาวลักษณ์ (2551) ได้กล่าวว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำ โดยใช้กรอบแนวคิดจากการปฏิรูประบบราชการและการออกแบบภาวะผู้นำ เพื่อให้สอดคล้องกับการบริหารงานในยุคใหม่ โดยมีประเด็นที่นำเสนอ ได้แก่ 1) คิดสร้างสรรค์ (Proactive Thinking) ที่จะทำให้องค์การเจริญก้าวหน้าโดยอาศัยการคิดอย่างเป็นระบบ (Systematic Thinking) 2) บริหารและพัฒนาตนเอง (Self – Management and Development) ต้องมีการจัดระเบียบตนเองตั้งแต่ศีรษะ เลื้อยผ้า เครื่องแต่งกาย อิริยาบถการเดิน นั่ง ให้สง่างาม มีบุคลิกที่ดี พุดจาฉะฉานชัดเจนชัดคำ มีการใช้ภาษากายอย่างเหมาะสม 3) เป็นนักฟังที่ดี (A Good Listener) รับฟังผู้อื่นรอบด้านโดยเฉพาะกับผู้ใต้บังคับบัญชา ไม่ใจแคบ ต้องเปิดกว้างรับฟังพร้อมกับคิดวิเคราะห์ไปด้วย การคิดวิเคราะห์ตามจะทำให้ไม่เกิดการฟังเปล่า 4) ทำงานอย่างมีทิศทาง (Sense of Direction) ในการนำพาองค์กรไปถึงจุดหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างไม่หลงทิศ หลงทาง 5) เน้นย้ำคุณธรรม (Virtue) ความสุจริตและการทำงานที่โปร่งใส ทั้งในที่ทำงานและกับตนเอง 6) มองนอกกรอบ (Out of Boxes) โดยหันมาคิดใหม่ ทำใหม่ โดยทำงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นสำคัญ ใช้นุรักษ์สัมพันธ์ (Human Relations) ที่มีอยู่ในการประสานงาน 7) คิดแบบชนะ – ชนะ (Win – Win Strategy) การสร้างจิตสำนึกของการทำงานเป็นทีม (Team Spirit) นั่นคือ การทำงานต้องเป็นทีมที่แบ่งหน้าที่ในการทำงานและร่วม

แบ่งปันความสำเร็จด้วย ไม่ว่าจะผู้นำหรือผู้ใต้บังคับบัญชาในองค์กร ต่างก็มีความสำคัญต่อความสำเร็จในองค์กรทั้งหมด

ศิริพงษ์ ศรีชัยมรรยรัตน์ (2550) ได้กล่าวว่า คุณลักษณะของผู้นำประกอบไปด้วย

- 1) ความรู้ (Knowledge) การเป็นผู้รู้นั้น ความรู้เป็นสิ่งจำเป็นที่สุทธวมถึงการเฝ้าหาความรู้เพิ่มเติมในด้านอื่นๆ
- 2) ความริเริ่ม (Initiative) ความสามารถที่จะปฏิบัติสิ่งหนึ่งสิ่งใด ในขอบเขตอำนาจหน้าที่ได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องถอยคำสั่ง
- 3) มีความกล้าหาญและความเด็ดขาด (Courage and Firmness) ผู้นำที่ดีจะต้องไม่กลัวต่ออันตราย ความยากลำบาก หรือความเจ็บปวดใดๆ ทั้งทางกาย วาจาและใจ ผู้นำที่มีความกล้าหาญ จะช่วยให้สามารถผจญต่องานต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้
- 4) การมีมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations) ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักประสานความคิด ประสานประโยชน์ สามารถทำงานร่วมกับคนทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับการศึกษาได้
- 5) มีความยุติธรรมและซื่อสัตย์สุจริต (Fairness and Honesty) ผู้นำที่ดีจะต้องอาศัยหลักของความถูกต้อง หลักแห่งเหตุผล ความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น เป็นเครื่องมือในการวินิจฉัยสั่งการ
- 6) มีความอดทน (Patience) ความอดทน จะเป็นพลังอันหนึ่งที่จะผลักดันงานให้ไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางได้อย่างแท้จริง
- 7) มีความตื่นตัวแต่ไม่ตื่นตูม (Alertness) คือ ความระมัดระวัง ความสุขุมรอบคอบ ความไม่ประมาท
- 8) มีความภักดี (Loyalty) การเป็นผู้นำหรือหัวหน้าที่ดีนั้น จำเป็นต้องมีความจงรักภักดีต่อหมู่คณะ ต่อส่วนรวม และต่อองค์กร
- 9) มีความสงบเสถียรไม่ถือตัว (Modesty) ผู้นำที่ดีจะต้องไม่หยิ่งยโส ไม่จองหอง ไม่วางอำนาจ และไม่ภูมิใจในสิ่งที่ไร้เหตุผล

เฮนรี มินท์เบิร์ก (Henry Mintberg, 1939) ที่ให้ความสำคัญกับคุณลักษณะภาวะผู้นำโดยอธิบาย ไว้ว่า ลักษณะของผู้นำที่เป็นผู้บริหารมี 6 ประการ ได้แก่

- 1) ผู้นำต้องเป็นผู้บุกเบิก
- 2) ผู้นำจะต้องก้าวให้ทันโลก
- 3) ผู้นำจะต้องเป็นนักพัฒนา
- 4) ผู้นำจะต้องเป็นนักสู้
- 5) ผู้นำจะต้องมีบทบาทร่วมพัฒนาสังคม และ
- 6) ผู้นำจะต้องมีความรับผิดชอบในวิชาเรียน และให้ทัศนะเพิ่มเติมว่า ผู้นำควรมีลักษณะ ดังนี้

- 1) มีไหวพริบและวิจรรณญาณดี
- 2) มีความยุติธรรม
- 3) มีความรับผิดชอบ
- 4) มีความคิดคำนึง
- 5) มีอารมณ์คงเส้นคงวา และ
- 6) มีอารมณ์ขันเสมอ

สต็อกดิล (Stogdill, 1948) กล่าวถึง ปัจจัยที่ส่วนสัมพันธ์กับภาวะผู้นำ โดยเป็นการสำรวจวรรณกรรมงานวิจัยหลายๆ เล่ม สรุปได้ว่า คุณลักษณะของผู้นำที่ประสบความสำเร็จในระยะเริ่มแรกของการศึกษาคุณลักษณะของผู้นำ เหล่านี้ นักจิตวิทยาและนักวิจัย ได้พยายามแยกแยะคุณลักษณะส่วนตัวของผู้นำเป็นผู้นำ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ติดตัวผู้นำมาตั้งแต่เกิด มีสิ่งที่ได้รับการพัฒนาให้เกิดขึ้นภายหลัง โดยมีพื้นฐานความเชื่อที่ว่า ผู้นำย่อมมีคุณลักษณะบางประการที่แตกต่างไปจากผู้ตาม การศึกษาได้เน้นไปใน 2 ประเด็น คือ

- 1) การศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะของผู้นำกับผู้ที่ไม่ใช่ผู้นำ และ
- 2) การศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะของผู้นำ ที่มีประสิทธิภาพหรือประสบความสำเร็จ กับผู้นำที่ไร้ประสิทธิภาพหรือไม่ประสบความสำเร็จ การศึกษาเปรียบเทียบใน 2 ประเด็นข้างต้น ได้พิจารณาคุณลักษณะใน 3 ด้าน คือ

- 1) คุณลักษณะด้านกายภาพ
- 2) ด้านสติปัญญา
- 3) ด้านบุคลิกภาพของผู้นำ

ประเด็นทั้งสามประการนี้ มีปัจจัยที่มีส่วนสัมพันธ์กับคุณลักษณะที่ก่อให้เกิดความสำเร็จ ได้แก่

- 1) ความเฉลียวฉลาด
- 2) ความพร้อม
- 3) ความเข้าใจในงาน
- 4) ความริเริ่มและ

มุ่งมั่นในการแก้ปัญหา 5) ความเชื่อมั่นในตนเอง 6) ความต้องการที่จะรับผิดชอบ และ 7) ความเหนือกว่าและสามารถควบคุม

แบรค และ มอร์ตัน (Blake & Mouton, 1970) ได้กล่าวว่า ผู้นำ มี 5 รูปแบบ ได้แก่

1. แบบมุ่งงาน (Task-Oriented/Authority Compliance) ผู้นำจะมุ่งเอาแต่งานเป็นหลัก (Production Oriented) สนใจคนน้อย มีพฤติกรรมแบบเผด็จการ จะเป็นผู้วางแผนกำหนดแนวทางการปฏิบัติและออกคำสั่งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติ เน้นผลผลิต ไม่สนใจสัมพันธภาพของผู้ร่วมงาน ท่างเห็นผู้ร่วมงาน

2. ผู้นำ จะเน้นการใช้มนุษยสัมพันธ์และเน้นความพึงพอใจของผู้ตามในการทำงาน ไม่คำนึงถึงผลผลิตขององค์การ ส่งเสริมทุกคนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง ของครอบครัวใหญ่ที่มีความสุข นำไปสู่สภาพการณ์สิ่งแวดล้อมและงานที่น่าอยู่ จะมุ่งผลงานโดยไม่สร้างความกดดันแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา โดยผู้บริหารมีความเชื่อว่า บุคลากรมีความสุขในการทำงาน การนิเทศในการทำงานควรมีเพียงเล็กน้อย ไม่จำเป็นต้องมีการควบคุมในการทำงาน ลักษณะคล้ายการทำงานในครอบครัวที่มุ่งเน้นความพึงพอใจ ความสนุกสนานในการทำงานของผู้ร่วมงาน เพื่อหลีกเลี่ยงการต่อต้านต่างๆ

3. แบบมุ่งงานต่ำมุ่งคนต่ำ (Impoverished) แบบผู้นำจะสนใจคนและสนใจงานน้อยมาก ใช้ความพยายามเพียงเล็กน้อย เพื่อให้งานดำเนินไปตามที่มุ่งหมาย และคงไว้ซึ่งสมาชิกภาพขององค์การ ผู้บริหารมีอำนาจในตนเองต่ำ มีการประสานงานกับผู้ใต้บังคับบัญชาน้อยเพราะขาดภาวะผู้นำ และมักจะมอบหมายให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำเป็นส่วนใหญ่

4. แบบทางสายกลาง (Middle of The Road Management) ผู้นำหวังผลงานเท่ากับขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน ใช้ระบบราชการที่มีกฎระเบียบแบบแผน ผลงานได้จากการปฏิบัติตามระเบียบ โดยเน้นขวัญ ความพึงพอใจ หลีกเลี่ยงการใช้กำลังและอำนาจ ยอมรับผลที่เกิดขึ้นตามความคาดหวังของผู้บริหาร มีการจัดตั้งคณะกรรมการในการทำงาน หลีกเลี่ยงการทำงานที่เสี่ยงเกินไป มีการประนีประนอมในการจัดการกับความขัดแย้ง ผู้ร่วมงานคาดหวังว่าผลประโยชน์ มีความเหมาะสมกับการปฏิบัติงานที่ได้กระทำลงไป

5. แบบทำงานเป็นทีม (Team Management) ผู้บริหารให้ความสนใจทั้งเรื่องงานและขวัญกำลังใจผู้ใต้บังคับบัญชา คือ ความต้องการขององค์การและความต้องการของคนทำงานจะไม่ขัดแย้งกัน เน้นการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ บรรยากาศในการทำงานสนุก ผลสำเร็จของงานเกิดจากความรู้สึกยึดมั่นของผู้ปฏิบัติ ในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิก สัมพันธภาพระหว่างผู้บริหารกับผู้ตาม เกิดจากความไว้วางใจ เคารพนับถือซึ่งกันและกัน

ปีเตอร์ ดรักเกอร์ (Peter Drucker, 2004) ได้แสดงทัศนคติคุณลักษณะผู้นำ โดยอธิบายถึงความแตกต่างระหว่างผู้บริหารและผู้นำเอาไว้ว่า “ผู้นำไม่จำเป็นต้องเป็นผู้บริหาร แต่ผู้บริหารจำเป็นต้องเป็นผู้นำ” ความเห็นที่ว่า ผู้นำควรมีลักษณะ ได้แก่ 1) มีความพร้อมทั้งกาย สมอง 2) มีความชำนาญพิเศษ 3) มีอำนาจในตัวเอง 4) มีความรอบรู้ทุกอย่างที่สามารถทำได้ 5) แสวงหาสิ่งที่ดี 6) ตรงต่อระเบียบ 7) รู้จักที่ต่ำที่สูง และ 8) การแสดงท่าทางไม่ขัดตา

คาสเปอร์ ชิก (Casper Shih, 2002) ซึ่งได้เขียนบทความเรื่อง “New Leaders for the Next Century” ได้กล่าวถึงคุณสมบัติผู้นำยุคใหม่ควรจะเป็นอย่างไร โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ผู้นำต้องดำรงไว้ซึ่งเกียรติยศและความซื่อสัตย์ ที่เน้นคุณสมบัติในเรื่องของความซื่อสัตย์และเกียรติยศนี้ ก็เพราะโลกในยุคใหม่แต่ละคนต่าง ก็มีความเป็นตัวของตัวเองสูง หรือเป็นผู้นำตัวเองได้ดีบ้างเก่งบ้างแตกต่างกันไป ผู้นำจึงต้องพัฒนาตัวเองมาเป็น “Leaders of the Leaders” ผู้นำที่ดี จึงต้องรู้จักให้เกียรติลูกน้อง และสอนให้มีการให้เกียรติซึ่งกันและกันในที่ทำงาน รวมทั้งมีความจริงใจ ซื่อสัตย์ สร้างความเคารพและความไว้วางใจกันให้เกิดขึ้น ให้ลูกน้องได้รู้สึกว่าเขาได้รับการปฏิบัติอย่างให้เกียรติและจริงใจ สามารถทำให้เกิดความจงรักภักดีของคนต่อองค์กร ผู้คนให้ทำงานร่วมกัน รักและสามัคคีกัน บรรยากาศในการทำงาน

2. ต้องมีวิสัยทัศน์ ผู้นำจะต้องสามารถสร้างวิสัยทัศน์ที่สามารถทำให้เป็นจริงได้นำเชื่อถือ สอดคล้องกับศักยภาพขององค์การตามสถานการณ์ ทำทหายและดึงดูดใจให้คนทำมันให้สำเร็จ นำไปสู่มาตรฐานการทำงานที่สูงขึ้น โดยที่วิสัยทัศน์ขององค์การเอง ก็ต้องมองการณ์ไกลเข้าใจง่าย โดยครอบคลุมในลักษณะกว้างๆ วิสัยทัศน์ที่ดีเกิดจากผู้นำนั้น จะต้องมองในเรื่องของการใช้ทรัพยากรขององค์การ โดยเฉพาะทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การที่จะทำแบบนี้ได้ ผู้นำเองก็ต้องมีบทบาทหนึ่งในการกระตุ้นให้พนักงาน ทุ่มเทในการทำงานอย่างสุดความสามารถ

3. ผู้นำต้องมีวิญญาณของความเป็นเด็ก (The Heart Child) วิญญาณของความเป็นเด็กนั้น คือ การมองโลกในแง่ดี คิดด้านบวก ตัดสินใจในเรื่องต่างๆ บนพื้นฐานของจิตสำนึกบริสุทธิ์ ไม่เอาแต่ผลประโยชน์ของตัวเอง นอกจากนี้ ผู้นำยังต้องมีความอยากรู้อยากเห็น แสวงหาความรู้ใหม่ๆ มาเติมเต็มให้ตัวเองอย่างกระตือรือร้น เรียนรู้ความผิดพลาดที่เกิดขึ้น ปรับเปลี่ยนมันให้เป็นโอกาสให้ประสบการณ์ โดยมุ่งมันที่จะแก้ไขปัญหามากกว่าหาตัวผู้กระทำผิด

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำ หมายถึง ผู้นำต้องมีเฉลียวฉลาด แต่ไม่โอวดฉลาด มีความสามารถรอบด้าน มีพลังผลักดันภายใน ให้กระตือรือร้นอยู่เสมอ ทำตนให้เป็นที่เชื่อถือกล้าหาญทั้งกายและใจ ปฏิบัติงานอย่างเป็นทีม ให้ทำงานแทนกันได้

2.1.3 ประเภทของผู้นำ

เลนซิส ลีเคอร์ท (Rensis Likert, 1976) และสถาบันวิจัยสังคม (1976) มหาวิทยาลัยมิชิแกน ทำการวิจัยด้านภาวะผู้นำโดยใช้เครื่องมือที่ ลีเคอร์ท (Likert) และกลุ่มคิดขึ้นประกอบด้วย ความคิดรวบยอด เรื่อง ภาวะผู้นำ แรงจูงใจ การติดต่อสื่อสาร การปฏิสัมพันธ์และการใช้อิทธิพล การตัดสินใจ การตั้งเป้าหมาย การควบคุมคุณภาพและสมรรถนะของเป้าหมาย โดยแบ่งลักษณะผู้นำเป็น 4 แบบ คือ

1. แบบใช้อำนาจ (Explosive – Authoritative) ผู้บริหารใช้อำนาจเผด็จการสูงไว้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชาเล็กน้อย บังคับบัญชาแบบขู่ข่มมากกว่าการชมเชย การติดต่อสื่อสารเป็นแบบทางเดียวจากบนลงล่าง การตัดสินใจอยู่ในระดับเบื้องบนมาก

2. แบบใช้อำนาจเชิงเมตตา (Benevolent – Authoritative) ปกครองแบบพ่อปกครองลูก ให้ความไว้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชา จูงใจโดยการให้รางวัล แต่บางครั้งขู่ลงโทษ ยอมให้การติดต่อสื่อสารจากเบื้องล่างสู่เบื้องบนได้บ้าง รับฟังความคิดเห็นจากผู้ใต้บังคับบัญชาบ้าง และบางครั้งยอมให้การตัดสินใจแต่อยู่ภายใต้การควบคุมอย่างใกล้ชิดของผู้บังคับบัญชา

3. แบบปรึกษาหารือ (Consultative – Democratic) ผู้บริหารจะให้ความไว้วางใจและการตัดสินใจแต่ไม่ทั้งหมด จะใช้ความคิดและความเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาเสมอ ให้รางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจ จะลงโทษนานๆ ครั้งและใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม มีการติดต่อสื่อสารแบบ 2 ทางจากระดับล่างขึ้นบนและจากระดับบนลงล่าง การวางแผนนโยบายและการตัดสินใจมาจากระดับบน ขณะเดียวกันก็ยอมให้มีการตัดสินใจบางอย่างอยู่ในระดับล่าง ผู้บริหารเป็นที่ปรึกษา ในทุกด้าน

4. แบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Participative – Democratic) ผู้บริหารให้ความไว้วางใจและเชื่อถือผู้ใต้บังคับบัญชา ยอมรับความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาเสมอ มีการให้รางวัลตอบแทนเป็นความมั่นคงทางเศรษฐกิจแก่กลุ่ม มีการบริหารแบบมีส่วนร่วม ตั้งจุดประสงค์ร่วมกัน มีการประเมินความก้าวหน้า มีการติดต่อสื่อสารแบบ 2 ทางทั้งด้านบนและระดับล่าง ในระดับเดียวกันหรือในกลุ่มผู้ร่วมงาน สามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารได้ทั้งในกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มผู้ร่วมงาน

โรนัลด์ ลิพพิท และราฟท์ ไวท์ (Ronald Lippitt & Ralph White, 1972) ได้อธิบายถึงรูปแบบภาวะผู้นำไว้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำแบบปล่อยเสรีหรือเสรีนิยม (Laissez-Faire Leadership) ภาวะการณ์เป็นผู้นำชนิดนี้ ผู้นำจะปล่อยให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ โดยผู้นำเป็นเพียงผู้ดูแลอยู่ห่างๆ ไม่ค่อยมีบทบาทอะไรมากนัก จึงมีคำเรียกผู้นำแบบนี้ว่า “ผู้นำแบบบุรุษไปรษณีย์” เพราะผู้นำมีหน้าที่เพียงส่งผ่านข่าวสารเท่านั้น จุดเน้นอยู่ที่ผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นสำคัญ จะเห็นว่าผู้นำแบบนี้ไม่ได้เป็นผู้นำการเลย ดังนั้น จึงอาจเรียกว่าเขาเป็นผู้นำจอมปลอม แต่ส่วนใหญ่ผู้ใต้บังคับบัญชาจะมีความพึงพอใจภาวะผู้นำแบบนี้ สำหรับผลการทำงาานนั้นขึ้นอยู่กับศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานเอง

2. ภาวะผู้นำแบบอัตตนิยมหรือแบบเผด็จการ (Autocratic Leadership) ภาวะการณ์เป็นผู้นำแบบนี้ผู้นำจะยึดตนเองเป็นสำคัญ ตั้งแต่การเป็นผู้ตัดสินใจ กำหนดเป้าหมาย วิธีการทำงาน การสั่งการแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา และควบคุมบังคับบัญชาอย่างใกล้ชิดด้วยตนเอง (Close Supervision) ไม่ปล่อยให้มีโอกาสในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ เพราะเขาจะไม่มีใจไว้วางใจในผู้ใต้บังคับบัญชา ภายใต้ภาวะการณ์เป็นผู้นำแบบนี้ ผู้ใต้บังคับบัญชาจะมีความไม่พอใจในผู้นำแบบนี้และจะแสดงความก้าวร้าวตอบโต้ผู้นำ หรือไม่ก็เฉยเมยเสียเลย หรือแสดงความก้าวร้าวเมื่อผู้นำไม่อยู่

3. ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Leadership) ผู้นำแบบนี้ จะมีทัศนคติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาแตกต่างจากแบบอัตตนิยม เขาจะมีความไว้วางใจในผู้ใต้บังคับบัญชา เห็นผู้ใต้บังคับบัญชามีความรู้ความสามารถ ดังนั้น เขาจะเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วม (Participation) ในการตัดสินใจ กำหนดนโยบายรวมถึงวิธีการปฏิบัติงาน โดยตัวผู้นำเองก็มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่เช่นกัน ดังนั้น จุดเน้นของผู้นำแบบนี้ จึงอยู่ที่ทั้งตัวผู้นำและผู้ปฏิบัติงานทั้งหลายหรือรวมเรียกว่ากลุ่มนั่นเอง ภายใต้ภาวะการณ์เป็นผู้นำแบบนี้ สมาชิกในกลุ่มจะมีความพึงพอใจสูง

เบอร์น (Burns, J. M., 1978) ได้สรุปลักษณะผู้นำเป็น 3 แบบ ได้แก่ ผู้นำการแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership) ผู้นำที่ติดต่อกับผู้ตามโดยมีการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และสิ่งแลกเปลี่ยนนั้นต่อมากลายเป็นประโยชน์ร่วมกัน ลักษณะนี้พบได้ในองค์กรทั่วไป เช่น ทำงานดีก็ได้เลื่อนขั้น ทำงานก็จะได้ค่าจ้างแรงงาน และในการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรมีข้อแลกเปลี่ยนกับชุมชน เช่น ถ้าตนได้รับการเลือกตั้งจะสร้างถนนให้ เป็นต้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational

Leadership) ผู้นำที่ตระหนักถึงความต้องการของผู้ตาม พยายามให้ผู้ตามได้รับการตอบสนองสูงกว่า ความต้องการของผู้ตาม เน้นการพัฒนาผู้ตาม กระตุ้นและยกย่องซึ่งกันและกันจนเปลี่ยนผู้ตามเป็น ผู้นำ และมีการเปลี่ยนต่อๆ กันไป เรียกว่า Domino Effect ผู้นำการเปลี่ยนแปลงก็จะเปลี่ยนเป็นผู้นำ จริยธรรม ตัวอย่างผู้นำลักษณะนี้ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำจริยธรรม (Moral Leadership) ผู้นำที่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ตาม ซึ่งผู้นำจะมีความสัมพันธ์ กับผู้ตามในด้านความต้องการ (Needs) ความปรารถนา (Aspirations) ค่านิยม (Values) และควรยึด จริยธรรมสูงสุด คือ ความเป็นธรรมและความยุติธรรมในสังคม ผู้นำลักษณะนี้ มุ่งไปสู่การเปลี่ยนแปลง ที่ตอบสนองความต้องการ และความจำเป็นอย่างแท้จริงของผู้ตาม

ส่วน เฮอร์เชย์ พอล และเคนเนทบลันชาร์ด (Hersey Paul, & Kenneth H., Blanchard, 1988) ได้ให้ความหมาย คือ การจัดการพฤติกรรมองค์การ การทำให้ทรัพยากรมนุษย์มี ประโยชน์สูงสุด โดยแบ่งภาวะผู้นำออกเป็น 4 แบบ คือ

1. ผู้นำแบบบอกทุกอย่าง (Telling) ผู้นำประเภทนี้ จะให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด เหมาะสมกับผู้ตามที่มีความพร้อมอยู่ในระดับที่ 1 คือ (M1) บุคคลมีความพร้อมอยู่ในระดับต่ำ

2. ผู้นำแบบขายความคิด (Selling) ผู้นำประเภทนี้ จะคอยชี้แนะบ้างว่าผู้ตามขาด ความสามารถในการทำงาน แต่ถ้าผู้ตามได้รับการสนับสนุนให้ทำพฤติกรรมนั้นโดยการให้รางวัลก็จะ ทำให้เกิดความเต็มใจที่จะรับผิดชอบงานและกระตือรือร้นที่จะทำงานมากขึ้น ผู้บริหารจะใช้วิธีการ ติดต่อสื่อสารแบบ 2 ทาง และต้องคอยสั่งงานโดยตรง อธิบายให้ผู้ตามเข้าใจ จะทำให้ผู้ตามเข้าใจและ ตัดสินใจในการทำงานได้ดี เหมาะสมกับผู้ตามที่มีความพร้อมในการทำงานอยู่ในระดับที่ 2 คือ (M2) บุคคลมีความพร้อมอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง

3. ผู้นำแบบเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม (Participation) ผู้นำประเภทนี้ จะคอย อำนวยความสะดวกต่างๆ ในการตัดสินใจ มีการซักถาม มีการติดต่อสื่อสาร 2 ทางหรือรับฟังเรื่องราว ปัญหาต่างๆ จากผู้ตาม คอยให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้ผู้ตาม ปฏิบัติงานได้เต็มความสามารถและมีประสิทธิภาพ เหมาะกับผู้ตามที่มีความพร้อมอยู่ในระดับ 3 คือ (M3) ความพร้อมของผู้ตามอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูง ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสามารถแต่ ไม่เต็มใจที่จะรับผิดชอบงาน

4. ผู้นำแบบมอบหมายงานให้ทำ (Delegation) ผู้บริหารเพียงให้คำแนะนำและ ช่วยเหลือเล็กๆ น้อยๆ ผู้ตามคิดและตัดสินใจเองทุกอย่าง เพราะถือว่าผู้ตามที่มีความพร้อมในการ ทำงานระดับสูง สามารถทำงานให้มีประสิทธิภาพได้ดี เหมาะกับผู้ตามที่มีความพร้อมอยู่ในระดับ 4 (M4) คือ ความพร้อมอยู่ในระดับสูง ซึ่งเป็นบุคคลที่มีทั้งความสามารถและเต็มใจหรือมั่นใจในการ รับผิดชอบการทำงาน

2.1.4 ประสิทธิภาพของผู้นำ

วิลเลียม เรดดิน (William J. Reddin, 1970) ได้กล่าวถึงผู้นำที่มีประสิทธิผล ประกอบไปด้วย 1) นักบริหาร (Executive) ผู้นำแบบนี้ จะมีความสนใจเป็นอย่างมากทั้งในเรื่องของ งานและสัมพันธภาพระหว่างบุคคล มีความสามารถในการจูงใจคน กำหนดมาตรฐานในงานสูง เข้าใจ ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและการทำงานเป็นทีม 2) นักพัฒนา (Developer) ผู้นำแบบนี้จะให้

ความสำคัญกับเรื่องสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลมากกว่าให้ความสนใจกับงาน จะให้ความไว้วางใจผู้ร่วมงาน สร้างแรงจูงใจและให้กำลังใจเพื่อให้ทุกคนพัฒนาตนเอง 3) นักเผด็จการแบบใช้พระคุณ (Benevolent Autocrat) ผู้นำแบบนี้ จะให้ความสนใจอย่างมากกับงาน และให้ความสนใจเรื่องความสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลน้อย มุ่งประสิทธิผลของงานและทำให้บรรลุผลได้อย่างดี โดยไม่ทำให้เกิดความขุ่นข้องหมองใจ 4) ผู้รักษากฎระเบียบ (Bureaucrat) ผู้นำแบบนี้ จะไม่ให้ความสนใจมากนักกับเรื่องงาน และเรื่องสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล แต่จะเน้นเรื่องกฎระเบียบ การรักษากฎระเบียบ ตลอดจนควบคุมสถานการณ์โดยใช้กฎระเบียบต่างๆ จากการเข้มงวด ผู้นำแบบนี้ กัดดันให้ผูปฏิบัติงานต้องตั้งใจทำงานกันเต็มที่ จึงจะทำให้เกิดประสิทธิผลในงานได้โดยอ้อม

ฟิดเลอร์ (Fiedler, 1971) กล่าวว่า ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพต้องประกอบด้วยปัจจัย 3 ส่วน คือ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตาม บุคลิกภาพของผู้นำมีส่วนสำคัญที่จะทำให้กลุ่มยอมรับโครงสร้างของงาน งานที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับโครงสร้างของงาน อำนาจของผู้นำจะลดลง แต่ถ้างานใดต้องใช้ความคิด การวางแผน ผู้นำจะมีอำนาจมากขึ้น ผู้นำที่ดีที่สุด คือ ผู้ที่เห็นงานสำคัญที่สุด แต่ถ้าผู้นำจะทำเช่นนี้ได้ผู้นำต้องมีอำนาจและอิทธิพลมาก แต่ถ้าผู้นำมีอิทธิพลหรืออำนาจไม่มากพอ จะกลายเป็นผู้นำที่เห็นความสำคัญของสัมพันธ์ภาพ ระหว่างผู้นำและผู้ตามมากกว่าเห็นความสำคัญของงาน ทฤษฎีของ Fiedler ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพหรือไม่มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ถ้าสัมพันธ์ภาพของผู้นำและผู้ตามดีและมีโครงสร้างของงานชัดเจน ผู้นำจะสามารถควบคุมสถานการณ์ขององค์กรได้

โดนัลด์ แฮมบริค (Donald C. Hambrick, 1992) ให้ความสำคัญกับการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ โดยผู้นำจะต้องมีบทบาทสำคัญ 3 ประการ ไว้ว่า 1) การสร้างภาพในอนาคต ผู้นำที่ประสบความสำเร็จ จะต้องมีความสามารถในการรวบรวมสารสนเทศและการสื่อสาร วิสัยทัศน์ขององค์กรที่สามารถกุมจิตใจ และจินตนาการของบุคคลที่ตนชี้นำได้ 2) การเสริมพลัง ผู้นำที่มีประสิทธิผลจะให้การเสริมพลังแก่ผู้ตามของตนด้วยการสาธิต หรือเผยแพร่ความรู้สึกที่กระตือรือร้นในอันที่จะทำให้ภาพในอนาคตเป็นจริง พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ตามมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ 3) ผู้นำจะต้องปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างแก่ผู้ตาม ในการเสริมพลังให้แก่ผู้ตามนั้น ผู้นำอาจยกตัวอย่างความสำเร็จที่ผ่านมาสร้าง

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วย 1) การสร้างภาพในอนาคต 2) การเสริมพลัง 3) ผู้นำจะต้องปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างแก่ผู้ตาม นอกจากนั้นเน้นกฎระเบียบ การรักษากฎระเบียบ ตลอดจนควบคุมสถานการณ์โดยใช้กฎระเบียบต่างๆ จากการเข้มงวด เพื่อบรรลุเป้าหมาย

2.2 แนวคิดและทฤษฎีการจัดการพัฒนาชุมชน

การศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดิน จังหวัดปราจีนบุรี ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการจัดการพัฒนาชุมชน โดยศึกษาตามลำดับดังนี้

2.2.1 ความหมายของชุมชน

นักวิชาการได้ให้ความหมายของชุมชนไว้มากมายซึ่งมีความแตกต่างกันไป โดยผู้วิจัยได้รวบรวมความหมายของชุมชนไว้ดังต่อไปนี้

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2525) ได้กล่าวว่า ชุมชน หมายถึง พื้นที่อันเป็นที่อยู่อาศัยของคน และหมายความรวมถึงกลุ่มของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น โดยมีความสนใจมีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และจุดหมายในการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526) ให้ความหมายไว้ว่า ชุมชน หมายถึง องค์การทางสังคมอย่างหนึ่งที่มีอาณาเขตครอบคลุมท้องถิ่นหนึ่ง ที่ปวงสมาชิกสามารถบรรลุถึงความต้องการพื้นฐานส่วนใหญ่ และสามารถแก้ไขปัญหาล้วนใหญ่ในชุมชนของตนเองได้

พัทยา สายหู (2534) ให้ความหมายไว้ว่า ชุมชน หมายถึง ครอบครัวหลายๆ ครอบครัวมาอยู่รวมกันในบริเวณเดียวกัน มีลักษณะเป็นเพื่อนบ้านกัน ซึ่งอาจเป็นญาติพี่น้องกันหรือไม่ก็ได้

ประเวศ วะสี (2541) ให้ความหมายไว้ว่า ชุมชน หมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความพยายามทำอะไรร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ ซึ่งรวมถึงการติดต่อสื่อสารด้วย

กรมการพัฒนาชุมชน (2549) ให้ความหมายไว้ว่า ชุมชน หมายถึง การรวมตัวของบุคคล กลุ่ม/องค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชนและประชาชนที่อาศัยอยู่ในขอบเขตพื้นที่หนึ่งๆ ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ระดับพื้นฐานที่สุดคือ หมู่บ้านหรือชุมชนที่อาศัยอยู่ในรูปแบบอื่นๆ ที่มีประเด็นของเนื้อหาที่มารวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาเดียวกัน เช่น ชุมชนลุ่มน้ำ ชุมชนวัฒนธรรม เป็นต้น

มาร์วิน อี. โอลเซน (Olsen, 1968) ให้ความหมายไว้ว่า ชุมชน หมายถึง องค์กรทางสังคมประเภทหนึ่ง ประกอบด้วยพื้นที่บริเวณหนึ่งที่บรรดาสมาชิกต้องสนองความต้องการพื้นฐานส่วนใหญ่ และแก้ไขปัญหาส่วนใหญ่ในชุมชนของตนเองได้

เดนนิส อี. พอปลิน (Poplin, 1972) ให้ความหมายไว้ว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่มที่มีการร่วมมือกัน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน มีการสมาคมแบบเผชิญหน้ากัน มีความสนิทสนมรู้จักกันเป็นอย่างดี

วิกิพีเดีย (Wikipedia, 2008) ให้ความหมายของชุมชนในเชิงชีววิทยา ชุมชน (Community) เป็นกลุ่มของความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันขององค์การ (Organisms) กลุ่มหนึ่ง และร่วมกับสภาวะแวดล้อมหนึ่งๆ จะมีสังคมมนุษย์ ความเชื่อ ความต้องการ ความเสี่ยง ทรัพยากร จุดประสงค์ ความชอบในสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นพิเศษของชุมชน ในเชิงสังคมวิทยา (Sociology) ชุมชน (Community) เป็นกลุ่มของประชาชนพลเมืองที่ปฏิสัมพันธ์ต่อการอาศัยอยู่ในสภาวะปกติธรรมดาของเขา ซึ่งมักจะ หมายถึงชุมชนในชนบท จะมีความสัมพันธ์ถึงผลประโยชน์ ค่านิยม เชื้อชาติ และมีการรวมกลุ่มกันการอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมาก

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ชุมชน หมายถึง พื้นที่อันเป็นที่อยู่อาศัยของคน หรือกลุ่มของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น โดยมีความสนใจมีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และจุดหมายในการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และชุมชนที่อาศัยอยู่รวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาเดียวกัน

2.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

นักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนไว้ต่างๆ ซึ่งโดยผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยสรุปไว้ดังต่อไปนี้

ณัฐพล ชันธไชย (2527) ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนา หมายถึง ความเจริญเติบโต โดยเน้นความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญ เช่น ผลผลิตของประเทศเพิ่มขึ้น รายได้ประชากรเพิ่มขึ้น รายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อคนของประชากรเพิ่มขึ้น มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากขึ้น

จิตยา สุวรรณชฎ (2527) ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม ซึ่งได้แก่คน กลุ่มคน การจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคม ด้วยการจัดสรรทรัพยากรของสังคมอย่างยุติธรรมและมีประสิทธิภาพ

สนธยา พลศรี (2545) ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนา หมายถึง เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงในตัวระบบกระทำการทั้งในด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นไปพร้อมๆ กัน ไม่ใช่ด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว

การพัฒนาเป็นการกระทำที่ดีขึ้น เจริญขึ้น เกิดจากการกระทำของมนุษย์เป็นส่วนใหญ่ มนุษย์มีความต้องการโดยธรรมชาติ ความต้องการของมนุษย์เกิดจากแรงจูงใจ อับราฮัม เอช มาสโลว์ (Abraham H. Maslow) ได้ให้ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ เรียกว่า ทฤษฎีแรงจูงใจหรือลำดับความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) ดังแสดงในภาพ ที่ 2.5

ภาพที่ 2.1 แผนภูมิแสดงทฤษฎีลำดับความต้องการ 5 ชั้นของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs)

ที่มา: Abraham H. Maslow (1970)

ลำดับความต้องการลำดับที่ 1 ความต้องการทางร่างกาย (Physical Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งได้แก่ ความต้องการที่จำเป็นทางด้านร่างกายทั้งหลาย เช่น ความต้องการด้านปัจจัยสี่ ความต้องการพักผ่อนและความต้องการทางเพศ เป็นต้น เพื่อให้มีชีวิตและดำรงเผ่าพันธุ์อยู่ต่อไปได้

ลำดับความต้องการลำดับที่ 2 ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) เป็นความต้องการให้ได้รับความคุ้มครองความปลอดภัยจากอันตรายทั้งหลาย เช่น อุบัติเหตุ อาชญากรรม การปลอดอก ไล่ออก เป็นต้น

ลำดับความต้องการลำดับที่ 3 ความต้องการทางด้านสังคม (Social Needs) เป็นความต้องการการยอมรับจากสังคม ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ต้องการความรักจากเพื่อนร่วมงาน ต้องการการยกย่องชมเชย

ลำดับความต้องการลำดับที่ 4 ความต้องการมีชื่อเสียง (Esteem Needs) เป็นความต้องการเกียรติยศ การยอมรับนับถือในความรู้ ความสามารถ ต้องการความโดดเด่นในสังคม

ลำดับความต้องการลำดับที่ 5 ความต้องการให้เกิดความสำเร็จในชีวิต (Self Actualization Needs) เป็นความต้องการทำในสิ่งที่เป็นความปรารถนา อาจเป็นความคิดฝันส่วนตัว อุดมคติ หรืออุดมการณ์ส่วนตัว สิ่งที่ทำทลายความรู้ความสามารถ สิ่งที่เป็นความเชื่ออันเป็นเป้าหมายส่วนตัว สิ่งที่เป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิต ซึ่งคนที่บรรลุถึงขั้นนี้จะได้รับการยกย่องให้เป็นบุคคลพิเศษ

ความต้องการของมนุษย์ตั้งแต่ระดับพื้นฐาน จนถึงระดับสูงที่ปลายแหลมพีระมิด ยิ่งสูงยิ่งทำได้ยากและมีผู้ทำได้น้อย แต่ก็มีคนทำสำเร็จและมีเกิดขึ้นบนโลกมนุษย์ ซึ่งจะมีแปลกใหม่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ การสะสมและถ่ายทอดมีมาตั้งแต่มนุษย์เกิดขึ้นบนโลกจนถึงปัจจุบัน ทำให้สังคมมนุษย์มีพัฒนาการมากขึ้นเป็นลำดับ การพัฒนาทุกยุคทุกสมัยที่ผ่านมาเป็นผลมาจากแรงจูงใจอันเป็นความต้องการของมนุษย์ดังกล่าว

ความต้องการของมนุษย์แม้จะบรรลุขั้นสูงสุดแล้ว มนุษย์ก็ยังมีความต้องการอยู่ เป็นความต้องการด้านสัจจะ ความดี ความงาม ความเป็นหนึ่งเดียว ซึ่งบรรดานักปราชญ์และองค์ศาสตร์ทั้งหลายล้วนมีความต้องการในการลำดับนี้เรียกว่าระดับ เมแทเน็ดส์ (Meta Needs) เมื่อเกิดการ พัฒนา มนุษย์ก็เห็นความสำคัญของการพัฒนา เพราะการพัฒนาที่มีผลต่อมนุษย์ (ธนากร สังเขป, 2555) กล่าว คือ

1. พัฒนาแล้วชีวิตมีความเป็นอยู่สะดวกสบายขึ้น ผลการพัฒนาช่วยแก้ไขปัญหาคือข้อจำกัดในการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกด้าน เช่น ด้านกำลังกาย มนุษย์มีเครื่องทุ่นแรงทำให้ทำอะไรได้มากขึ้น เร็วขึ้น ข้อจำกัดทางกายภาพมนุษย์มองเห็นได้ไกลขึ้น มากขึ้น มนุษย์ได้ยินเสียงที่อยู่ไกลๆ มนุษย์มีเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร มนุษย์เอาชนะโรคภัยไข้เจ็บ สิ่งที่ทำให้ความเป็นอยู่สะดวกสบายขึ้นทำให้มนุษย์มีความสุข มนุษย์จึงไม่มีใครปฏิเสธการพัฒนา

2. มนุษย์มีจิตใจสูง คือ มีจิตสาธารณะ มีธรรมะ มีความรับผิดชอบ มีความเอื้ออาทร มองโลกในแง่ดี ไม่ทำลายหรือเอาเปรียบผู้อื่น การพัฒนาจิตใจทำให้สังคมดี สงบสุข ผู้คนในสังคมมี

จิตใจสบาย ร่าเริง ทำให้อายุยืน เครื่องมือของการพัฒนาจิตใจ ได้แก่ ศาสนา และคำสอนต่างๆ ประสบการณ์ การเรียนรู้ จิตใจที่พัฒนาแล้วทำให้เกิดสันติสุขในสังคม

3. มีการพัฒนาทางจิตวิญญาณ มนุษย์มีการพัฒนาทางจิตวิญญาณ (ทางปัญญา) คือ ทำให้มนุษย์คิดเป็นแก้ปัญหาเป็น (รู้เท่า รู้ทัน รู้กัน รู้แก่) มีการเรียนรู้ มีการต่อยอดเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้สังคมมนุษย์ยิ่งสงบสุข ยิ่งพัฒนายิ่งเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์โดยส่วนรวมทั้งสิ้น

4. มนุษย์มีการพัฒนาทางสังคม สังคมที่พัฒนา คือ สังคมที่มีระบบระเบียบ มีความมั่นคง มีความปลอดภัย ผู้คนมีวินัย มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ปัญหาสังคมมีน้อย (อุบัติเหตุ โจรผู้ร้าย ยาเสพติด สิ่งมอมเมาต่างๆ เช่น อบายมุข เกม ฯลฯ) สังคมที่มีความเสมอภาคเท่าเทียมในโอกาสต่างๆ (การศึกษา การทำงาน การเข้าถึงสวัสดิการ การรับข้อมูล ข่าวสาร ฯลฯ) ย่อมเป็นสังคมที่น่าอยู่ เป็นที่พึงพอใจของมนุษย์ทุกคน

ที่ประชุมสัมมนาของผู้เชี่ยวชาญ เรื่องการบริหารและการปกครองของประเทศในทวีปแอฟริกา ณ มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ประเทศอังกฤษ ได้ให้ความหมายของ “การพัฒนาชุมชน” ไว้เป็นครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1948 ว่า เป็นกระบวนการที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น โดยอาศัยความร่วมมืออย่างจริงจังของประชาชนและเกิดจากความศรัทธาเริ่มของประชาชน แต่ถ้าประชาชนไม่เกิดความริเริ่มก็ใช้เทคนิคกระตุ้นให้เกิดความริเริ่มขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ได้รับการตอบสนองจากประชาชนด้วยความกระตือรือร้นอย่างแท้จริง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2526)

องค์การสหประชาชาติ ได้ให้ความหมายไว้เป็นครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1955 ว่า “การพัฒนาชุมชน” หมายถึง เป็นกระบวนการรวมกำลังระหว่างประชาชนในชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เพื่อปรับปรุงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ ให้เจริญยิ่งขึ้นและผสมผสานเข้าเป็นชีวิตของชาติ ทำให้ประชาชนสามารถอุทิศตนเองเพื่อความก้าวหน้าของประเทศชาติได้อย่างเต็มที่ เซง (Chang, 1969)

ซอทอย (Soutoy, 1962) ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึง วิธีการหนึ่งที่น่ามาสร้างความจริงให้แก่ชุมชน ประกอบด้วย การช่วยตนเอง การให้ความสำคัญต่อความต้องการที่แท้จริงของประชาชน ลักษณะของสังคม วัฒนธรรม ประเพณีและลักษณะอื่นๆ ของชุมชนแห่งนั้นเป็นส่วนรวม

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (2527) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การพัฒนาชุมชน” คือ การพัฒนาความรู้ ความสามารถของประชาชน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการช่วยตนเอง เพื่อนบ้านและชุมชน ให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ดีขึ้น โดยการร่วมมือกันระหว่างประชาชนกับรัฐบาลเป็นวิธีการที่นำเอาบริการของรัฐบาลผนวกเข้ากับความต้องการของประชาชนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

ลักษณะของการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนมีความเป็นมา ปรัชญา แนวความคิด ความหมายที่เป็นของตนเองซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดลักษณะของการพัฒนาชุมชนได้ดังนี้ (สนธยา พลศรี, 2545)

1. เป็นการดำเนินการโดยคนและใช้ทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ ไม่พึ่งพาบุคคลหรือใช้ทรัพยากรนอกชุมชน นอกจากมีความจำเป็นจริงๆ คือ เกินขีดความสามารถของชุมชนเท่านั้น

2. เป็นการร่วมมือกันระหว่างคนในชุมชนด้วยกัน คนในชุมชนกับหน่วยงานของรัฐหรือคนในชุมชนกับภาคเอกชน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้การพัฒนาชุมชนประสบผลสำเร็จ ตามขีดความสามารถที่มีอยู่

3. เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีเป้าหมายหรือทิศทาง สามารถควบคุมความสมดุลที่จะเปลี่ยนแปลงได้ กำหนดปริมาณคุณภาพและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมได้

4. เกิดจากความตั้งใจและการกระทำของมนุษย์ ตามแผนและโครงการที่กำหนดขึ้น ไม่ใช่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

5. เป็นการพัฒนาคุณภาพของคนในชุมชน ให้มีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาตนเอง บุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปใช้ในการยกระดับคุณภาพชีวิตของตนและชุมชนให้ได้มาตรฐานที่ต้องการ

6. เป็นกระบวนการให้การศึกษา โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนในชุมชนให้มีคุณภาพและมีความพร้อมที่จะรองรับการพัฒนา

7. เป็นกระบวนการจัดองค์กรหรือกลุ่ม เพราะการพัฒนาชุมชนเป็นการผนึกกำลังของคนในชุมชนเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดศักยภาพหรือพลังของชุมชนและนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชน

8. เป็นการนำกลวิธีหรือวิธีการต่างๆ มาใช้ เช่น การใช้ตัวนำการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงเจตคติ การสร้างผู้นำ การสร้างกลุ่ม การเสริมสร้างทักษะและความสามารถในด้านต่างๆ เป็นต้น จึงมีลักษณะเป็นการผสมผสานวิธีการเหล่านี้มาใช้ในการพัฒนาชุมชน

9. ลักษณะเป็นประชาธิปไตย การพัฒนาชุมชนเป็นของคนในชุมชน ดำเนินการโดยคนในชุมชน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน เป็นการให้สิทธิเสรีภาพ อิสรภาพ เสมอภาพ และภราดรภาพแก่คนในชุมชน ตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้คนในชุมชนเป็นผู้กำหนดวิธีการดำรงชีวิตของตนเองและชุมชนได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้แล้ว การพัฒนาชุมชนเป็นการดำเนินงานโดยคนและกลุ่มคนเป็นจำนวนมาก การทำงานร่วมกันให้ประสานความสำเร็จนั้น ต้องนำวิธีการแบบประชาธิปไตยมาใช้จึงจะประสบความสำเร็จ

10. เป็นการศึกษาภาคชีวิต การพัฒนาชุมชนมีลักษณะเป็นกระบวนการ วิธีการ โครงการ และกระบวนการทางสังคม ซึ่งเป็นลักษณะของกระบวนการเรียนรู้และการตัดสินใจร่วมกันของชุมชน (ทวิศักดิ์ นพเกสร, 2541) ที่ต่อเนื่องกันไปทุกเพศทุกวัย คือ ตลอดชีวิตของคนในชุมชน ไม่สิ้นสุดในช่วงชีวิตใดชีวิตหนึ่ง เพราะชุมชนไม่หยุดนิ่ง มีการเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การพัฒนาชุมชนจึงต้องดำเนินการต่อเนื่องกันไปไม่มีสิ้นสุด

องค์ประกอบของการพัฒนาชุมชน

ในองค์ประกอบของการพัฒนาชุมชนมีดังต่อไปนี้

1. คนในชุมชน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด เพราะการพัฒนาชุมชนเป็นเรื่องของคนในชุมชนโดยตรง

2. สิ่งแวดล้อมชุมชน ทั้งสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ และสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น การจัดระเบียบสังคม สถาบันทาง

สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม เทคโนโลยีต่างๆ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนงานพัฒนาชุมชน

3. วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวกับการพัฒนา เช่น วัสดุสำนักงาน วัสดุก่อสร้าง เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ ยานพาหนะ เครื่องมือ เครื่องจักร เป็นต้น วัสดุอุปกรณ์เหล่านี้ต้องมีคุณภาพเหมาะสมและเพียงพอกับกิจกรรมการพัฒนาชุมชนที่กำหนดขึ้น

4. กลวิธีหรือวิธีการพัฒนา การพัฒนาชุมชนมีหลายกลวิธี เช่น การให้การศึกษาอบรม การจัดระเบียบชุมชน การสร้างผู้นำ การสร้างกลุ่มและองค์กร การวางแผนและโครงการ การประสานงาน เป็นต้น

5. กระบวนการพัฒนาชุมชน ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดำเนินงาน คือ การศึกษาชุมชน การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน การวางแผนแก้ปัญหาในลักษณะของโครงการ การพิจารณาวิธีดำเนินงาน การดำเนินงาน การประเมินผลงาน และการทบทวน เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรค

6. การสนับสนุนช่วยเหลือจากรัฐบาลและภาคเอกชน เป็นการสนับสนุนช่วยเหลือเฉพาะในสิ่งที่มีความจำเป็น เกินขีดความสามารถของชุมชน หรือเพื่อกระตุ้นเตือนเร่งรัดให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวและเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนา ไม่ใช่ในเรื่องพื้นฐานของการพัฒนา

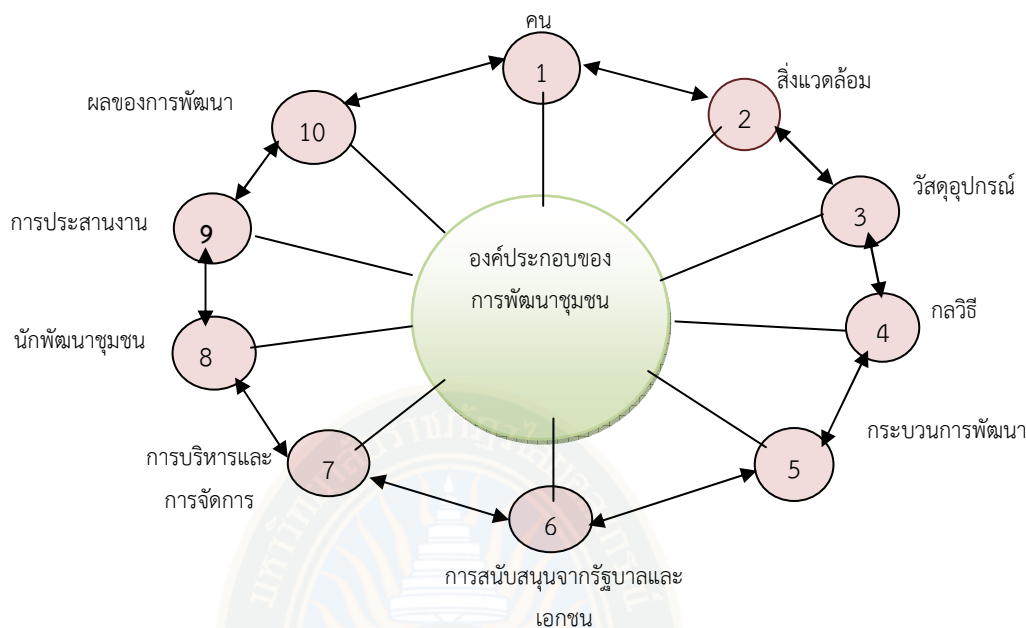
7. การบริหารและการจัดการ การพัฒนาชุมชนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคน กลุ่มคน องค์กรและหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน มีวิธีการและกระบวนการหลายขั้นตอน จึงจำเป็นต้องมีการบริหารและการจัดการที่ดี ทั้งในระยะเตรียมการ ระหว่างการดำเนินงาน และหลังจากได้รับผลของการพัฒนาแล้ว

8. นักพัฒนาชุมชน นักพัฒนาชุมชนเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาชุมชน มีเทคนิควิธีฝึกการจูงใจ การระดมพลัง หรือศักยภาพของคนในชุมชนมาใช้พัฒนาชุมชนของตนเองตามปรัชญา แนวคิดและวิธีการพัฒนาชุมชนที่แท้จริง ในระยะแรก นักพัฒนาชุมชนอาจจะมาจากภายนอกชุมชนที่เป็นข้าราชการหรือนักพัฒนาขององค์กรพัฒนาเอกชนก็ได้ นักพัฒนาชุมชนดังกล่าวนี้จะต้องสร้างนักพัฒนาที่เป็นคนในชุมชนขึ้นมารองรับงานพัฒนาชุมชนของตนต่อไป

9. การประสานงาน เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ดำเนินกิจกรรมพัฒนาอย่างประสานสอดคล้อง เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ถูกต้องตามขั้นตอนที่วางไว้

10. ผลงานที่เกิดขึ้น กระบวนการพัฒนาชุมชนที่ผ่านไปแต่ละขั้นตอน จึงอาจจะมีผลเกิดขึ้น ไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง ไม่มากก็น้อย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในความสำเร็จของการพัฒนาชุมชน ผลงานที่เกิดขึ้น ต้องเป็นของประชาชนอย่างทั่วถึงและยุติธรรม

องค์ประกอบของการพัฒนาชุมชนนี้ ต่างมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน ทั้งเกื้อหนุนและเหนี่ยวรั้ง จึงต้องดำเนินงานไปพร้อมๆ กัน และมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนมาก เพราะการดำเนินงานพัฒนาชุมชนให้ประสบผลสำเร็จก็คือ การพัฒนาองค์ประกอบเหล่านี้ให้มีคุณภาพ มีปริมาณที่เพิ่มขึ้นและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมนั่นเอง

ภาพที่ 2.2 องค์ประกอบของการพัฒนาชุมชน

ที่มา: สนธยา พลศรี (2545)

เป้าหมายของการพัฒนาชุมชน

เมื่อศึกษาวิเคราะห์ปรัชญา แนวความคิด ความหมาย ลักษณะ และองค์ประกอบของการพัฒนาชุมชนแล้ว พบว่าการพัฒนาชุมชนมีเป้าหมายที่สำคัญ 2 ประการ คือ การพัฒนาคนให้มีความสุข และการพัฒนากลุ่มคนให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้และมีความสุข ดังนี้

1. การพัฒนาคนให้มีความสุข

คนมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนมาก เพราะคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เนื่องจากเป็นผู้มีบทบาทในการพัฒนาชุมชน ทั้งเป็นผู้ดำเนินงาน เป็นผู้ได้รับผลที่เกิดขึ้นและเป็นผู้สืบทอดงานพัฒนาไม่ให้สิ้นสุด คนจึงเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาชุมชน จึงต้องพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คุณธรรม และมีความสุข (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2541) โดยวิธีต่อไปนี้

1.1 การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คือ ทำให้คนมีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการประกอบกิจการงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัว มีความรู้ทางการเมืองและความรู้ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เฉลียวฉลาด มีวิสัยทัศน์ สุขภาพดี บุคลิกภาพดี สามารถพึ่งตนเองได้ ใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้ เป็นต้น

1.2 การพัฒนาคนให้มีคุณธรรม คือ ทำให้คนเป็นคนดีทั้งการคิด การพูด และการประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม เช่น ละเว้น

อบายมุข ขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรม เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว เอื้ออาทรต่อคนอื่น รู้จักความพอเพียงในสิ่งต่างๆ มีความอดทนสามารถยับยั้งตนเองไม่ให้ประพฤตชั่วได้ เป็นต้น

1.3 การพัฒนาคนให้มีความสุข คือ การทำให้คนมีความสุขสงบ มีจิตใจดีงาม เยือกเย็นมั่นคง ผ่องใส ไม่มีความเครียด มีความสุขุมเยือกเย็น มีเมตตากรุณา รู้จักความพอเพียง รู้จักประมาณ เข้าถึงสัจธรรมของชีวิต มองโลกในแง่ดี ปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆ ได้ เป็นต้น

2. การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ และมีความสุข

การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ และมีความสุข คือ การทำให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกร่วมกัน มารวมตัวกันในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกันในการกระทำบางอย่าง ด้วยความรักและความเอื้ออาทรต่อกัน ภายใต้ระบบการจัดการ ให้เกิดความรู้สึกร่วมกัน เพื่อประโยชน์สาธารณะ การรวมตัวกันอาจเป็นกลุ่มเล็กๆ กระจายกระจายกันก็ได้ แต่สามารถติดต่อสื่อสาร โครงสร้างสังคมแนวใหม่ที่มีความสัมพันธ์กันในแนวราบที่เท่าเทียมกัน ซึ่งเมื่อประสานกับโครงสร้างที่มีความสัมพันธ์ในแนวตั้งด้วยความสมานฉันท์แล้ว ก็จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งขึ้น ชุมชนเข้มแข็งมีลักษณะสำคัญดังนี้

2.1 มีจิตสำนึกชุมชน (Community Consciousness) หรือเป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ คือ สมาชิกสำนึกว่าตนเองเป็นเจ้าของชุมชน มีความตั้งใจที่จะเข้าร่วมรับผิดชอบปัญหาต่างๆ กับบุคคลอื่นๆ อย่างเท่าเทียมกันและมิตรภาพ ยอมรับในศักยภาพของกันและกัน และยอมรับในความแตกต่างหลากหลายระหว่างสมาชิก มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน เป็นต้น (ทวีศักดิ์ นพเกษตร, 2541)

2.2 มีจิตวิญญาณชุมชน (Community Spirituality) คือ การที่สมาชิกมีความจงรักภักดีต่อชุมชน เสียสละทำงานเพื่อชุมชน หวงแหนชุมชน มีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกัน เช่น วัด เครือญาติ หรือความสัมพันธ์ทางสังคมแบบต่างๆ ทำให้ชุมชนมีชีวิตจิตใจเหมือนเป็นสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่ง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2541) ความมีจิตวิญญาณชุมชน ทำให้เกิดความปิติ ความสุขอย่างล้นเหลือ และเกิดพลังอย่างมหาศาล เป็นพลังเยียวยา ทำให้คนและชุมชนมีความสุข (ประเวศ วะสี, 2541)

2.3 เป็นชุมชนเรียนรู้ (Community Learning) คือ สมาชิกช่วยกันเรียนรู้ หรือเรียนรู้เป็นกลุ่ม มีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา รู้ข่าวคราวในด้านต่างๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ซึ่งอยู่นอกชุมชนและความรู้เกี่ยวกับชุมชนที่เป็นผลมาจากการปฏิบัติหรือประสบการณ์ที่ได้รับร่วมกัน (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2541) หรือเป็นกระบวนการเรียนรู้และการตัดสินใจร่วมกัน ความรู้ที่เกิดขึ้นจึงเป็นการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน (ทวีศักดิ์ นพเกษตร, 2541)

2.4 มีองค์กรชุมชนเข้มแข็ง คือ ประชาชนรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นด้วยจิตสำนึกชุมชนและจิตวิญญาณชุมชน ผนึกกำลังกัน เพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาของชุมชน ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ร่วมกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ

2.5 มีการจัดการชุมชนที่ดี คือ สมาชิกของชุมชนมีความสามารถในการจัดการตนเองและชุมชนได้ วางแผน จัดกระบวนการ ดำเนินงานและประเมินผล การพัฒนาชุมชนของตนเอง ได้ ทำให้องค์กรชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.6 มีเครือข่ายชุมชน คือ มีกระบวนการเชื่อมโยงสมาชิกในกลุ่มและองค์กรชุมชนต่างๆ เข้าด้วยกัน ด้วยระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการประชาสัมพันธ์ด้วยความสมานฉันท์ ทำให้เกิดการรวมจิตสำนึกและจิตวิญญาณของสมาชิกและองค์กรชุมชนต่างๆ ให้มีพลังเข้มแข็ง (ทวีศักดิ์ นพเกษตร, 2541)

2.7 มีภาวะผู้นำชุมชน คือ ผู้นำเป็นผู้ประสานความคิดของสมาชิกให้โอกาสสมาชิกได้แสดงความคิดเห็น ไม่ผูกขาดความคิดหรือเป็นเจ้าของชุมชนเพียงผู้เดียว พร้อมทั้งจะเรียนรู้แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นกับผู้อื่น ผนึกตัวเองเข้าชุมชนได้อย่างแนบแน่นและร่วมทำประโยชน์เพื่อชุมชน โดยสรุปผู้นำที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง คือ ผู้ที่เชื่อมโยงประสานแนวความคิดต่างๆ ของสมาชิกและองค์กรชุมชน เพื่อนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมนั่นเอง

2.8 เป็นชุมชนที่พึ่งตนเองได้ คือ สมาชิกและองค์กรต่างๆ ในชุมชน มีความเข้มแข็งพอที่จะช่วยเหลือหรือพึ่งตนเองได้ ทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคมและวัฒนธรรม ทั้งในยามปกติและภาวะวิกฤตต่างๆ อันเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืนที่พึ่งประสงค์

2.9 เป็นชุมชนสงบสุข ชุมชนเข้มแข็งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีคุณธรรมและมีความสุข เมื่อคนมารวมกันเป็นชุมชน และสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้ก็ทำให้คนและชุมชนมีความสุข บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาชุมชน

2.10 เป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็งมีลักษณะดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ชุมชนดำรงอยู่และดำรงต่อไปได้ โดยไม่ล่มสลาย อันเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืนนั่นเอง

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึง วิธีการหนึ่งที่น่ามาสร้างความจริงให้แก่ชุมชน ประกอบด้วยการช่วยตนเอง โดยสมาชิกและองค์กรต่างๆ ในชุมชน มีความเข้มแข็งพอที่จะช่วยเหลือหรือพึ่งตนเองได้ ทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคมและวัฒนธรรม

2.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็ง

นักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็งไว้ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็ง โดยสรุปไว้ดังต่อไปนี้

ประเวศ วะสี กล่าวว่า ชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถแก้ปัญหาได้ทุกชนิด ทั้งทางเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมือง และสุขภาพ (ประเวศ วะสี, 2541)

กรมการพัฒนาชุมชน (2549) ได้อธิบายว่า ความเข้มแข็งของชุมชนต่อสิ่งแวดล้อม ด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอาศัยพื้นฐานหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยในแต่ละชุมชนจะมีการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในมิติต่างๆ เช่น มิติ ทางด้านเศรษฐกิจ มิติทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มิติทางด้านสังคม และมิติทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั้น อาจพัฒนาความเข้มแข็งได้เพียงบางมิติเท่านั้น เนื่องจากเงื่อนไขและกระบวนการที่นำไปสู่ความเข้มแข็งในแต่ละมิติของแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน

จำนง อติวัฒนสิทธิ์ (2546) ได้ให้ความหมายของความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง ชุมชนที่สมาชิกต่างพึ่งพาตนเองและพึ่งพากันเองได้ การที่ชุมชนจะมีความเข้มแข็งได้จะต้องมีลักษณะของบุคคลหรือชุมชนที่รู้จักกันดี รู้จักตนเองดี เข้าใจตนเองดี และเป็นตัวของตนเอง และอีกประการ

หนึ่งจะต้องเป็นชุมชนที่บุคคลรู้จักปัญหาของตนเองดี รู้จักวิธีแก้ปัญหาของชุมชน รู้ว่าจะทำหรือพัฒนาชุมชนไปในทิศทางใด และไปให้ถึงเป้าหมายนั้นได้อย่างไร

สำนักมาตรฐานการศึกษา (2545) ได้เสนอลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง 9 ประการ คือ 1) สมาชิกในชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองและชุมชนที่จะแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง 2) สมาชิกชุมชนมีจิตสำนึกการพึ่งตนเอง 3) สมาชิกชุมชนเลือกกำหนดผู้นำชุมชน ผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผู้แทนชุมชนที่หลากหลายด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง 4) มีกระบวนการชุมชนที่มีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง 5) สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามประเมินผลการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนผ่านกระบวนการของชุมชน 6) สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน 7) มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วย การพัฒนาทุกๆ ด้านที่มุ่งการพึ่งตนเองเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกๆ คน และหวังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน 8) การพึ่งการช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ ในที่สุดไม่มีการพึ่งพาตลอดไป 9) มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้าน/ชุมชนอื่นๆ ท้องถิ่น ภาคราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการและอื่นๆ ในลักษณะมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียม

สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2548) มีทัศนะว่า สิ่งที่จะสนับสนุนและผลักดันให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนได้ คือการจำแนกบทบาทที่ชัดเจน 4 ระดับ คือ

1. ระดับชาวบ้าน ชาวบ้านมีความสามัคคีกัน รวมกลุ่มกันได้ดี มีความเคารพศรัทธาของกลุ่ม รู้จักภูมิใจในงานของตน มีการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส รู้จักหน้าที่และทำหน้าที่ของตน ไม่ติดยาเสพติด ไม่พัวพันกับอบายมุขทุกประเภท มีความร่วมมือเพื่อที่จะเสียสละเพื่อส่วนรวม ไม่ตระหนี่ความรู้หรือความคิดของตนเอง มีความเอื้ออาทรต่อธรรมชาติ

2. ระดับผู้นำ ผู้นำมีประสบการณ์ มีความรู้ ความสามารถที่จะนำชาวบ้านและชี้นำเป็นต้นแบบของการเสียสละเพื่อส่วนรวม มีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดี ทำให้ชาวบ้านมีศรัทธา ผู้นำมีความเข้าใจปัญหาของชุมชนและมีจิตใจเข้มแข็ง

3. ระดับองค์กร ความเข้มแข็งของชุมชนขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งขององค์กรในชุมชน องค์กรในชุมชนรวมเอาครอบครัว เศรษฐกิจ การเมือง การบริหารจัดการ กล่าวคือ ด้านครอบครัว สมาชิกในครอบครัวจะต้องมีความอบอุ่น มีความรัก ความสามัคคี มีปัจจัยจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานพอเพียง ด้านเศรษฐกิจ ชุมชนเป็นเจ้าของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ดำเนินธุรกิจชุมชนด้วยตนเอง สามารถลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และสร้างมูลค่าเพิ่มของผลผลิตโดยไม่ต้องพึ่งพาบุคคลหรือองค์กรภายนอก ด้านการเมือง ชุมชนสามารถรวมกลุ่มกันสร้างอำนาจเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชุมชน รวมทั้งอำนาจในการต่อรอง ชุมชนจะต้องมีอำนาจในการใช้ทรัพยากรมนุษย์ในท้องถิ่น มีอำนาจในการควบคุมกลไกการตลาดและออกกฎระเบียบคุ้มครองป้องกันทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ด้านการบริหารจัดการ ชุมชนมีความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการองค์กรต่าง ๆ มีความเข้าใจเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์กร มีการวางแผนงานและร่วมกันพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้น

4. ระดับสังคมและวัฒนธรรม ชุมชนที่เข้มแข็งสามารถสร้างและพัฒนาองค์กรทางสังคมที่สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน พัฒนาการความรู้และการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนรวมกลุ่มกันทำโครงการสวัสดิการทางสังคม การพัฒนาเด็ก สตรี เยาวชน และคนชรา พัฒนาสิ่งแวดล้อม และป้องกันปัญหาต่างๆ ร่วมกัน ซึ่งในระดับวัฒนธรรมนั้น ชุมชนมีความเชื่อทางศาสนา และยึดเหนี่ยวหลักศีลธรรมอย่างแน่นแฟ้น มีความเคารพในสิ่งเคารพบูชาของชุมชน และมีความผูกพันเป็นจิตวิญญาณของชุมชนอย่างแท้จริง

สุรชัย ศรีสารคาม (2551) กล่าวว่า การสร้างชุมชนและหมู่บ้านเข้มแข็งจะเป็นผลสุดท้ายของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน การสร้างชุมชนและหมู่บ้านให้เข้มแข็งได้ในหลายประเด็น เช่น ปลอดภัยเสถียร บ้านเมืองสะอาดสวยงาม ร่มรื่น สิ่งแวดล้อมดี พัฒนาอาชีพ รายได้หลักของชุมชน มุ่งการศึกษา และสร้างคนรุ่นใหม่ให้ใช้สิทธิใช้เสียงอย่างมีคุณภาพและปลอดภัยจากการซื้อเสียง

กรมการพัฒนาชุมชน (2551) ได้ให้แนวทางการเสริมสร้างหมู่บ้าน/ชุมชนต้นแบบให้เป็นการเรียนรู้ระดับอำเภอในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดไว้ว่า หมู่บ้าน ชุมชนเข้มแข็งคือการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน ซึ่งลักษณะหมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็งต้นแบบ สามารถประมวลผลได้ คือ 1) ต้องมีกลุ่มชนและผู้นำที่มีจิตสำนึกสามารถเสียสละ อดทน เข้าใจสถานการณ์ปัญหา สาเหตุ และเงื่อนไขของการแพร่ระบาด สามารถกระตุ้นนำพาคนในหมู่บ้าน/ชุมชนร่วมกันแก้ไขปัญหายาเสพติดได้ 2) มีกลุ่ม/องค์กรภายในหมู่บ้าน/ชุมชน 3) มีการจัดระบบความสัมพันธ์ การดูแลช่วยเหลือ และร่วมมือกันภายในชุมชน 4) มีการจัดรักษาและใช้ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงานในการช่วยแก้ไขปัญหาของหมู่บ้าน 5) มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์ความรู้ บทเรียนจากการทำงาน 6) มีการประสานความรู้ ความเชื่อและพิธีกรรมคำสอนของศาสนา มาเสริมสร้างการเรียนรู้และช่วยแก้ไขปัญหายาเสพติด 7) มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่พึ่งพาตนเอง และมีการจัดการทรัพยากรภายในชุมชนที่เอื้ออำนวยให้คนในชุมชน 8) มีทุนทรัพย์ของชุมชน/ระดมทุนของชุมชน/ประสานทุนจากภายนอก 9) มีช่องทางการสื่อสารภายในชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ 10) สามารถจัดความสัมพันธ์ภายนอกได้อย่างมีระบบ

โชคชัย ลิ้มประดิษฐ์ ผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองกลางดง อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้นำชุมชนเข้มแข็ง (อ้างถึงใน เสรี พงศ์พิศ, 2552) กล่าวถึงชุมชนเข้มแข็งไว้ว่า ต้องเข้มแข็งทางความคิด ปัญหาที่ต้องแก้ความอ่อนแอทางความคิดของผู้คนในชุมชน กิจกรรมเป็นเพียงเครื่องมือ คนนอกไม่สามารถสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้ ชุมชนต้องสร้างเอง การรวมตัวกันต่อเนื่องเป็นตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน สามารถแก้ปัญหาในหมู่บ้านได้ หากเกินกำลังจึงจะขอความช่วยเหลือจากคนนอกชุมชน

เสรี พงศ์พิศ (2552) กล่าวถึง ชุมชนเข้มแข็งไว้ว่า คือ ชุมชนที่พึ่งตนเองได้ มีลักษณะ 4 ประการ คือ 1) เป็นชุมชนเรียนรู้และพร้อมที่จะเรียนรู้ ไม่รอสูตรสำเร็จในการแก้ไขปัญหา ไม่นั่งรอความช่วยเหลือจากรัฐหรือภายนอก แต่ร่วมค้นหาทางออกจากปัญหาและพัฒนาศักยภาพของตนเอง 2) เป็นชุมชนที่ตัดสินใจได้อย่างอิสระ เป็นอิสระจากการครอบงำของคนอื่น สถาบันอื่น องค์กรอื่น ไม่ว่าจะป็นนักการเมือง พ่อค้า ข้าราชการ อาจารย์ เอ็นจีโอ เป็นอิสระเพราะตัดสินใจได้ด้วยข้อมูลและความรู้ที่ค้นหามา ไม่ใช่เพราะคนอื่นมาบอกหรือแนะนำ ซึ่งเมื่อเราผิดพลาดขาดทุน คน

แนะนำไม่เคยรับผิดชอบอะไรเลย 3) เป็นชุมชนที่จัดการทุนของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ทุนซึ่งหมายถึงอะไรที่มากกว่าเงิน เป็นทุนทรัพยากร ความรู้ภูมิปัญญา ทุนโภคทรัพย์ และทุนทางสังคม 4) เป็นชุมชนที่มีธรรมาภิบาล โปร่งใสตรวจสอบได้

ผู้วิจัยกล่าวโดยสรุปว่า การพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็ง หมายถึง ชุมชนที่เข้มแข็งมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่อาศัยอยู่โดยมีส่วนร่วมของประชาชน ในแต่ละชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน และมีการรู้จักปัญหา วิธีแก้ปัญหาของชุมชน ของชุมชนไปในทิศทางที่ถูกต้องและแก้ไขปัญหาตามเป้าหมายนั้นได้

2.3 นโยบายการบริหารจัดการภาครัฐ

ประชาธิปไตยในรูปแบบทั่วไป คือ รูปแบบการปกครองที่ปกครองโดยประชาชนเพื่อประชาชนและของประชาชน ซึ่งมีวิวัฒนาการมาจากองค์ความรู้ทางทฤษฎีและการทดลองปฏิบัติ จนกลายเป็นรูปแบบการปกครองที่มีความเหมาะสมในแต่ละประเทศ แต่มีพื้นฐานหลักคิดและหลักปฏิบัติคล้ายกัน ยึดโยงประชาชนทุกคนและให้เสรีภาพทางความคิด จนกลายเป็นแนวคิดและหลักปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับจากนานาอารยประเทศ ซึ่งพัฒนามาสู่ประเทศไทยและได้รับการยอมรับพัฒนาจากปัญญาชนมาสู่ประชาชน ให้ตระหนักรู้เรื่องประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน เช่น หลักสิทธิ หลักเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักภราดรภาพและหลักการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ หลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักการกระจายอำนาจ เป็นต้น รวมทั้งรูปแบบประชาธิปไตยในวิถีชีวิตที่เริ่มต้นจากครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ ซึ่งจะพัฒนาไปสู่สังคมโลก ทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นในระดับครอบครัว ระดับชุมชนและประเทศชาติ ต้องเป็นกิจกรรมที่สื่อให้เห็นถึงความเป็นประชาธิปไตยทุกระดับการ และจะกลายเป็นครอบครัวเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็งและประเทศชาติมั่นคง ยั่งยืน

หลักประชาธิปไตย คือ หลักการหรือแนวทางที่เน้นให้เห็นถึงหลักแห่งการประพฤติกติและปฏิบัติ ที่มีความสอดคล้องกับหลักการขั้นพื้นฐาน ที่แสดงออกถึงการปกครองโดยประชาชนเพื่อประชาชน ใครก็ตามจะได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้ปกครอง จักต้องมาจากประชาชนโดยวิธีการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ ยุติธรรม และกิจกรรมที่มีอยู่ในทุกภาคส่วนขององค์การ ไม่ว่าจะเป็้องค์การภาครัฐ ้องค์การภาคเอกชนและองค์การภาคประชาชน พึงใช้รูปแบบ ขั้นตอน วิธีการประชาธิปไตย อย่างน้อยในเรื่องของการออกเสียงและลงคะแนนในมตินั้นๆ และยึดถือเสียงส่วนใหญ่ เคารพเสียงส่วนน้อย แต่อย่างไรก็ตาม หลักการประชาธิปไตยดังที่นักวิชาการได้อรรถาธิบายมา มีอยู่หลายรูปแบบด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็ประเทศไทยแบ่งแยกเป็นรูปแบบ แบ่งเป็นวิถีชีวิต เป็นต้น ซึ่งหลักประชาธิปไตยในที่นี้ หมายถึง หลักที่ใช้อยู่เป็นประจำ และมีอยู่ในรัฐธรรมนูญที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นไปในการปกครองของประเทศ เช่น หลักอำนาจอธิปไตย หลักการเลือกตั้ง หลักเสียงส่วนใหญ่ หลักสิทธิ หลักเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักภราดรภาพ หลักประชามติ เป็นต้น หลักการทั้งหมดนี้ เป็นหลักการที่มีความสำคัญซึ่งบ่งบอกได้ว่า ประเทศไทยมีความเป็นประชาธิปไตยที่ยึดถือเป็นหลักสากล อีกทั้งการบูรณาการยึดโยงหลักการสำคัญประการเหล่านี้ ให้กลายเป็นรูปแบบที่ทรงคุณค่าในการบริหารจัดการบ้านเมืองในรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตาม หลักการประชาธิปไตยที่มีอยู่ในรัฐธรรมนูญและเป็นประชาธิปไตยที่มีความเหมาะสมกับสังคมไทยนี้ จะต้องมีการเรียนรู้และพัฒนาให้เกิดขึ้นในทุก

ภาคส่วนของสังคม อาจจะใช้เรียกได้ว่าเป็นหลักประชาธิปไตยในรูปแบบ ซึ่งจะต้องถูกถ่ายทอดเรียนรู้กันเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ไม่ได้เป็นเพียงแค่ รูปแบบ แต่จะต้องเป็นการเรียนรู้เข้าใจ กันเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ไม่ได้เป็นเพียงแค่รูปแบบ แต่จะต้องเป็นการเรียนรู้ เข้าใจและพัฒนาทั้งภายในกระบวนการคิด กระบวนการกิจกรรมและกระบวนการกลุ่มในทุกภาคส่วนของสังคม

หลักธรรมาธิปไตย เป็นหลักการที่มีความสำคัญที่บ่งบอกถึงความถูกต้อง ความมีเหตุมีผล และความเป็นธรรม ในการกำกับรูปแบบการปกครองประชาธิปไตยให้มีคุณภาพมากขึ้นกว่าเดิม เพราะลำพังหลักการประชาธิปไตยที่สังคมไทยรับมาจากประเทศตะวันตก ยังไม่อาจจะเข้าใจได้อย่างถ่องแท้ทันที่ทันใด หากต้องอาศัยภูมิหลังของสังคม ที่จะเอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในรูปแบบสากล ให้มีความเข้าใจและพัฒนาให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ซึ่งภูมิหลังทางสังคมที่สังคมไทย มีความยึดโยงและมีอิทธิพลต่อวิถีแนวคิดและแนวปฏิบัติมากที่สุด คือ พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาที่มีจุดเด่นตรงที่คำสอนที่มีความเป็นเหตุเป็นผล และมีชุดคำอธิบายแต่ละหมวดหมู่เข้ากับเรื่องทุกอย่างในสังคมได้ เป็นคำสอนที่เรียกได้ว่าธรรมาธิปไตย คือ มีความเป็นธรรม ความถูกต้องและความเป็นกลาง สามารถซึมซับเข้าไปถึงแก่นแท้ชีวิตของประชาชน ไม่ว่าจะป็นกิจกรรมในวิถีชีวิตประจำวัน ทักษะคิดความเชื่อ ความศรัทธา ซึ่งจะเป็นแนวทางที่เอื้อต่อการอบรมประชาชนให้กลายเป็นคนดี คนมีเหตุผล คิดเป็น ทำเป็น ระวังต่อความไม่ดี มีสำนึกความรับผิดชอบ ประเด็นจุดเด่นของธรรมาธิปไตยในทางพระพุทธศาสนานี้ จึงมีความสอดคล้องต่อการพัฒนาประชาธิปไตยยิ่งนัก เพราะมีความคล้ายคลึงกันในหลักการ ไม่ว่าจะป็นหลักสิทธิ หลักความเสมอภาค หลักเสรีภาพและหลักภราดรภาพ หรือแม้กระทั่งหลักเสียงส่วนใหญ่ที่ยุติธรรม ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักธรรมาธิปไตยเพียงแต่ในหลักธรรมาธิปไตย ไม่ได้เขียนไว้อย่างชัดเจนในเรื่องของหลักการเหล่านี้ แต่เป็นการบูรณาการมากกว่า ดังนั้น หลักธรรมาธิปไตย จึงเป็นหลักที่ส่งเสริมสนับสนุนหลักการประชาธิปไตยให้มีคุณภาพ โดยยึดโยงเอาความถูกต้อง ความมีเหตุผลและเป็นหลักที่ใช้ในการอบรมประชาชนให้เป็นคนดี คนมีเหตุผล มีปัญญาในการตัดสินใจ รู้จักตระหนักในสิทธิ เข้าใจขอบเขตเสรีภาพและมีความรัก ความเมตตาต่อกัน

2.3.1 องค์กรที่เป็นทางการ

ในเชิงประวัติศาสตร์ของแนวคิดองค์กรที่เป็นทางการ ผู้อภิปรายแนวคิดนี้เริ่มแรกคือ Max Weber ที่อภิปรายว่าเป็นแนวคิดขององค์กรในสังคมสมัยใหม่ที่มีเหตุผล วิวัฒนาการขึ้นพร้อมกับความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Blau & Meyer, 1999) Weber อภิปรายแนวคิดนี้พร้อมกับแนวคิดเรื่องอำนาจ (Authority) ในการเมือง การปกครอง โดยอำนาจขององค์กรที่เป็นทางการ อันเป็นคุณลักษณะปกติของหน่วยงานของรัฐเป็นแบบมีเหตุผลเชิงกฎหมาย (Legal Rational Authority) คือ กฎหมายระบุให้อำนาจแก่หน่วยงานของรัฐในการบริหารกิจการของภาครัฐ และเป็นการบริหารจัดการตามกฎหมายระเบียบชัดเจน ในขณะที่อำนาจแบบดั้งเดิม (Traditional Authority) อยู่บนฐานของความเคารพ ยำเกรง เช่น ที่สังคมมีให้แก่ผู้อาวุโสหรือตระกูลบางตระกูลเป็นอำนาจที่มักใช้ในสังคมในอดีต เช่น สังคมเผ่า ส่วนอำนาจตามคุณสมบัติพิเศษ (Charismatic Authority) ก็เป็นอำนาจที่มีวิวัฒนาการมาก่อนหน้านี้ อำนาจแบบมีเหตุผลเชิงกฎหมายอีกเช่นกัน คือ

อำนาจที่สังคมมอบให้กับผู้ที่มีคุณสมบัติความเป็นผู้นำอย่างชัดเจน เช่น ความเด็ดขาด กล้าคิดริเริ่ม ตัดสินใจ หรือมีกำลังทหารเป็นฐานของอำนาจ เช่น ผู้นำทางทหารของสังคมเผด็จการ (Heywood, 1994)

จุดสำคัญขององค์กรที่เป็นทางการ คือ การใช้อำนาจการบริหารจัดการองค์กร โดยประยุกต์ใช้หลักเหตุผลตรรกะแบบวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นวิธีบริหารจัดการที่จะช่วยให้เกิดความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดขององค์กร เช่น ทำให้เกิดความมีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร อันจำกัด ในการบริหารจัดการตามแนวคิดของ Weber องค์กรที่เป็นทางการ จะมีคุณสมบัติต่อไปนี้ (Daft, 1989)

1. เป็นองค์กรที่มีการบริหารจัดการต่อเนื่องเป็นเวลานาน จึงมักจะไม่ใช่องค์กรที่มีช่วงอายุสั้น แต่เป็นองค์กรที่มีกฎ ระเบียบ ที่ทั้งผู้ปฏิบัติงานและลูกค้าขององค์กรต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ผลที่ตามมา คือ การปฏิบัติงานที่เป็นกิจวัตรและพอจะคาดการณ์ได้ว่า จะเกิดสิ่งใดขึ้นบ้าง ในการปฏิบัติงานขององค์กร ผู้ร่วมงานแต่ละคนจะทราบหน้าที่ของตนและของเพื่อนร่วมงานอย่างชัดเจน ดังนั้น ทั้งผู้ปฏิบัติงานและลูกค้าขององค์กร จะทราบและคาดหวังได้แน่ชัดว่าใครหรือหน่วยงานย่อยใดภายในองค์กรมีภาระงานอะไร

2. มีการแบ่งงานกันทำภายในองค์กรตามความเชี่ยวชาญของผู้ปฏิบัติงานแต่ละคน และผู้ปฏิบัติงานจะได้รับอำนาจความชอบธรรม และทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงาน

3. โครงสร้างขององค์กร จะเป็นแบบลำดับชั้นหรือมีสายงานการบังคับบัญชาที่ชัดเจน นั่นคือ มีการระบุหัวหน้างานย่อย เช่น หน่วยงานประเภทกรมจะอยู่ภายใต้หน่วยงานประเภทกระทรวง

4. การคัดเลือกผู้ปฏิบัติงาน จะใช้เกณฑ์ของความสามารถของผู้ปฏิบัติงานเป็นสำคัญ ตามที่จะเห็นได้ในการคัดเลือกและการมอบหมายภาระหน้าที่ หากผู้ปฏิบัติงานขาดทักษะในการปฏิบัติงานบางอย่าง ก็จะมีการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนทักษะความเหมาะสม เพื่อที่จะเข้ารับตำแหน่งหน้าที่ ดังนั้น หลักอื่นๆ เช่น ความรู้จักคุ้นเคยระหว่างหัวหน้า ลูกน้อง มักจะไม่ถูกใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจรับบุคคลเข้าทำงานในองค์กร หรือการมอบหมายภาระงานแก่บุคลากรในองค์กร

5. ผู้ปฏิบัติงานจะถูกแยกอย่างเด็ดขาดออกจากความเป็นเจ้าขององค์กร ซึ่ง Weber เชื่อว่า การแยกผู้ปฏิบัติงานและเจ้าขององค์กรออกจากกันนี้ จะช่วยให้เกิดความเป็นทางการ หรือความไม่เป็นส่วนตัวในการปฏิบัติงานขององค์กร

6. กิจกรรมการบริหาร การผลิต การให้บริการ การตัดสินใจ การประชุม กฎระเบียบ จะถูกบันทึกไว้อย่างเป็นทางการเพื่อความเป็นทางการ และจะได้มีข้อมูลสะดวกต่อการอ้างอิง และอาจมีความจำเป็นต้องใช้ในอนาคตส่วนหนึ่งด้วยเหตุผลในการตรวจสอบ (Accountability) และเป็นการคาดว่าองค์กรจะต้องปฏิบัติงานอยู่เป็นเวลานาน ตามคุณสมบัติข้อที่ 1

สำหรับ Weber ลักษณะทั้งหกประการนี้ เป็นคุณสมบัติขององค์กรที่เป็นทางการในอุดมคติที่จำเป็นสำหรับการบริหารจัดการองค์กรขนาดใหญ่ ที่มีการเจริญเติบโตขยายขอบข่ายงานกว้างขวางออกไปภายในสังคมสมัยใหม่ ที่มีความซับซ้อนกว่าสังคมในอดีต ทำให้การบริหารจัดการองค์กรต้องซับซ้อนตามไปด้วยในทฤษฎีช่วงชีวิตขององค์กร องค์กรหนึ่งจะเกิดขึ้นด้วยความจำเป็นในสภาวะแวดล้อมของสังคมที่จะต้องมืองค์กรนั้น แต่แรกเริ่มองค์กรมักมีขนาดเล็ก มีผู้ปฏิบัติงานไม่มาก

นัก เช่น อาจเริ่มด้วยการเปิดธุรกิจภายในครอบครัว มีการดำเนินงานกันเองภายในสมาชิกครอบครัว แต่เมื่อนานเข้าองค์กรมักจะเจริญเติบโตขึ้น มีขอบข่ายภาระงานกว้างขึ้น เช่น เป็นแผนกผลิต ขาย บริการหลังการขาย ลูกค้าสัมพันธ์ เป็นต้น ในภาวะนี้เองที่เกิดความจำเป็นตามธรรมชาติ ที่องค์กรจะต้องมีการบริหารจัดการแบบที่มีความเป็นทางการสูง เพราะเป็นองค์กรขนาดใหญ่ มีขอบข่ายภาระงานกว้าง มีผู้ปฏิบัติงานจำนวนมาก และมีความซับซ้อนในการปฏิบัติงานและในโครงสร้างองค์กร (Daft, 1989) มีการเชื่อมโยงแนวคิดที่เป็นทางการกับหน่วยงานของภาครัฐ และระบบบริหารราชการแผ่นดิน (Samudavanija, 1987) ซึ่งคงจะเป็นเพราะว่าหน่วยงานราชการมักเป็นหน่วยงานที่มีวิวัฒนาการมานานและมีขนาดใหญ่ มีขอบข่ายภาระงานกว้าง มีกฎระเบียบของการบริหารจัดการชัดเจน อย่างไรก็ตาม องค์กรเอกชนที่มีขนาดใหญ่ มีสาขาหลายพื้นที่ จำเป็นต้องมีการประสานงาน และควบคุมการปฏิบัติงาน ก็จะมีลักษณะของความเป็นทางการด้วยเช่นกัน เช่น การแบ่งงานกันทำ และการคัดเลือกผู้ปฏิบัติงานโดยพิจารณาความสามารถ (Blau & Mayer, 1999) แต่ Down (1967) อภิปรายแนวคิดองค์กรที่เป็นทางการ ที่ช่วยจำแนกให้เห็นความแตกต่างระหว่างหน่วยงานของรัฐจากเอกชนที่ชัดเจน ตรงที่หน่วยงานของรัฐ มักจะมีการปฏิบัติงานที่ตีค่าเป็นเงินได้ลำบาก และมักมีผลลัพธ์ในการปฏิบัติงาน เป็นการบังคับใช้กฎหมายและบริการสาธารณะรูปแบบต่างๆ เช่น การป้องกันประเทศ การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศหรือดับเพลิง (Down, 1967) ภารกิจที่ตีค่าเป็นเงินได้ยากนี้ มักใช้วิธีบริหารจัดการการเงินด้วยระบบภาษีอากร แทนที่จะใช้วิธีเรียกเก็บเงินตามสัดส่วนของบริการที่ลูกค้าแต่ละคนได้รับ ซึ่งแตกต่างจากการบริหารจัดการองค์กรที่ไม่ใช่ราชการ หรือองค์กรเอกชน เช่น ธุรกิจการผลิตสินค้าที่สามารถตีค่าเป็นเงินได้ในแต่ละหน่วยของสินค้า และสามารถเรียกเก็บเงินได้เมื่อมีลูกค้านำสินค้าไปบริโภค

เมื่อเชื่อมโยงองค์การที่เป็นทางการกับระบบราชการและหน่วยงานของภาครัฐ มักจะนึกถึงระเบียบราชการ (Red Tape) ควบคุมไปด้วยซึ่งแฝงความหมายแง่ลบ โดยระบบราชการที่มีระเบียบราชการ สื่อความหมายถึงกฎระเบียบขุมหมั่ม ทำให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงาน การมีความรู้สึกเช่นนี้ น่าจะเนื่องจากการนำหน่วยงานของรัฐไปเปรียบเทียบกับองค์กรธุรกิจเอกชน ที่อาจเป็นหน่วยงานขนาดเล็กกว่า ทำให้เห็นความแตกต่างในแง่ของความรวดเร็วหรือล่าช้าในการดำเนินการเรื่องหนึ่งๆ ของหน่วยงานภาครัฐจริง เช่น การขอรับบริการติดตั้งสายโทรศัพท์ในอดีต ทั้งนี้ส่วนหนึ่งคงเป็นเพราะลักษณะความเป็นทางการของหน่วยงานของรัฐ เช่น เป็นหน่วยงานใหญ่ที่ขอบข่ายภาระงานกว้าง มีสายการบังคับบัญชา ทำให้การดำเนินงานแต่ละเรื่องกินเวลานาน ไม่กระฉับกระเฉงเช่นหน่วยงานเอกชนขนาดเล็ก นอกจากนี้ หน่วยงานของรัฐยังอาจมีภาพลักษณ์ของความเป็นอำนาจนิยม เมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยงานของเอกชน เนื่องจากหน่วยงานของรัฐจำเป็นต้องบังคับใช้กฎหมายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ อย่างไรก็ตาม หน่วยงานราชการและธุรกิจเอกชน มีจุดมุ่งหมายที่ต่างกันค่อนข้างมาก หน่วยงานของรัฐมักต้องบริหารจัดการอยู่ภายในสิ่งแวดล้อมที่มีประเด็นใหญ่ มีจุดประสงค์ให้เกิดผลประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) ที่มีความคลุมเครือว่าคืออะไรกันแน่ และมีความเสี่ยงในการดำเนินงานสูง เช่น การดำเนินนโยบายพลังงาน ที่จำเป็นต้องหาจุดสมดุลในผลการปฏิบัติภารกิจ สร้างความมั่นคงด้านพลังงาน แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ดังเช่นประเด็นการสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์ นอกจากนี้ บางหน่วยงานภาครัฐมี

ภารกิจควบคุมสังคม (Regulation) เช่น ควบคุมการใช้ทรัพยากรสัตว์ป่า สัตว์น้ำ ป่าไม้ แร่ธาตุ หรือ ควบคุมการคมนาคมขนส่ง ซึ่งอาจถูกวิจารณ์ว่าเป็นการแทรกแซงสิทธิเสรีภาพของเอกชน จึงทำให้หน่วยงานของรัฐต้องเผชิญกับความขัดแย้งสูง พร้อมกับความยากและซับซ้อนในการปฏิบัติงานและการตัดสินใจ และหลายหน่วยงานของรัฐมีจุดประสงค์การดำเนินงานที่มีความเป็นนามธรรมสูง ประเมินผลการปฏิบัติงานได้ยาก เช่น การประเมินผลของนโยบายการศึกษาและสุขภาพอนามัย ทำให้ดูเหมือนว่าหน่วยงานของรัฐปฏิบัติงานอยู่ในสภาวะที่วุ่นวาย ซับซ้อน สับสน (Lan, 2000) และเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับหน่วยงานเอกชนที่ดำเนินการค้าเชิงพาณิชย์ จะมีจุดประสงค์ทำกำไรและ/หรือเพิ่มยอดขาย จะเห็นรูปธรรมชัดเจนกว่าที่นำมาใช้วัดผลการดำเนินงาน

หน่วยงานของภาครัฐที่เป็นทางการ เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายสาธารณะ (Public Policy) อยู่ในขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation) ซึ่งฝ่ายบริหาร (Administration) มีหน่วยงานของรัฐ คือ องค์กรที่เป็นทางการนี้ เป็นเครื่องมือที่มีอำนาจบังคับใช้กฎหมายและเป็นผู้ให้บริการสาธารณะได้ อย่างไรก็ตาม หน่วยงานของรัฐเป็นผู้นำนโยบายไปปฏิบัติโดยปราศจากการแข่งขันซึ่งหมายถึงการผูกขาดการปฏิบัติงานแต่เพียงผู้เดียว เช่น การผูกขาดการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยกระทรวงการต่างประเทศ ในขณะที่กระทรวงมหาดไทยและสำนักงานตำรวจแห่งชาติผูกขาดการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ รวมทั้งการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจบางแห่ง เช่น การประปานครหลวงและภูมิภาค ในปัจจุบันก็ผูกขาดเช่นกัน และในอดีตการไฟฟ้าฝ่ายผลิตและองค์การโทรศัพท์และการสื่อสารแห่งประเทศไทย ก็ผูกขาดการดำเนินงานด้านสื่อสารโทรคมนาคม แต่ในปัจจุบันการผูกขาดดังกล่าวลดน้อยลงในบางกรณี โดยเฉพาะการบริการสาธารณะโดยรัฐวิสาหกิจ เพราะการโอนภาระงานสู่เอกชน (*Privatization) และการผูกขาดของภาครัฐนี้เองเมื่อเทียบกับภาคเอกชนที่เผชิญการแข่งขันในตลาดอยู่ตลอดเวลา เป็นอีกสาเหตุหนึ่งของการวิจารณ์หน่วยงานของรัฐ ในลักษณะที่เชื่อมโยงกับความเป็นทางการขององค์กรว่า ทำให้ขาดแรงจูงใจที่หน่วยงานของรัฐจะปรับปรุงคุณภาพและลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน นอกจากนี้ การปฏิบัติงานยังถูกวิจารณ์ว่าเข้มงวด ไม่ยืดหยุ่น เช่น มีกฎระเบียบเคร่งครัดเกินไปในการปฏิบัติงาน (Lane, 2000)

อาจต้องตั้งคำถามว่า การวิจารณ์หน่วยงานของรัฐถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน โดยนำไปเปรียบเทียบกับหน่วยงานเอกชนนั้นเป็นสิ่งที่ยุติธรรมหรือไม่ ในเมื่อการปฏิบัติงานบางส่วน เป็นผลมาจากลักษณะธรรมชาติของหน่วยงานของรัฐ ที่จำเป็นต้องมีกฎระเบียบที่เคร่งครัดในการบริหารงานที่มีขอบข่ายงานกว้าง และจุดประสงค์ขององค์กรในการควบคุมสังคม ซึ่งเป็นภารกิจจำเป็นที่รัฐต้องทำ ที่ต่างจากภารกิจของเอกชน

อย่างไรก็ตาม ในสภาพความเป็นจริงในบางกรณีหรือบางหน่วยงานของรัฐ ก็อาจจะไม่ได้เป็นองค์กรที่เป็นทางการในอุดมคติที่ Weber อธิบายไว้เสมอไป เช่น ในระบบการจ้างงาน อาจมีการมอบหมายภาระงาน หรือการเลื่อนขั้นตำแหน่งขึ้นเงินเดือน ที่ไม่ได้ใช้เกณฑ์ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่เป็นหลัก แต่กลับใช้การรู้จักกันเป็นส่วนตัว หรือความชอบพอเป็นส่วนตัว หรือการแลกเปลี่ยนความต้องการหรือผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ระหว่างหัวหน้างานและลูกน้อง ในการพิจารณารับเข้าทำงานหรือการเลื่อนตำแหน่งผู้ปฏิบัติงาน หรืออาจมีการปฏิบัติงานที่ไม่ตรงกับกฎหมายหรือระเบียบ เช่น อาจมีการละเลย บังคับใช้กฎหมายและให้บริการสาธารณะในลักษณะ

เลือกปฏิบัติ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และบุคคล เช่น อาจไม่บังคับใช้กฎหมาย เพราะมีการคอร์รัปชัน (Corruption) และอาจมีการปิดบังข้อมูลเพื่อปิดบังความผิด ทำให้เกิดความไม่โปร่งใสในการปฏิบัติงาน

อาจจะเป็นเพราะมีการวิจารณ์หน่วยงานของรัฐ โดยเชื่อมโยงกับแนวคิดองค์กรที่เป็นทางการแบบที่อธิบายโดย Weber หรืออาจเป็นเพราะบางหน่วยงานของรัฐไม่เป็น หรือไม่สามารถมีคุณสมบัติขององค์กรที่เป็นทางการในอุดมคติ จึงได้มีแนวคิดใหม่ด้านองค์กรที่เกิดขึ้นในภายหลัง ดังตัวอย่างการมีองค์กรของรัฐรูปแบบใหม่ มักเป็นองค์กรที่มีขนาดเล็กกลาง เช่น หน่วยงานท้องถิ่น ตามนโยบายกระจายอำนาจการปกครอง (Decentralization) และมีการโอนภาระงานสู่ภาคเอกชนมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการเกิดขึ้นขององค์กรมหาชน (Autonomous Public Organizations) เช่น โรงพยาบาลและมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ทั้งนี้ เพื่อความเป็นอิสระคล่องตัวในการปฏิบัติงาน รวมทั้งการบริหารงบประมาณที่น่าจะคล่องตัวมากขึ้น (สุรพล, 2542) นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีองค์กรที่มีการพัฒนาขึ้นใหม่ เช่น ทฤษฎีความสัมพันธ์ภายในองค์กร ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการปฏิบัติงานภายในหน่วยงาน เช่น การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน เพื่อสภาพแวดล้อมที่ดีของหน่วยงาน (สร้อย ตระกูล, 2540)

2.3.2 สิทธิที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

สิทธิที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การที่สาธารณชนหรือประชาชนคนธรรมดา มีช่องทางเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในมือหน่วยงานของรัฐ แม้ว่าภาษาอังกฤษจะใช้คำว่า Freedom ซึ่งแปลตรงตัวว่าเสรีภาพ แต่ถือว่าเป็นสิทธิ (Right) เพราะเป็นสิ่งที่บุคคลต้องเรียกร้องให้บุคคลอื่น คือ รัฐทำ

โดยหลักการ ระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยมทั้งหลายถือว่า เป็นสิทธิที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เป็นหลักประกันของการมีการปกครองที่เปิดเผย (Open Government) (McLean & McMillan, 2003) ทั้งนี้ เพราะการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่แม่นยำเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน และผลกระทบของนโยบายของรัฐ เป็นพื้นฐานสำคัญของการที่ประชาชนจะตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ อีกทั้งทำการออกเสียงเลือกตั้งหรือออกเสียงประชามติอย่างมีวิจรรณญาณบนฐานข้อมูลได้ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าวควรถือว่าเป็นสิทธิของพลเมืองและของสื่อมวลชนผู้ทำการแทนพลเมืองไม่ใช่แทนรัฐบาล ทั้งนี้ เพราะมวลผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (The Electorate) เป็นผู้จ่ายภาษีให้รัฐบาลบริหารราชการแผ่นดินได้ ดังนั้น เขาเหล่านั้นจึงควรที่จะทราบได้ว่า เขาได้อะไรจากเงินที่เขาเสียไป แม้ว่าการให้ช่องทางดังกล่าว จะได้รับการวิจารณ์ว่าเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณรัฐ แต่ก็มีประโยชน์ต่อการที่ช่วยให้การบริหารงานของรัฐมีประสิทธิภาพ โดยการเปิดโปงให้เห็นถึงความสุรุ่ยสุร่ายในการใช้จ่าย การป้องกันการคอร์รัปชันและการชี้ให้เห็นถึงข้อผิดพลาดก่อนที่จะเกิดความเสียหายมากมายตามมา นอกจากนั้น สิทธิที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารยังมีบทบาทสำคัญในการปกป้องเสรีภาพของพลเมืองในแง่ที่ว่า ปัจเจกบุคคลควรที่จะสามารถเข้าถึงข้อมูลที่รัฐมีอยู่เกี่ยวกับตัวเขาเอง (Beetham & Boyle, 1995)

การปกครองที่เปิดเผยที่กล่าวถึงนี้ประกอบด้วย 4 ส่วนหลักๆ ส่วนแรก คือ การที่รัฐบาลเองเปิดเผยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลกล่าวคือ นโยบายนั้นๆ ตั้งอยู่บนข้อมูลหลักฐานอะไร มีผลกระทบอย่างไรในทางปฏิบัติ ต้องใช้งบประมาณเท่าใด มีหลักเกณฑ์อะไรกำกับ

การดำเนินนโยบาย เป็นต้น ส่วนที่สอง คือ การมีช่องทางให้บุคคลทั้งหลายและสื่อมวลชน เข้าถึงเอกสารของรัฐทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อมผ่านทางรัฐสภา ซึ่งช่องทางการเข้าถึงแฟ้มข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับบุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นส่วนหนึ่ง ส่วนที่สาม คือ เป็นเรื่องของการเปิดให้สาธารณชนและสื่อมวลชนได้เข้าถึงการประชุมต่างๆ ซึ่งมีตั้งแต่การประชุมของรัฐสภาและคณะกรรมการของรัฐสภา และการประชุมของหน่วยปกครองท้องถิ่น ส่วนที่สี่ คือ การที่รัฐบาลทำการปรึกษาหารือกับกลุ่มผลประโยชน์ (Interest Groups) ทั้งหลาย ที่เกี่ยวข้องในการวางนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติและทำการตีพิมพ์เผยแพร่ข้อมูลและคำแนะนำที่ได้รับ (Beetham & Boyle, 1995)

แต่ภายใต้หลักการปกครองที่เปิดเผยนี้ เป็นที่ยอมรับกันในระบอบประชาธิปไตยว่ามีข้อมูลข่าวสารบางประเภทที่ถือว่าเป็นข้อยกเว้น คือว่าเป็นความลับของทางราชการได้โดยชอบธรรม ประกอบด้วย การประชุมของคณะรัฐมนตรี คำปรึกษาเชิงการเมืองที่ข้าราชการให้แก่รัฐมนตรี ข้อมูลที่หากตีพิมพ์เผยแพร่จะส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของประเทศความมั่นคงของระบอบประชาธิปไตยและความปลอดภัยในตัวบุคคลของบุคคลต่างๆ ความลับทางธุรกิจการค้าของบริษัทเอกชน แฟ้มข้อมูลส่วนบุคคล ยกเว้นว่าจะให้แก่บุคคลนั้นๆ เอง (Beetham & Boyle, 1995)

เสรีภาพที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีความสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 ทั้งนี้ เนื่องจากก่อนหน้านี้รัฐยังจำกัดขอบเขตของตนอยู่ จึงคิดกันว่า การประกันเสรีภาพของสื่อมวลชน เป็นการเพียงพอแก่การที่จะมีการปกครองที่เปิดเผย แต่ปัจจุบันนี้ เมื่อรัฐดำเนินกิจกรรมที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นและกว้างไกลมากขึ้น จึงมีแนวโน้มที่จะปกปิดข้อมูลข่าวสารเพื่อที่จะปิดบังความผิดพลาดและการกระทำที่ผิดกฎหมายของตน แนวโน้มเช่นนี้ทำให้หลายประเทศมีการตรากฎหมายว่าด้วยสิทธิที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารขึ้น หวังผลให้การปกครองที่เปิดเผยเป็นจริงขึ้นกว่าเดิม (Beetham & Boyle, 1995)

กฎหมายซึ่งเป็นตัวแบบสำหรับสิทธิที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารซึ่งวางมาตรฐาน “ทางปฏิบัติที่ดีที่สุด” (Best Practice) ก็คือของสหรัฐอเมริกาและสวีเดน กฎหมายนี้ครอบคลุมทั้ง 4 ส่วนของการปกครองที่เปิดเผยที่กล่าวมาแล้ว ตลอดจนถึงการปกป้องบุคคลที่ “เปานกหวีดเตือนภัย” โดยการเปิดเผยข้อมูลหลักฐานเกี่ยวกับการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องหรือผิดกฎหมายภายในหน่วยงานของรัฐ กฎหมายที่ว่านี้ถือว่าเป็นการเสริมมาตรการต่างๆ ที่รัฐสภาหรือสภานิติบัญญัติใช้ในการสอดส่องตรวจสอบฝ่ายบริหารอยู่แล้วเป็นปกติ ลักษณะสำคัญของกฎหมายเช่นนี้อย่างหนึ่งก็คือ การตีความว่ามีข้อยกเว้นว่าไม่ต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารใดบ้างนั้น เป็นอำนาจที่อยู่ศาลยุติธรรม ไม่ได้อยู่ที่ตัวรัฐบาลเอง (Beetham & Boyle, 1995)

สำหรับประเทศไทย มีการตราพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2540 มีเจตนารมณ์ให้ประชาชนมีโอกาสอย่างกว้างขวาง ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่างๆ ของรัฐ เพื่อที่จะได้สามารถแสดงความคิดเห็นและสิทธิทางการเมืองได้ถูกต้องตรงกับความ เป็นจริง การคุ้มครองสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารตาม พ.ร.บ. นี้ เป็นการรองรับการคุ้มครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจและราชการส่วนท้องถิ่น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 58 ซึ่งมีข้อยกเว้นการเปิดเผยข้อมูลที่ “จะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคล

อื่นๆ” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540) ดังนั้น ใน พ.ร.บ. ดังกล่าว จึงระบุ ข้อยกเว้นไว้ 6 อย่างด้วยกันคือ 1) ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศ โดยดูว่า สำคัญถึงระดับกระทบถึงความเป็นอยู่ของประเทศจริงหรือไม่ 2) ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการบังคับ ใช้กฎหมาย หากการเปิดเผยจะทำให้การใช้บังคับกฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่อาจสำเร็จตาม วัตถุประสงค์ 3) ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับความเห็นภายในการทำงานของหน่วยงานของรัฐ โดยไม่ เปิดเผยเฉพาะส่วนที่เป็นความเห็นเท่านั้น ไม่รวมถึงข้อมูลข่าวสารที่ใช้เป็นข้อเท็จจริงในการพิจารณา 4) ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของบุคคล 5) ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล และ 6) ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับกรณีกฎหมายหรือบุคคลเจ้าของข้อมูลกำหนดมิให้เปิดเผย ซึ่งในกรณี หลังนี้ เป็นไปเพื่อให้รัฐได้รับความเชื่อถือไว้วางใจจากผู้เกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลแก่รัฐ (สำนักงาน คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ, 2547) นับได้ว่าเป็นไปตามสากลนิยมในการยกเว้น

แต่ในส่วนของการตีความข้อยกเว้นนั้น พ.ร.บ. ดังกล่าวกำหนดว่า หน่วยงานของรัฐ ที่ประชาชนไปใช้สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารโดยการยื่นคำขอเป็นผู้วินิจฉัยในเบื้องต้น ซึ่งหากปฏิเสธไม่ ยอมเปิดเผย ประชาชนมีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำสั่งไม่เปิดเผยต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูล ข่าวสาร (กขร.) ซึ่งเป็นองค์กรตามกฎหมายที่มีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด โดยคำวินิจฉัยของ คณะกรรมการดังกล่าวถือเป็นที่สุด คณะกรรมการดังกล่าว คณะรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้ง (สำนัก คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ 2547) เท่ากับว่าในกรณีของไทยในปัจจุบัน อำนาจในการตีความ ข้อยกเว้นว่าไม่ต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารใดบ้าง ยังไม่ถือว่าเป็นอำนาจที่อยู่ศาลยุติธรรม จึงนับว่ายังไม่ เป็นไปตามตัวแบบของสหรัฐอเมริกาและสวีเดน แต่มีความคล้ายคลึงกับที่ใช้ในสหราชอาณาจักร

อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างในวิธีการปฏิบัติในเรื่องนี้ดังที่ปรากฏอยู่ ต่างกันไป ระหว่างประเทศต่างๆ นับว่าสะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจที่ยังไม่ตรงกันอยู่ เกี่ยวกับระบอบ ประชาธิปไตยเสรีนิยมและความไม่เห็นพ้องกันในประเด็นที่ว่า สิทธิที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีไว้เพื่อ อะไร เพียงใด (McLean & McMillan, 2003)

2.3.3 ความตรวจสอบได้ ความรับผิดชอบขึ้นต่อการ “คิดบัญชี” ได้

ความตรวจสอบได้มีความหมายหลักอยู่สองประการซึ่งซ้อนกัน ความหมายที่หนึ่ง คือ ความหมายมาตรฐานที่ใช้กันทั่วไปในระบบประชาธิปไตยหมายถึงว่า บรรดาผู้ใช้อำนาจ ไม่ว่าจะ เป็นรัฐบาล สมาชิกรัฐสภา หรือสภาท้องถิ่นผู้มาจากการเลือกตั้ง หรือข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของ รัฐผู้มาจากการแต่งตั้ง จะต้องแสดงให้เห็นได้ว่า ตนได้ใช้อำนาจที่ได้รับมอบรวมทั้งได้ปฏิบัติหน้าที่ อย่างถูกต้องเรียบร้อย ความหมายที่สอง หมายถึง รูปแบบต่างๆ ในอันที่จะเกิดความแน่ใจว่า ค่านิยม ของผู้ที่ได้รับมอบอำนาจหรือความรับผิดชอบ มีความสอดคล้องต้องกันกับค่านิยมของผู้ที่มอบหรือ องค์กร (Robertson, 1993) ดังตัวอย่างที่ว่า ในระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา (Parliamentary Democracy) รัฐบาลต้องตรวจสอบได้โดย (หรือรับผิดชอบขึ้นต่อ - To Be Responsible To) รัฐสภา ในแง่ที่ว่า รัฐบาลจะต้องตอบคำถามต่างๆ ที่รัฐสภาถามเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลได้และ ท้ายที่สุดอาจถูกลงมติไม่ไว้วางใจ (A Vote of No Confidence) โดยรัฐสภาได้ เท่ากับว่ารัฐสภา “คิด บัญชี” รัฐบาลซึ่งรัฐสภาได้มอบหมายให้ไปทำการบริหารราชการแผ่นดินแทนรัฐสภาได้ โดยการ กดดันให้ลาออกหรือยุบสภา และจัดการเลือกตั้งขึ้นใหม่

พึงสังเกตว่า ความหมายในที่นี้ที่มาจากความหมายของคำว่า Account ในภาษาอังกฤษทั่วไป ซึ่งหนึ่งเป็นคำกริยาดังใน To Account For คือ อธิบายว่าเป็นเช่นนั้นได้อย่างไร กับสอง เป็นคำนาม คือ An Account แปลว่า บัญชีหรืออรรถาธิบาย ดังใน To Give an Account of...

ดังนั้น การมอบอำนาจไม่ว่าเกิดขึ้นในทีใด ย่อมกินความถึงการที่ผู้ที่ได้รับมอบนั้นไปอย่างไร ความตรวจสอบได้จึงไม่ได้จำเป็นแต่เฉพาะในระบอบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น หากแต่ในระบอบเผด็จการ (Dictatorship) และระบอบเผด็จการเบ็ดเสร็จ (Totalitarian Regime) ก็อาจพบว่า สื่อมวลชนมหาวิทยาลัยและสหภาพแรงงาน ต้องรับผิดชอบขึ้นต่อหรือตรวจสอบได้โดยรัฐบาลในองค์กรต่างๆ เช่น หน่วยราชการ คณะวิชาในมหาวิทยาลัย บริษัทห้างร้าน องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) ก็เช่นกัน ต่างก็จำเป็นต้องมีความตรวจสอบได้ด้วยกันทั้งนั้น

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีการเรียกร้องให้มีความตรวจสอบได้มากกว่าระบอบอื่น และมีการคิดค้นมิติของความตรวจสอบได้เป็น 3 มิติ ที่สอบได้ทางการเมือง (Political Accountability) และความตรวจสอบได้ทางการเงิน (Financial Accountability) (Beetham & Boyle, 1976)

1. ความตรวจสอบได้ทางกฎหมาย หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งที่เลือกตั้งและแต่งตั้งถูกศาลตรวจสอบว่า ได้กระทำการโดยชอบด้วยกฎหมายหรือตรวจสอบได้ในมิตินี้เป็นไปตามหลักการของ “การปกครองโดยหลักนิติธรรม” (The Rule of Law) ซึ่งยึดถือว่า บรรดาผู้ที่ออกกฎหมายและนโยบาย ย่อมต้องประพฤตินอยู่ภายใต้กฎหมายและการกระทำการภายในขอบเขตอำนาจที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายได้ให้ไว้ ตัวอย่างเช่น ในสหราชอาณาจักร ประชาชนคนธรรมดาสามารถฟ้องศาลว่า รัฐมนตรีใช้อำนาจเกินกว่าที่พระราชบัญญัติได้ให้ไว้ในการเก็บค่าธรรมเนียมการมีเครื่องรับโทรทัศน์ การใช้อำนาจเกินกว่าที่กฎหมายให้ไว้เช่นนี้ ภาษากฎหมายอังกฤษเรียกว่า Ultra Vires และเป็นวิธีการที่ฝ่ายตุลาการ ทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายบริหาร พุทธศักราช (2543) ในประเทศไทยคดีเช่นที่มานี้ จะนำเข้าสู่การพิจารณาของศาลปกครองตามบทบัญญัติแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 หมวด 8 ส่วนที่ 4

2. ความตรวจสอบได้ทางการเมือง หมายถึง การที่รัฐบาลหรือฝ่ายบริหาร ถูกตรวจสอบโดยรัฐสภาหรือฝ่ายนิติบัญญัติและสาธารณชน ในเรื่องที่ว่า นโยบายของรัฐบาลมีเหตุมีผลหรือไม่ การจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังของนโยบายต่างๆ ตลอดจนวิธีการปฏิบัตินโยบายมีความเหมาะสมหรือไม่ การตรวจสอบทางการเมืองมีความซับซ้อนกว่าการตรวจสอบทางกฎหมาย เพราะมีสองชั้น ชั้นที่หนึ่ง บรรดาหน่วยงานของรัฐบาลที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง เช่นระบบราชการ กองทัพ ตำรวจ ตามปกติแล้ว จะถูกตรวจสอบโดยหัวหน้าฝ่ายบริหาร (นายกรัฐมนตรี หรือประธานาธิบดี) โดยผ่านทางรัฐมนตรีที่เขาเป็นผู้แต่งตั้ง เพราะถือว่ารัฐมนตรีเป็นผู้มอบหมายให้หน่วยงานและข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐเหล่านั้น กระทำการแทนตน เขาจึงต้องรับผิดชอบต่อรัฐมนตรีไม่ใช่ต่อรัฐสภา ส่วนหัวหน้าฝ่ายบริหารและรัฐมนตรี จะถูกตรวจสอบทั้งโดยสาธารณชนผ่านกระบวนการเลือกตั้ง และโดยรัฐสภาหรือฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งกระทำการแทนสาธารณชนในช่วงเวลาที่ว่างเว้นจากการเลือกตั้ง ส่วนสมาชิกสภานิติบัญญัติหรือรัฐสภา จะถูกตรวจสอบโดยมวลผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งของเขา โดยหากมีพรรคการเมืองให้ผู้แทนสังกัดพรรค ก็จะทำหน้าที่ตรวจสอบการลงคะแนนเสียงสนับสนุนร่างกฎหมายในรัฐสภา มีผู้ควบคุมเสียงหรือวิป (Whips) ทำหน้าที่นี้ อีกทั้งสาขาพรรค

หรือพรรคในเขตเลือกตั้ง (Constituency Parties) ซึ่งมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นสมาชิก ก็จะทำหน้าที่นี้ด้วยอีกส่วนหนึ่ง

ในระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา เช่น ในประเทศไทยซึ่งถือกันว่าในเบื้องต้นแรก รับผิดชอบต่อแบบมาจากระบอบนี้ในสหราชอาณาจักร ธรรมเนียมปฏิบัติ (Conventions) ในเรื่องความรับผิดชอบของรัฐมนตรีแต่ละคน (Ministerial Responsibility) กับความรับผิดชอบร่วมกันของคณะรัฐมนตรีทั้งคณะ (Cabinet Collective Responsibility) ได้ถูกนำมาใช้ด้วยไม่มากนักน้อยในเชิงเป็นวิธีการให้เกิดความตรวจสอบได้สำหรับรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี (McLean, 1996)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีบทบัญญัติว่าด้วยการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเป็นการเฉพาะในหมวดที่ 10 ซึ่งมีส่วนต่างๆ ว่าด้วยการแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรี สมาชิกรัฐสภา ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐตำแหน่งสูงๆ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ การถอดถอนจากตำแหน่งและการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง อีกทั้งในหมวดที่ 6 ว่าด้วยรัฐสภา ยังมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอีกด้วย ซึ่งต่างก็เป็นกลไกและกระบวนการที่มุ่งให้เกิดระบบการตรวจสอบทางการเมืองและทางกฎหมายที่รัดกุม รายละเอียดไม่สามารถนำมากล่าวไว้ ณ ที่นี้ แต่ที่แปลกใหม่และสำคัญก็คือ ในเรื่องการถอดถอนจากตำแหน่ง ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อวุฒิสภาให้ถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่งได้ (มาตรา 304)

3. ความตรวจสอบได้ทางการเงิน (Financial Accountability) หมายถึง การที่รัฐบาลถูกตรวจสอบเรื่องการใช้เงินภาษีหรืองบประมาณแผ่นดิน ว่าได้ใช้เพื่อจุดมุ่งหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติได้เห็นชอบด้วยแล้วเท่านั้น และในรูปการใช้เงินน้อยที่สุดแต่ได้ผลหรือไม่ประการใดในเรื่องนี้เส้นทางการถูกตรวจสอบฝ่ายบริหาร โดยมีผู้ตรวจเงินแผ่นดินซึ่งรับผิดชอบขึ้นต่อรัฐสภา เป็นกลไกทำงานหาหลักฐานข้อมูลและเสนอความเห็น โดยผู้ตรวจเงินแผ่นดินเป็นอิสระจากรัฐสภาในการทำหน้าที่นี้อย่างละเอียดและตามหลักวิชาชีพ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บัญญัติเรื่องการตรวจเงินแผ่นดิน โดยคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน “ที่เป็นอิสระและเป็นกลาง” ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาในหมวดที่ 11

เส้นทางการตรวจสอบทั้งสามเส้นทางนี้ ต่างมีเพื่อสนองต่อหลักการประชาธิปไตยที่ว่า ประชาชนจะต้องควบคุมผู้ปกครองได้ แต่พึงสังเกตว่า การตรวจสอบทางการเงินและทางกฎหมายนั้นจะดีก็ต่อเมื่อ มีหน่วยงานวิชาชีพทำหน้าที่อย่างปลอดจากอิทธิพลทางตรงของฝ่ายการเมืองและของสาธารณชนในระดับหนึ่ง โดยถือกฎเกณฑ์การปฏิบัติวิชาชีพของตนเองเป็นหลัก หากแต่ว่าท้ายที่สุดแล้ว สิ่งที่สำคัญสุดยอดก็คือ การตรวจสอบทางการเมือง ทั้งนี้ เพราะกฎหมายที่ศาลบังคับใช้และการใช้จ่ายที่คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินตรวจสอบ ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาที่ปวงชนเลือกตั้งภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

อนึ่ง ความตรวจสอบได้ มีความเกี่ยวพันกับแนวคิดเรื่องการปกครองที่เปิดเผย (Open Government) ซึ่งสำคัญต่อประชาธิปไตยเช่นกัน ด้วยเหตุที่ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่อาจถูกตรวจสอบได้ หากประชาชนไม่มีข้อมูลที่แม่นยำเกี่ยวกับการทำงานของรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐ

อื่นๆ การปกครองที่เปิดเผยมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ 1) การที่รัฐเองให้ข้อมูลอันเป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนโยบายของรัฐ 2) มีช่องทางให้ประชาชนทั้งหลายและสื่อมวลชน ได้เข้าถึงเอกสารข้อมูลของรัฐ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมผ่านรัฐสภา 3) มีการเปิดเผยให้ประชาชนและสื่อมวลชนได้เข้าฟังการประชุมต่างๆ ทั้งของรัฐสภาและของกรมการ รวมตลอดถึงการประชุมของหน่วยการปกครองท้องถิ่น และ 4) รัฐบาลทำการหารือกับกลุ่มประชาชนทั้งหลายที่มีผลประโยชน์ได้เสีย เมื่อจะวางนโยบายและนำนโยบายไปปฏิบัติ และการทำการเผยแพร่ข้อมูลและคำแนะนำที่ได้รับ ทั้งนี้ เป็นการชอบที่จะมีข้อยกเว้นอยู่บ้างคือ ข้อมูลเกี่ยวกับการประชุมของคณะรัฐมนตรี คำปรึกษาเชิงการเมืองที่ข้าราชการให้แก่รัฐมนตรี ข้อมูลที่ส่งผลเสียต่อการป้องกันประเทศและความมั่นคงของระบอบประชาธิปไตยและความปลอดภัยส่วนบุคคล ความลับทางธุรกิจการค้าของบริษัทเอกชน แพ้ข้อมูลส่วนบุคคลยกเว้นว่าจะให้แก่บุคคลนั้นๆ เอง เป็นอาทิ จะเห็นได้ว่าการมีกฎหมายรับรองสิทธิในการรับรู้ข่าวสาร (Freedom Of Information) และการหารือกับสาธารณชน (Public Consultation) หรือการทำประชาพิจารณ์ (Public Enquiry/ Public Hearing) เป็นกลไกที่สำคัญ

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การตรวจสอบเป็นการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งที่เลือกตั้งและแต่งตั้งถูกศาลตรวจสอบตามกฎหมายหรือตรวจสอบได้ในมิติต่างๆ โดยการเปิดเผยมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ 1) การที่รัฐเองให้ข้อมูลอันเป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนโยบายของรัฐ 2) มีช่องทางให้ประชาชนทั้งหลายและสื่อมวลชน 3) มีการเปิดเผยให้ประชาชนและสื่อมวลชนได้เข้าฟังการประชุมต่างๆ และ 4) รัฐบาลทำการหารือกับกลุ่มประชาชนทั้งหลายที่มีผลประโยชน์ได้เสีย

2.4 แนวคิดและทฤษฎีความร่วมมือของผู้นำ

2.4.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การพัฒนาสังคมในท้องถิ่น ที่ทำให้เกิดมีการพัฒนาของประชาชนในท้องถิ่นให้มีส่วนร่วม และการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น ให้เจริญขึ้นตามวิวัฒนาการของโลกปัจจุบันและได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

พัทธา สายหู (2540) ได้กล่าวว่า การพัฒนาสังคม หมายถึง ครอบคลุมการให้บริการสังคม สวัสดิการและสังคมสงเคราะห์ การสร้างคุณลักษณะของบุคคลให้สอดคล้องกับระเบียบประเพณีของสังคม การปรับปรุงระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม ให้อำนวยความสะดวกเพิ่มแก่คนจำนวนมาก ในด้านสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค เป็นต้น

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ (2538) ได้กล่าวว่า ความหมายว่า เป็นการพัฒนา 4 ด้าน คือ การพัฒนามนุษย์ การตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน การมีส่วนร่วมและการพึ่งตนเอง จากความหมายของนักวิชาการทั้งสองท่านและการพิจารณาตามแนวคิดของ พัทธา สายหู จะทำให้กล่าวได้ว่า การพัฒนาสังคมที่สมบูรณ์แบบตามความหมายดังกล่าวอาจจะต้องใช้เวลา เพราะในเทศกาลหนึ่งอาจทำการพัฒนาได้บางส่วนของความหมาย รวมทั้งยังขึ้นอยู่กับความเข้าใจและความต้องการของคนในสังคม และขึ้นอยู่กับความต้องการและความสามารถของผู้บริหารการปกครองสังคมว่าจะทำได้มากน้อยเพียงใด การพัฒนาสังคมนั้น เป็นการพัฒนาไปตามความต้องการของสมาชิกในสังคม

จำเป็นต้องอาศัยบทบาทผู้ปกครองเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยให้สิทธิประชาชนมีส่วนร่วม คือให้ประชาชนมีบทบาทในการกำหนดตัดสินใจนโยบายและแผนงาน

อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง (2525) ได้อธิบายการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากความเห็นพ้องต้องกันนั้น จะต้องมีการพ้องใจเกิดความริเริ่มโครงการเพื่อการนี้ๆ คนเราสามารถรวมกันได้โดยผ่านองค์กร ดังนั้น องค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2556) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องกันทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ผลของการเกี่ยวข้องกันดังกล่าว เป็นเหตุเร้าใจมีการให้เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

ปรัชญา เวสารัชช์ (2539) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า ต้องครอบคลุมในประเด็นดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นครอบคลุมถึง การสร้างโอกาสที่เอื้อหรือเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนและสังคม ร่วมกิจกรรมนำไปสู่การพัฒนาและทำให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเท่าเทียมกัน

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน สะท้อนการเข้าไปเกี่ยวข้องโดยความสมัครใจ เป็นประชาธิปไตยในการตัดสินใจ เพื่อกำหนดนโยบายการวางแผนและการดำเนินโครงการพัฒนา เศรษฐกิจสังคม และการแบ่งสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากการพิจารณา ในมิติดังกล่าว การมีส่วนร่วมของประชาชน จึงเป็นการเชื่อมระหว่างส่วนที่ประชาชนลงทุน (แรงงานและทรัพยากร) เพื่อการพัฒนา กับประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุน

3. ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจแตกต่างกันตามสภาพโครงสร้างการบริหารนโยบายและลักษณะเศรษฐกิจของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการ แต่เป็นปัจจัยที่สำคัญในการประกันให้เกิดการพัฒนาที่มุ่งประโยชน์ที่ได้จากการลงทุน

อภิชัย พันธเสน (2549) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาไว้ว่า เป็นการให้อำนาจในการตัดสินใจ ที่เน้นในเรื่องอำนาจและการควบคุม โดยมีกิจกรรมร่วมกันของประชาชนที่ไม่เคยมีส่วนเกี่ยวข้อง

ยิ่งยศ พันธุ์เอี่ยม (2547) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนที่อยู่ร่วม กันในชุมชน แสดงออกถึงความประสงค์ที่จะมีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือ เพื่อให้งานกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสังคมได้รับการแก้ไขหรือปรับปรุง ให้เหมาะสมกับสภาพชุมชนที่ต้องดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันต่อไปโดยปกติสุข

ปัจจุบันวิถีชีวิตของประชาชนถูกกระทบจากสิ่งต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม ทำให้เกิดสภาพต่างคนต่างอยู่ มุ่งหวังที่จะแก้ไขปัญหาของตนเองให้อยู่รอดไปในแต่ละวัน ไม่มีความสนใจต่อสังคมรอบข้าง ทำให้ปัญหาตามมามากมายด้านที่นับวันจะเพิ่มมากยิ่งขึ้น จึงจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมซึ่งกันและกัน ช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างตรงกับความต้องการของทุกคน

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ (2538) ได้กล่าวว่า เป็นการให้โอกาสตามความสามารถ ในการที่จะมีส่วนร่วมในการกำหนดชะตากรรมของตนเองของมนุษย์ โดยอาศัยหลักความเสมอภาคเป็น หลักสำคัญของการพัฒนา นั้นเป็นการช่วยเหลือกัน ร่วมมือกัน การแบ่งปันและการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมของสังคม เป็นการเพิ่มขีดความสามารถของประชาชน ในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง พร้อมกับเพิ่มประสิทธิภาพและเป็นการเปิดโอกาสในการที่จะฝึกหัดประชาชน องค์กรประชาชน หาทางแก้ไขปัญหาของตนเอง หรือเป็นการร่วมกันสร้างความเจริญให้แก่ชุมชนของตนเอง

ฟิชเชอร์ (Fisher) (1970) ได้กล่าวว่า ได้อธิบายว่า การมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องกับการ กระจายอำนาจ เพราะเกี่ยวข้องกับอำนาจการตัดสินใจ แต่การมีส่วนร่วมที่แท้จริงมีอยู่ 3 ระดับ คือ แบบหุ่นส่วนที่ชุมชนมีอำนาจในการเจรจาต่อรองและมอบอำนาจให้ชุมชนมีสิทธิมีเสียง และชุมชนมี อำนาจในการที่จะเป็นผู้ตัดสินใจในเรื่องนั้นเอง แต่การมีส่วนร่วมในระดับอื่น เช่น การแจ้งข่าวสาร ข้อมูลให้ทราบ การปรึกษาหารือและการเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมที่ แท้จริง เพราะมีส่วนร่วมเพียงแต่ในนาม ส่วนรูปแบบนั้นไม่ใช่การมีส่วนร่วมเลย เช่น การให้ชุมชนอยู่ ภายใต้อาณัติหรือชุมชนเป็นผู้ดูแลโดยมิได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นต้น

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2556) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบการมีส่วนร่วมไว้ว่า ประกอบด้วย

1. การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ เป็นการเกี่ยวข้องทั้งตัวตน ไม่ใช่เฉพาะ เพียงแต่เกี่ยวข้องกำลังกายหรือทักษะ กล่าวคือ ผู้ที่มีส่วนร่วมจะมีส่วนเกี่ยวข้องทางจิตใจ ไม่เพียงแต่ เฉพาะด้านกรงาน

2. การกระทำการให้ เมื่อผู้มีส่วนร่วมได้บังเกิดความเกี่ยวข้องด้านจิตใจและอารมณ์ แล้ว เท่ากับเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การกระทำเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของ กลุ่ม โดยเหตุนี้ การมีส่วนร่วมมากกว่าการยินยอมที่จะกระทำตามคำสั่ง ซึ่งกระทำโดยปราศจากการ ยินยอมพร้อมใจและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมจึงเป็นความสัมพันธ์ทางอารมณ์และจิตใจ ที่มีการติดต่อสื่อสารทั้งไปและกลับระหว่างบุคคลนั้นและกลุ่ม

3. การร่วมรับผิดชอบ เมื่อเกิดการเกี่ยวข้องด้านจิตใจ อารมณ์ และได้ทำการให้แก่ สถานการณ์กลุ่มนั้นแล้ว ผู้ที่มีส่วนร่วม จะเกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มนั้นด้วย เพราะการมี ส่วนร่วม เป็นกระบวนการทางสังคมที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่ม และต้องการเห็นผลสำเร็จของ การทำงานนั้นด้วย จึงเกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มโดยสรุปอาจกล่าวว่า

การมีส่วนร่วม = ความร่วมมือร่วมใจ + การประสานงาน + ความรับผิดชอบ (Participation = Cooperation + Coordination + Responsibility) ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีความหมายดังนี้ คือ

ความร่วมมือร่วมใจ หมายถึง ความต้องการของบุคคลที่จะทำงานร่วมกันเพื่อ วัตถุประสงค์ของกลุ่ม

การประสานงาน หมายถึง ห่วงเวลาและลำดับเหตุการณ์ที่มีประสิทธิภาพใน กิจกรรมหรืองาน

ความรับผิดชอบ หมายถึง ความรู้สึกผูกพันในงานและการทำให้เชื่อไว้วางใจการมี ส่วนร่วม จึงเป็นหัวใจของการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (Teamwork)

สมนึก ปัญญาสิงห์ (2532) ได้กล่าวว่า ได้กำหนดหลักการและแนวทางการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ดังนี้

1. ต้องยึดหลักความต้องการและปัญหาของประชาชน เป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรม หากกิจกรรมที่จะนำไปให้ประชาชนยอมรับเป็นเรื่องใหม่ ก็ต้องใช้เวลาในการกระตุ้นเร่งเร้าความสนใจ ให้ความรู้ความเข้าใจจนประชาชนยอมรับในความจำเป็นและประโยชน์จากการทำกิจกรรมเหล่านั้น

2. กิจกรรมต้องดำเนินการให้ลักษณะกลุ่ม เพื่อสร้างพลังกลุ่มในการรับผิดชอบร่วมกัน

3. แนวทางการพัฒนากิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของประชาชน ที่จะดำเนินการต่อไปได้โดยไม่ต้องพึ่งพาทภายนอก โดยเฉพาะในระยะเริ่มแรก ต้องมีการทู่มเทในลักษณะการให้เปล่าโดยสิ้นเชิง ต้องทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกเป็นเจ้าของกิจกรรมและต้องสามารถทำต่อไปเองได้ เมื่อมีการช่วยเหลือจากภายนอกสิ้นสุดลง

4. กิจกรรมการพัฒนาที่นำเข้าไปในชุมชน ต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ความพร้อมของชุมชน ความสอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน

5. การเริ่มต้นกิจกรรมต้องอาศัยผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชนโดยทั่วไป จะสามารถรับทราบและยอมรับสิ่งใหม่ๆ ได้เร็ว และเป็นผู้นำที่ชาวบ้านมีความศรัทธาอยู่ในตัวอยู่แล้ว การเริ่มต้นจากผู้นำจึงเป็นไปได้เร็วกว่าประชาชนทั่วไป

6. ขั้นตอนการดำเนินการต่างๆ ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นต้น กล่าวคือ ร่วมหาข้อมูล ร่วมหาสาเหตุของปัญหา ร่วมปรึกษาหารือหรือหาทางแก้ไข ร่วมตัดสินใจ ร่วมการวางแผน ร่วมการปฏิบัติงาน ร่วมการติดตามผลงาน จนถึงขั้นการร่วมบำรุงรักษาในระยะยาว

อคิน รพีพัฒน์ (2536) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาว่า ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การวิเคราะห์หาสาเหตุที่มาของปัญหา การเลือกวิธีการและการวางแผนในการแก้ไขปัญหา การดำเนินการตามแผนสุดท้าย คือ การประเมินผลเพื่อวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และปัจจัยที่มีส่วนทำให้เกิดความสำคัญในการพัฒนา การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ร่วมทำการศึกษาค้นหาว่าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชน

2. ร่วมพัฒนา สร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนา เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ และสนองความต้องการมากยิ่งขึ้น

3. ร่วมวางนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรม

4. ร่วมตัดสินใจใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด ให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยการมีส่วนร่วม

5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงาน เพื่อพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรม โครงการ ตามขีดความสามารถของตนเองและหน่วยงาน

7. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ทำไว้ ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ได้ประโยชน์ตลอดไป

องค์การสหประชาชาติ, กระทรวงเศรษฐกิจและสังคม (United Nations, Department of International Economic and Social Affairs) ได้รวบรวมรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ 3 รูปแบบคือ

1. การมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง (Spontaneous) เป็นโดยการอาสาสมัครหรือรวมตัวกันเองขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง โดยเป็นการกระทำที่มิได้รับความช่วยเหลือจากภายนอก ซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นเป้าหมาย

2. การมีส่วนร่วมแบบชักนำ (Induced) เป็นการเข้าร่วมโดยความต้องการความเห็นชอบหรือการสนับสนุนโดยรัฐบาล เป็นรูปแบบที่เป็นลักษณะทั่วไปของประเทศกำลังพัฒนา

3. การมีส่วนร่วมแบบบังคับ (Conceived) เป็นผู้มีส่วนร่วมภายใต้การดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล ภายใต้การจัดการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือโดยการบังคับโดยตรง รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ผู้กระทำได้รับผลในทันที แต่จะไม่ได้ผลในระยะยาว จะมีผลเสียที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนในที่สุด

เดวิส ไคท์ (Davis Keith, 1976) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าว เป็นเหตุเร้าใจให้กระทำเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

วิลเลียม เออร์วิน (William Erwin) (1978) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้และความชำนาญ ร่วมกับการใช้ทรัพยากรที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ได้เสนอขั้นตอนของการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making)
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation)
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits)
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย กองวิชาการและแผนงานกรมการปกครอง ได้ให้คำนิยามการเข้าไปมีส่วนร่วมในทางสังคมว่า เป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจในลักษณะ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อกันระหว่างกลุ่มต่อกัน อาจเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ การมีส่วนร่วมนั้น เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotional Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าว เป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มด้วย และการให้ประชาชนมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการตัดสินใจ ในการดำเนินการปฏิบัติการและผลประโยชน์ของการพัฒนานั้นๆ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมในการพัฒนานั้น เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงสถานการณ์ของเขา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการกำหนดและการดำเนินการของประชาชนเอง

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง เป็นการรวมของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์ของชุมชนในการพัฒนาสังคมครอบคลุมการให้บริการสังคม สวัสดิการและสังคมสงเคราะห์ การให้อำนาจในการตัดสินใจที่เน้นในเรื่องอำนาจ และการควบคุม และประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมาย ในการดำเนินการพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง

2.4.2 ลักษณะของการมีส่วนร่วม

ปกรณัม ปรียากร (2530) ได้เสนอลักษณะของการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นได้ 4 ลักษณะ คือ ลักษณะแรก ประชาชนต้องเป็นผู้มีบทบาทในการดำเนินว่า สิ่งใดคือความจำเป็นขั้นพื้นฐานของตนเองและชุมชน

ลักษณะที่สอง ประชาชนต้องทราบว่าทรัพยากรใดในชุมชน มีประโยชน์และสามารถระดมมาใช้ในการพัฒนาได้

ลักษณะที่สาม ต้องทราบและเข้าใจวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อปรับปรุงผลลัพธ์แห่งการพัฒนาให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่ของประชาชน หรือต่างได้รับประโยชน์อย่างถ้วนหน้า

ลักษณะที่สี่ ผลของการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนา สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับทุกฝ่ายตลอดเวลา ตลอดจนพัฒนากระบวนการพัฒนาต่อไปได้อย่างต่อเนื่องไม่หยุดยั้ง

ลักษณะของการมีส่วนร่วมในระดับที่แตกต่างกันนั้น เป็นอิทธิพลของปัจจัยพื้นฐานหลายประการซึ่งจะกล่าวในหัวข้อถัดไป ส่วนขั้นตอนของการมีส่วนร่วมนั้น

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) ได้กล่าวว่า คือ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าหาปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชน ประชาชนต้องร่วมกันค้นหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน ประชาชนต้องร่วมการวางแผนนโยบาย แผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรมที่จัดปัญหาของชุมชน ประชาชนต้องร่วมกันตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ต้องร่วมกันลงทุนในกิจกรรมของโครงการ ตามขีดความสามารถของตนเองและองค์กร หรือปฏิบัติตามนโยบาย แผนงานโครงการและกิจกรรม ให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ และร่วมควบคุม ติดตามประเมินผล บำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้โดยเอกชนและรัฐ เพื่อใช้ประโยชน์ในระยะยาว

2.4.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข มีแนวคิดว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนประกอบด้วย

1. ปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่พัฒนาที่เข้าไปทำงานในชุมชน ต้องสร้างเงื่อนไขของบทบาทของตนเองให้พร้อมที่จะเข้ามาทำงานและให้ชุมชนมีส่วนร่วม ต้องมีทัศนคติที่เหมาะสม เช่น ยอมรับศักดิ์ศรีของชุมชนตนเองเท่าเทียมกัน เชื่อ เคารพและเข้าใจความคิดของชุมชน

2. ปัจจัยที่บุคคลที่ทำงานด้านการพัฒนาภายในการพัฒนาท้องถิ่นของตน นำไปสู่การพึ่งตนเองต่อไป

3. ปัจจัยเกี่ยวกับการบริหารเกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบราชการ หรือระเบียบขององค์กรพัฒนาเอกชนที่มีลักษณะของการสั่งการ ซึ่งเขาเห็นว่าเจ้าหน้าที่ที่ต้องอยู่ในระเบียบของการสั่งการ

การพัฒนาจึงไม่เป็นไปตามหลักการ และเจ้าหน้าที่ยังขาดการวางแผนร่วมกับชุมชน ทำให้การมีส่วนร่วมของชุมชนไม่ดี

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2556) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่

1. ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์ การสร้างโบสถ์วิหาร
2. ความเกรงใจต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศ ตำแหน่ง ทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจที่จะมีส่วนร่วมด้วย ทั้งๆ ที่ยังไม่มีศรัทธาหรือความเต็มใจอย่างเต็มเปี่ยมที่จะกระทำ เช่น ผู้ใหญ่ออกปากขอผู้น้อยก็ช่วยแรง
3. อำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่างๆ เช่น บีบบังคับให้ทำงานเยี่ยงทาส

2.4.4 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

สมยศ นาวิการ (2540) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมไว้ในเชิงการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์สำหรับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น โดยสรุปการมีส่วนร่วมจะทำให้

1. เกิดการยอมรับการเปลี่ยนแปลงมีมากกว่า การศึกษาต่างๆ ชี้ให้เห็นว่า เมื่อบุคคลมีส่วนร่วมในการตัด ถูกมองว่าเป็นสิ่งที่บังคับพวกเขาโดยบุคคลบางคนแล้ว พวกเขาโน้มเอียงที่จะต่อต้านการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากว่า การเปลี่ยนแปลงถูกต่อต้านจากพนักงานอยู่บ่อยๆ ครั้ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จึงเป็นแนวทางที่สำคัญอย่างหนึ่งในการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง และทำให้พนักงานมีจิตใจยอมรับการเปลี่ยนแปลง
2. ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายบริหารและประชาชนมีความราบรื่นมากขึ้น การมีส่วนร่วมทำให้ความไม่พอใจของกลุ่มถูกเปิดเผยออกมา ความไม่พอใจเหล่านี้ สามารถยุติลงได้โดยการอภิปรายอย่างตรงไปตรงมา ความไม่พอใจที่ไม่ได้รับการแก้ไขหรือซ่อนเร้นอยู่ อาจจะทำให้เกิดการนัดหยุดงาน การทำงานช้าๆ ความสูญเสียและการขาดงาน การมีส่วนร่วมทำให้อัตราการร้องทุกข์มีน้อยลง เนื่องจากว่าโดยปกติแล้วการร้องทุกข์ เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดค่าใช้จ่ายกับองค์กร ส่วนการมีส่วนร่วมช่วยประหยัดเงินให้กับฝ่ายบริหารได้
3. ความผูกพันของพนักงานกับองค์กรเพิ่มขึ้น เมื่อพนักงานมีส่วนร่วมใน กระบวนการที่สำคัญ เช่น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พวกเขาจะรู้สึกผูกพันกับองค์กรมากขึ้น พวกเขาจะรู้สึกว่าพวกเขาและคำแนะนำของพวกเขาถูกให้คุณค่าโดยองค์กร ดังนั้น พวกเขาสามารถตอบสนองความต้องการความเชื่อถือตนเองและความหวังของชีวิต
4. ความไว้วางใจฝ่ายบริหารมีมากขึ้น พนักงานมีส่วนร่วมจะรู้สึกไว้วางใจฝ่ายบริหารมากขึ้น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่สำคัญขององค์กร พวกเขาจะรู้แรงจูงใจและความต้องการของฝ่ายบริหาร การรู้สึกเหล่านี้ ทำให้เขาไว้วางใจในความตั้งใจของฝ่ายบริหาร ความรู้สึกไว้วางใจเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นอย่างหนึ่งของการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ
5. การบริหารผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาผูกพันยอมรับการเปลี่ยนแปลง และไว้วางใจฝ่ายบริหารมากขึ้น จำนวนของผู้บริหารจะน้อยลงเนื่องจากว่า การควบคุมอย่างใกล้ชิดจะลดลง

ผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อพวกเขา มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานของพวกเขามากขึ้น ดังนั้น พวกเขาเต็มใจยอมรับอำนาจหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาพวกเขา

6. การตัดสินใจทางการบริหารมีคุณภาพที่ดีขึ้น การบริหารแบบมีส่วนร่วมสามารถเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจทางการบริหารให้ดีขึ้นได้ การรวมความรู้และความสามารถของบุคคลหลายคนเข้าด้วยกันในการที่จะแก้ปัญหา จะนำไปสู่การตัดสินใจที่ดีกว่าการตัดสินใจของผู้บริหารที่ ชั่งตัวเองอยู่สำนักงานเพียงคนเดียว

7. การติดต่อสื่อสารจากเบื้องล่างสู่เบื้องบนดีขึ้น การมีส่วนร่วมบังคับให้มีการติดต่อสื่อสารจากเบื้องล่างสู่เบื้องบน องค์การหลายแห่งพบว่า การติดต่อสื่อสารจากเบื้องล่างสู่เบื้องบน เป็นปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งขององค์การ การติดต่อสื่อสารส่วนใหญ่ในองค์การ จึงเป็นการสื่อสารเบื้องบนสู่เบื้องล่าง การมีส่วนร่วมช่วยให้องค์การมีสิ่งย้อนกลับจากพนักงานได้เป็นอย่างดี

2.4.5 ปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมในสังคมย่อมมีปัญหาและอุปสรรคทุกด้านของการบริหารงานและการมีส่วนร่วมของประชาชนดังนั้นนักวิชาการจึงได้แสดงทัศนะของปัญหาและการมีอุปสรรคดังนี้

เจมส์ คี ปันทอง (2527) กล่าวว่าไว้ว่าเจ้าหน้าที่และระบบราชการเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 2 ด้าน

1. ปัญหาเกี่ยวกับชาวชนบทเองถึงความเป็นปัจเจกบุคคล นอกจากนั้น ยังอยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์หรือพึ่งพาบุคคลภายนอกจนเกินไป ดูถูกฐานะของตนเอง เลือคนนำที่สามารถอุปถัมภ์ตนเองได้

2. ปัญหาเกี่ยวกับตัวของเจ้าหน้าที่และระบบราชการ ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนมีลักษณะ

2.1 นโยบายในระบบราชการมักจะมีมาจากเบื้องบน (Top-Down Policy)

2.2 การจัดสรรงบประมาณทำมาจากส่วนกลาง คำนึงถึงกิจกรรมที่ส่วนกลางกำหนด

2.3 ระบบราชการที่เจ้าหน้าที่ระดับต่างๆ ขาดการประสานงานและรับปฏิบัติ

เฉพาะนโยบายหลักของหน่วยงาน

2.4 มีความสัมพันธ์แบบผู้ใหญ่ผู้น้อย มักเชื่อว่าตัวเองมีฐานะสูงกว่าชาวชนบท

2.5 เจ้าหน้าที่ราชการชอบทำงานสำนักงาน

2.6 ระบบราชการใช้ระบบให้โทษทำตัวให้พอใจแก่ผู้บังคับบัญชา มิได้ปฏิบัติงาน

เพื่อชาวชนบทอย่างแท้จริง

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม เป็นการพัฒนาสังคม ครอบคลุมการให้บริการสังคม สวัสดิการและสังคมสงเคราะห์ การสร้างคุณลักษณะของบุคคลให้สอดคล้องกับระเบียบประเพณีของสังคม การปรับปรุงระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม ให้อำนวยประโยชน์ให้แก่คนจำนวนมาก ในด้านสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค เป็นต้น

2.4.6 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้หลักการเกี่ยวกับทฤษฎีการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม (Theory of Social Psychology) มาสโลว์ (Maslow) ได้ค้นคว้าเกี่ยวกับแรงจูงใจ (Motivation) ของการกระทำของมนุษย์ไว้หลายประการและได้อธิบายถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวกับความต้องการพื้นฐานที่เกิดขึ้นจากความพึงพอใจ ความต้องการเหล่านั้น ถูกจำกัดลำดับชั้นของความต้องการจากน้อยไปหามาก เมื่อความต้องการใดเกิดขึ้นแล้วไม่ได้รับการบำบัดเพียงพอ ความต้องการเหล่านั้นก็ยังคงอยู่และจนเป็นแรงผลักดันให้บุคคลมีพฤติกรรมโน้มไปแนวทางที่จะบำบัดความต้องการเหล่านั้นอยู่เสมอ ความต้องการขั้นพื้นฐานที่เกิดจากความพึงพอใจของมนุษย์ เป็นแรงผลักดันให้มนุษย์เกิดพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

2. ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass Persuasion) มาสโลว์ (Maslow) กล่าวว่า การเกลี้ยกล่อมหมายถึง การใช้คำพูดหรือการเขียนเพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำ ซึ่งการเกลี้ยกล่อมมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาการขัดแย้งในการปฏิบัติงานและถ้าจะให้เกิดผลดี ผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่จะเกลี้ยกล่อม โดยเฉพาะในเรื่องของความต้องการของตนตามหลักทฤษฎีของ Maslow ที่เรียกว่า ลำดับชั้นความต้องการ (Hierarchy of Needs) คือความต้องการของตนเป็นไปตามลำดับจากน้อยไปหามากมีทั้งหมด 5 ระดับดังนี้ คือ

2.1. ความต้องการทางด้านสรีระวิทยา (Physiological Need) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (Survival Needs) ได้แก่ ความต้องการในเรื่องอาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัย ยารักษาโรคและความต้องการทางเพศ เป็นต้น

2.2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยของชีวิต (Safety and Security Needs) ได้แก่ ความต้องการที่จะอยู่อย่างปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกาย หรือถูกขโมยทรัพย์สินหรือความมั่นคงในการทำงานและการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม

2.3. ความต้องการทางด้านสังคม (Social Needs) ได้แก่ ความต้องการความรัก ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

2.4. ความต้องการมีเกียรติยศชื่อเสียง (Self Esteem Needs) ได้แก่ ภาวะภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่จะให้ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ความต้องการด้านนี้ เป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจในตัวเองในเรื่องของความรู้ ความสามารถและความสำคัญของบุคคล

2.5. ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (Self Actualization Needs) เป็นความต้องการในระดับสูง ซึ่งเป็นความต้องการที่อยากจะให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิดของตนเอง เพื่อที่จะพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ความต้องการนี้ จึงเป็นความต้องการพิเศษของบุคคล ที่จะพยายามผลักดันชีวิตของตนเองให้เป็นไปในแนวทางที่ดีที่สุดตามที่ตนคาดหวังไว้

ผลของการเกลี้ยกล่อม เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนได้ โดยเฉพาะถ้าการเกลี้ยกล่อมนั้น เป็นเรื่องที่ตรงกับความต้องการขั้นพื้นฐานที่เกิดจากความพึงพอใจของมนุษย์แล้วก็จะส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมได้ในที่สุด

3. ทฤษฎีการกระทำทางสังคม (The Theory of Social Action) เวเบอร์ (Weber) ได้ศึกษาเรื่องการกระทำของมนุษย์ (Human Action) โดยให้คำจำกัดความการกระทำว่าเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งที่เป็นแบบเปิดเผยและลึกลับ ซึ่งบุคคลผู้ทำกำหนดให้มีความหมายเป็นส่วนตัวตามความคิดของ Max Weber ความเข้าใจในระบบความหมายเกิดขึ้นได้ 2 ประการ คือ

3.1 ความหมายส่วนตัวจากการกระทำของบุคคลหนึ่งสามารถเข้าใจได้ จากการสังเกตโดยตรง

3.2 มีการเข้าใจสิ่งเร้า เราสามารถแสดงความรู้สึกออกมาด้วยตัวเราเองในการใช้เหตุผล ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของผู้นำหรือถ้าการกระทำของบุคคลไม่มีเหตุผลแล้ว อาจจะเข้าใจส่วนประกอบแห่งอารมณ์ที่มีการกระทำเกิดขึ้น โดยอาศัยการเข้าไปมีส่วนร่วมที่มีความเห็นอกเห็นใจต่อมนุษย์ ผู้สังเกตไม่จำเป็นต้องมีส่วนร่วมด้วยกับแนวคิดทฤษฎีหรือจุดมุ่งหมายขั้นสูงสุดหรือค่านิยมของผู้นำ แต่โดยสติปัญญาแล้วเราอาจเข้าใจสถานการณ์และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องได้

อีกนัยหนึ่ง การกระทำบางอย่างเกิดขึ้นจากแรงกระตุ้น การเข้าใจแรงกระตุ้นสามารถถือได้ว่า เป็นการอธิบายเวลาที่แท้จริงของการกระทำ เพราะแรงกระตุ้นจะมีอยู่ในส่วนลึกของจิตใจของผู้กระทำและสำหรับผู้สังเกตนั้น แรงกระตุ้นเป็นพื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาพฤติกรรม

เวเบอร์ (Weber, 1946) กล่าวถึง การกระทำทางสังคม 4 ขั้นตอน คือ

1. การกระทำที่มีเหตุผล (Rational) เป็นการกระทำที่ใช้วิธีการอันเหมาะสม ในอันที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ที่เลือกไว้อย่างมีเหตุผล การกระทำดังกล่าว มุ่งไปในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

2. การกระทำเกี่ยวกับค่านิยม (Value) เป็นการกระทำที่เหมาะสมเช่นกัน เพื่อจะทำให้ค่านิยมสูงสุดในชีวิตมีความสมบูรณ์พร้อม การกระทำเช่นนี้ มุ่งในด้านจริยธรรม ศาสนาและศีลธรรมอย่างอื่น เพื่อการดำรงไว้ซึ่งความเป็นระเบียบในชีวิตทางสังคม

3. การกระทำตามประเพณี (Traditional) เป็นการกระทำที่ไม่เปลี่ยนแปลง โดยยึดเอาแบบอย่างที่ทำกันมาตั้งแต่อดีต เป็นหลักในพฤติกรรมกระทำตามประเพณีไม่คำนึงถึงเหตุผล

4. การกระทำที่แฝงด้วยความเสนาหา (Affective) เป็นการกระทำที่คำนึงถึงอารมณ์และความผูกพันทางจิต ระหว่างผู้กระทำกับวัตถุประสงค์ที่เป็นจุดมุ่งหมายของการกระทำ การกระทำเช่นนี้ก็ไม่คำนึงถึงเหตุผลอย่างอื่นใดทั้งสิ้นนอกจากเรื่องส่วนตัว

ดังนั้น การเข้ามีส่วนร่วมในการกระทำทางสังคม เป็นเรื่องของการเกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มหรือความต้องการเป็นระเบียบในชีวิตทางสังคม

เพียร์สันต์ (Parsons, 1937) ได้สร้างทฤษฎีการกระทำทางสังคม (Theory of Social Action) เขาได้อธิบายถึงการกระทำของมนุษย์ (Action of Human) ในลักษณะที่สามารถนำไปปรับใช้ทางสังคมทั่วไป (A General Theory of Action) กล่าวคือ การกระทำใดๆ ของมนุษย์จะขึ้นอยู่กับ

1. บุคลิกภาพของแต่ละบุคคล (Personality)

2. วัฒนธรรม (Culture) ในสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกกลุ่มอยู่และวัฒนธรรม นี้จะเป็นตัวกำหนดเกี่ยวกับความคิดหรือความเชื่อ (Ideas of Beliefs) ความสนใจ (Primary of Interest) และระบบค่านิยมของบุคคล (System of Value Orientation)

จากทฤษฎีดังกล่าวจึงพอสรุปได้ว่า การเร้าให้เกิดกิจกรรมทางสังคม เพื่อให้คนในสังคมเข้ามีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคม โดยจะต้องมีความเข้าใจในวิถีชีวิต ค่านิยม จารีตประเพณี ทัศนคติของบุคคล การพัฒนาโดยใช้สิ่งเร้าที่เหมาะสม นำไปสู่การที่สมาชิกในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนในรูปแบบของการมีส่วนร่วมและสมัครใจ

4. ทฤษฎีการติดต่อสื่อสาร (Communication Theory) โรเจอร์ (Roger) ได้ระบุถึงความสัมพันธ์ระหว่างการรับของใหม่นั้น ขึ้นอยู่กับกระบวนการติดต่อสื่อสารไว้ว่า การที่บุคคลจะมีการรับของใหม่นั้น ขึ้นอยู่กับกระบวนการติดต่อสื่อสารซึ่งได้แก่ ช่องทางการสื่อสารและปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะส่วนตัว ดังนี้

4.1 ปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะส่วนตัวซึ่งได้แก่ อายุของบุคคล สถานภาพทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจซึ่งรวมถึงรายได้ขนาดของที่ดินและความสามารถเฉพาะอย่างซึ่งรวมถึงระดับการศึกษา

4.2 ช่องทางการสื่อสาร ความรู้หรือกระบวนการติดต่อสื่อสาร ซึ่งประกอบด้วย ผู้ส่งสารหรือแหล่งกำเนิดสาร สาร ช่องทางการสื่อสารและผู้รับสาร

5. ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (Administrative and Method) การใช้ระบบการบริหารในการระดมความร่วมมือ เป็นวิธีหนึ่งที่ยากเพราะใช้กฎหมาย ระเบียบ แบบแผน เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตาม ผลของความร่วมมือยังไม่มีระบบใดดีที่สุดในเรื่องของการบริหารเพราะธรรมชาติของคน ถ้าทำงานตามความสมัครใจอย่างตั้งใจไม่มีใครบังคับ ก็จะทำางานด้วยความรัก แต่ถ้าไม่ควบคุมเลยก็ไม่เป็นไปตามนโยบายและความเป็นเอกภาพของรัฐ เพราะการใช้ระบบบริหารเป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบาย เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ตามแนวความคิดของโรเจอร์ ระบุถึงพลังในการตัดสินใจที่จะร่วมในกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

5.1 การมีส่วนร่วมในอำนาจอย่างกว้างขวาง

5.2 การตัดสินใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง โดยมีการปรึกษาหารือกับพวกที่รับผลกระทบ กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจดังกล่าว มีความสัมพันธ์กับตัวแปรดังต่อไปนี้

- 1) ความรู้เกี่ยวกับความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลง
- 2) การชักจูงและการประเมินผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจ
- 3) การตัดสินใจที่จะยอมรับหรือปฏิเสธ อันมีผลจากการประเมิน
- 4) การสื่อสารเกี่ยวกับการตัดสินใจ
- 5) การกระทำตามการตัดสินใจ

6. ทฤษฎีการกระทำด้วยสัญลักษณ์ เมนโร (Manro) ได้สร้างสังกัดการแสดงบทบาท (Role Playing) ในหนังสือ Who Shall Service และในวารสารหลายฉบับที่ออกในสหรัฐฯ Manro ชี้ให้เห็นว่าองค์กรทางสังคมประกอบด้วยบทบาทจำนวนหนึ่ง (Network of Role) ซึ่งบังคับและให้แนวทางแก่การกระทำ เขาได้แยกบทบาทประเภทต่างๆ คือ

6.1 บทบาทเกี่ยวกับความจำเป็นทางชีวภาพ (Psychosomatic Role) เป็นบทบาทที่ผู้แสดงไม่รู้ตัวแต่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของสังคม

6.2 บทบาทตามสภาพสังคม (Social Role) บุคคลแสดงบทบาทตามความคาดหวังของสภาพสังคมโดยเฉพาะ

6.3 บทบาทที่ปัจเจกชนนิยมปฏิบัติ (Individual Role) เป็นการนิยมปฏิบัติตามความคาดหวังทั่วไปของสังคม เช่น กรรมการ ชาวพุทธ แม่ พ่อ เป็นต้น

7. ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (National Morale) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท สิ่งสำคัญประการหนึ่งของงานพัฒนาชุมชนคือ การที่ประชาชนและผู้ปฏิบัติงานชุมชนต้องมีขวัญที่ตีร่วมด้วย เช่น การเห็นแก่ส่วนรวม ไม่เอารอดเอาเปรียบ คอยสำรวจปฏิบัติเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาและเป็นการตรวจสอบผู้ปฏิบัติงานด้วย การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ขณะเดียวกันในสังคมไทยโดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้เชิญชวนประชาชนชาวไทยให้ร่วมใจปฏิบัติตามคำนิยาม 5 ประการ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนาชุมชน ได้แก่

7.1 การพึ่งตนเอง

7.2 การขยันหมั่นเพียร

7.3 ความรับผิดชอบ

7.4 การประหยัด

7.5 การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย

ซึ่งคำนิยาม 5 ประการ ได้จัดว่าเป็นการระดมสร้างขวัญของคนไทยให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน อันจะนำไปสู่ประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมืองได้เป็นอย่างดี

8. ทฤษฎีการสร้างความรู้สึกราชาชาตินิยม (Nationalism) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท ในทฤษฎีนี้เห็นว่า การให้คนพอใจในเกียรติภูมิ การจงรักภักดีผูกพันกับท้องถิ่น จะส่งผลดีให้คนในชุมชนมีการรวมกลุ่ม รู้จักการร่วมมือ เสียสละกำลังทรัพย์และก่อให้เกิดพลังรวมในรูปต่างๆ เช่น กลุ่มไทยอาสาป้องกันชาติ (ทสพช.) ที่ช่วยป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ

9. ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership) ผู้นำชุมชน จัดได้ว่าเป็นผู้จัดให้มีความสะดวก เป็นผู้สนับสนุน เป็นผู้ช่วยเหลือ ทำให้คนในชุมชนรู้สึกสอดคล้องตามในการเข้าร่วมกิจกรรม ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการรวมกลุ่มคน จูงใจคนไปยังเป้าประสงค์ประการใดประการหนึ่ง ลักษณะผู้นำในการเปลี่ยนแปลงชุมชนไปสู่เป้าหมายที่ดีขึ้นเรียกว่า ผู้นำพลวัต (Dynamic Leader) ที่มีลักษณะแบบประชาธิปไตย (Democratic) มีการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ได้ง่าย มีความรับผิดชอบ รู้จักประนีประนอม มีการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมคิด ปรีกษา แก้ปัญหาทำงานและติดตามผลงาน ก่อให้เกิดความร่วมมือและร่วมใจจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ผลของการใช้ทฤษฎีการสร้างผู้นำ จะส่งผลให้มีการระดมการร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญ งานมีคุณภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และร่วมรับผิดชอบร่วมกันตลอดเวลา ตัวอย่างการใช้ทฤษฎีการสร้างผู้นำในการระดมความร่วมมือของประชาชน เช่น การเลือกตั้งกรรมการพัฒนาชุมชน เป็นต้น

จากทฤษฎีการมีส่วนร่วมที่กล่าวข้างต้น ได้มีนักวิชาการได้อธิบายไว้พอสรุปได้ ดังนี้ ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม ได้อธิบายถึงพฤติกรรมของมนุษย์ ที่เกี่ยวกับความต้องการพื้นฐานที่เกิดขึ้นจาก

ความพึงพอใจ ความต้องการเหล่านั้น ถูกจำกัดลำดับชั้นของความต้องการจากน้อยไปหามาก ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน การใช้คำพูดหรือการเขียน เพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำที่เรียกว่าลำดับชั้นความต้องการ คือความต้องการของตนเป็นไปตามลำดับจากน้อยไปหามาก ทฤษฎีการกระทำทางสังคม พฤติกรรมของมนุษย์ทั้งที่เป็นแบบเปิดเผยและลึกลับ การกระทำบางอย่างเกิดขึ้นจากแรงกระตุ้น ทฤษฎีการติดต่อสื่อสาร ความสัมพันธ์ระหว่างการรับของใหม่ขึ้นขึ้นอยู่กับกระบวนการติดต่อสื่อสาร การที่บุคคลจะมีการรับของใหม่นั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการติดต่อสื่อสาร ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร การใช้ระบบบริหารเป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบาย เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้เพราะธรรมชาติของคน ถ้าทำงานตามความสมัครใจอย่างตั้งใจไม่มีใครบังคับก็จะทำงานด้วยความรัก แต่ถ้าไม่ควบคุมเลยก็ไม่เป็นไปตามนโยบายและความเป็นเอกภาพของรัฐ ทฤษฎีการกระทำด้วยสัญลักษณ์ ได้สร้างสังกัดการแสดงบทบาทเกี่ยวกับความจำเป็นทางชีวภาพ บทบาทตามสภาพสังคมและบทบาทที่ปัจเจกชนนิยมปฏิบัติ ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ เป็นการระดมสร้างขวัญของคนไทย ให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน อันจะนำไปสู่ประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมืองได้เป็นอย่างดี ทฤษฎีการสร้างความรู้สึกชาตินิยม การให้คนพอใจในเกียรติภูมิ การจงรักภักดีผูกพันกับท้องถิ่น จะส่งผลดีให้คนในชุมชนมีการรวมกลุ่ม รู้จักการร่วมมือ เสียสละกำลังทรัพย์และก่อให้เกิดพลังรวมในรูปแบบต่างๆ และทฤษฎีการสร้างผู้นำ ผู้นำชุมชนจัดได้ว่าเป็นผู้จัดให้มีความสะดวก เป็นผู้สนับสนุน เป็นผู้ช่วยเหลือ ทำให้คนในชุมชนรู้สึกสอดคล้องตามในการเข้าร่วมกิจกรรม

2.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

2.5.1 แนวความคิดมิติสิ่งแวดล้อม

เกษม จันทร์ (2547) และ ฟีดด์แมน (Freedman, 1989) สิ่งแวดล้อมเปรียบเสมือนกล่องสี่เหลี่ยมที่แต่ละด้านของกล่อง เปรียบเสมือนมิติทางสิ่งแวดล้อมทั้ง 4 มิติ ซึ่งประกอบด้วย มิติทางด้านทรัพยากร มิติทางด้านเทคโนโลยี มิติทางด้านของเสียมลพิษสิ่งแวดล้อม มิติทางด้านมนุษย์ เศรษฐกิจและสังคม ที่มีความสัมพันธ์ต่อกันและกระทำต่อสิ่งแวดล้อมในระดับทิศทางและลักษณะต่างๆ กัน ตามแต่ละระบบสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะมีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของมนุษย์เป็นสำคัญ

ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ของสิ่งแวดล้อม เป็นไปในลักษณะความสัมพันธ์ของมิติทางสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ มิติสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น สามารถพิจารณาได้ในลักษณะการประยุกต์แนวคิดมิติสิ่งแวดล้อม (Environment Dimension) ซึ่งในการพิจารณารายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับองค์ประกอบ บทบาทหน้าที่และอิทธิพลขององค์ประกอบต่างๆ ทางสิ่งแวดล้อม ต้องให้ความสำคัญกับรายละเอียดของมิติสิ่งแวดล้อมทุกมิติ ซึ่งระบบสิ่งแวดล้อมทุกระบบ ย่อมประกอบขึ้นด้วยมิติต่างๆ ทุกมิติ โดยแต่ละมิติอาจมีอิทธิพลต่อระบบแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบสิ่งแวดล้อม ย่อมมีเอกลักษณ์ทำให้เกิดความแตกต่างของระบบสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากการที่มีมิติต่างๆ ทางสิ่งแวดล้อม มีบทบาทหน้าที่ และมีโครงสร้างที่แตกต่างกันนั่นเอง

เกษม จันทร (2547) ได้กล่าวว่า มิติสิ่งแวดล้อม สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ มิติสิ่งแวดล้อมในส่วนของบทบาทหน้าที่ และมิติสิ่งแวดล้อมในส่วนของการโครงสร้าง ซึ่งมิติสิ่งแวดล้อมในแต่ละประเภท จะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตลอดเวลาภายในประเภทเดียวกัน และจะมีความเชื่อมโยงในแต่ละประเภทด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ สามารถประยุกต์แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับมิติสิ่งแวดล้อมได้ ดังนี้

1. มิติทรัพยากร (Resource Dimension) เป็นมิติสิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตทุกชนิด โดยในส่วนของสิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติ นั้น สิ่งแวดล้อมในมิติทรัพยากร ครอบคลุมถึงการที่สิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศธรรมชาติ ต้องดำรงชีวิตและสืบทอดเผ่าพันธุ์ ดังนั้น สิ่งมีชีวิตทุกชนิด จึงมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในลักษณะ การใช้ประโยชน์สิ่งแวดล้อมในรูปแบบของทรัพยากร เพื่อการดำรงชีวิตและสืบทอดเผ่าพันธุ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิ่งแวดล้อมในมิติทรัพยากร ยังสามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์ได้ นอกเหนือจากปัจจัยเพื่อการดำรงชีวิตแล้ว สิ่งแวดล้อมในมิติทรัพยากร ยังเอื้ออำนวยความสะดวกสบาย ความผาสุกแก่มนุษย์ที่เรียกว่า “คุณภาพชีวิต” อีกด้วย โดยเป็นมิติที่เอื้ออำนวยปัจจัยพื้นฐานของสิ่งมีชีวิตทุกชนิด

2. เมื่อพิจารณาสิ่งแวดล้อมในมิติทรัพยากรพบว่า องค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมในมิติทรัพยากร สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ (1.1) สิ่งแวดล้อมในมิติทรัพยากรธรรมชาติ (Nature Resources) ประกอบด้วย ทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่หมดสิ้น (Non-exhausting Natural Resources) ทรัพยากรธรรมชาติที่ทดแทนกันได้ (Renewable Natural Resources) และทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วหมด (Exhausting Natural Resources) (1.2) สิ่งแวดล้อมในมิติทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-made Environment) ประกอบด้วย ทรัพยากรชีวภาพ (Bio-physical Resources) และทรัพยากรเศรษฐกิจสังคม (Socio- economic Resources)

3. มิติเทคโนโลยี (Technology Dimension) เป็นมิติสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น และมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในทางตรงและทางอ้อม กับการประยุกต์ความรู้และประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ วิทยาศาสตร์ประยุกต์และวิทยาศาสตร์สังคม เพื่ออำนวยความสะดวกให้มนุษย์ และสังคมมีความเป็นอยู่ที่สะดวกสบาย โดยแบ่งเทคโนโลยีออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นทฤษฎีหรือหลักการ (Software) และส่วนที่เป็นอุปกรณ์ต่างๆ (Hardware) ซึ่งทั้ง 2 ส่วนดังกล่าวนี้ มีความสัมพันธ์และส่งเสริมซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ สิ่งแวดล้อมในมิติเทคโนโลยี อาจพิจารณาได้ในลักษณะของการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทราบข้อจำกัดและศักยภาพของกระบวนการต่างๆ และนำไปประยุกต์สร้างสรรค์อุปกรณ์และเครื่องมือ ที่สามารถนำศักยภาพตามธรรมชาติของสิ่งแวดล้อมมาใช้ประโยชน์ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ มิติเทคโนโลยีสามารถพบเห็นได้ชัดเจนในรูปของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือศิลปพื้นบ้าน ซึ่งให้ความสำคัญกับประโยชน์ใช้สอยสิ่งแวดล้อม เพื่อการดำรงชีวิตของชุมชนในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน อันเป็นเอกลักษณ์ประจำของชุมชน

4. มิติของเสียและมลพิษสิ่งแวดล้อม (Waste and Pollution Dimension) เป็นมิติสิ่งแวดล้อมที่เป็นเศษเหลือหรือมลพิษ ที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและเทคโนโลยี โดยเมื่อพิจารณาในส่วน of สิ่งแวดล้อมนั้น ของเสียและมลพิษสิ่งแวดล้อม อาจจำแนกเป็น 2 ลักษณะ

ตามสาเหตุการเกิดของเสียและมลพิษ คือ (1) ของเสียและมลพิษที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และ (2) ของเสียและมลพิษที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้ (1) ของเสียและมลพิษที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เป็นของเสียและมลพิษที่เกิดจากการขับถ่ายของสิ่งมีชีวิต รวมทั้งการเน่าเปื่อย ผุสลายของซากสิ่งมีชีวิตที่สะสมอยู่ในสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม ในสภาพธรรมชาติแล้ว ของเสียและมลพิษที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาตินี้ จะถูกถ่ายทอดไปตามห่วงโซ่และสายใยอาหาร ซึ่งหากมีชนิด ปริมาณ สัดส่วนและการกระจายของเสียและมลพิษที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติที่เหมาะสมแล้ว องค์ประกอบที่มีชีวิตในสิ่งแวดล้อม ย่อมสามารถกำจัดของเสียและมลพิษดังกล่าวได้ และ (2) ของเสียและมลพิษที่เกิดขึ้นจากกิจกรรม การกระทำของมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์ได้แยกตนเองออกจากสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ของเสียและมลพิษที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ในสิ่งแวดล้อม เป็นของเสียและมลพิษที่เกิดขึ้นในลักษณะพิเศษเหลือจากการใช้ประโยชน์โดยทรัพยากรธรรมชาติ โดยมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งของเสียและมลพิษในลักษณะนี้ อาจเกิดการสะสมในสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ หรือในสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น

4. มิติมนุษย์และเศรษฐกิจสังคม (Human Dimension) อาจกล่าวได้ว่ามิติมนุษย์และเศรษฐกิจสังคมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม เป็นแรงผลักดันที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงคุณภาพสิ่งแวดล้อมเนื่องจาก เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของมนุษย์ ครอบคลุมเกี่ยวกับโครงสร้างประชากร การศึกษา การอนามัยและสาธารณสุข เศรษฐกิจ โบราณสถาน สถานที่ประวัติศาสตร์และศาสนาความปลอดภัย การเมืองการปกครองและการนันทนาการ ซึ่งผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสิ่งแวดล้อมในทุกทิศทาง คือ ก่อให้เกิดการบริโภคและการใช้ประโยชน์สิ่งแวดล้อมรวมทั้งเป็นปัจจัยกระตุ้น ให้เกิดพัฒนาการด้านเทคโนโลยี เพื่อนำสิ่งแวดล้อมมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ ป้องกันการเกิดของเสียและมลพิษจากการใช้ประโยชน์สิ่งแวดล้อม

2.5.2 ทรัพยากรร่วมของส่วนรวม/ทางเลือกที่เป็นปัญหาของทรัพยากรร่วม

ทรัพยากรร่วมของส่วนรวม หมายถึง สินค้า บริการหรือประโยชน์ที่บุคคลได้รับ ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะมีส่วนรับผิดชอบในการออกค่าใช้จ่าย เพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้า บริการหรือประโยชน์นั้นๆ หรือไม่ก็ตาม (Godwin & Wahlke, 1997) ตัวอย่างเช่นการป้องกันประเทศและความปลอดภัยในสังคม ซึ่งบุคคลใดในสังคมจะได้รับประโยชน์จากการป้องกันประเทศ หรือได้รับความปลอดภัย ก็ต่อเมื่อบุคคลทั้งหมดในสังคม มีส่วนร่วมได้รับประโยชน์นั้นด้วย จะเห็นได้ว่าหากครอบครัวใดในประเทศไทย ได้รับการป้องกันจากการรุกรานของต่างชาติ ครอบครัวอื่นๆ ในประเทศไทย ก็ย่อมมีส่วนได้รับประโยชน์จากการป้องกันการรุกรานนั้นด้วยในกรณีเช่น รัฐบาลไม่สามารถให้ความคุ้มครองป้องกันครอบครัวใดครอบครัวหนึ่ง โดยปฏิเสธที่จะไม่ให้การคุ้มครองป้องกันอีกครอบครัวหนึ่งในอาณาเขตประเทศไทย ทั้งนี้ ไม่ว่าจะครอบครัวนั้นๆ จะได้จ่ายภาษีเพื่อช่วยให้รัฐบาลสามารถให้ความคุ้มครองป้องกันที่ได้รับนั้นหรือไม่ก็ตาม

สภาพเช่นนี้ชี้ให้เราเห็นว่า เป็นการยากที่บุคคลจะสมัครใจมีส่วนช่วยให้ได้มาซึ่งการป้องกันประเทศ หรืออีกนัยหนึ่งเป็นเรื่องที่คาดหวังได้ยากที่จะให้บุคคลสมัครใจช่วย เนื่องจากโดยสมมติฐานตามหลักเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยพฤติกรรมมนุษย์แล้ว บุคคลย่อมกระทำการตามหลักเหตุผล คือ กระทำการเพื่อให้ตนเองได้ประโยชน์สูงสุด ดังนั้น สมมติว่างบประมาณการป้องกัน

ประเทศของประเทศไทยในแต่ละปีมีค่าเป็นจำนวนเงิน 100,000 ล้านบาท และงบประมาณนี้ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของพลเมืองไทยแต่ละคนว่า จะต้องการมีส่วนร่วมช่วยป้องกันประเทศหรือสร้างความปลอดภัยแก่สังคมโดยรวมหรือไม่ก็ได้ โดยถ้าคิดเป็นค่าเฉลี่ย พลเมืองไทยแต่ละคนควรมีส่วนช่วยสนับสนุนงบประมาณนี้คนละ 10,000 บาทต่อปี จึงจะได้งบประมาณที่เพียงพอสำหรับการป้องกันประเทศ เราจะพบว่าบุคคลที่มองประโยชน์ส่วนตัวเป็นหลัก ย่อมต้องคำนึงว่าเงินของตนที่สละเพื่อช่วยงบประมาณป้องกันประเทศปีละ 10,000 บาท นั้น เมื่อเทียบกับระหว่างผลที่เงินจำนวนนี้ จะต้องต้องมีงบประมาณโดยรวมทั้งหมด กับประโยชน์ที่ตนเองจะได้จากการเก็บเงิน 10,000 บาท ไว้ใช้ส่วนตัวนั้น บุคคลย่อมพบว่าเงิน 10,000 บาท มีผลต่องบประมาณโดยรวมน้อยมาก กล่าวคืองบประมาณ 100,000 ล้านบาท กับงบประมาณ 99,999,990,000 บาท (ขาด 10,000 บาทจากบุคคลที่ไม่สมัครใจที่จะจ่ายส่วน 10,000 บาท ของตน) ย่อมไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างอะไรมากนักต่อการป้องกันประเทศ ในขณะที่เงิน 10,000 บาท อาจมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลได้

เมื่อบุคคลเลือกที่จะกระทำการตามหลักเหตุผล บุคคลย่อมเก็บเงินในส่วนของตนเองไว้ แล้วปล่อยให้พลเมืองคนอื่น ๆ จ่ายค่าป้องกันประเทศไป ซึ่งบุคคลที่ปล่อยให้ผู้อื่นออกค่าใช้จ่ายได้มาซึ่งสินค้า บริการ หรือประโยชน์ที่เป็นประโยชน์ร่วมของส่วนรวมดังกล่าว ในขณะที่ตนเองก็ได้รับประโยชน์โดยไม่ออกค่าใช้จ่าย คือบุคคลที่เรียกกันว่าผู้เอาประโยชน์โดยไม่ลงทุนลงแรง (Free Riders) หมายถึง ผู้ที่ได้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมของส่วนรวม โดยที่ไม่ได้ลงทุนลงแรงให้ได้มาซึ่งประโยชน์นั้น ซึ่งใครๆ ก็อาจเป็นผู้เอาประโยชน์โดยไม่ลงทุนลงแรงเช่นนี้ได้ เพราะบุคคลแทบทุกคนก็จะปฏิเสธที่จะสมัครใจจ่ายส่วนของตน ดังนั้น การปล่อยให้งบประมาณทางการทหารหรือทางตำรวจมาจากความสมัครใจของพลเมืองที่จะช่วยจ่ายส่วนของตนเองนั้น มีแต่จะนำไปสู่งบประมาณที่ต่ำกว่าความจำเป็นอย่างมาก ปัญหาเรื่องผู้เอาประโยชน์จากทรัพยากรร่วมของส่วนรวมโดยไม่ลงทุนลงแรงเช่นนี้ ทำให้รัฐจำเป็นต้องบังคับให้พลเมือง มีส่วนร่วมในการทำให้ได้มาซึ่งการป้องกันประเทศและการสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของบุคคลในสังคม

สภาพที่กล่าวถึงข้างต้น แสดงให้เห็นถึงลักษณะของปัญหาที่เรียกกันว่าทางเลือกที่เป็นปัญหาของทรัพยากรร่วม (Collective Dilemma) ทางเลือกที่เป็นปัญหาของทรัพยากรร่วมนั้นเกิดขึ้นเมื่อ การที่บุคคลกระทำการเพื่อให้เกิดประโยชน์ที่บุคคลจะได้รับการให้ความร่วมมือกับส่วนรวมเพื่อให้เกิดประโยชน์กับประชาคม อีกนัยหนึ่งคือประโยชน์ที่บุคคลได้รับการเลือกกระทำเพื่อตนเองนั้น สูงกว่าประโยชน์ที่บุคคลจะได้รับการเลือกกระทำเพื่อส่วนรวมและ ดังนั้น บุคคลจึงมีแรงจูงใจที่จะเลือกกระทำเพื่อประโยชน์ส่วนตัว มากกว่าที่จะไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัว แล้วกระทำการเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

ตัวอย่างของกรณีเช่นนี้คือ ปัญหาที่นักโทษสองคนต้องเผชิญเมื่อถูกตำรวจจับหลังจากที่ได้ปล้นธนาคารและได้นำเงินไปซ่อน ตำรวจไม่มีหลักฐานเพียงพอที่จะเอาโทษกับนักโทษทั้งสองได้นอกจากเสียจากว่า นักโทษคนใดคนหนึ่งจะสารภาพอย่างไรก็ตาม ตอนที่ตำรวจจับนักโทษทั้งสองคนได้นั้นพบว่า นักโทษมีปืนพกในครอบครองโดยไม่มีใบอนุญาต อัยการที่ทำการฟ้องนักโทษทั้งสองค่อนข้างจะมั่นใจว่า นักโทษอย่างน้อยหนึ่งคนจะสารภาพว่าได้ปล้นธนาคาร เหตุที่อัยการมั่นใจว่านักโทษอย่างน้อยหนึ่งคนจะต้องสารภาพ ก็เพราะอัยการจะมีข้อเสนอให้นักโทษทั้งสองว่า ถ้านักโทษ

คนที่ 1 สารภาพโดยนักโทษคนที่ 2 ไม่สารภาพ นักโทษคนที่ 1 จะติดคุกเพียง 6 เดือน ในขณะที่นักโทษคนที่ 2 จะติดคุกถึง 20 ปี แต่ในทำนองเดียวกัน ถ้านักโทษคนที่ 2 สารภาพโดยนักโทษคนที่ 1 จะติดคุกถึง 20 ปี ในกรณีที่นักโทษทั้งสองคนต่างก็ไม่สารภาพ ทั้งคู่ก็ต้องติดคุก 1 ปี ในข้อหาพกพาอาวุธโดยไม่มีใบอนุญาต และในกรณีที่นักโทษทั้งสองคนต่างก็สารภาพแต่ละคนก็จะติดคุกคนละ 10 ปี

จะเห็นได้ว่าสถานการณ์ที่นักโทษแต่ละคนต้องเผชิญก็คือ การสารภาพจะทำให้ติดคุกเพียงกึ่งหนึ่งของโทษ (10 ปี จากโทษ 20 ปี) ไม่ว่านักโทษอีกคนหนึ่งจะเลือกที่จะสารภาพหรือไม่ก็ตาม นั่นคือสมมติว่าเราเป็นนักโทษคนที่ 1 และเราเลือกที่จะสารภาพ ถ้านักโทษคนที่ 2 สารภาพ เราก็จะติดคุก 10 ปี แทนที่จะเป็น 20 ปี แต่ถ้านักโทษคนที่ 2 ไม่สารภาพ เราก็จะติดคุก 6 เดือนแทนที่จะติดคุก 1 ปี

กรณีดังกล่าวนี้ มักได้รับการกล่าวถึงในรูปของทางสองแพร่งของนักโทษ (Prisoner's Dilemmas) ในกรณีทางเลือกที่เป็นปัญหาของทรัพยากรร่วมเช่นนี้ ประโยชน์ร่วมของโจรทั้งสองคือการลดให้เวลาติดคุกเหลือน้อยที่สุด เป็นที่แน่นอนว่า นักโทษทั้งสองจะสามารถได้ประโยชน์ร่วมกันสูงสุดถ้าต่างก็ไม่สารภาพ (คือ จะติดคุกคนละ 1 ปี ในข้อหาพกพาอาวุธโดยไม่มีใบอนุญาต) แต่เมื่อนักโทษต่างคนต่างก็เลือกที่จะกระทำการโดยมีประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก ทั้งคู่ก็ยอมที่จะสารภาพ และต่างก็จะติดคุกคนละ 10 ปี

ทางเลือกที่เป็นปัญหาของทรัพยากรร่วมอีกตัวอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นที่กล่าวขานกันอย่างกว้างขวางในทางวิชาการ คือ ตัวอย่างที่นักชีววิทยา Garrett Hardin อธิบายไว้ในบทความทางวิชาการที่โด่งดังเรื่อง Tragedy of the Commons (1968) (งานเขียนภาษาไทยบางครั้งจะแปลวลีนี้ว่า โศกนาฏกรรมที่เกิดจากทรัพยากรร่วมของส่วนรวม) โดย Hardin ได้สมมติเรื่องขึ้นเรื่องหนึ่งว่า มีทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ซึ่งมีเจ้าของร่วมกันอยู่ 10 ครอบครัว แต่ละครอบครัวสามารถจะนำวัวเข้าไปกินหญ้าในทุ่งหญ้าดังกล่าวครอบครัวละกี่ตัวก็ได้โดยไม่จำกัดจำนวน และโดยที่ประโยชน์ทั้งหมดจากการใช้หรือขายวัวก็จะเป็นของครอบครัวผู้เป็นเจ้าของวัวนั้นๆ Hardin มีความเห็นว่าคุณลักษณะการจัดการเช่นนี้อาจจะใช้ได้ผลระยะหนึ่ง แต่ท้ายที่สุดแล้ว จะมีการเพิ่มจำนวนวัวเข้าไปใช้ประโยชน์ทุ่งหญ้า จนวัวที่กินหญ้าอยู่ในทุ่งหญ้ามียาจำนวนมากขึ้น เกินกว่าที่ขีดความสามารถของทุ่งหญ้าจะคงระดับการผลิตหญ้าให้เพียงพอ ที่จะรองรับการบริโภคนั้นได้อย่างยั่งยืน (Carrying Capacity) อีกนัยหนึ่งคือทุ่งหญ้าซึ่งมีบริเวณจำกัด เป็นตัวกำหนดขีดความสามารถในการผลิต ย่อมจะไม่สามารถรองรับการบริโภคของวัวที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างไม่จำกัด การเพิ่มจำนวนวัวเข้าไปในทุ่งหญ้าจนเกินกว่าขีดความสามารถของทุ่งหญ้า เท่ากับเป็นการทำลายผืนดินบริเวณนั้น และเป็นการลดปริมาณของต้นหญ้าที่จะเติบโตในบริเวณนั้นได้ ซึ่งในทางกลับกัน สภาวะเช่นนี้เท่ากับเป็นการลดจำนวนสัตว์ที่ผืนดินนั้นจะสามารถรองรับได้

นักปศุสัตว์จะรู้ว่าทุ่งหญ้าผืนหนึ่ง จะสามารถเลี้ยงสัตว์ได้จำนวนหนึ่งเท่านั้น สัตว์จำนวนมากเกินไปย่อมที่จะทำลายผืนดินที่ต้นหญ้าจะเติบโตได้ ขีดความสามารถในการรองรับการบริโภคยังคงความยั่งยืนของผืนดิน (Carrying Capacity) จะเป็นตัววัดจำนวนสัตว์เลี้ยงที่ผืนดินนั้นจะรองรับได้อย่างมากที่สุดโดย ที่ไม่ทำลายความสามารถในการเติบโตของสัตว์ ตัวอย่างที่ Hardin หยิบยกขึ้นมาเขียนมีอยู่ว่า สมมติเมื่อฝูงวัวมีจำนวนเท่ากับระดับขีดความสามารถของผืนดินที่จะรองรับแล้ว การเพิ่มวัวแต่ละตัวเข้าไปกินหญ้าในทุ่งหญ้า จะก่อให้เกิดความเสียหายกับทุ่งหญ้าแต่ละ

คิดเป็นเงิน จำนวน 500 เหรียญ ในขณะที่วัวตัวหนึ่งซึ่งโตพอที่จะใช้งานหรือขายได้นั้น มีค่าคิดเป็นจำนวนเงินเท่ากับ 400 เหรียญ ถ้าทุ่งหญ้านี้เป็นของครอบครัวใดครอบครัวเดียว ครอบครัวนั้น ก็จะไม่เพิ่มจำนวนวัวเข้าไปกินหญ้าในทุ่งหญ้า เกินกว่าขีดความสามารถในการรองรับของทุ่งหญ้าเพราะการกระทำเช่นนั้น ย่อมเป็นการลดความมั่งคั่งของครอบครัวตนลง แต่ในกรณีที่ทุ่งหญ้านั้นมีครอบครัว 10 ครอบครัวเป็นเจ้าของร่วมกัน Hardin มีความเห็นว่าครอบครัวทั้งหลายก็จะยังคงเพิ่มวัวเข้าไปกินหญ้าในทุ่งหญ้าเกินกว่าขีดความสามารถในการรองรับของทุ่งหญ้า แม้ว่าประโยชน์ทั้งหมดของครอบครัวทั้งสิบจะน้อยกว่าต้นทุนทั้งหมดก็ตาม

ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะประโยชน์ทั้งหมดจากการเพิ่มวัวเข้าไปในทุ่งหญ้าหนึ่งตัว จะตกอยู่กับครอบครัวซึ่งเป็นเจ้าของวัวตัวนั้น ในขณะที่ครอบครัวทั้งสิบจะต้องรับต้นทุนที่เพิ่มขึ้นนั้นร่วมกัน นั่นคือ ประโยชน์ที่ครอบครัวซึ่งเพิ่มวัวเข้าไปในทุ่งหญ้า จะได้รับเท่ากับมูลค่าเต็มของวัวตัวนั้น คือ 400 เหรียญ ในขณะที่ต้นทุนของครอบครัวนี้ คือ 500 เหรียญ หาดด้วย 10 ซึ่งคือเพียง 50 เหรียญเท่านั้น ดังนั้น การเพิ่มวัวเข้าไปในทุ่งหญ้าตัวหนึ่ง จึงทำกำไรให้กับครอบครัวนั้น 350 เหรียญ ในเมื่อทุกครอบครัวอยู่ในสถานการณ์ที่เหมือนกัน ทุกครอบครัวก็จะยังคงเพิ่มจำนวนวัวของตนเข้าไปในทุ่งหญ้าจนทำลายทุ่งหญ้านั้นลงในที่สุด ในขณะที่ครอบครัวทั้งหมดกระทำการตามหลักเหตุผล และทำให้ตนเองได้ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจสูงสุดนั้น ทุกคนก็ต้องสูญเสียเช่นกัน

Hardin ชี้ว่า สภาพ Tragedy of the Commons ดังกล่าวข้างต้นนั้น คล้ายกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันจำนวนมาก เช่น การทำการประมงปริมาณมากเกินไปในมหาสมุทรและมลพิษทางอากาศ บุคคลซึ่งทำการประมงได้รับประโยชน์ทั้งหมดจากสัตว์น้ำที่ตนจับได้ และจ่ายเพียงส่วนหนึ่งของต้นทุนที่เกิดจากการกระทำของตน ในทำนองเดียวกัน เจ้าของโรงงานก็ได้รับประโยชน์ทั้งหมดจากการปล่อยของเสียออกสู่อากาศ และจ่ายเพียงส่วนหนึ่งของค่าการทำให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม การวิเคราะห์ของ Hardin ชี้ให้เห็นถึงประเด็นที่สำคัญยิ่งว่า การตัดสินใจโดยสมัครใจของครอบครัวใดครอบครัวหนึ่งหรือของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ที่จะหยุดการเพิ่มจำนวนสัตว์ให้กินหญ้าจนเกินปริมาณหยุดการทำการประมงเกินปริมาณ หรือหยุดการก่อกมลพิษเกินปริมาณนั้น ไม่เพียงแต่จะเป็นการกระทำที่ไม่เป็นเหตุเป็นผลเท่านั้น แต่ยังเป็นการกระทำที่ไม่มีประสิทธิภาพโดยสิ้นเชิงอีกด้วย เพราะผู้อื่นก็จะยังคงปล่อยให้สัตว์ของตนกินหญ้าจนเกินปริมาณ ทำการประมงจนเกินปริมาณและก่อกมลพิษจนเกินปริมาณต่อไปบุคคลซึ่งสมัครใจที่จะลดการเลี้ยงสัตว์ในทุ่งหญ้า ลดการประมงหรือลดการปล่อยมลพิษ ก็จะกลายเป็นบุคคลแรกที่เสียเปรียบ โดยอาจจะอดตายหรือต้องล้มเลิกกิจการธุรกิจของตนไป

ในชีวิตจริง คนบางคนอาจได้ประโยชน์มากกว่าคนอื่น จากทางออกของทางเลือกที่เป็นปัญหาทรัพยากรร่วม ลักษณะเช่นนี้ ก่อให้เกิดปัญหาเพิ่มขึ้นมาอีกเมื่อ ผู้มีส่วนในทรัพยากรร่วมพยายามที่จะตัดสินใจว่า แต่ละคนควรจะต้องจ่ายเท่าใดเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้า บริการหรือประโยชน์ที่เป็นทรัพยากรร่วมกัน ปัญหาเช่นนี้ เป็นปัญหาส่วนใหญ่ของทรัพยากรร่วม มักก่อให้เกิดข้อถกเถียงจากความเห็นที่แตกต่างกันว่า คนกลุ่มต่างๆ กัน ควรต้องจ่ายเท่าใด เช่น เมืองที่อยู่ปลายน้ำซึ่งต้องทนทุกข์มากที่สุดจากมลพิษ ควรจะต้องจ่ายมากกว่าเพื่อให้ได้น้ำสะอาดมา หรือเมืองที่อยู่ต้นน้ำควรจะต้องจ่ายมากกว่า เพราะเป็นต้นตอที่ก่อให้เกิดปัญหามลพิษ คนรวยควรจ่ายมากกว่าเพื่อให้ได้รับ

การคุ้มครองดูแลจากตำรวจหรือคนในถิ่นที่อยู่ซึ่งมีคดีอาชญากรรมชุกชุมควรต้องจ่ายมากกว่า เพราะมีความเป็นไปได้มากกว่าที่คนเหล่านี้จะถูกปล้นทำร้าย

ทางเลือกที่เป็นปัญหาทรัพยากรร่วมบางอย่างนั้น รัฐบาลสามารถหาทางออกได้ด้วยการเปลี่ยนกรรมสิทธิ์การถือครอง (Property Rights) หรืออีกนัยหนึ่งคือ เปลี่ยนรูปแบบการถือครองทรัพยากรนั้นตามกฎหมาย เช่น จากการที่ไม่มีผู้ใดถือสิทธิ์ขาดในทรัพยากรตามกฎหมายให้ เป็นการกำหนดให้เอกชนเป็นเจ้าของ (Private Property) หรือรัฐเป็นเจ้าของ (State Property) เป็นต้น ในกรณี Tragedy of The Commons ของ Hardin นั้นจะเห็นว่า การขาดความชัดเจนในกรรมสิทธิ์ถือครอง ทำให้ประโยชน์ที่ครอบครัวหนึ่งจะได้รับจากการใช้ทุ่งหญ้า ไม่ได้ผูกติดอยู่กับความเสียหายที่เกิดจากการที่ครอบครัวนั้น เพิ่มจำนวนสัตว์เข้าไปกินหญ้าในทุ่งหญ้า ถ้าครอบครัวใดครอบครัวเดียวมีกรรมสิทธิ์ถือครองทุ่งหญ้านั้น ปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้นก็จะไม่เกิดขึ้น เพราะครอบครัวนั้นก็จะมีเพิ่มสัตว์เข้าไปกินหญ้าในทุ่งหญ้า จนเกินปริมาณที่เป็นขีดจำกัดของความสามารถที่ทุ่งหญ้านั้นจะรับได้ เนื่องจากต้นทุนที่ครอบครัวนั้นจะต้องรับจากการเพิ่มจำนวนสัตว์เข้าไปกินหญ้า จะสูงเกินไปกว่าประโยชน์ที่ครอบครัวนั้นเองจะเป็นผู้ได้รับ ในทำนองเดียวกัน ถ้าสัตว์ทั้งหมดที่กินหญ้าอยู่ในทุ่งหญ้าเป็นกรรมสิทธิ์หรือเป็นทรัพย์สินของครอบครัวทั้งหมดทุกครอบครัวร่วมกัน ก็จะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการให้สัตว์กินหญ้าจนเกินขีดความสามารถในการรองรับของทุ่งหญ้าได้เช่นกัน เนื่องจากครอบครัวทั้งหมดทุกครอบครัว จะต้องมีส่วนร่วมแบ่งปันกันทั้งประโยชน์และต้นทุน ครอบครัวเหล่านั้น จึงมีแรงจูงใจทุกทางที่จะต้องกำหนดว่า จะให้มีสัตว์จำนวนกี่ตัวเข้าไปกินหญ้าในทุ่งหญ้า และจะไม่ปล่อยให้สัตว์เข้าไปกินหญ้าในทุ่งหญ้าเกินกว่าจำนวนที่กำหนด

ในบางกรณี การกำหนดกรรมสิทธิ์การถือครองก็เป็นสิ่งที่ทำไม่ได้ง่ายนัก เช่น การแก้ปัญหาการทำการประมงเกินขนาดเป็นสิ่งที่ทำได้ยากเนื่องจาก ปลา มักจะย้ายถิ่นจากเขตน่านน้ำของประเทศหนึ่ง ไปยังเขตน่านน้ำของประเทศหนึ่งหรือออกไปยังทะเล นอกเขตน่านน้ำไปเลย ฉะนั้น จึงไม่มีรัฐบาลใดรัฐบาลหนึ่ง จะสามารถป้องกันประเทศอื่น จากการจับสัตว์น้ำเกินขีดจำกัดของธรรมชาติไปได้ เมื่อสัตว์น้ำเหล่านั้นอยู่นอกอาณาเขตพรมแดนของตน อีกนัยหนึ่งคือ ไม่มีใครมีกรรมสิทธิ์เหนือสัตว์น้ำเหล่านั้น เพราะไม่มีใครสามารถบังคับใช้กรรมสิทธิ์ดังกล่าวได้ กรรมสิทธิ์ถือครองจะเป็นผลก็ต่อเมื่อผู้เป็นเจ้าของสินค้าหรือบริการ สามารถที่จะป้องกันไม่ให้ผู้อื่นใช้สินค้าหรือบริการนั้นได้ เช่น การซื้อเสื้อผ้าหรือการซื้อรถมาขับ เมื่อผู้ซื้อเป็นเจ้าของเสื้อผ้าหรือรถนั้นแล้ว ก็สามารถป้องกันไม่ให้ผู้อื่นนำเสื้อผ้าที่เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ซื้อไปใส่ และป้องกันไม่ให้ผู้อื่นนำรถที่เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ซื้อไปขับ

อย่างไรก็ตาม ถ้าพลเมืองบางคนจ่ายค่าการป้องกันประเทศ เขาเหล่านั้นย่อมไม่สามารถกีดกันผู้อื่นออกไปไม่ได้ประโยชน์จากการป้องกันประเทศที่ได้มานั้น เพราะฉะนั้น ในขณะที่พลเมืองซึ่งจ่ายค่าป้องกันประเทศไป ได้ประโยชน์จากการจ่ายเงินดังกล่าว ก็จะมีคนที่ได้ประโยชน์ไปด้วยโดยไม่ได้ลงทุนลงแรง (Free Riders) เนื่องจากการไม่สามารถกีดกันผู้เอาประโยชน์โดยไม่ลงทุนลงแรง หรือการไม่สามารถบังคับให้ผู้เอาประโยชน์โดยไม่ลงทุนลงแรงเหล่านี้ ร่วมจ่ายส่วนของตน คนโดยทั่วไปจึงมักจะจ่ายเงินให้ได้รับสินค้า บริการ หรือประโยชน์ที่เป็นกรรมสิทธิ์ร่วมน้อยกว่ากรณีที่เป็นการซื้อสินค้ามาเป็นกรรมสิทธิ์ ในกรณีที่มีปัญหาผู้เอาประโยชน์โดยไม่ลงทุนลงแรงดังกล่าว

บทบาทของรัฐบาลในการจัดให้มีสินค้า บริการ หรือประโยชน์ที่เป็นกรรมสิทธิ์ร่วม จึงได้แก่การลดจำนวนผู้เอาประโยชน์โดยไม่ลงทุนลงแรง อีกนัยหนึ่งคือ รัฐบาลมีหน้าที่ที่จะต้องบังคับให้ทุกคนมีส่วนร่วมจ่ายค่าสินค้า บริการหรือประโยชน์ที่เป็นกรรมสิทธิ์ร่วมนั่นเอง

2.5.3 การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ผลกระทบสิ่งแวดล้อม หมายถึง การวิเคราะห์ผลกระทบทางชีวภูมิกายภาพ (Biogeophysical) และทางสุขภาพและสวัสดิภาพของมนุษย์ ที่อาจเกิดจากการดำเนินกิจกรรมประเภทต่างๆ โดยหลักการแล้ว การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เป็นกระบวนการสำหรับที่จะให้เกิดการถ่ายทอดข้อมูลการวิเคราะห์ดังกล่าว ณ ขั้นตอนข้อมูลนั้น จะไม่สามารถมีผลได้อย่างเป็นรูปธรรม ต่อการตัดสินใจของผู้รับผิดชอบอนุมัติข้อเสนอการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ วัตต์เทม (Wathem, 1988) ข้อมูลผลกระทบที่ว่านี้หมายความรวมถึง ข้อมูลของผลทั้งในทางบวกและลบ ที่จะใช้พิจารณาประกอบการตัดสินใจ และที่จะใช้พิจารณาประกอบการเตรียมการควบคุม ป้องกันและแก้ไข (เทวิงส์ ศรีบุรี, 2541) ผลที่ไม่พึงปรารถนา

การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ได้รับความสนใจนำมาใช้เป็นวิธีจัดข้อมูล และเป็นวิธีนำเสนอผลกระทบสำคัญๆ ที่โครงการซึ่งได้รับการเสนอมาจะมีต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ความสนใจนี้มีมาตั้งแต่ช่วงคริสต์ทศวรรษ 1970 และเพิ่มขึ้นมาเรื่อยๆ จนทุกวันนี้ กลุ่มประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปเองมีข้อกำหนด EC Directives 85/33/EEC ตั้งแต่ปี 1985 คอนเนลลีและสมิท (Connelly & Smith, 1999) กำหนดให้รัฐสมาชิกทั้งหมดต้องประกาศใช้กฎหมายภายใน 3 ปี เพื่อกำหนดให้โครงการขนาดใหญ่บางประเภทซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหาย ต้องทำการศึกษาประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

แท้จริงแล้ว กระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม มีจุดมุ่งหมายที่จะให้มีการนำเสนอการวิเคราะห์ผลกระทบที่สำคัญของการพัฒนา ที่มีการเสนอมาให้เป็นระบบและมีลักษณะที่ปราศจากอคติให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อเป็นเครื่องช่วยผู้ทำการตัดสินใจ ทั้งนี้ การหารือกับหน่วยงานภาครัฐ (เช่น ส่วนงานราชการหรือหน่วยงานควบคุมมลพิษ และกับกลุ่มซึ่งไม่ใช่หน่วยงานภาครัฐ เช่น กลุ่มองค์กรอาสาสมัคร) ถือว่าเป็นแก่นสำคัญของกระบวนการรวบรวมข้อมูลเช่นเดียวกันกับการหารือกับหน่วยงานและกับสาธารณะ ในช่วงเวลาหลังจากที่รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Statement) ได้รับการจัดทำแล้ว ก็เป็นหลักฐานสำคัญของกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม การหารือดังกล่าวขั้นต้นควรจะหมายความว่า มีการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่ดีที่สุดได้ และมักจะสามารถนำไปสู่การออกแบบโครงการใหม่ และการทำให้ผลกระทบเบาบางลง ข้อคิดเห็นเหล่านี้รวมกับรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะป้อนเข้าไปในกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ข้อคิดเห็นและรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะถูกชั่งเทียบเคียงกับข้อพิจารณาอื่นๆ อีก

โดยหลักทั่วไป การศึกษาประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ควรครอบคลุมผลกระทบที่สำคัญ ทั้งที่เป็นผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบ ทั้งที่เป็นผลกระทบทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ สิ่งปลูกสร้าง สิ่งที่เกิดจากฝีมือมนุษย์ พืช และสัตว์ในเขตพื้นที่/ภูมิภาคนั้นๆ สภาพทางธรณีวิทยา พื้นที่ดิน น้ำ อากาศและภูมิอากาศ และผลกระทบทุติยภูมิทางอ้อมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

กับโครงการ ซึ่งโดยหลักที่การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ควรต้องครอบคลุมเรื่องดังกล่าวนี้เอง การที่รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมจะสอดคล้องกับ EC Directive 85/337/EEC จึงต้องมีเนื้อหาสาระขั้นต่ำ คือ 1) มีเค้าโครงทางเลือกหลักๆ ที่นอกเหนือจากโครงการที่ได้รับเลือก โดยที่ทางเลือกดังกล่าวเหล่านั้น ได้ผ่านการสำรวจโดยผู้พัฒนาโครงการแล้ว และมีการให้เหตุผลหลักๆ ว่าทำไมจึงเลือกโครงการที่ได้รับเลือก โดยนำผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดจากทางเลือกต่างๆ เหล่านี้มาพิจารณา 2) มีการอธิบายถึงลักษณะหลักๆ ของโครงการที่ได้รับเลือก ซึ่งเป็นลักษณะของโครงการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบสำคัญ รวมทั้งมีการประมาณการสิ่งตกค้างและของเสียที่อาจเกิดจากโครงการ 3) มีการอธิบายลักษณะของสภาพชั้นพื้นฐานของสิ่งแวดล้อม ในด้านที่น่าจะได้รับผลกระทบอย่างมากจากโครงการที่ได้รับเลือก 4) มีการประเมินผลกระทบสำคัญที่น่าจะเกิดจากโครงการ รวมทั้ง ประเมินความสอดคล้องของโครงการกับกฎข้อบังคับทางสิ่งแวดล้อม และแผนการใช้ที่ดินที่เป็นอยู่และที่ได้รับการเสนอ 5) มีการอธิบายลักษณะของมาตรการปรับปรุงใดๆ ที่ได้รับการเสนอมา หรือที่ได้ถูกรวมไว้ในการออกแบบโครงการแล้ว ทั้งนี้ เพื่อลดผลกระทบจากโครงการที่มีโอกาสจะเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม 6) มีการสรุปการประเมินโดยรวมทั้งหมด ซึ่งเป็นลักษณะที่ไม่ใช่ข้อความเชิงเทคนิค

อย่างไรก็ตาม ข้อสังเกตทั่วไปของต่างประเทศพบว่า มีปัญหาจำนวนหนึ่งที่เกิดขึ้นในการศึกษาประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการนิยามผลกระทบที่สำคัญ เนื่องจากโดยทั่วไปแล้ว ผู้พัฒนาโครงการ คือ ผู้ที่ต้องรับผิดชอบให้มีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นไปได้อย่างมากที่ผู้พัฒนาโครงการ จะต้องการทำให้ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมสำคัญที่มีโอกาสจะเกิดจากโครงการนั้น ดูเบาบางลงกว่าที่จะเป็นจริงมาก ทั้งนี้ ก็เพื่อประโยชน์ของตัวผู้พัฒนาโครงการเอง ด้วยเหตุนี้ จึงมีการตั้งคำถามเกี่ยวกับคุณภาพของรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เช่น ในสหราชอาณาจักร คอนเนลลีและสมิธ (Connelly & Smith, 1999) จนได้เกิดการเรียกร้องให้มืองค์กรอิสระ มาทำหน้าที่ทบทวนการจัดทำรายงาน

การหารีหรือรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วม ถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้กระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเป็นไปได้ดี และยิ่งการหารีหรือรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วม เกิดขึ้นได้ในช่วงต้นของกระบวนการมากเท่าใด ก็ยิ่งมีความเป็นไปได้สูงที่จะสามารถบรรลุข้อตกลงร่วมกัน เกี่ยวกับผลกระทบของการพัฒนาโครงการ การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมยังถือว่าเป็นกระบวนการที่ค่อนข้างใหม่และยังต้องการการพัฒนาต่อไปอีกมาก แต่ขณะนี้นับได้ว่า การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องซึ่งเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางแล้วในฐานะเครื่องมือช่วยในการตัดสินใจ

ประเด็นคำถามอีกประเด็นหนึ่งที่มีได้รับการหยิบยกขึ้นมาพิจารณา คือ เรื่องของจังหวะเวลาในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม แม้ว่ากรวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะทำให้มีวิธีการนำข้อพิจารณาด้านสิ่งแวดล้อม เข้ามาสู่กระบวนการให้ความเห็นชอบการพัฒนาและโครงการ แต่ก็เป็นไปได้ที่ในหลายกรณี การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นล่าช้าเกินไปในกระบวนการตัดสินใจ จนเกินกว่าที่จะมีน้ำหนักหรือมีผลจริงต่อการตัดสินใจ

พิจารณาจากแง่มุมทางรัฐศาสตร์แล้ว การมุ่งความสนใจไปที่ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมของโครงการ ไม่ได้ทำให้เกิดการวิเคราะห์นโยบาย แผนหรือโปรแกรม ซึ่งเป็นที่มาของการ

พัฒนาโครงการ ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นผลให้ทางเลือกอื่นๆ ที่เป็นไปได้ ถูกจำกัดตั้งแต่ขั้นแรกของโครงการ แล้ว นอกจากนั้น การศึกษาประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการ มักมุ่งเน้นศึกษาผลกระทบของการพัฒนาที่เฉพาะเจาะจง โดยไม่ศึกษาผลกระทบสะสม ที่เกิดขึ้นจากส่วนผสมระหว่าง การดำเนินการที่กำลังใช้อยู่กับที่จะใช้ในอนาคต ถ้าการดำเนินการถึงปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม จะมีผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมวิธีการดำเนินการของเราได้อย่างจริงจังเป็นเรื่องเป็นราวแล้ว การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จำเป็นจะต้องเกิดขึ้นในช่วงที่เป็นช่วงโอกาสต่างๆ ให้ได้มากที่สุด

สำหรับประเทศไทย การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเริ่มมีขึ้นตามพระราชบัญญัติสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2518 หลังจากที่ผู้แทนของประเทศไทย ได้เข้าร่วมประชุมนานาชาติด้านสิ่งแวดล้อมที่ Stockholm ในปี พ.ศ. 2515 ซึ่งที่ประชุมได้เรียกร้องให้นานาชาติ ต่างป้องกันแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมด้วยการออกกฎหมายและจัดตั้งหน่วยงานที่จำเป็น เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จึงเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบกำหนดให้ต้องมีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา 44 ถึงมาตรา 51 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 (ทวิวงศ์ ศรีบุรี, 2541) รายละเอียดในกรณีประเทศไทย เกี่ยวกับการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ทั้งในด้านกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบ ขั้นตอนการจัดทำรายงาน ประเด็นการมีส่วนร่วม ตลอดจนปัญหาและข้อสังเกตสำคัญๆ มีการนำเสนอไว้อย่างครอบคลุมชัดเจนในงานของ ทวิวงศ์ ศรีบุรี

สถิติด้านรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยปัจจุบันชี้ให้เห็นว่า การจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย มีจำนวนถึงประมาณ 600 ฉบับต่อปี โดยที่ 400 – 500 ฉบับ จะได้รับการพิจารณาและรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการ 150 – 200 โครงการ คือ จำนวนที่ได้รับความเห็นชอบ (ปารีชาติ ศิวะรักษ์, 2545) สำหรับการสำรวจสถานการณ์ปัญหา และทางออกทางด้านการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย มีงานหลักคืองานของ ปารีชาติ ศิวะรักษ์ ซึ่งเป็นการสรุปแนวคิดสำหรับการปรับปรุงแก้ไข การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา โดยพิจารณาจากวงจรการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

2.5.4 ผลภายนอกจากกิจกรรมที่กระทบถึงผู้ที่ไม่ได้ก่อ

ผลภายนอกจากกิจกรรมที่กระทบถึงผู้ที่ไม่ได้ก่อ หมายถึง ผลกระทบในทางบวกหรือทางลบ (อาจเป็นประโยชน์หรือต้นทุน) ซึ่งเกิดจากการกระทำของบุคคลหนึ่งหรือหลายคน แต่จะสังเกตได้ว่า โดยมากคำว่าผลภายนอก มักได้รับการหยิบยกมาใช้ในความหมายเชิงลบ คือ มักจะหมายถึงผลภายนอกในทางลบ (Negative Externalities) โดยเป็นการสะท้อนถึงผลซึ่งเกิดขึ้นจากพฤติกรรมของบุคคล ที่กระทำการเพื่อประโยชน์ส่วนตน แต่ไปกระทบต่อบุคคลอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือการยินยอมจากผู้ที่ได้รับผลกระทบนั้น ตัวอย่างเช่น ผลกระทบข้างเคียงจากภายนอกในทางลบ อาจเกิดขึ้นจากโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งทำการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายให้เกิดรายได้และกำไรแก่ผู้ประกอบการ แต่ในกระบวนการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมนั้น ปรากฏว่ามีการปล่อยไอเสียออกสู่อากาศ และปล่อยน้ำเสียลงสู่ลำน้ำสาธารณะ ซึ่งเท่ากับเป็นการก่อให้เกิดอากาศเป็นพิษต่อผู้อยู่อาศัยได้

ทางลม และทำให้คุณภาพน้ำในแม่น้ำลำคลองต่ำกว่าที่ผู้คนจะใช้ได้ต่อไป จะเห็นได้ว่า ผลจากกิจกรรมของผู้ประกอบการไปกระทบส่วนอื่นๆ ของสังคมในทางลบ โดยที่ส่วนอื่นๆ ของสังคมดังกล่าว นั้น ไม่ได้มีส่วนในรายได้หรือกำไรที่เกิดจากกิจกรรมดังกล่าว ผลกระทบข้างเคียงจากภายนอกในทางลบ จึงเกิดขึ้นเมื่อการกระทำของบุคคลบางคนไปเป็นภัย หรือไปสร้างความรำคาญให้กับผู้อื่น ซึ่งไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการกระทำนั้นๆ

ตัวอย่างของผลกระทบข้างเคียงจากภายนอกในทางลบอีกตัวอย่างหนึ่ง คือ เรื่องของการใช้น้ำ สมมติขานาผู้หนึ่ง ต้องพึ่งลำน้ำเพื่อหล่อเลี้ยงระบบชลประทานสำหรับการเพาะปลูกในพื้นที่ของตน ในขณะที่ผู้ซึ่งอาศัยอยู่ในบริเวณต้นน้ำของลำน้ำนั้น ใช้น้ำมากจนลำน้ำไม่มีน้ำเพียงพอที่จะดำเนินระบบชลประทาน ขานาผู้นั้นคือผู้ที่ได้รับผลกระทบข้างเคียงจากภายนอกในทางลบ ในทำนองเดียวกัน เมื่อขานาใช้ยาฆ่าแมลงในการดูแลพืชผลของตน สารเคมีเหล่านั้น ส่วนหนึ่งก็จะถูกชะล้างลงไปในลำน้ำหรือแหล่งน้ำใกล้เคียง และอาจไปมีผลกระทบในทางลบต่อสุขภาพอนามัยของผู้อื่น หรือต่อโอกาสของผู้อื่นที่จะใช้น้ำเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ

การกระทำแทบจะทุกอย่างนั้นก่อให้เกิดผลข้างเคียงจากภายนอก ตัวอย่างเช่น ในการออกไปรับประทานอาหารนอกบ้าน ผู้สูบบุหรี่ในร้านอาหาร ย่อมทำให้ผู้อื่นต้องได้รับโทษจากควันบุหรี่ไปด้วย เด็กๆ ที่ส่งเสียงดังอาจไปลดความสงบสุขในการรับประทานอาหารของผู้ที่นั่งอยู่โต๊ะอื่นๆ รอบข้าง การที่ลูกค้าขับรถไปรับประทานอาหารที่ร้าน อาจเป็นการปล่อยควันจากท่อไอเสียของรถ และทำให้อากาศเป็นพิษในเส้นทางที่ขับรถไป ตัวอย่างเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า ผู้ที่ก่อให้เกิดผลข้างเคียงจากภายนอกในทางลบ มักจะมองข้ามต้นทุนค่าใช้จ่ายที่เขาได้ก่อให้เกิดกับผู้อื่น นอกเสียจากว่า ผู้ที่ได้รับผลหรือผู้ที่ต้องทนทุกข์เพราะผลข้างเคียงดังกล่าว จะสามารถบังคับให้ผู้ก่อผลกระทบเหล่านี้หยุดได้ กฎระเบียบข้อบังคับของรัฐบาลนั้น มักจะพยายามลดผลข้างเคียงจากภายนอกในทางลบ หรือไม่ก็ทำให้ผู้ก่อให้เกิดผลข้างเคียงจากภายนอกในทางลบ ต้องชดเชยต้นทุนค่าใช้จ่ายที่เขาก่อให้เกิดกับสังคม ตัวอย่างของกฎระเบียบข้อบังคับดังกล่าว เช่น การห้ามสูบบุหรี่ในเที่ยวบินของสายการบินพาณิชย์ และการบังคับให้มีอุปกรณ์ควบคุมมลพิษในโรงงานและรถยนต์

ผลข้างเคียงจากภายนอกในทางลบ บางอย่างก็เป็นเรื่องเล็กน้อยเกินไปหรือยุ่งยากเกินไป หรือมีต้นทุนค่าใช้จ่ายสูงเกินกว่าที่การแทรกแซงของรัฐบาลจะก่อให้เกิดประโยชน์ได้ เช่น ในขณะที่รัฐบาลอาจกำหนดให้การทำเกษตรขนาดใหญ่ ต้องรักษาระดับการใช้น้ำให้อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด แต่รัฐบาลอาจเลือกที่จะไม่เข้าไปกำหนดกฎเกณฑ์เจ้าของบ้าน ที่ใช้วัชพืชในสนามหน้าบ้านของตนเอง ในทำนองเดียวกัน ถ้าบุคคลในหมู่บ้านทาสีบ้านเป็นสีที่ฉูดฉาดน่าเกลียด บุคคลอื่นที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน ต้องได้รับผลข้างเคียงจากภายนอกในทางลบนั้น แต่รัฐบาลก็คงไม่พยายามเข้าไปกำหนดกฎเกณฑ์การเลือกสีบ้านของบุคคลดังกล่าว

ผลข้างเคียงจากภายนอกนั้น นอกจากจะเป็นในทางลบแล้วยังอาจเป็นในทางบวกได้ อย่างไรก็ตาม ผลข้างเคียงภายนอกในทางบวกโดยตัวเองแล้วไม่เป็นปัญหา แต่ความยุ่งยากในกรณีนี้ คือ การที่ผู้ก่อให้เกิดผลข้างเคียงในทางบวก มักจะต้องเผชิญกับผู้ซึ่งจะได้รับประโยชน์จากสิ่งของตนเอง ไม่ได้ลงทุนลงแรงให้ได้มา (Free Riders) ตัวอย่างคือ กรณีที่มีผู้สร้างกำแพงกันน้ำทะเล เพื่อป้องกันไม่ให้น้ำท่วมที่ดินของตน เพื่อนบ้านของเขาย่อมมีส่วนได้รับประโยชน์ด้วย โดยไม่มีความจำเป็นที่

จะต้องร่วมลงทุนลงแรงสร้างกำแพงนั้น สำหรับประชาชนที่อาศัยอยู่ในละแวกของผู้สร้างกำแพงนั้น น้ำทะเลแล้ว กำแพงนั้นถือว่าเป็น Public Goods คือเป็นสิ่งที่ เป็นสาธารณะ ซึ่งเป็นกรณีที่มีแนวคิด ในรูปแบบเดียวกันกับกรณีทรัพยากรร่วมของส่วนรวม (Collective Goods) ซึ่งในกรณีเช่นนี้ การที่ บุคคลต้องลงทุนกับอะไรที่มีค่าใช้จ่ายสูง แล้วยังต้องเผชิญกับปัญหาในเรื่องผู้เอาประโยชน์โดยไม่ ลงทุนลงแรง ทำให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะพยายามหาทางทำข้อตกลงกันระหว่างผู้ได้ประโยชน์ เพื่อที่จะ แบ่งกันร่วมรับผิดชอบต้นทุนค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นการดำเนินการโดยร่วมกันที่รู้จักกันว่า การกระทำที่เป็น การร่วมกันของส่วนรวม (Collective Action)

ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า ผลกระทบข้างเคียงจากภายนอกนั้น เกิดขึ้นเมื่อกิจกรรมใน ตลาดมีผลตามมาต่อผู้ซึ่งไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมนั้นๆ โดยที่ผลดังกล่าวอาจเป็นในทางบวก หรือทางลบก็ตามแต่ สภาวะที่เกิดผลกระทบข้างเคียงดังกล่าวนี้ ได้รับการพัฒนาเป็นแนวความคิด แนวหนึ่ง ซึ่งใช้เป็นเหตุผลอธิบายการแทรกแซงของรัฐในกิจกรรมต่างๆ ในสังคม (Hill, 1997) หรือ บทบาทของรัฐในทางนโยบายสาธารณะ

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาที่เร่งการเติบโตทางเศรษฐกิจ ได้ก่อให้เกิดผลข้างเคียงซึ่งมี ลักษณะที่เกี่ยวข้องกันเป็นลูกโซ่ ตัวอย่างเช่น ภาคอุตสาหกรรมการผลิต เป็นหนึ่งในที่มาที่สำคัญของ ผลข้างเคียงดังกล่าว จากการผลิตเชิงพาณิชย์ที่มีการใช้วัตถุดิบซึ่งเมื่อผ่านกระบวนการผลิตแล้ว ผลที่ ได้คือผลิตภัณฑ์ที่เป็นสินค้าพร้อมกับของเสียในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นของแข็ง ของเหลว หรือก๊าซ ซึ่ง เมื่อไม่มีการจัดการ ณ แหล่งที่มาแล้ว ผู้ผลิตปล่อยของเสียดังกล่าวออกสู่พื้นที่หรือส่วนที่เป็นบริเวณ สาธารณะ เช่น ลำน้ำ ที่ดินว่างเปล่า ก็จะมีผลต่อเนื่องไปยังชุมชนหรือกลุ่มบุคคลอื่น ที่อาจไม่ได้รับ ประโยชน์โดยตรงจากการผลิตนั้น แต่กลับต้องมารับผลกระทบในทางลบในรูปของน้ำเสีย ดินหรือ พื้นที่ที่ปนเปื้อนสารอันตรายต่อสุขภาพ หรืออากาศเป็นพิษ ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมซึ่งเกิดจาก กิจกรรมทางเศรษฐกิจนี้ นักเศรษฐศาสตร์ Pigou (1932) ได้หันมาให้ความสนใจศึกษาและเป็นผู้ กระตุ้นเตือนให้มีการวิเคราะห์ปัญหาผลข้างเคียงจากภายนอก

แนวความคิดเรื่องผลข้างเคียงจากภายนอก มักจะปรากฏในการวิเคราะห์ปัญหาด้าน สิ่งแวดล้อม เพราะฉะนั้นคำว่า Environmental Externalities จึงเป็นคำที่อาจพบเห็นได้ในงานด้าน นโยบายสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างเช่น ทฤษฎีทางเลือกสาธารณะ (Public Choice) มองว่ามลพิษเป็น ปัญหาเพียงเมื่อมลพิษนั้น ไม่ได้เป็นต้นทุนค่าใช้จ่ายสำหรับผู้ก่อให้เกิดมลพิษนั้น ซึ่งนั่นหมายความว่า เมื่อผู้ก่อให้เกิดมลพิษ สามารถที่จะเพิกเฉยต่อต้นทุนค่าใช้จ่ายที่เกิดจากมลพิษนั้น แล้วผลก็มักจะไป ให้ผู้อื่นหรือสังคมโดยรวม ผลข้างเคียงจากภายนอกจึงเกิดขึ้น เมื่อบุคคล ธุรกิจ หรือรัฐบาลดำเนิน กิจกรรม ซึ่งไปทำให้เกิดภาระต้นทุนค่าใช้จ่ายซึ่งไม่เป็นที่ต้องการให้กับผู้อื่น ธุรกิจที่ทำการผลิตนั้น หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ปล่อยน้ำทิ้งลงในแม่น้ำ เท่ากับผลภาระต้นทุนค่าใช้จ่ายของตนไป ยังบุคคล ธุรกิจ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ปลายน้ำ ซึ่งต้องเสียโอกาสที่จะใช้แม่น้ำเพื่อ สันทนาการและเพื่อเป็นแหล่งน้ำใช้ หรือไม่ก็ต้องเป็นผู้แบกรับค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูคุณภาพน้ำใน แม่น้ำนั่นเอง โรงงานผลิตกระแสไฟฟ้าที่ใช้ถ่านหินแล้วปล่อยของเสียออกสู่อากาศ เท่ากับผลภาระ ต้นทุนค่าใช้จ่ายของตนไปให้ผู้อื่น ซึ่งต้องทนต่อความรำคาญที่เกิดจากควันเขม่า การผลภาระต้นทุน ค่าใช้จ่ายไปให้ผู้อื่น ทำให้ธุรกิจที่ก่อมลพิษลดต้นทุนการผลิตของตนเอง และสามารถลดราคาสินค้าที่

ขายให้ลูกค้าและหรือสามารถเพิ่มกำไรของตนเอง รัฐบาลที่ก่อมลพิษนั้น มีต้นทุนค่าใช้จ่ายต่ำในการกำจัดขยะของชุมชน ซึ่งทำให้สามารถลดภาษีของพลเมืองของตนได้ トラบโดที่ต้นทุนการผลิตดังกล่าวสามารถถูกผลักให้ผู้อื่นได้ บุคคล ธุรกิจและรัฐบาลที่ก่อมลพิษ ก็จะไม่มีความแรงจูงใจที่จะลดขยะ หรือพัฒนาเทคโนโลยีทางเลือกสำหรับการผลิต และเพราะราคาผลิตภัณฑ์ที่ธุรกิจและรัฐบาลซึ่งก่อมลพิษขายให้กับผู้บริโภคนั้นต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ทำให้ผู้บริโภคมีความแรงจูงใจที่จะซื้อสินค้าและบริการเหล่านี้มากขึ้น และดังนั้น จึงเท่ากับยิ่งเพิ่มแรงผลักดันให้เกิดมลพิษมากขึ้นไปอีก

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม หมายถึง เป็นการบริหารจัดการจัดการหลายประการ ประกอบด้วย มิติทางด้านทรัพยากร มิติทางด้านเทคโนโลยี มิติทางด้านของเสีย มลพิษสิ่งแวดล้อม มิติทางด้านมนุษย์ เศรษฐกิจและสังคม ให้มีความสัมพันธ์ต่อกันและกระทำต่อสิ่งแวดล้อมในระดับทิศทางและลักษณะต่างๆ กัน ตามแต่ละระบบสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะมีอิทธิพลและส่งผลต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของมนุษย์เป็นสำคัญ

2.6 แนวคิดและทฤษฎีสังคมและวัฒนธรรม

2.6.1 มนุษย์และโครงสร้างทางสังคม

แนวคิดเรื่องมนุษย์และโครงสร้างทางสังคมนั้น เป็นแนวคิดที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวมนุษย์และโครงสร้างทางสังคมที่มนุษย์อยู่ แนวคิดนี้ เป็นแนวคิดที่สำคัญ เพราะเป็นการอธิบายถึงการกระทำทางสังคมของมนุษย์ (Social Action) ว่าจะเป็นอย่างใด โดยปกติแล้ว การกระทำ (Action) มักจะถูกเข้าใจโดยผูกติดกับตัวมนุษย์ มาร์แชลล์ (Marshall, 1998) อย่างไรก็ตาม แนวคิดเรื่องมนุษย์และโครงสร้างและการกระทำทางสังคมนี้อย่างไรก็ตาม ยังเป็นปัญหาที่มีการถกเถียงกันในทางสังคมศาสตร์มาเนิ่นนาน โดยมีลักษณะเป็นปัญหาโลกแตกว่า ตัวโครงสร้างหรือตัวมนุษย์กันแน่ที่มีความสำคัญมากกว่าในการทำให้เกิดการกระทำทางสังคม ซึ่งก็คล้ายกับคำถามในลักษณะของไก่อกับไข่ว่าสิ่งใดเกิดก่อนกัน ข้อถกเถียงที่เกิดขึ้นก็คือ โครงสร้างทางสังคมกำหนดการกระทำของมนุษย์หรือไม่? อย่างไร? โครงสร้างทางสังคมถูกสร้างขึ้นได้อย่างไร? อะไรคือขอบเขตของเสรีภาพของมนุษย์ (ถ้ามี) ในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เป็นอิสระจากแรงเหวี่ยงของโครงสร้างทางสังคม? หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง อะไรคือสิ่งที่จะมาจำกัดการกระทำตามความต้องการของมนุษย์

คำถามต่างๆ เหล่านี้สะท้อนถึงความขัดแย้งระหว่าง 2 พวก คือ พวกเอ็กัตินิยมหรือวิธีวิทยาเอ็กัตินิยม (Individualism/Methodological Individualism) ที่มีหลักการร่วมกับพวกเจตจำนงเสรีนิยม (Voluntarism) ในด้านหนึ่งกับพวกโครงสร้างนิยม (Structuralism) ในอีกด้านหนึ่ง โดยฝ่ายแรกมีความคิดคล้ายกันว่า มนุษย์มีอัตตา (Subject) และมีจิตสำนึก (Consciousness) ของตนเอง ในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างเสรี โดยไม่ถูกเหวี่ยงหรือกำหนดโดยโครงสร้างทางสังคมที่สลับซับซ้อน จะต้องถูกศึกษาโดยการลดทอนมาอธิบายมนุษย์ในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคล มนุษย์ในฐานะปัจเจกบุคคลนี้คือความจริงสูงสุด และการพูดถึงโครงสร้างทางสังคม เช่น กองทัพ ศาสนา ชาติ ชนชั้น (รวมถึงสิ่งที่ เป็นลักษณะร่วม (Collectivities) ต่างๆ - เอก) นั้นก็เป็นเพียงแค่นิยายปรัมปรา มานน์ (Mann, 1983) ในลักษณะนี้จะเห็นได้ว่า พวกแรกนี้จะเน้นในการให้ความสำคัญกับทางด้านของมนุษย์ โดยให้เสรีภาพแบบเกินเลยของมนุษย์ ในการกระทำทางสังคมโดยโครงสร้าง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง

และการผลิตซ้ำโครงสร้างทางสังคมนั้น เป็นเพียงผลผลิตจากการใช้เจตจำนงเสรีของมนุษย์สร้างขึ้นมานักคิดในด้านของวิธีวิทยาเอ็กต์นิยม ได้แก่ Thomas Hobbes, John Stuart Mill และ Karl Poper ส่วนในด้านพวกเจตจำนงเสรีนิยมได้แก่ Talcott Parsons ในช่วงงานก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ในหนังสือชื่อ The Structure of Social Action

ในทางตรงกันข้าม พวกโครงสร้างนิยมกลับเห็นว่าการกระทำใดๆ ของมนุษย์นั้น มีปัจจัยอยู่ภายนอกอยู่เบื้องหลังซึ่งก็คือ โครงสร้างทางสังคมที่เป็นแรงเหนี่ยวรั้งให้มนุษย์มีการกระทำใดกระทำหนึ่งขึ้นมา ในแนวคิดนี้ มนุษย์จะไม่มีเจตจำนงเสรีและเสรีภาพใดๆ ในการกระทำทางสังคม แต่มนุษย์จะเป็นเพียงผู้แบกรับภาระที่โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมกำหนด ดังนั้น มนุษย์จึงมีลักษณะเป็นเพียงหุ่นยนต์ซึ่งไม่มีความคิด ที่ถูกตั้งโปรแกรมให้ปฏิบัติตามการกำหนดโดยโครงสร้างทางสังคม แนวคิดหลังนี้ เป็นแนวคิดทฤษฎีแบบต่อต้านมนุษย์นิยม (Anti-Humanism) และเป็นการทำให้อัตราของมนุษย์หายไปจากการศึกษาที่เกี่ยวกับตัวมนุษย์ ตัวอย่างที่ชัดเจนของนักคิดพวกมาร์กซิสแบบโครงสร้างนิยม (Structural Marxist) เช่น Louis Althusser

ปัญหาของทั้ง 2 พวก คือ ปัญหาของทวินิยมระหว่างมนุษย์และโครงสร้างทางสังคม (Agency-Structure Dualism) ที่เป็นการอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ แบบแบ่งเป็น 2 ชั้นที่ตรงกันข้ามและไม่สามารถประสานกันได้อยู่ตลอดเวลา ในขณะที่อีกฝ่ายให้ความสำคัญกับเสรีภาพของมนุษย์ ที่จะทำตามเจตจำนงของตน อีกฝ่ายหนึ่งไม่เห็นความสำคัญในการกระทำทางสังคมของมนุษย์ และคิดว่ามนุษย์เป็นเพียงผู้แบกรับภาระทางโครงสร้าง นอกจากนี้ทั้ง 2 พวก ยังประสบกับปัญหาในแง่ต่างๆ โดยพวกวิธีวิทยาเอ็กต์นิยมและเจตจำนงเสรีนิยมนั้น ประสบกับปัญหาในการอธิบายแบบย่อส่วน (Reductionism) เพราะความซับซ้อนที่เกิดขึ้นในสังคม รวมถึงรูปแบบและสถาบันต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ได้ถูกย่อส่วนและถูกบีบบังคับให้เข้ามาอยู่ใต้การอธิบาย โดยเน้นเจตจำนงของปัจเจกบุคคลที่จะทำอะไรก็ได้โดยไม่มีแรงเหนี่ยวรั้ง

ในอีกด้านหนึ่ง พวกโครงสร้างนิยมก็ประสบปัญหาการอธิบายแบบย่อส่วนเหมือนกัน เพราะความหลากหลายและซับซ้อนที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ถูกย่อส่วน ลดทอนและถูกบีบบังคับให้เข้าอยู่ภายใต้การอธิบายว่า สิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ ถูกกำหนดโดยโครงสร้างทางสังคม อย่างไรก็ตามพวกหลังนี้ ยังได้ประสบกับปัญหานิยัตินิยม (Determinism) โดยเป็นนิยัตินิยมทางโครงสร้าง (Structural Determinism) เพราะโครงสร้างทางสังคม จะกำหนดทุกอย่างที่เกิดขึ้นในสังคมจนในที่สุดแล้ว เราสามารถตั้งคำถามย้อนกลับไปได้ว่า ถ้าโครงสร้างทางสังคมที่เป็นพลังภายนอกนั้น เป็นตัวกำหนดการกระทำของมนุษย์อยู่ตลอดเวลา โดยมนุษย์ไม่สามารถที่จะทำอย่างอื่นนอกเหนือไปจากนี้ได้ และถ้าเป็นในลักษณะนี้แล้วในสังคมก็ไม่จำเป็นต้องมีตัวมนุษย์อยู่ เพราะมนุษย์ไม่สามารถทำให้เกิดปฏิกิริยา หรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับพลังภายนอกซึ่งเป็นโครงสร้างทางสังคมได้ ดังนั้น คำถามในขั้นสุดท้ายที่ตามมาก็คือ แล้วจะเป็นไปได้อย่างไรที่สังคมมนุษย์และโครงสร้างทางสังคม จะเกิดและดำรงอยู่ได้โดยไม่มีมนุษย์

ปัญหาที่กล่าวมาในข้างต้น สะท้อนถึงปัญหาทวินิยมระหว่างมนุษย์และโครงสร้างทางสังคมอย่างไม่ประนีประนอมกันได้ระหว่าง 2 พวก อย่างไรก็ตาม ได้มีแนวคิดที่ 3 แทรกเข้ามาเพื่อแก้ไขปัญหานี้ โดยให้การอธิบายออกมาในลักษณะที่น่าเชื่อถือและสมเหตุสมผลมากกว่า พวกนี้จะนำเอาแนวคิดแรก

และแนวคิดที่สองมาประนีประนอมกัน โดยหลีกเลี่ยงการกำหนดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยอีกฝ่ายหนึ่ง ตัวอย่างเช่น The Social Construction of Reality ของ Peter Berger และ Thomas Luckmann ได้มีการเสนอว่า มีกระบวนการวิภาษวิธีที่ความหมายเป็นโลกทัศน์ที่ถูกเข้าใจโดยมนุษย์นั้น ได้ถูกทำให้เป็นสถาบันและกลายมาเป็นโครงสร้างทางสังคม และในเวลาเดียวกันโครงสร้างนี้ ก็กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของระบบความหมาย (Meaning-Systems) ที่ถูกใช้โดยมนุษย์ ซึ่งในเวลาเดียวกันก็จำกัดการกระทำของมนุษย์ เอเบอร์ครอมบี้ (Abercrombie, 2000)

อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีที่ได้รับการกล่าวขานกันมากที่สุดในแง่ของการให้เหตุผล และมีความซับซ้อนในการแก้ปัญหาเรื่องทวินิยมระหว่างมนุษย์และโครงสร้างก็คือ ทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม (Structuration Theory) ของ Anthony Giddens โดยเขาชี้ให้เห็นว่า มนุษย์ไม่ใช่หุ่นยนต์ที่ถูกตั้งโปรแกรมโดยโครงสร้างทางสังคมที่พวกโครงสร้างนิยมคิด เพราะมนุษย์จะมีความสามารถในการคิดอิสระ (Knowledgeable Agent) ที่จะสร้าง “ความแตกต่าง” ให้เกิดขึ้นจากสภาพที่เป็นอยู่ กิดเดนส์ (Giddens, 1984) กล่าวคือ มนุษย์สามารถใช้ความรู้ของตนเอง ในการเปลี่ยนโครงสร้างทางสังคมได้ และโครงสร้างทางสังคมนั้น ไม่ควรถูกเข้าใจว่าเป็นเพียงสิ่งที่สร้างแรงเหนี่ยวรั้งในการกระทำของมนุษย์แต่เพียงอย่างเดียว เพราะโครงสร้างสามารถเป็นแรงเสริมให้มนุษย์สามารถทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ด้วย

โครงสร้างทางสังคม คือ กฎเกณฑ์และทรัพยากรต่างๆ ที่มนุษย์สามารถดึงนำไปใช้ในการผลิตและผลิตซ้ำ (Production and Reproduction) ระบบสังคม และในการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม (Structuration) นั้น การสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และโครงสร้างจะไม่มีลักษณะเป็นทวินิยม (Dualism) แต่จะเป็นทวิภาวะของโครงสร้าง (Duality of Structure) ที่โครงสร้างทำหน้าที่เป็นสื่อกลางและผลผลิตของการกระทำของมนุษย์ ดังนั้น โครงสร้างจึงโน้มที่จะเป็นสิ่งที่มีลักษณะเป็นภายในมากกว่าภายนอกตัวของมนุษย์ ดังนั้น มนุษย์และโครงสร้างคือสองด้านของเหรียญเดียวกัน การกระทำทางสังคมของมนุษย์ผลิตโครงสร้าง และในขณะเดียวกันโครงสร้างก็คือ กฎเกณฑ์และทรัพยากรต่างๆ ที่มนุษย์นำขึ้นมาใช้ในการกระทำทางสังคม มาร์แชลล์ (Marshall, 1998)

ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และโครงสร้างนั้น สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า มนุษย์มีขีดความสามารถที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงด้วยตนเอง เพื่อที่จะสร้างประวัติศาสตร์หรือโครงสร้างทางสังคมของตน แต่ดังที่ Karl Marx ได้กล่าวเตือนไว้ว่า “มนุษย์ไม่ได้สร้างประวัติศาสตร์ได้ดังที่ตนเองต้องการ แต่สร้างภายใต้สภาพการณ์ที่มนุษย์ต้องเผชิญโดยตรง ซึ่งเป็นสภาพการณ์ที่ถูกเปลี่ยนผ่านและได้รับอิทธิพลมาจากอดีต” กล่าวอีกนัยหนึ่ง ประวัติศาสตร์ไม่ได้เพียงแค่อุบัติขึ้นแก่ตัวมนุษย์ แต่ถูกสร้างโดยมนุษย์ด้วย ไม่ว่ามนุษย์จะตระหนักหรือไม่ก็ตาม ซอเยอร์ (Sayer, 1992)

2.6.2 คตินิยม อนุรักษนิยม

หัวใจสำคัญของความคิดทางการเมืองแบบอนุรักษนิยม คือ การมองเห็นและการยอมรับในความไม่สมบูรณ์ของมนุษย์ อนุรักษนิยมเป็นความคิดที่มักจะถูกเข้าใจผิดอยู่เสมอ โดยเฉพาะเมื่อความคิดนี้ ถูกโยงเข้าไปเกี่ยวข้องกับบริบทการต่อสู้ทางการเมืองที่ใช้ความรุนแรง หรือในบริบทการใช้คำนี้ในวงการสื่อสารมวลชนโดยทั่วไป ความเข้าใจผิดนั้นได้แก่ การมองว่าอนุรักษนิยม

เป็นความคิดที่เน้นการรักษาไว้ซึ่งสภาพหรือสถานที่ดั้งเดิม และต่อต้านการเปลี่ยนแปลงต่อสภาพที่เป็นอยู่ในสังคมไทยเองผู้คนมักพูดถึงอนุรักษนิยมในฐานะที่เป็นความคิดแบบ “ขวา” “ขวาตกขอบ” “ขวาจัด” หรือ “เผด็จการ” ทั้งหมดนี้ เป็นความเข้าใจผิดที่มีเหตุมาจากการใช้คำนี้ ในบริบทเฉพาะความเข้าใจผิดนี้ อาจทำให้สรุปว่าความคิดแบบอนุรักษนิยมเป็นความคิดที่ไม่ดีและไม่มีคุณค่าใดๆ ในทางที่ดีเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง เราต้องเริ่มต้นจากจุดที่ว่า ความไม่สมบูรณ์ของมนุษย์เป็นหัวใจของความคิดนี้

อนุรักษนิยม เป็นความคิดที่เกิดขึ้นมาในฐานะที่เป็นปฏิกิริยาต่อความคิด และสภาพทางการเมืองและสังคมชุดหนึ่ง คือ Enlightenment กระบวนการทำให้เป็นอุตสาหกรรม การปฏิวัติ และความคิดแบบปัจเจกบุคคลนิยม อนุรักษนิยมต่อต้าน Enlightenment ในฐานะที่ให้ความสำคัญกับการใช้เหตุผลของมนุษย์มากเกินไป เนื่องจาก Enlightenment เน้นความสามารถในการใช้ปัญญาของมนุษย์ในการศึกษา และทำความเข้าใจธรรมชาติรอบตัวมนุษย์ ซึ่งเป็นที่มาของความรู้แบบวิทยาศาสตร์ อนุรักษนิยมมองว่า วิทยาศาสตร์ได้นำไปสู่การทำลายธรรมชาติ เมื่อจุดเน้นของวิทยาศาสตร์อยู่ที่ความสามารถของมนุษย์ ในการเอาชนะธรรมชาติหรือในการควบคุมธรรมชาติบนพื้นฐานของความรู้ที่มนุษย์ ได้มาจากระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ผลที่ตามมาคือการทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อนุรักษนิยมต่อต้านกระบวนการทำให้เป็นอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมเป็นผลต่อเนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และการใช้ปัญญาของมนุษย์เพื่อเอาชนะธรรมชาติ อุตสาหกรรมก่อให้เกิดระบบเศรษฐกิจการผลิตและการบริโภคแบบทุนนิยม สำหรับอนุรักษนิยม ทุนนิยมเป็นสภาพที่ไม่มีความงดงาม ทุนนิยมก่อให้เกิดการขยายตัวของเมืองใหญ่และชุมชนเมืองซึ่งก็เป็นสิ่งที่ไม่สวยงาม ทั้งหมดนี้เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องของการเข้าไปทำลายธรรมชาติของมนุษย์ นอกจากนี้ สิ่งที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับทุนนิยมและสังคมเมือง คือ ชนชั้นทางสังคมใหม่ที่มีวิธีการบริโภค วิธีการใช้ชีวิตที่อยู่กับสังคมเมืองและลัทธิทุนนิยมซึ่งก็เป็นชีวิตที่ไม่สวยงาม ก่อให้เกิดการล้มล้างประเพณีดั้งเดิมของสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าสำหรับอนุรักษนิยม

อนุรักษนิยม จะเน้นถึงคุณค่าความต่อเนื่องของวิถีชีวิตตามประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิม อนุรักษนิยมต่อต้านการปฏิวัติทางการเมืองและสังคมทุกชนิด ที่เกิดจากพื้นฐานของความเชื่อมั่นในการใช้เหตุผลและปัญญาของมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์ อุตสาหกรรม ทุนนิยมเมืองใหญ่และชนชั้นใหม่ทางสังคม มักจะเกิดพร้อมกับการปฏิวัติชนิดต่างๆ อนุรักษนิยมชี้ให้เห็นถึงข้อบกพร่องของการปฏิวัติทุกรูปแบบไว้ว่า การปฏิวัติซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน ทำให้ต้องมีการสร้างแผนหรือภาพสังคมใหม่ ที่การปฏิวัตินั้นจะมุ่งสร้างสรรค์ขึ้นมา แผนหรือภาพสังคมใหม่นี้มาจากการใช้ปัญญาของมนุษย์ โดยเฉพาะการใช้เหตุผลภายในหมู่ผู้นำการปฏิวัติ อนุรักษนิยมชี้ว่าปัญญาของมนุษย์มีข้อจำกัด ยิ่งเป็นการใช้ปัญญาโดยคนกลุ่มเดียว ยิ่งมีข้อจำกัดในการทำความเข้าใจสังคมได้อย่างแท้จริงและรอบด้าน เมื่อคนเพียงกลุ่มเดียวมีข้อจำกัดทางปัญญาในการทำความเข้าใจสังคมแล้ว ดังนั้น จึงไม่เป็นหลักประกันทางปัญญาว่า แผนหรือผังในการสร้างสรรค์สังคมใหม่นั้นจะไม่มีข้อผิดพลาด อนุรักษนิยมได้ชวนให้มองไปที่ความล้มเหลว ในความพยายามที่จะปรับปรุงชีวิตมนุษย์ให้ดีขึ้น ในการมองไปที่ความล้มเหลวในความพยายามที่จะปรับปรุงชีวิตมนุษย์ให้ดีขึ้น ในการปฏิวัติทางการเมืองต่างๆ ที่ผ่านมามาตามปรากฏในประวัติศาสตร์โลก การปฏิวัติทำให้สูญเสียชีวิตคนมากมาย

เพื่อแลกกับความล้มเหลวในการเปลี่ยนแปลงสังคม ภาพสังคมใหม่หรืออุดมคติของนักปฏิวัติ ไม่ได้เกิดขึ้นจริงในความเป็นจริงหลังการปฏิวัติ เนื่องจากการปฏิวัติเป็นการเปลี่ยนแปลงรอบด้านอย่างฉับพลันทันที จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ละเลยความสำคัญของประสบการณ์ ที่สั่งสมมานานของมนุษย์หรือสังคมโดยรวม

อนุรักษนิยมมอง “สังคม” ว่าเป็นสิ่งที่ซับซ้อนมากเกินกว่าความสามารถในการใช้ปัญญาของมนุษย์ ที่จะมาทำการศึกษาเข้าใจสังคมได้อย่างทั้งหมดและอย่างถ่องแท้ ความซับซ้อนของสังคมนี้ มาจากคุณลักษณะหรือองค์ประกอบที่หลากหลายของสังคมเอง แต่การทำความเข้าใจความซับซ้อนของมนุษย์คนหนึ่งก็เป็นภาระที่ยากมากแล้ว การทำความเข้าใจสังคมซึ่งเป็นที่รวมของมนุษย์จำนวนมาก จึงยิ่งมีความยากมากขึ้นหลายเท่า สังคมซึ่งเป็นสิ่งที่มืองค์ประกอบอันซับซ้อนหลากหลาย ยังเป็นสิ่งที่ประวัติศาสตร์ความเป็นมาหรือพัฒนาการอันยาวนาน เกินกว่าชีวิตของมนุษย์คนใดคนหนึ่ง ประวัติศาสตร์สังคมคือ การสั่งสมประสบการณ์อันยาวนานของสังคม ลงในวัฒนธรรมประเพณี หรือวิถีชีวิตซึ่งมีอายุยาวนานเท่าอายุของสังคมนั้น นอกจากนี้ มนุษย์ที่อยู่ในสังคมมีความไม่เท่าเทียมกัน มีการจัดลำดับชั้นกันในสังคม โดยคนแต่ละส่วนทำหน้าที่เฉพาะที่ต่างไปจากคนส่วนอื่น ไม่มีความเท่าเทียมกัน ซึ่งมาจากบทบาทหรือสถานะทางสังคมที่แต่ละคนมีต่างกันไป สังคมจึงถูกมองโดยเปรียบเทียบว่าเหมือน “ต้นไม้” ซึ่งมีการเจริญเติบโตไปตามกาลเวลา และมีกิ่งก้านสาขาที่เป็นส่วนประกอบชนิดต่างๆ ของต้นไม้ ซึ่งมีหน้าที่ต่างกันไป แต่ก็ใช้องค์ประกอบของต้นไม้โดยรวม วิวัฒนาการของสังคม สามารถไปได้ถึงจุดที่เจริญเติบโตมากที่สุดจนถึงจุดจบได้เช่นเดียวกับการล้มตายของต้นไม้ นั่นคือมีความเสื่อมสลายเกิดขึ้นได้ในสังคม การมองมนุษย์และสังคมของอนุรักษนิยมเช่นนี้ ทำให้เกิดการคัดค้านแนวความคิดแบบปัจเจกบุคคลนิยม ซึ่งมองว่ามนุษย์แต่ละคน เปรียบเสมือนอะตอมที่มีความเป็นอิสระของตัวเองไม่ต้องพึ่งพาใคร และแยกกันอยู่โดยใช้ปัญญาประกอบกับการกระทำ ในการตอบสนองความต้องการของตนเอง เพื่อแสวงหาความสุขและหลีกเลี่ยงความทุกข์ นั่นคือ มีผลประโยชน์และความเห็นแก่ตัวเป็นแรงจูงใจในการดำรงชีวิต ส่วนอนุรักษนิยมมองว่ามนุษย์อยู่รวมกันในสังคมอย่างมีความเชื่อมโยงกันเช่นเดียวกับต้นไม้

สำหรับอนุรักษนิยมกับการปกครอง เป็นเรื่องศิลปะที่ต้องให้คนที่มีความประสพการณ์เข้ามาดูแล และการปกครองเป็นศิลปะของการใช้ความยืดหยุ่น อนุรักษนิยมไม่ได้ต่อต้านการเปลี่ยนแปลงสังคม แต่การเปลี่ยนแปลงต้องถูกควบคุมดูแลโดยผู้มีความประสพการณ์ เพื่อประคับประคองการเปลี่ยนแปลงนั้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป ประสพการณ์ของมนุษย์เป็นตัวชี้ว่า มาตรการใดนั้นเหมาะสมกับสังคมนั้น และยังเป็นการไม่ให้ความเชื่อมั่นในปัญญาของมนุษย์มากเกินไป โดยละเลยวิวัฒนาการของสังคม

2.6.3 การตีแผ่ของพลเมือง/อารยะขัดขืน

การตีแผ่หรือการตีต่อกฎหมาย หมายถึง การกระทำที่ฝ่าฝืนและต่อต้านกฎหมายโดยสันติวิธี เป็นการกระทำในเชิงศีลธรรม เป็นการประท้วงหรือคัดค้านคำสั่ง กฎหมายของผู้ปกครองที่ยุติธรรม หรือเป็นการต่อต้านการกระทำของรัฐบาลที่ประชาชนเห็นว่าไม่ถูกต้อง (สมชาย ปรีชาศิลปะกุล, 2544) โดยนักวิชาการบางท่านใช้วลีว่า “สิทธิในการไม่เชื่อฟังรัฐของประชาชน” เพื่อแสดงนัยว่า การตีแผ่เป็นสิ่งที่มากกว่ากฎหมาย และอธิบายการตีแผ่ผ่านทฤษฎีประชาธิปไตยแบบเข้มข้น (Radical Democratic Theory) ซึ่งมองว่าการตีแผ่ เป็นการแสดงความไม่เห็นด้วย

กับระบบ เป็นความชอบธรรมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่ชอบด้วยกฎหมาย ประชาธิปไตย เป็น/มีมากกว่าระบบกฎหมาย การใช้สิทธิไม่พึงรัฐของประชาชนเป็นไปเพื่อสร้าง/เรียกร้องสิทธิใหม่ๆ ที่ถูกเก็บกดปิดกั้นไว้ เพื่อผลในการสร้างกระแสประชาธิปไตยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการแก้ไขกฎหมาย (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2540)

แนวคิดเรื่องการต่อสู้แย่ง แตกต่างไปจากการเข้าใจต่อกฎหมายที่มีอยู่ว่า ทุกคนในสังคมจะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม การต่อสู้แย่งต่อกฎหมาย จึง เป็นการกระทำที่ไม่ได้วางอยู่บนบรรทัดฐานของกฎหมายและนโยบายที่มีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน หากแต่เป็นการกระทำที่อ้างอิงบรรทัดฐาน กฎเกณฑ์ ความถูกต้อง ความยุติธรรม เพื่อคัดค้านกฎหมายหรือนโยบายของรัฐที่ไม่ถูกต้องชอบธรรม

ดังเช่น มหาตมะ คานธี กล่าวต่อศาลอินเดียว่า “...ที่ผมมิได้ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่นั้น หาใช่เพราะผมไม่เคารพกฎหมายบ้านเมืองไม่ แต่เป็นเพราะผมต้องการจะปฏิบัติตามคำสั่งที่สูงยิ่งไปกว่านั้น นั่นคือ คำสั่งแห่งความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของกระผมเอง” (สมชาย ปรีชาศิลปกุล, 2544)

การต่อสู้แย่ง จึงเป็นการอ้างกฎที่เหนือกว่ากฎหมาย การต่อสู้แย่งต่อกฎหมายเป็นการปฏิเสธสิทธิอำนาจ (Authority) หรืออำนาจปกครองโดยรัฐในประวัติศาสตร์ตะวันตก โสเครตีส เป็นนักคิดคนสำคัญคนหนึ่งที่ทำกรต่อสู้แย่งต่อกฎหมาย เพื่อทำให้กฎหมายศีลธรรมหรือความยุติธรรมได้รับการปฏิบัติจริงในสังคม ดังนั้น การต่อสู้แย่งหรือสิทธิในการไม่เชื่อฟังอำนาจรัฐ จึงเป็นการต่อกรกับความยุติธรรมของสังคมโดยตรง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นมา เป็นการปฏิเสธไม่ทำตามกฎหมาย โดยอ้างอิงถึงกฎเกณฑ์ที่สูงกว่ากฎหมายหรือคำสั่งของผู้ปกครอง

ในสังคมตะวันตก การต่อสู้แย่งอิงอยู่บนฐานแนวคิดสัญญาประชาคม (Social Contract) ที่วางอยู่บนสมมุติฐานที่ว่า สิทธิอำนาจนั้น ในที่สุดแล้ว ฐานความชอบธรรมอยู่ที่ปัจเจกชนไม่ได้อยู่ที่รัฐ เพราะรัฐและรัฐบาลมีที่มาจากหลักการ “รัฐโดยความยินยอมพร้อมใจ” (Government by Consent) และกฎหมายนโยบายต่างๆ จะเป็นผลที่ตามมาจากหลักการดังกล่าวนี้เท่านั้น ดังนั้น การต่อสู้แย่งจึงเป็นการปฏิบัติการโดยปัจเจกตามกฎที่ “สูงกว่า” รัฐบาลและกฎหมายของรัฐ โดยอยู่บนพื้นฐานที่เชื่อว่ามนุษย์มีเหตุผล มีการรับผิดชอบชั่วดีที่เป็นผู้มอบอำนาจอธิปไตยให้ตัวแทน ผู้แทน ไปทำการแทนชั่วคราว การต่อสู้แย่งจึงเป็นการที่สามัญชนธรรมดา ดึงเอาอำนาจที่มอบให้แก่รัฐบาลกลับคืนมา

ประวัติศาสตร์การต่อสู้แย่งในสังคมไทย (ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ, 2549) ได้ชี้ให้เห็นว่าสังคมไทยมีวัฒนธรรมการต่อต้านอำนาจรัฐมาแต่ดั้งเดิม โดยอิงอยู่บนแนวคิดเรื่องอำนาจของพุทธศาสนา ดังในพระธรรมศาสตร์ที่มีความเชื่อพื้นฐานว่า สังคมโดยธรรมชาติมีการขัดแย้งและพิพาทกัน เพราะธรรมชาติของมนุษย์เอง ดังนั้น จึงต้องมีผู้ปกครองซึ่งหัวหน้าผู้ปกครองคนในชุมชนก็คือ กษัตริย์ ซึ่งได้รับการเลือกจากราษฎรขึ้นมาเพื่อบังคับบัญชา ระงับการวิวาทของราษฎรในอุดมคติดังกล่าว กษัตริย์ต้องตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรม กษัตริย์จึงต้องทรงธรรมหรือทรงต้องเป็น “ธรรมราชา” กลไกที่ควบคุมอำนาจของกษัตริย์ก็คือหลักธรรม เมื่อใดที่ไม่ได้ปฏิบัติตามหลักธรรม อำนาจก็เสื่อมถอยและ

หมดสิ้นความชอบธรรมของการเป็นผู้ปกครอง ซึ่งเป็นการเปิดช่องให้กับราษฎรอ้างเป็นเหตุผลและความชอบธรรมในการไม่ยอมรับอำนาจผู้ปกครอง (ปรีชา ช่างขวัญยืน, 2542)

เมื่อใดที่รัฐหรือผู้ปกครองเกิดเสื่อมทราม จะเกิดกบฏขบวนการและไพร่เพื่อเสนอตัวเอง มาสร้างอาณาจักรใหม่ ที่เป็นโลกพระศรีอารีย์ของชาวบ้าน อันเป็นการปลดปล่อยที่ตรงข้ามกับโลกแห่งพันธนาการโดยระบบศักดินา ซึ่งเป็นคติหรือธรรมเนียมเรื่องอำนาจและการต่อต้านอำนาจรัฐของสังคมไทยแต่ดั้งเดิม (ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ, 2549)

การถือแฟงกฎหมายในบริบทสังคมไทยปัจจุบัน เกิดขึ้นมาเพราะความล้มเหลวของการเมืองระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy) เพราะความจำกัดของระบบการเมืองปกติ ที่อาศัยกระบวนการทางการเมืองเฉพาะการเลือกตั้ง เพื่อคัดเลือกตัวแทนของประชาชน เข้าไปทำหน้าที่เป็นรัฐบาลและฝ่ายนิติบัญญัติ ลดทอนความหมายของประชาธิปไตยและกระบวนการทางการเมือง เหลือเพียงการหย่อนบัตรเลือกตั้งเพื่อมอบอำนาจไปให้กับนักการเมือง พรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้ง

แต่การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ-การเมือง ความขัดแย้งทางสังคมที่เกิดขึ้นและขยายตัว ตั้งแต่ทศวรรษ 2530 เป็นต้นมา (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2541) ทำให้ระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน ไม่สามารถแก้ไขปัญหาของสังคมได้ ปรากฏการณ์การถือแฟงต่อกฎหมาย จึงเป็นการเคลื่อนไหวทางการเมืองแบบใหม่ขึ้น โดยมีลักษณะของประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) (ไชยรัตน์ เจริญโอฬาร, 2540) ด้วยความไร้ประสิทธิภาพของระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน จึงทำให้ต้องมีการสร้างรูปแบบการเมืองใหม่ การถือแฟงต่อกฎหมาย จัดเป็นรูปแบบหนึ่งของการเคลื่อนไหวของประชาชนในรูปแบบใหม่ ที่เปิดพื้นที่ให้กับภาคประชาชนเพิ่มมากยิ่งขึ้น

การทำงานของ การถือแฟง ไม่ได้เป็นไปดังที่ฝ่ายรัฐมักมองว่า การถือแฟงทำงานโดยการบีบบังคับขู่เข็ญด้วยกำลัง เป็นเรื่องของการใช้ “กฎหมาย” อยู่เหนือกฎหมาย เป็นการใช้อำนาจของคนจำนวนมาก เข้าบีบบังคับรัฐบาลให้กระทำตามความต้องการของกลุ่มตน โดยไม่สนใจถึงความชอบธรรมหรือผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวม แต่การทำงานของ การถือแฟง ไม่ได้อยู่ที่การใช้อำนาจบังคับ ความรุนแรงและการละเมิดกฎหมาย ถึงแม้จะมีการกระทำที่ผิดกฎหมายเกิดขึ้นในกระบวนการถือแฟงก็ตาม การถือแฟงต่อกฎหมาย ความสำคัญอยู่ที่การปลุกจิตสำนึกของคนในสังคม ให้ตระหนักถึงความยุติธรรมของกฎหมาย นโยบาย โครงสร้าง ความยุติธรรมของสังคม การทำงานของ การถือแฟงมีเป้าหมายอยู่ที่การสื่อสารถึงสังคม ถึงปัญหาความเดือดร้อนและความยุติธรรมดังกล่าว ผู้กระทำการถือแฟงยินยอมรับการลงโทษอันเกิดขึ้นตามกฎหมาย

ตั้งกรณีการชุมนุมของสมัชชาคนจน การปิ่นทำเนียบรัฐบาล ฯลฯ กิจกรรมเหล่านี้ เป็นเพียงเครื่องมือเพื่อทำให้กลายเป็นข่าวและสื่อสารกับสังคม ให้คนในสังคมรับฟัง ติดตามทำความเข้าใจกับปัญหาของสมัชชาคนจน (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2541) ชาวบ้านที่ปิ่นทำเนียบรัฐบาลยอมรับการจับกุมดำเนินคดี ยอมรับกฎหมาย แต่เป้าหมายของการถือแฟงกลับต้องการสะท้อนให้เห็นถึงกฎหมาย นโยบายที่ไม่เป็นธรรมหรือยุติธรรม และการเสนอให้มีการปรับเปลี่ยนกฎหมาย นโยบาย เพื่อสร้างความเป็นธรรม และความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม ในระยะยาวการถือแฟง จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่หนุนช่วยในการสร้างการเมืองและระบบการเมืองใหม่ที่วางอยู่บนคุณธรรมของสามัญชน

2.6.4 โลกาวัดัน

ปรากฏการณ์ที่มีความสัมพันธ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลกนี้ ได้ถูกเปลี่ยนรูปหรือแปลงเข้าหากันอย่างใกล้ชิดมากขึ้น ทั้งในด้านของการรับรู้และการกระทำในเรื่องราวต่างๆ อย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน เรื่องหรือประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้นในที่ซึ่งห่างไกลมากและข้ามพรมแดนของรัฐชาติ (Nation State) สามารถถูกรับรู้และมีผลต่อตัวเราอย่างรวดเร็ว โดยมีเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวช่วย เช่น เหตุการณ์ที่ผู้ก่อการร้ายใช้เครื่องบินโดยสารชนตึก World Trade Center ในเหตุการณ์ September 11th, 2001 นั้น เราสามารถรับรู้ได้อย่างรวดเร็วโดยผ่านสื่อในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะโทรทัศน์และอินเทอร์เน็ต นอกจากจะเกิดการรับรู้แล้ว ยังมีการกระทำหรือการปฏิบัติที่เกิด เช่น การที่ประเทศไทยและประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ให้ความร่วมมือในการสืบหาและป้องกันผู้ก่อการร้ายอย่างรวดเร็ว หรือการที่ผู้คนต่างๆ ทั่วโลก กลัวการขึ้นเครื่องบินโดยสาร ซึ่งมีผลทำให้สายการบินต่างๆ ประสบภาวะวิกฤตและเศรษฐกิจโลกเกิดภาวะชะงักงัน

ลักษณะนี้เท่ากับว่าแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องกาลเทศะ (Time Space) ในชีวิตของมนุษย์ ได้ถูกแปรรูปไปจากเดิม โดยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นห่างไกลออกไป ไม่ว่าจะเป็นในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมหรือวัฒนธรรม สามารถที่จะมีผลกระทบต่อตัวเราโดยตรงและรวดเร็วมากขึ้น อย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน กิดเดนส์ (Giddens, 1998) กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การสัมผัสกับกาลเทศะของมนุษย์ ได้ถูกรวมมัดและรวมตัวให้เป็นไปในทางเดียวกันมากยิ่งขึ้นกว่าในอดีต และช่วงห่างที่มีนั้นได้ถูกย่อเข้ามา ทำให้คนเราตระหนักถึงกันและกันมากยิ่งขึ้น ดังนั้น เราสามารถเห็นได้ว่าในยุคโลกาวัดันนั้น เหตุการณ์และรูปแบบทางสังคมของที่ที่เราอยู่กับที่อยู่ห่างออกไป จะมีกระบวนการแผ่ขยายเข้าหากันและล้อต่อกัน และกระบวนการนี้ จะเชื่อมโยงทำให้สังคมที่แตกต่างกัน กลายมาเป็นเครือข่ายที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้น โลกาวัดันก็คือ การทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคมในระดับโลกเข้มข้นขึ้น และความสัมพันธ์ที่เข้มข้นนี้ จะเชื่อมโยงระยะห่างในลักษณะที่สิ่งที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น จะเกิดขึ้นจากอิทธิพลของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในที่ที่ไกลออกไปในทางตรงข้าม เหตุการณ์ในท้องถิ่นอาจจะมีผลกระทบต่อที่อยู่ไกลออกไปด้วย

อย่างไรก็ตาม ได้มีข้อถกเถียงระหว่างพวกที่เชื่อในโลกาวัดันแบบสุดโต่ง (Radicals) ที่เห็นว่าโลกาวัดันเกิดขึ้นจริงและมีผลกระทบไปทุกๆ ที่ การพัฒนาในระบบตลาดโลกได้ทำให้พรมแดนของรัฐชาติจางหายไป รัฐชาติได้สูญเสียอำนาจอธิปไตย (Sovereignty) ของตนเอง จนกล่าวได้ว่ารัฐชาติกลายเป็นเพียงแค่ “นิยาย” ปริมปราเรื่องหนึ่ง ตัวอย่างของวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในเอเชีย (Asian Economic Crisis) ที่เกิดขึ้นคือ ผลที่ชัดเจนในแง่ลบของโลกาวัดัน (ที่รัฐชาติไม่สามารถจัดการอะไรได้)

ในทางตรงข้าม พวกที่สงสัย (Skeptics) ได้ออกมาโต้แย้งว่าโลกาวัดันนั้นเปรียบเสมือนแค่ “เหล่าเก่าในชุดใหม่” โดยพวกนี้ให้ความเห็นว่าโลกาวัดัน ก็เป็นเพียงแค่คราบเงาของอุดมการณ์ตลาดเสรี (Free Market) ที่มุ่งบั่นทอนระบบสวัสดิการ (Social Welfare) (ดังนั้น โลกาวัดันจึงเป็นเพียงแค่การสร้างอุดมการณ์ เพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่ระบบตลาดเสรีของโลก ในลักษณะของเสรีนิยมใหม่ (Neo Liberalism) และจะมีผลทำให้ระบบทุนนิยม (Capitalism) ตะวันตกมีความแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น ลักษณะนี้เท่ากับว่าโลกาวัดัน ถูกเชื่อมโยงเข้ากับแนวคิดของ

จักรวรรดินิยมใหม่ (Neo Imperialism) ที่ใช้การล่าเมืองขึ้นทางเศรษฐกิจโดยผ่านระบบทุนนิยม แทนที่การค้าพรมแดน เฮลด์และแมคกริว (Held & McGrew, 2000) ในขณะเดียวกัน พวกนี้ศึกษาเปรียบเทียบประวัติศาสตร์การค้าที่ผ่านมาแล้วเห็นว่า ลักษณะของการค้าที่มีมาเป็นอย่างไรก็เป็นอย่างนั้น ไม่ได้มีอะไรในกอไผ่และโดยเฉพาะถ้าเทียบกับการค้าในช่วง ค.ศ. 1870 – 1914 แล้ว การค้าในช่วงนั้น จะมีลักษณะเปิดทำการค้าขายในระดับโลกมากกว่า พวกนี้ได้ชี้แจงต่อไปว่าการค้า การลงทุนและการหมุนเวียนทางการเงิน โดยส่วนใหญ่แล้ว จะถูกจำกัดให้อยู่ในภูมิภาคของกลุ่มประเทศผู้นำทางเศรษฐกิจมากกว่า เช่น การค้าใน EU. (European Union) ในรอบ 30 ปีที่ผ่านมา ก็มีการกีดกันทางการค้าให้อยู่ภายในเขตของตัวเองมาตลอด ซึ่งการกีดกันนี้ ส่งผลให้เกิดการไม่ขยายตัวทางการค้าในระดับโลกเท่าที่ควร ดังนั้น โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ (Globalization of Economy) จึงไม่ได้เกิดขึ้นตามที่พวกที่เชื่อในโลกาภิวัตน์ (Globalization Theorists, Globalists) ว่าไว้ เฮิร์ทและธอมสัน (Hirst & Thomson, 1999) นอกจากนี้ การกระจุกตัวทางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศเหล่านี้ด้วย และในเรื่องของการกระจุกตัวของอำนาจในการควบคุมทางเศรษฐกิจนี้ ก็บ่งชี้ให้เห็นถึงความไม่มีอะไรในกอไผ่ของโลกาภิวัตน์ เพราะในปี ค.ศ. 1914 มีเพียง 8 ประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ ซึ่งก็ไม่ต่างจากปัจจุบันที่มีเพียงแค่กลุ่ม G-8 ดังนั้น เศรษฐกิจจึงกระจุกตัวอยู่ในประเทศที่รวยกว่าและไม่ได้กระจายตัวไปในระดับโลกจริงๆ

การโต้แย้งระหว่างพวกสุดโต่งและพวกชี้สงสัย แม้จะมีเหตุผลและข้อมูลสนับสนุนอยู่บ้าง แต่ก็มีจุดบกพร่องเพราะเป็นการพิจารณาโลกาภิวัตน์จากแง่มุมเดียว คือจากด้านเศรษฐกิจ เพราะโลกาภิวัตน์โดยรวมนั้น จะมีความแตกต่างจากโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของโลกาภิวัตน์โดยรวม เช่น การเคลื่อนไหวต่อสู้ทางสังคม (Social Movement) ที่เป็นการเมืองสีเขียว (Green Politics) ในเรื่องเกี่ยวกับป่าเขตร้อนที่มีอยู่ทั่วโลก ในปัจจุบันไม่ได้เป็นแค่เพียงเรื่องทางเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมด้วย ถึงแม้ว่าการตัดไม้หรือการทำลายป่าในรูปแบบต่างๆ จะมีเหตุผลทางเศรษฐกิจเป็นตัวผลักดัน แต่การต่อสู้ในเรื่องการทำลายป่าในระดับโลกนั้น ไปเกี่ยวข้องกับเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพราะผลกระทบจากความต้องการทางเศรษฐกิจอีกทีหนึ่ง (เช่น การทำลายป่าในกลุ่มน้ำอเมซอน) ก่อให้เกิดผลกระทบข้ามพรมแดนของประเทศในด้านของสิ่งแวดล้อม (เช่น การสูญเสียออกซิเจนในระบบอากาศของโลก) หรือแม้แต่ในเรื่องของ E-Commerce ที่มีการทำการค้าข้ามพรมแดนประเทศผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก็ตาม ก็ไม่ได้มีเพียงมิติทางด้านเศรษฐกิจ แต่ไปเกี่ยวข้องกับเรื่องทางเทคโนโลยีการสื่อสารด้วย

ดังนั้น โลกาภิวัตน์จึงไม่ใช่เพียงแค่เรื่องทางเศรษฐกิจ โลกาภิวัตน์ คือ ปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยงกันของมิติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการเมือง สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีและรวมถึงด้านเศรษฐกิจด้วย โดยโลกาภิวัตน์นี้จะมีการพัฒนาของระบบการสื่อสารเป็นตัวช่วยเร่ง กิดเดนส์ (Giddens, 1999) ลักษณะของโลกาภิวัตน์ที่เป็นความซับซ้อนของการผสมผสานของมิติต่างๆ ดังกล่าวนี จะมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งที่กล่าวไว้ข้างต้นซึ่งก็คือ ช่องว่างของกาลเทศะที่เกิดขึ้นในความสัมพันธ์ของมนุษย์จะถูกกลดลง ทำให้คนเราสามารถรับรู้ในเรื่องที่อยู่ไกลออกไป เรื่องที่อยู่ไกลออกไปก็มีอิทธิพลต่อตัวเราและเรื่องที่เราพบอยู่ใกล้ตัว ก็อาจจะมีผลกระทบต่อคนที่อยู่ไกลออกไป ดังนั้น โลกาภิวัตน์จึงไม่ใช่เพียงแค่เรื่องที่เกิดขึ้น “ไกลตัว” แต่เพียงอย่างเดียว มันเป็นเรื่องที่เกิดขึ้น

“ใกล้ตัว” ด้วย ในขณะเดียวกันกระบวนการหรือกลไกที่ทำให้เกิดเหตุการณ์หรือเรื่องราวต่างๆ ขึ้น ก็ จะมีความซับซ้อน (เพราะเป็นผลมาจากความซับซ้อนของการผสมผสานในมิติต่างๆ) และบ่อยครั้งที่มีความขัดแย้งในตัวเอง (Globalization as Complex Contradictory Processes)

กรณีตัวอย่างของความซับซ้อนและความขัดแย้งในตัวของโลกาภิวัตน์ก็เช่น กรณีการ เคลื่อนไหวทางสังคมในการต่อต้านการสร้างเขื่อน จะเห็นได้ว่าการต่อต้านการสร้างเขื่อนนั้น จะมีความซับซ้อนที่ผสมผสานระหว่างเศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม รวมถึงวิถีชีวิตของ ชุมชน ในขณะเดียวกัน การเคลื่อนไหวคัดค้านการสร้างเขื่อนในระดับโลก ก็ส่งผลต่อการรับรู้ (Perception) และจิตสำนึกของการเคลื่อนไหวคัดค้านการสร้างเขื่อนในท้องถิ่นต่างๆ และในทางตรง ข้ามการเคลื่อนไหวในท้องถิ่น ก็มีผลกลับไปสู่การเคลื่อนไหวและการสร้างจิตสำนึกในระดับโลก หรือ ในกรณีของร้าน McDonald's ที่เป็นอนุสาวรีย์ของอเมริกาที่ปรากฏอยู่ทั่วโลกนั้น นอกจากจะเป็น สัญลักษณ์ของโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจแล้ว ยังมีลักษณะของโลกาภิวัตน์ (Globalization of Culture) (ถ้าเราคิดว่าอาหารคือส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม) McDonald's ได้สะท้อนถึงความซับซ้อนใน การผสมผสานของมิติต่างๆ และในขณะเดียวกัน เราจะเห็นได้ว่านอกจาก McDonald's จะผลิต แฮมเบอร์เกอร์ที่เป็นอาหารอเมริกันให้เรากินแล้ว (ซึ่งสะท้อนถึงกระแสโลกที่มีต่อท้องถิ่น) ในชนิด ต่างๆ ของแฮมเบอร์เกอร์ยังมีรสกะเพราหมู (ในไทย) และหมูเปรี้ยวหวาน (ในสิงคโปร์) จุดนี้แสดงให้เห็นถึงกระแสของท้องถิ่นที่มีอิทธิพลต่อกระแสโลกด้วยเช่นกัน

ลักษณะดังกล่าวนี้ชี้ให้เห็นว่า นอกจากโลกาภิวัตน์จะมีความซับซ้อนของการ ผสมผสานในมิติต่างๆ แล้ว ตัวมันเองยังมีความขัดแย้งในตัวเอง กล่าวคือ ในกระบวนการโลกาภิวัตน์ที่ ดูเหมือนว่ากระแสโลกจะมีอิทธิพลต่อท้องถิ่นนั้น จะมีกระบวนการทำให้เป็นท้องถิ่น (Localization) หรือการที่มีกระแสท้องถิ่นแฝงฝังอยู่ในโลกาภิวัตน์อยู่เสมอๆ เราจะเห็นได้ว่า โลกาภิวัตน์จะมีทั้งสิ่งที่เป็น การรวมศูนย์ (Centralization) เข้าสู่กระแสโลกและมีการกระจายตัวออกจากกระแส โลก (*Decentralization) อยู่ในขณะเดียวกัน ความซับซ้อนและความขัดแย้งในตัวของโลกาภิวัตน์นี้ ได้ทำให้โลกาภิวัตน์เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นได้โดยบังเอิญและไม่คาดคิด (Contingent) และมี รูปแบบของวิพากษ์วิธี (Dialectical) เพราะโลกาภิวัตน์ไม่ได้นำมาซึ่งความแน่นอนของทิศทางและ รูปแบบของเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น แต่มันมักจะมียุคปะทะกันที่ตรงกันข้ามและขัดแย้งเกิดขึ้นด้วย เสมอ กิดเดนส์ (Giddens, 1990) ดังที่ได้ให้ยกตัวอย่างไว้ข้างบน

จากลักษณะดังกล่าวทำให้โลกาภิวัตน์ต่างจากอัสตงคตานุวัตร์ (Westernization) เพราะในอัสตงคตานุวัตร์นั้น ประเทศอื่นๆ จะเป็นฝ่ายรับจากการกระทำของประเทศตะวันตก เพียงแต่ฝ่ายเดียว แต่ในโลกาภิวัตน์จะมีความขัดแย้งในตัว การเกิดขึ้นอย่างบังเอิญ หรือการเกิดขึ้น ของเหตุการณ์อย่างวิพากษ์วิธีที่เป็นปฏิริยาสวนกลับเกิดขึ้นเสมอ นอกจากตัวอย่างในเรื่องการต่อสู้ ในการสร้างเขื่อนและร้าน McDonald's แล้วปรากฏการณ์ของ “อาณานิคมในมุมกลับ” (Reverse Colonization) หรือการที่ประเทศที่ไม่ใช่ประเทศตะวันตก สามารถมีอิทธิพลต่อประเทศตะวันตกนั้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมา เช่นความนิยมวัฒนธรรมละตินอเมริกาใน Los Angeles การเติบโตของธุรกิจ ไฮเทคในอินเดีย และการนำเข้ารายการโทรทัศน์ของบราซิลไปยังโปรตุเกส กิดเดนส์ (Giddens, 1999) อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่า แม้โลกาภิวัตน์จะต่างจากอัสตงคตานุวัตร์ แต่อำนาจในการควบคุม

เรื่องราวต่างๆ ยังคงตกเป็นของประเทศตะวันตกอยู่ดี ถึงแม้ว่าจะมีรสหมูกะเพราและหมูเปรี้ยวหวาน แต่ก็ยังเป็น Mcdonald's อยู่ดี หรือถึงแม้อาหารไทยจะดังในระดับโลกในตอนนี้ แต่ก็ดังได้ก็เพราะเกิดการยอมรับของอาหารไทยขึ้นในชาติตะวันตกก่อน แล้วจึงกระจายไปประเทศอื่นๆ

ประเด็นที่สำคัญที่สุดอันหนึ่งในเรื่องของโลกาภิวัตน์ก็คือ เรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างโลกาภิวัตน์และรัฐชาติ (Globalization and the Nation State) กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อรัฐชาติและอำนาจอธิปไตยของรัฐชาติ นักสังคมวิทยา Daniel Bell ได้กล่าวว่ารัฐชาตินั้นเล็กเกินไปสำหรับเรื่องที่ใหญ่ๆ และในขณะเดียวกันก็ใหญ่เกินไปสำหรับเรื่องเล็กๆ กิดเดนส์ และแมคกริว (Giddens, 1999; McGrew, 1992) สิ่งที่ Bell กล่าวสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในอำนาจรัฐในการจัดการเรื่องราวต่างๆ ทั้งภายในประเทศและที่เกี่ยวข้องกันระหว่างประเทศ ในทำนองเดียวกัน Zygmund Bauman ได้พิจารณาว่ารัฐต่างๆ ในยุโรปมีปัญหาในการใช้อำนาจในการจัดการเรื่องราวต่างๆ โดยแบ่งได้เป็นสามด้าน 1) ด้านเศรษฐกิจ อำนาจในการจัดการทางนี้ของรัฐ ได้ถูกลดทอนลงและอำนาจทางด้านนี้ ได้เคลื่อนย้ายไปสู่ด้านบนในระดับเวทีโลก [ภายใต้การควบคุมของบริษัทข้ามชาติ (Multi-National Corporations) และสถาบันทางเศรษฐกิจและการเงินระหว่างประเทศ (Global Economic and Financial Institutions) เช่น ธนาคารโลก (The World Bank) กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (The International Monetary Fund หรือ IMF) และองค์การการค้าระหว่างประเทศ (The World Trade Organization หรือ WTO เป็นต้น) – เอก] อิทธิพลของโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ ทำให้รัฐไม่สามารถควบคุมระบบเศรษฐกิจในตัวเองอีกต่อไป 2) ด้านการครอบงำด้านวัฒนธรรม (Culture) อำนาจของรัฐในการจัดการทางด้านนี้ได้ถูกทำให้เคลื่อนตัวลงไปสู่ระดับล่างในสังคมซึ่งได้แก่ ขบวนการทางสังคม (Social Movement) ชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ เป็นต้น 3) ด้านอำนาจทางการเมือง คือสิ่งเดียวที่รัฐสามารถดำรงรักษาไว้ได้ แต่ Bauman ก็ได้ตั้งคำถามขึ้นมาว่า อำนาจทางการเมืองโดยปราศจากฐานอำนาจทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมนั้น จะทำให้ตัวของรัฐนี้สามารถดำรงอยู่ต่อไปได้อีกนานเท่าใด บูแมน (Bauman, 1992)

ในความเป็นจริงแล้ว ถึงแม้จะเป็นด้านอำนาจทางการเมืองก็ตาม ก็ยังมีผู้แย้งว่าโลกาภิวัตน์ได้บั่นทอนอำนาจทางการเมืองของรัฐไปมาก David Held ได้ตั้งประเด็นขึ้นมาว่า อำนาจและความชอบธรรมของรัฐที่ใช้ระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Policy) นั้นเกิดขึ้นมาจากความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกันระหว่าง

1. ผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งและผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะ (Public Policy) ที่ถูกเลือกขึ้นมาเป็นตัวแทนของผู้ที่เลือก โดยมี “หีบเลือกตั้ง” เป็นตัวเชื่อมโยงและเป็นสัญลักษณ์ของการเลือกตั้ง ที่สะท้อนถึงการมอบอำนาจของผู้เลือกให้แก่ตัวแทนที่ถูกเลือก
2. การมอบอำนาจให้ตัวแทนนี้เกิดขึ้นใน “เขตเลือกตั้งภายในเขตแดนแห่งรัฐชาติ” (Constituent National Territory) อย่างไรก็ตามอำนาจและความชอบธรรมของรัฐนี้ ได้ถูกบั่นทอนลงโดยการเชื่อมโยงกันและกันของรัฐต่างๆ ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก เฮลด์ (Held, 1995) ประเด็นปัญหาและการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะในเรื่องต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระดับภูมิภาคและในระดับโลก แต่มีผลกระทบต่อเหตุการณ์ภายในของแต่ละประเทศ ได้ก่อให้เกิดผลกระทบข้าม “เขตเลือกตั้งภายในเขตแดนแห่งรัฐชาติ” ที่เป็นแหล่งที่ให้อำนาจและความชอบธรรมแก่ผู้ที่ถูกเลือก

เข้ามาเป็นตัวแทนในการใช้อำนาจรัฐ เช่น กรณีการตัดสินใจในปัญหาเรื่องปาเขตร้อนในบราซิลดังที่กล่าวในตอนต้น จะมีผลต่อระบบนิเวศรวมถึงระดับออกซิเจนของโลกรวมถึงประเทศไทยด้วย หรือแม้แต่ปัญหาในเรื่อง เอดส์ แรงงานข้ามชาติ สิทธิมนุษยชนและสิทธิของสัตว์ รวมตลอดจนถึงเรื่องอิทธิพลของตลาดการเงินโลก ทั้งๆ ที่เรื่องเหล่านี้มีผลกระทบต่อคนที่อยู่ใน “เขตเลือกตั้งภายในเขตแดนแห่งรัฐชาติ” แต่ผู้ที่ถูกเลือกไปเป็นตัวแทนในการใช้อำนาจรัฐ ก็ไม่สามารถใช้อำนาจรัฐในการจัดการเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเต็มที่นัก เพราะมันมีความเชื่อมโยงของปัญหาและการตัดสินใจในระดับภูมิภาคและระดับโลกที่เกินไปกว่าอำนาจของรัฐใดรัฐหนึ่ง โดยตัวมันเองจะจัดการได้ ทั้งที่เรื่องราวต่างๆ นี้เกิดขึ้นในดินแดนของตัวเอง ที่ตัวเองมีความชอบธรรมที่จะจัดการจุดนี้เท่ากับว่าอำนาจและความชอบธรรมทางการเมืองของรัฐได้ถูกทำให้ลดลง

ไม่ว่ารัฐชาติจะดำรงอยู่หรือไม่ก็ตาม แต่ที่แน่ๆ คือโลกาภิวัตน์ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและแนวคิดของคำว่าอำนาจอธิปไตยของรัฐ กล่าวได้ว่า โลกาภิวัตน์ได้จัดรูปแบบใหม่ให้แก่สถาบันทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและรวมถึงชีวิตของมนุษย์ จากที่กล่าวมาข้างต้นเราสามารถสรุปผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อรัฐชาติได้ใน 2 ทิศทาง

1. โลกาภิวัตน์ได้ดึงเอาอำนาจและอิทธิพลต่างๆ ที่รัฐ (และรวมถึงชุมชนท้องถิ่นในรัฐ) ครอบครองอยู่ขึ้นไปอยู่ในมือของเวทีระดับโลก โดยเฉพาะอำนาจในการควบคุมเศรษฐกิจ
2. โลกาภิวัตน์กดดันและดันให้อำนาจของรัฐลงไปอยู่ในเวทีระดับชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น โดยให้ชุมชนต่างๆ มีอิสระในอัตตลักษณ์หรือตัวตน

อย่างไรก็ตามเราคงต้องตระหนักด้วยว่า ถึงแม้ว่าอำนาจอของรัฐจะถูกแปรรูปไป แต่รัฐก็ยังคงปรากฏอยู่ แม้ว่าบรรษัทข้ามชาติและสถาบันทางเศรษฐกิจและการเงินระหว่างประเทศ จะมีบทบาทสูงในระบบเศรษฐกิจและในระบบตลาด แต่รัฐก็ยังคงไว้ซึ่งอำนาจทางการเมือง และยังมีบทบาทในการใช้อำนาจทางการเมืองในการจัดการเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจการภายในประเทศได้อย่างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐในประเทศกำลังพัฒนา เราไม่ควรที่จะมองรัฐในฐานะที่เป็นเพียงผู้ที่ถูกกระทำจากบรรษัทข้ามชาติ จากสถาบันทางเศรษฐกิจและการเงินระดับโลก และจากโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ เพราะตัวรัฐเองก็สามารถสร้างยุทธศาสตร์ในการตอบโต้กับกระแสโลกได้ ประเทศเมียนมาร์ คงเป็นตัวอย่างที่ดีตัวอย่างหนึ่งในการฝืนกระแสโลกาภิวัตน์ โดยการใช้อำนาจทางการเมืองของรัฐปิดประเทศ และที่สำคัญที่สุด รัฐยังคงเป็นองค์กรที่มีพลังทางการเมืองและยังเป็นองค์กรทางการเมืองและกฎหมายที่มีอำนาจและความชอบธรรม ในการควบคุมประชาชนในดินแดน ซึ่งเป็นลักษณะที่บรรษัทข้ามชาติและสถาบันทางเศรษฐกิจและการเงินระดับโลกไม่มี กิดเดนส์ (Giddens, 1990)

ประเด็นสุดท้ายที่น่าสนใจเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์ ก็คือ โลกาภิวัตน์กับการต่อต้านโลกาภิวัตน์ (Globalization and Anti-globalization) แต่ในเรื่องการต่อต้านโลกาภิวัตน์นี้จะถูกโยงเข้าโดยตรงกับโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ (มากกว่าโลกาภิวัตน์โดยรวมดังที่เคยแยกแนวคิดไว้ในตอนต้น) เชื่อมโยงกับแนวคิดเสรีนิยมใหม่ที่เน้นระบบตลาดเสรีมากขึ้น

โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ คือ โลกาภิวัตน์ที่แสดงนำโดยบรรษัทข้ามชาติโดยมีรัฐในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น กลุ่มประเทศ G-8 (Group of Eight ซึ่งได้แก่ แคนาดา, สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น รัสเซีย, ฝรั่งเศส, เยอรมนีและอิตาลี) ให้การสนับสนุนและกลุ่มประเทศเหล่านี้ มีบทบาทอยู่ในสถาบัน

เศรษฐกิจและการเงินระดับโลกสูง ทำให้สามารถดึงการสนับสนุนของสถาบันต่างๆ เหล่านี้มาสนับสนุนให้เดินนโยบายตามกลุ่มของตนได้ การเชื่อมโยงของกลุ่มนี้ทำให้มีพลังในการกำหนดทิศทางเศรษฐกิจโลก โดยการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจและการเงินของพวกนี้ เป็นไปในทิศทางที่ต้องการให้เกิดเสรีทางเศรษฐกิจและการเงินโดยการเปิดตลาดให้กว้างมากที่สุด โดยเราสามารถจัดกลุ่มพวกนี้ให้เข้ากัน สิ่งที่ George Soros เรียกว่าพวกนิยมความยึดมั่นถ้อยมั่นทางตลาด (Market Fundamentalism) สอร์จโซรอส (Soros, 2000)

พวกต่อต้านโลกาภิวัตน์ (Anti-globalist) ส่วนมากประกอบด้วยองค์กรภาคประชาชน (Non-governmental organization-NGO) ที่เป็นตัวแทนของประชาสังคม (Civil Society) และเป็นผู้เคลื่อนไหวหลักในการเป็นกลุ่มผลประโยชน์เพื่อสาธารณะ (Public Interest Group) โดยพวกนี้มุ่งเน้นในการต่อต้านกลุ่มข้างต้นอย่างรุนแรง เพราะเห็นว่าสนับสนุนให้เกิดความได้เปรียบและการทุจริตจากประเทศที่พัฒนาแล้วสู่ประเทศกำลังพัฒนาไม่ว่าจะเป็นเรื่องการใช้แรงงาน การไม่เหลียวแลคนจน การก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การตัดทวงผลประโยชน์ทางธุรกิจที่มากเกินไป รวมถึงการผลิตอาหารที่มีการดัดแปลงทางพันธุกรรม ที่ส่งผลไปสู่วิถีการผลิตของการเกษตรแบบเดิมและการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนในรูปแบบต่างๆ

กลุ่มต่อต้านโลกาภิวัตน์ มีเป้าหมายในการเคลื่อนไหวในระดับโลก โดยมุ่งไปที่การประชุมการประชุมที่สำคัญๆ ของกลุ่มผู้นำโลก ซึ่งส่วนมากก็เป็นชาติตะวันตก เช่น การประชุมในการประชุม WTO ที่ Seattle ประเทศสหรัฐอเมริกา การประชุมร่วมประจำปีระหว่าง IMF และธนาคารโลกที่กรุง Prague ประเทศสาธารณรัฐเชก และการประชุมของกลุ่มประเทศ G-8 ที่เมือง Genoe ประเทศอิตาลี เป็นต้น ดังนั้น การเคลื่อนไหวของพวกนี้ จึงเป็นการเคลื่อนไหวของประชาสังคมระดับโลกหรือประชาสังคมข้ามชาติ (Global/Transnational Civil Society) ไปในตัว ในขณะที่เดียวกันในปี พ.ศ. 2544 และ 2545 พวกนี้ได้จัดการประชุมของตนเองขึ้นมาขนานและล้อไปกับการประชุมของกลุ่มผู้นำโลก โดยจัด The World Social Forum เพื่อชกกับ The World Economic Forum ของกลุ่มผู้นำโลก อีโคโนมิสต์ (Economist, 2001) เพื่อเสนอแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมต่อประเทศที่กำลังพัฒนา เพื่อแข่งขันกับแนวคิดที่มุ่งเน้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจเป็นหลัก

นอกจากนี้ ยังเป็นที่สังเกตได้ว่าโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจได้ทำให้กระแสของพวกนิยมความยึดมั่นถ้อยมั่น (Fundamentalism) ขยายตัวขึ้น (โดยส่วนหนึ่งเป็นไปในลักษณะที่ต่อต้านกระแสโลกาภิวัตน์เอง) ในยุคโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ ถึงแม้ว่าเราจะรู้จักพวกนิยมความยึดมั่นถ้อยมั่นทางศาสนา (Religious Fundamentalism) มาก โดยเฉพาะพวกนิยมความยึดมั่นถ้อยมั่นชาวมุสลิมที่อยู่ในเครือข่ายของผู้ก่อการร้าย เช่น พวกอิตาลิบัน แต่ก็ได้มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นของพวกนิยมความยึดมั่นถ้อยมั่นกลุ่มอื่นๆ ด้วย เมื่อมีแรงบีบมากกระทบต่อธรรมเนียมปฏิบัติ (Tradition) และสิ่งที่มีคุณค่าทางจิตใจ (Value) ของกลุ่มพวกนิยมความยึดมั่น การขยายตัวของพวกนี้ก็จะเพิ่มขึ้นตามมาและแรงบีบที่สำคัญที่สุดก็คือ แรงบีบจากโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจที่มีพวกนิยมความยึดมั่นถ้อยมั่นทางตลาดเป็นตัวแสดงหลัก

แรงบีบจากพวกนิยมความยึดมั่นถ้อยมั่นทางตลาดที่อยู่ในโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ ได้ก่อให้เกิดความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะด้านการเงินที่มีผลกระทบต่อผู้คนไปทั่วทุกมุมโลก

วิกฤตการณ์ทางการเงินในลาตินอเมริกาในทศวรรษที่ 1980 วิกฤตการณ์อัตราแลกเปลี่ยนเงินในยุโรปในปี ค.ศ. 1992 วิกฤตการณ์การเงินในเม็กซิโกในปี ค.ศ. 1994 วิกฤตการณ์การเงินในเอเชียในปี ค.ศ. 1997-98 และรวมถึงวิกฤตการณ์ค่าเงินเปโซของอาร์เจนตินาในปี ค.ศ. 2002 วิกฤตการณ์ต่างๆ นี้ ได้แสดงให้เห็นถึงความอ่อนไหวและความมั่นคงในตลาดการเงิน ที่สามารถไปทำลายความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วและก่อความเดือดร้อนแก่คนในประเทศนั้นๆ

สาเหตุที่เกิดวิกฤตการณ์เช่นนี้ก็เนื่องมาจาก นโยบายการเปิดเสรีทางการเงินจากพวกนิยมความยึดมั่นถือมั่นทางตลาดนั้น ทำให้การเคลื่อนย้ายเงินทุนจำนวนมากข้ามประเทศได้ และการเคลื่อนย้ายนั้นทำได้ง่ายและรวดเร็วมาก ในปัจจุบันเงินมากกว่าล้านดอลลาร์อเมริกันต่อวัน (Trillion US\$/Day) อยู่ในการหมุนเวียนของเงินทุนในโลก และการโอนย้ายเงินนั้นใช้เพียงแค่การคลิกเมาส์ในคอมพิวเตอร์ผ่านระบบเงินดิจิทัล กิดเดนส์ (Giddens, 1999) แต่เดิมผลประโยชน์ส่วนรวมทางเศรษฐกิจของคนในชาติได้รับการปกป้องโดยรัฐ แต่โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจได้บั่นทอนพลังของของรัฐบาลนี้ลงไป และได้สร้างความเสี่ยงและความไม่มั่นคงให้แก่คนในทุกหนแห่ง สอร์จโซรอส (Soros, 2000) ดังนั้น แรงบีบนี้จึงทำให้เกิดการขยายตัวของพวกนิยมความยึดมั่นถือมั่นแบบต่างๆ ขึ้นมา เพื่อเป็นแรงต้านและลดความเสี่ยงที่ตนเอง จะได้รับจากผลของโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจของพวกนิยมความยึดมั่นถือมั่นทางตลาด แนวโน้มการฟื้นตัวของพวกนิยมความยึดมั่นถือมั่นแบบขวาตกขอบที่เป็นชาตินิยมยุโรป เช่น เป็นครั้งแรกที่พรรคชาตินิยมอังกฤษ (British National Front) ได้รับการเลือกตั้งเข้าไปในสภาท้องถิ่นถึง 3 ที่นั่ง (ในเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2545) การที่นายฌอง-มารี เลอแปง ตัวแทนฝ่ายขวาจัดได้ทำให้โลกสั่นสะเทือน โดยการผ่านการเลือกตั้งประธานาธิบดีฝรั่งเศสรอบแรก (ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2545) พรรคแนวชาตินิยมของออสเตรียได้รับการเลือกตั้งถึง 27 % (ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2542) และร่วมเป็นรัฐบาลผสม ต่อมาปากฎการณ์เหล่านี้ อาจสะท้อนให้เห็นถึงแรงต้านต่อโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจและความต้องการได้รัฐกลับมาสร้างความมั่นคงของคนในแต่ละชาติ ลักษณะของการต่อต้านโลกาภิวัตน์และแนวโน้มในการขยายตัวของพวกนิยมความยึดมั่นถือมั่นกลุ่มต่างๆ นี้ สามารถเป็นตัวอย่งที่ดีในการสะท้อนให้เห็นถึงปฏิกิริยาสวนกลับและความขัดแย้งที่มีอยู่ในตัวของโลกาภิวัตน์เองดังที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้น เพราะโลกาภิวัตน์นอกจากจะสร้างการครอบงำของกระแสโลกแล้ว ตัวโลกาภิวัตน์เองก็สร้างแรงต้านให้เกิดขึ้นต่อตัวโลกาภิวัตน์

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า แนวคิดทางสังคมและวัฒนธรรม หมายถึง มนุษย์และโครงสร้างทางสังคมมีความสัมพันธ์ระหว่างตัวมนุษย์และโครงสร้างทางสังคมที่มนุษย์อยู่ ซึ่งเป็นการกระทำทางสังคมของมนุษย์ และมีความต้องการของมนุษย์ โดยมีกฎเกณฑ์และทรัพยากรต่างๆ ที่มนุษย์สามารถดึงเอาไปใช้ในการผลิตและผลิตซ้ำ ระบบสังคม นอกจากนั้นค่านึงถึงโลกาภิวัตน์มีความซับซ้อนของการผสมผสานในมิติต่างๆ แล้ว ซึ่งมีความขัดแย้งในกระบวนการโลกาภิวัตน์ที่ดูเหมือนว่ากระแสโลกจะมีอิทธิพลต่อท้องถิ่นนั้นๆ

2.7 สภาพพื้นที่ทำการศึกษา

2.7.1 จังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดปราจีนบุรี

1. ชื่อจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดปราจีนบุรี

ชื่อจังหวัด เมืองนครราชสีมาเดิมชื่อ “เมืองโคราช” คำว่า “นครราชสีมา” แปลว่า “เมืองอันเป็นขอบเขตสีมาของราชอาณาจักร” ส่วนคำว่า “โคราช” นั้น บ้างก็ว่ามาจากชื่อของเมือง “โคราฆะปุระ” ซึ่งเป็นชื่อเมืองที่ตั้งอยู่ใกล้กับ “กรุงโยธยา” ในประเทศอินเดียสมัยโบราณ ชื่อเหล่านี้เกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยอาณาจักรขอมเรืองอำนาจ ได้มีการนำชื่อเหล่านี้มาตั้งเป็นชื่อเมืองต่างๆ แต่บ้างก็ว่ามาจากการเรียกของชาวบ้านที่เรียกชื่อนครราชสีมาแบบสั้นๆ ว่า “คอนราช” แล้วเพี้ยนเป็น “โคราช” หรือไม่ก็ว่ามาจากภาษาเขมรที่เรียก “นครราช” ตามสำเนียงเขมรว่า “โนโกเรียช” แล้วเพี้ยนมาเป็น “โคราช”

ประวัติจังหวัดนครราชสีมา

นครราชสีมา เป็นเมืองที่มีความสำคัญมาแต่โบราณ มักได้รับการกล่าวถึงเป็นอยู่ประจำในบันทึกประวัติศาสตร์หรือตำนานต่างๆ จากหลักฐานทางโบราณคดีมีการพบว่า ที่ตั้งของเมืองนครราชสีมาเคยมีชุมชนโบราณก่อตั้งมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในยุคหินใหม่ มีการขุดพบหลักฐานมากมายกระจายอยู่ทั่วไปในจังหวัดนครราชสีมา สำหรับในยุคอารยธรรมหลังมานี้ เมืองแห่งนี้มีความเจริญรุ่งเรืองมาแต่สมัย “อาณาจักรทวารวดี” เป็นต้นมา โดยมีศูนย์กลางของอารยธรรมอยู่ที่เมืองเสมา ตั้งอยู่ตรงบริเวณอำเภอสูงเนินในปัจจุบัน ชุมชนแห่งนี้เคยเป็นเมืองขนาดใหญ่มาตั้งแต่สมัยโบราณแล้วเชื่อกันว่าเป็นที่ตั้งของ “รัฐศรีจนาศะ” ตามบันทึกประวัติศาสตร์ จนกระทั่งมาถึงในยุคสมัยที่อาณาจักรขอมเรืองอำนาจ จึงได้มีการสร้างเมือง “โคราช” ขึ้น ซึ่งในบันทึกบางแห่งก็เรียกว่า “นครราช” ในสมัยขอมนี้ ยังมีการสร้างเมืองสำคัญขึ้นมาอีกเมืองหนึ่งคือเมือง “พิมาย” ซึ่งสันนิษฐานว่าเมืองพิมายนี้ น่าจะเป็นเมืองสำคัญอีกเมืองหนึ่งในสมัยขอม ดังที่ปรากฏมีหลักฐานขึ้นสำคัญตั้งอยู่เป็นศาสนสถานขนาดใหญ่ที่สร้างขึ้นในสมัยนั้นคือ “ปราสาทหินพิมาย”

นักประวัติศาสตร์บางท่านยังเชื่ออีกว่าเมือง “นครราช” แห่งนี้ อาจเป็นเมืองเดียวกับ “เมืองรอด” ในหลักศิลาจารึกสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ที่ปกครองโดย “พ่อขุนผาเมือง” ก็เป็นไปได้ ไม่ใช่เมืองหล่มสักอย่างที่เข้าใจกัน และยังเชื่ออีกด้วยว่ารูปสลักกองทัพชาวสยามที่ปรากฏอยู่บนผนังระเบียงด้านหนึ่งของ “ปราสาทนครวัด” ในกัมพูชานั้น ก็อาจเป็นชาวสยามจากลุ่มน้ำมูลหรือมาจากเมืองนครราชแห่งนี้นี่เอง เนื่องจากมีความเกี่ยวพันกันในด้านของภูมิประเทศที่อยู่ใกล้เคียงกัน และยังพบร่องรอยบางอย่างที่ค้นพบว่ามีกรกล่าวถึงชื่อของเมืองนครราชนี้เอาไว้ในพงศาวดารเขมรหลายแห่งด้วยเช่นกัน แต่เรื่องนี้ก็ไม่ได้ได้รับการยืนยันจากนักประวัติศาสตร์โดยทั่วไปนัก ชื่อเมืองนครราชสีมา มีปรากฏอยู่บ่อยครั้งในบันทึกประวัติศาสตร์สมัยอยุธยา ในรัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ก็มีการกล่าวถึงเมืองนครราชสีมาว่า เป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งในขอบเขตสีมาของอยุธยา ครั้นเมื่อถึงสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ก็มีบันทึกเป็นหลักฐานในสมัยนั้นกล่าวถึงเมืองแห่งนี้ว่า เป็นเมืองหน้าด่านชายแดนที่สำคัญติดกับชายแดนลาวของอยุธยา โดยเชื่อว่า เลยล้าสะเทอดอันเป็นลำน้ำสาขาของแม่น้ำมูลเหนือเมืองพิมายออกไปคือเขตแดนฝั่งลาวแล้ว และยังมีการกล่าวถึงด้วยว่าในสมัยพระนารายณ์นั้น พระองค์ทรงให้

ย้ายเมืองเสมาเดิมมาตั้งในที่แห่งใหม่ตรงที่ตั้งปัจจุบัน แล้วพระราชทานนามใหม่ว่า “เมืองนครราชสีมา” มาตั้งแต่สมัยนั้น เมืองนครราชสีมาแห่งนี้ จึงถือเป็นเมืองที่มีความสำคัญและมีบทบาทสำคัญในเหตุการณ์ประวัติศาสตร์บ่อยครั้งจากยุคสมัยอยุธยาผ่านมาจนถึงธนบุรีและรัตนโกสินทร์

กระทั่งมาถึงในช่วงเหตุการณ์เสียกรุงครั้งที่ 2 นั้น เมืองนครราชสีมาก็เป็นเมืองที่ “เจ้าพิมาย” กับ “กรมหมื่นเทพพิพิธ” ร่วมกันตั้งตัวขึ้นเป็นชุมนุมอิสระเรียกว่า “ชุมนุมเจ้าพิมาย” แต่ต่อมาก็ถูกปราบลงในที่สุด โดยกองทัพของ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ภายหลังกัเอกราชมาจากพม่าได้สำเร็จแล้ว จากนั้นมาเมืองนครราชสีมาก็มีความสำคัญในการใช้เป็นฐานกำลังทางทหารและปกครองหัวเมืองฝ่ายอีสานมาโดยตลอด จนในรัชสมัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้ทรงจัดการปกครองหัวเมืองทางริมฝั่งแม่น้ำโขง แบ่งเป็นประเทศราช 3 เมือง มีเมืองเวียงจันทน์ เมืองนครพนมและเมืองนครจำปาศักดิ์ โดยกำหนดให้เมืองนครราชสีมาปกครองเมืองเขมรป่าดงและหัวเมืองตอนที่ไม่ได้ขึ้นกับประเทศราชทั้ง 3 เมืองด้วย และยกฐานะเมืองนครราชสีมาให้ขึ้นเป็นเมืองชั้นเอก โดยผู้สำเร็จราชการตำแหน่งเจ้าพระยานครราชสีมา ผู้สำเร็จราชการเมืองนครราชสีมาคนแรกคือ ปิ่น ญ ราชสีมา ได้ขึ้นมาเป็นเจ้าพระยานครราชสีมา ในรัชกาลที่ 1 นี้เช่นกัน นครราชสีมาได้นำช้างเผือก 2 เชือก ที่คล้องได้ในเขตเมืองภูเขียวขึ้นน้อมถวายแด่สมเด็จพระพุทธยอดฟ้า โดยที่เสาดูกช้างเผือกทั้ง 2 เชือกนี้ก็ยังคงเก็บรักษาไว้อย่างดีที่ศาลเจ้าพ่อช้างเผือก ริมถนนมิตรภาพตรงข้ามโรงเรียนสุรนารีวิทยา พอล่วงมาในรัชสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมืองนครราชสีมาก็ยังมียุทธศาสตร์อย่างมากในการปราบกบฏ “เจ้าอนุวงศ์” โดยผู้เป็นวีรสตรีไทยผู้หนึ่งคือ “คุณหญิงโม” หรือ “ท้าวสุรนารี” ที่นำชาวบ้านลุกขึ้นต่อต้านทหารเวียงจันทน์อันถือเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญ ทำให้ฝ่ายกบฏต้องพ่ายแพ้ลงในที่สุด

นครราชสีมาถูกจัดให้เป็น “มณฑลนครราชสีมา” เมื่อมีการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาลในรัชสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่เมื่อมีการรวมเอามณฑลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 มณฑลเข้าด้วยกัน คือ มณฑลอุดร มณฑลอุบล และมณฑลร้อยเอ็ดแล้ว เรียกว่า “ภาคอีสาน” นั้น มณฑลนครราชสีมาก็ได้ถูกรวมเข้าไปด้วยแต่อย่างไร ให้แยกออกมาเป็น “สมุหเทศาภิบาล” แทน โดยขึ้นตรงต่อพระมหากษัตริย์แต่เพียงผู้เดียว แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเมืองนี้ จนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 แล้ว “มณฑลราชสีมา” จึงได้ถูกเปลี่ยนฐานะมาเป็นเพียง “จังหวัดนครราชสีมา” นับแต่นั้นเป็นต้นมา

2. ชื่อจังหวัด จังหวัดปราจีนบุรี

จังหวัดปราจีนบุรี นับเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่กว้างใหญ่มากในภาคตะวันออกของประเทศไทย นับเป็นจังหวัดแห่งมรดกโลก เนื่องจากมีอุทยานแห่งชาติที่เป็นมรดกโลกถึง 3 แห่งและเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน มีการพบซากโบราณสถานในหลายพื้นที่ของจังหวัด นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติหลายแห่ง

เดิมในอดีต เคยมีการยุบรวมจังหวัดนครนายกเข้ากับจังหวัดปราจีนบุรี ในปี พ.ศ. 2485 เพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณ ในสภาวะที่เศรษฐกิจของประเทศตกต่ำระหว่างสงคราม ต่อมาในปี พ.ศ. 2489 จึงมีพระราชบัญญัติจัดตั้งจังหวัดนครนายกอีกครั้ง อย่างไรก็ตามพื้นที่ของจังหวัดปราจีนบุรีก็ยังคงมีความกว้างใหญ่อยู่ ทำให้เกิดปัญหาในการปกครองและให้บริการประชาชน

เนื่องจากบางอำเภออยู่ห่างไกลจากตัวจังหวัดมาก จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติฯ ให้แยกบางอำเภอ ออกจากจังหวัดปราจีนบุรี แล้วรวมกันจัดตั้งเป็นจังหวัดสระแก้วในปี พ.ศ. 2536 จนถึงปัจจุบัน

ประวัติจังหวัดปราจีนบุรี

ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เมืองปราจีนบุรียังคงเป็นเมืองผ่านของเส้นทางเดินทัพ ระหว่างไทยกับกัมพูชา มีผู้คนอยู่อาศัยมากขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาล ที่ 3 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งเมืองเป็นหลายเมือง เช่น เมืองกบินทร์บุรี เมืองอรัญประเทศ เมืองวัฒนานคร เป็นต้น ทั้งยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ขุดคลองบางขนากขึ้น ส่งผลให้การติดต่อ ระหว่างเมืองปราจีนบุรีกับพระนคร สะดวกรวดเร็วขึ้น

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ได้มีพระราชดำริ ที่จะสร้างป้อมเมืองปราจีนบุรี แต่ได้ล้มมือสร้างและแล้วเสร็จในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ในรัชสมัยนี้เอง เมืองปราจีนบุรีได้มีความสำคัญมากขึ้นตามลำดับ เพราะมีการค้นพบแหล่งทองคำที่เมืองกบินทร์บุรี มีการทำเหมืองทองคำ ต่อมาเมื่อมีการปฏิรูปการ ปกครองจากระบบกินเมืองเป็นระบบเทศาภิบาล ได้ใช้เมืองปราจีนบุรีเป็นที่ว่าการมณฑลปราจีน ส่งผลให้ปราจีนเป็นเมืองศูนย์กลางในภูมิภาคตะวันออก ครั้นเมื่อได้ย้ายที่ว่าการมณฑลปราจีนบุรีไป อยู่ที่เมืองฉะเชิงเทรา ทำให้เมืองปราจีนบุรีลดความสำคัญลง ประกอบกับเส้นทางคมนาคมที่ เปลี่ยนแปลงไป คือมีการตัดทางรถไฟเชื่อมเส้นทางกรุงเทพฯ ถึงเมืองฉะเชิงเทรา มีคนจีนอพยพ ออกไปอยู่ในพื้นที่เมืองฉะเชิงเทราเพิ่มขึ้น มีโรงงานน้ำตาลและโรงสีข้าว อันส่งผลให้เมืองฉะเชิงเทรา กลายเป็นศูนย์กลางความเจริญแทนเมืองปราจีนบุรี

หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 ได้มีพระราชบัญญัติว่าด้วยการ บริหารแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2476 ให้มีตำแหน่งข้าหลวงประจำจังหวัดแบบข้าราชการจังหวัด คณะกรรมการจังหวัดและสภาจังหวัด ส่งผลให้มณฑลเทศาภิบาลปราจีนบุรีถูกยกเลิกไป เมือง ปราจีนบุรีมีฐานะเป็นจังหวัดปราจีนบุรี

2.7.2 สถานที่ศึกษา

1. ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

ตำบลไทยสามัคคี ประกอบด้วยหมู่บ้าน จำนวน 11 หมู่บ้าน ประชากรสำรวจ เมื่อกลางปี พ.ศ. 2556 มีจำนวนเพียงหมื่นคนเศษเท่านั้น คือเฉลี่ยหมู่บ้านละไม่ถึง 1 พันคน องค์การ บริหารส่วนตำบลไทยสามัคคีหรือ อบต. ไทยสามัคคี เป็นกลุ่มก้อนของประชากรขนาดเล็กประมาณ 1 หมื่นคนเศษ (2556) ประกอบด้วยหมู่บ้านจำนวน 11 หมู่บ้าน เป็นส่วนหนึ่งของอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ถือกำเนิดตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2541 สืบเนื่องและ ประกอบกับความต้องการอันหลากหลายของประชาชนอันซับซ้อนมากขึ้น มีความต้องการความ รวดเร็วในการรับบริการจากรัฐ ด้วยรัฐบาลในส่วนกลางเอง ไม่อาจสนองต่อความต้องการของ ประชาชนได้ทันทั่วถึง จึงมีการกระจายอำนาจไปยังราชการส่วนท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ส่วนหนึ่งเป็นผลจากกระแสโลกาภิวัตน์ อีกส่วนหนึ่งมาจากการปฏิรูประบบการเมือง เศรษฐกิจ การเมืองและสังคม รวมถึงความต้องการของประชาชน ในการมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศมาก ขึ้น ประชาชนเกิดการตื่นตัวในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ทำให้เกิดกระแสการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนบางกลุ่ม หากเกินส่วนเข้าไปก้าวก้าวการเมืองภาครัฐ ที่ประชาชนมอบให้ตัวแทนเข้าไปมีอำนาจ โดยใช้อำนาจนิติบัญญัติผ่านกลไกทางรัฐสภา อำนาจบริหารผ่านกลไกรัฐบาล และอำนาจตุลาการผ่านกลไกของศาล อันอาจนำไปสู่การปกครองแบบบอณาธิปไตยคือ เป็นสังคมที่ไร้ระเบียบ ไม่เคารพกฎหมาย ไม่เคารพนิติธรรม (Rule of Laws) ย่อมจะกลายไปสู่การเป็นสังคมที่ใช้กฎหมายอยู่เหนือกฎหมาย

ปัญหาทางการเมืองในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากความไม่พร้อมด้านการศึกษาและวัฒนธรรม ที่ยังผูกพันกับระบบอำนาจแบบรวมศูนย์ ทั้งทางด้านการเมือง ทางด้านการบริหาร เศรษฐกิจและวัฒนธรรม แม้จะแบ่งเขตอำนาจการปกครองออกเป็นปกครองส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนราชการท้องถิ่น แต่ในลักษณะของการจัดโครงสร้างการปกครอง อำนาจที่แท้จริง การเปลี่ยนแปลงยังอยู่ที่ส่วนกลาง หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล จึงเป็นเพียงรูปแบบที่อยู่ภายใต้การกำกับอย่างใกล้ชิดจากส่วนกลาง แสดงให้เห็นถึงการเมืองแบบไพร่ฟ้าและคับแคบ ไม่เป็นประชาธิปไตย ทำให้การกำหนดนโยบายของรัฐบาลกลาง ขาดความเชื่อมโยงมายังท้องถิ่นและชุมชน จึงไม่ได้รับการสนองตอบจากประชาชน การใช้อำนาจสั่งการจากบนลงล่างถูกปฏิเสธมากขึ้น การปฏิเสธมีหลายรูปแบบ เช่น การแสดงออกของชุมชนที่ต้องการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การรวมตัวเรียกร้องกดดันรัฐบาลไม่ยอมรับนโยบาย แสดงออกถึงการที่มีความต้องการจะแก้ปัญหาของตนเอง ปัญหาใดที่สามารถจัดการได้เอง ปัญหาใดที่ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาลกลาง การทวงถาม การรวมตัวแสดงพลัง กดดันรัฐบาล เป็นต้น

การบริหารประเทศในยุคปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างมาก ประชาชนมีความสนใจและเข้ามามีบทบาทต่อการบริหารบ้านเมืองมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การมีส่วนร่วมในการบริหารและการตัดสินใจในเรื่องราวต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนและประชาชน ได้ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมเสนอแนะและข้อมูล รวมทั้งร่วมในการตัดสินใจในฐานะของผู้มีส่วนได้เสีย (Stake Holder) ในการกำหนดเป็นนโยบายหรือการตัดสินใจของรัฐ ภาครัฐไม่ค่อยแสดงและไม่ค่อยให้ความสนใจ หรือเห็นความสำคัญของการนำความคิดเห็นของประชาชน ที่อยู่ตามภูมิภาคและท้องถิ่นอย่างเท่าที่ควรจะเป็น ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดนโยบายของรัฐบาล การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการแก้ปัญหาสาธารณะ รวมทั้งการออกแบบกฎหมาย

สภาพภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจในตำบลไทยสามัคคีมีระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณห้าถึงหกร้อยเมตรโดยเฉลี่ย จึงมีภูมิอากาศที่มีอุณหภูมิเฉลี่ยค่อนข้างต่ำกว่าในพื้นที่ราบ ประกอบกับอิทธิพลของผืนป่าเขาใหญ่ ที่มีพื้นที่ติดต่อกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และทับลาน จึงมีอากาศหนาวเย็นในฤดูหนาวและอากาศในฤดูร้อนก็ร้อนไม่มากเหมือนในพื้นที่ราบภาคกลาง ประกอบกับการจัดลำดับให้เป็นเขตที่มีโอโซนมากเป็นอันดับที่ 7 ของโลกด้วยแล้ว ในหน้าท้องที่เย็นและพักผ่อนในวันหยุดยาวของทางราชการไทยและวันหยุดตามประเพณี จะมีนักท่องเที่ยวล้นหลามเข้ามาพักผ่อนและเยี่ยมชมบรรยากาศต่างๆ ดังกล่าว จึงมีธุรกิจห้องพักรับรอง

ใหญ่และเล็กในระดับราคาต่างๆ ให้บริการอยู่เป็นจำนวนมาก นำรายได้แต่ละปีเป็นเงินมหาศาลสู่ประชาชน นอกเหนือจากงานด้านการเกษตรซึ่งทำเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ เช่น ดอกไม้เมืองหนาว ฟาร์มเห็ด จนถึงระดับพืชสวนครัว ผักแปลกๆ ที่ชาวพื้นที่ราบปลูกไม่ได้และไม่งอกงาม ก็สามารถจะหามาปรุงอาหารและรับประทานผักเมืองหนาวได้ตลอด เพราะชาวบ้านปลูกผักเหล่านี้ทั้งปี เพื่อขายแก่นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนจากทุกภาคส่วนของประเทศ

ประชากรและลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม เนื่องจากอำเภอวังน้ำเขียว แยกมาจากอำเภอปักธงชัยในรูปแบบของกิ่งอำเภอ ก่อน โดยประชากรแรกเริ่มตามจุดมุ่งหมาย เพื่อนำประชาชนที่ขณะนั้นเรียกขานว่าผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ผู้คนที่มาอยู่ในระยะแรกจึงมาทำการเกษตร ปลูกป่าไม้และเป็นนักอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ อันเป็นแหล่งทำกินทั้งทางธรรมชาติ ของป่าและพื้นที่ทำการเกษตรกรรมอย่างพออยู่พอกิน ตามภาวะของสังคมการเกษตร ลักษณะของบ้านพักของนักท่องเที่ยวที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน (2556) ถูกเริ่มต้นขึ้นจากปี 2546 คือ 10 ปีที่ผ่านมา และเริ่มเป็นปัญหาทั้งการถูกกล่าวหาว่าบุกรุกป่า และนายทุนที่บุกรุกป่าจริงๆ ผสมผสานกันไปจนเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่อาจแยกออกว่า จริง-เท็จ ก่อน-หลัง จนเกิดบานปลายเป็นกรณีพิพาทระหว่างประชาชนกับการใช้อำนาจของกฎหมายของฝ่ายรัฐบาล

การมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมือง เนื่องจากตำบลไทยสามัคคี เป็นชุมชนใหม่ขนาดเล็กเพียง 11 หมู่บ้าน และประชากรระดับเต็มจำนวนหมื่นเมื่อกลางปี 2556 และในการเลือกตั้งของท้องถิ่นเมื่อตุลาคม 2556 มีประชากรที่กระตือรือร้นในการใช้สิทธิ์ สูงกว่าในเขตเมืองใหญ่เป็นอย่างมาก จึงนับได้ว่ามีความสนใจในระบบการเลือกตั้งอย่างเห็นได้ชัด ประกอบกับประชาชนส่วนใหญ่จะเป็นคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ ที่พ่อแม่เพิ่งย้ายเข้ามาอยู่คราวเมื่อเป็นประชาชนผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ทำให้ชุมชนนี้มีผู้อาวุโสที่อายุระดับสูงกว่า 65 ถึง 70 ปีหรือระดับราษฎรอาวุโสมีอยู่เป็นจำนวนน้อย และเป็นเพียงผู้ย้ายถิ่นเข้ามาอยู่พร้อมลูกหลานซึ่งเป็นกลุ่มคนดังกล่าวเท่านั้น ไม่ใช่คนพื้นเพของไทยสามัคคีตามคำบอกกล่าวของผู้นำท้องถิ่น จากการศึกษาวิจัยเริ่มต้นในปลายปี 2556

2. ตำบลระเริง อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

ตำบลระเริง ตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 จนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 17 ปี ประชาชนส่วนใหญ่เป็นคนต่างถิ่น อพยพมาจากหลายอำเภอ หลายจังหวัด ภาษาพูดและวัฒนธรรมประเพณีหลากหลาย นับถือศาสนาพุทธ ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของ อบต. ระเริง อ.วังน้ำเขียว ประกอบไปด้วย 14 หมู่บ้าน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงสลับกันทั่วพื้นที่ มีพื้นที่ทั้งหมด 99 ตร.กม. หรือประมาณ 61,875 ไร่ จำนวนประชากรในเขต อบต. 6,098 คน และมีจำนวนหลังคาเรือน 1,334 หลังคาเรือน อาชีพหลักของประชาชนคือ ทำนา ทำสวนและทำไร่ ตำบลระเริง มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สำคัญคือป่าเขาภูหลวง และน้ำตกคลองดินดำ

3. ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

ตำบลวังน้ำเขียว ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอวังน้ำเขียว ประกอบไปด้วย 13 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านศาลเจ้าพ่อ บ้านสวนห้อม บ้านคลองสอง บ้านเขาแผงม้า บ้านไทรทอง บ้านคลองอีแฉ่ว บ้านคลองทุเรียน บ้านคลองทราย บ้านคลองบง บ้านบุดะโก บ้านน้ำซับ บ้านวังไผ่ บ้านซับไทรทอง ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดนครราชสีมา ประมาณ 80 กิโลเมตร เป็นชุมชนกิ่งเมือง

กึ่งชนบท พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ในการเกษตรกรรมและเป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอวังน้ำเขียว จำนวนประชากรในเขต อบต. 7,228 คน และมีจำนวนหลังคาเรือน 2,702 หลังคาเรือน

4. ตำบลโป่งตาลอง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ตำบลโป่งตาลองเป็นตำบลขนาดเล็ก ตั้งอยู่ในเขตปกครองของอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่ประมาณ 68,000 ไร่ พื้นที่ของตำบลโป่งตาลองส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง ที่ราบเอียงอันมีลักษณะเป็นลอนคลื่น มีภูเขาอยู่ทางด้านเหนือของตำบล โดยมีความสูงเฉลี่ยมากกว่า 500 เมตร ด้านใต้ติดอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จึงเป็นแหล่งต้นน้ำสำคัญต่างๆ ที่ไหลผ่านชุมชน คือ คลองปูน คลองบ่อหู คลองเรือ เป็นต้น จำนวนประชากรในเขต อบต. เพียง 4,700 คนและมีจำนวนหลังคาเรือน 1,300 หลังคาเรือน ประชาชนส่วนใหญ่อพยพมาจากภาคกลาง เช่น กรุงเทพมหานคร สระบุรีและบางส่วนก็มาจากจังหวัดนครราชสีมาเอง คือ อพยพมาจากอำเภอสีคิ้ว ประชากรนับถือพุทธศาสนา มีวัดจำนวน 4 วัด อาชีพหลักเป็นการทำไร่หรือทำสวน มีอาชีพเสริม คือ การทำน้ำพริกเผาและขนมคุกกี

5. ตำบลวังกะทะ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ตำบลวังกะทะ เป็นตำบลในเขตการปกครองของอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่โดยประมาณ 1 แสนไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ส่วนใหญ่มีความลาดเอียงและเป็นลอนคลื่น ประกอบกับมีพื้นที่ติดอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จึงจัดเป็นพื้นที่อ่อนไหวเพื่อการวิจัยนี้ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลนี้มีไซคนในพื้นที่ แต่เป็นการอพยพมาจากภาคกลางเสียส่วนใหญ่ เช่น จากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดสระบุรีและจังหวัดนครสวรรค์ มาจากพื้นที่ภาคอีสานบ้าง เช่น จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดชัยภูมิ ส่วนในจังหวัดภาคเหนือจากจังหวัดกำแพงเพชร ทั้งนี้ ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธและประกอบอาชีพหลัก คือ ทำสวน ทำไร่และอาชีพรับจ้างทั่วไป ตำบลวังกะทะมีวัดไทยจำนวน 6 วัด สถานศึกษาระดับโรงเรียน 5 แห่ง และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ จำนวน 2 แห่ง ประกอบด้วยหมู่บ้านจำนวน 20 หมู่บ้าน จำนวนประชากรในเขต อบต. 9,245 คน และมีจำนวนหลังคาเรือน 2,062 หลังคาเรือน

6. ตำบลคลองม่วง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ตำบลคลองม่วง เป็นตำบลหนึ่งในเขตการปกครองของอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่ประมาณ 111.0416 ตร.กม. หรือประมาณ 67,401 ไร่ ประชาชนส่วนใหญ่อพยพมาจากพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย เช่น สระบุรี อยุธยา นครสวรรค์ ลพบุรี และบางอำเภอของ จังหวัดนครราชสีมา เช่น อำเภอโนนไทย ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ พื้นที่ของตำบลส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบสลับเชิงเขา มีความลาดเอียงและเป็นลอนคลื่นในทางทิศเหนือ ส่วนทางทิศตะวันตกเป็นภูเขาล้อมรอบ จำนวนประชากรในเขต อบต. 9,745 คน และมีจำนวนหลังคาเรือน 3,329 หลังคาเรือน อาชีพหลัก คือ ทำนา ทำสวนและเลี้ยงสัตว์

7. ตำบลนาดี อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

ตำบลนาดี มีหมู่บ้าน 15 หมู่บ้าน จำนวนประชากรในเขต อบต. 11,322 คนและมีจำนวนหลังคาเรือน 2,849 หลังคาเรือน เดิมเป็นตำบลที่ขึ้นอยู่กับอำเภอกบินทร์บุรีและได้แยกเป็น

อำเภอชาติ เมื่อ พ.ศ. 2517 พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำนา ด้านทิศตะวันออกและทิศเหนือติดอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จึงถูกเลือกเข้าไว้ในการศึกษาพื้นที่อ่อนไหวของการวิจัยในครั้งนี้ด้วย ประชาชนประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่ ทำสวนผลไม้และรับจ้าง

8. ตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอชาติ จังหวัดปราจีนบุรี

ตำบลทุ่งโพธิ์ อยู่ในเขตปกครองของ อำเภอกบินทร์บุรี ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2517 อำเภอกบินทร์บุรี ได้แบ่งพื้นที่ออกเป็นอีก 1 กิ่งอำเภอ คือ กิ่งอำเภอชาติ โดยตำบลทุ่งโพธิ์ก็เข้าไปอยู่ในเขตการปกครองของกิ่งอำเภอชาติด้วย ต่อมาทางราชการเห็นว่าตำบลทุ่งโพธิ์มีพื้นที่กว้างขวางเกินไป ยากแก่การปกครอง จึงแบ่งพื้นที่ตำบลทุ่งโพธิ์ออกไปเป็นตำบลอีก 2 ตำบล คือ ตำบลบุพราหมณ์ และตำบลแก่งดินสอ ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2524 กิ่งอำเภอชาติ ก็ยกฐานะเป็นอำเภอชาติ ตำบลทุ่งโพธิ์จึงขึ้นตรงกับเขตการปกครองของอำเภอชาติจวบจนปัจจุบัน จังหวัดปราจีนบุรี มีจำนวนประชากรในเขต อบต. จำนวน 6,671 คน และมีจำนวนหลังคาเรือน 2,221 หลังคาเรือน ประชาชนมีอาชีพหลัก คือ ทำสวน ทำไร่และอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม

9. ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอชาติ จังหวัดปราจีนบุรี

ตำบลบุพราหมณ์ จัดตั้งเป็นตำบลเมื่อ พ.ศ. 2522 เดิมขึ้นอยู่กับตำบลทุ่งโพธิ์ ประชากรส่วนใหญ่อพยพมาจากจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดใกล้เคียง ยกฐานะเป็น อบต. เมื่อ พ.ศ. 2539 มีพื้นที่ 165,000 ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตร 24,230 ไร่ ปัจจุบันตำบลบุพราหมณ์อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอชาติ ประกอบไปด้วยหมู่บ้าน จำนวน 10 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากรในเขต อบต. จำนวน 8,646 คนและมีจำนวนครัวเรือน 2,300 ครัวเรือน ตำบลบุพราหมณ์ มีทรัพยากรป่าไม้ที่สมบูรณ์ ลักษณะของพื้นที่เป็นที่ราบเชิงเขา มีเทือกเขาล้อมรอบ อยู่ติดอุทยานแห่งชาติทับลาน และอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีต้นน้ำลำธารที่สำคัญคือ ลำพญาธาร อ่างเก็บน้ำทับลาน น้ำตกบ่อทอง และน้ำตกเวฬุวัน ในพื้นที่มีกมิตันลานขึ้นอยู่ทั่วไปตามหัวไร่ปลายนา ตำบลนี้ เป็นทางผ่านของถนนที่จะเดินทางไปสู่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และอุทยานแห่งชาติทับลาน จึงมีแหล่งท่องเที่ยวและมีรีสอร์ทอยู่เป็นจำนวนมาก ประชาชนมีอาชีพหลัก คือ ทำสวน ทำไร่ ทำนา เป็นคนงานในนิคมอุตสาหกรรมและอาชีพเสริม คือ ผลิตภัณฑ์ต่างๆ จากต้นและใบลาน เช่น หมวก กระเป๋าและของที่ระลึกอื่นๆ

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.8.1 งานวิจัยภายในประเทศ

เศวานิตย์ เศษานนท์ (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำ โดยได้สังเคราะห์เกณฑ์ (Criteria) ที่จะใช้วัดหรือประเมินประสิทธิภาพของภาวะผู้นำ ออกเป็น 3 ลักษณะคือ 1) ผลที่เกิดขึ้นของกลุ่ม (Outcome) คือ ผลที่เกิดขึ้นเนื่องจากความสามารถในการนำหรือภายใต้การนำของผู้นำในกลุ่ม เช่น ผลสำเร็จของการปฏิบัติงานของกลุ่ม การสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การอยู่รอดของกลุ่ม ความก้าวหน้าของกลุ่ม ความพร้อมของกลุ่ม ความสามารถในการแก้ปัญหาของกลุ่ม ความพึงพอใจของสมาชิกของกลุ่มที่มีต่อผู้นำ 2) ทศนคติของผู้ตาม (Attitude of Followers) ทศนคติของผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีต่อผู้นำ นิยมใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินประสิทธิภาพของผู้นำอีกเกณฑ์หนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่จะทราบได้โดยการใช้แบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์ผู้ตาม เช่น ผู้นำสามารถตอบสนอง

ความต้องการและคาดหวังของผู้ตามได้ดีเพียงใด ผู้ตามชอบยกย่องและยอมรับผู้นำเพียงใด ผู้ตามมีความยินดีในการปฏิบัติงานตามคำสั่งหรือคำเรียกร้องของผู้นำแค่ไหน ผู้ตามต่อต้าน เพิกเฉยที่จะไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำขอร้องของผู้นำหรือไม่ 3) คุณภาพของกระบวนการกลุ่ม (Quality of Group Process) เป็นเกณฑ์ที่ใช้ประเมินประสิทธิภาพของผู้นำโดยประเมินจากความสนับสนุนด้านต่างๆ และความตั้งใจที่จะทำให้คุณภาพของกระบวนการกลุ่ม มีคุณภาพดีขึ้นในด้านความสามัคคี ความร่วมมือ แรงจูงใจ การแก้ปัญหา การตัดสินใจ การแก้ไขความขัดแย้ง ประสิทธิภาพของงานเฉพาะด้าน กิจกรรมขององค์กร การมีทรัพยากรอย่างพอเพียงและความพร้อมของกลุ่มที่จะรับมือต่อการเปลี่ยนแปลง

ทัศนีย์ จุลอดุง (2550) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐ สรุปให้เห็นว่า ผู้นำที่มีประสิทธิภาพมีลักษณะ ได้แก่ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกลทั้งระยะสั้นและระยะยาว ในการบริหารงานขององค์การอย่างสร้างสรรค์ สามารถถ่ายทอดวิสัยทัศน์ให้ผู้ตามรับรู้และสามารถปฏิบัติได้จริง และเป็นผู้ให้ทิศทางชี้แนะแนวทางวิสัยทัศน์เป้าหมายขององค์การ รวมทั้งการมีกลยุทธ์จูงใจผู้ตามในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ 2) ด้านคุณลักษณะผู้นำที่ดี การเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ตาม มีคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติงาน มีการควบคุมอารมณ์ที่ดี ความซื่อสัตย์ โปร่งใสในการปฏิบัติงาน 3) ด้านการใช้นวัตกรรมคุณภาพและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาคุณภาพ มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถค้นคิดหรือนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาปรับปรุงการปฏิบัติงานในหน่วยงาน 4) ด้านการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาผู้ตาม เป็นองค์ประกอบที่อธิบายถึงการส่งเสริมสนับสนุนและการพัฒนาผู้ตาม เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้นำควรมี เพราะเป็นการพัฒนาบุคลากร เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนางานและนำองค์การไปสู่ผลสำเร็จ 5) ด้านการเป็นผู้เชี่ยวชาญงาน เป็นองค์ประกอบที่อธิบายถึงผู้นำที่มีความรู้ ทักษะ ความสามารถในการปฏิบัติงาน

วาสนา ศรีนวลโย (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่องการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็นเป็นสุข: กรณีศึกษา หมู่บ้านนาถก หมู่ที่ 5 ตำบลฉลอง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ผลการศึกษา พบว่า กระบวนการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็นเป็นสุข ประกอบด้วย 1) การสืบทอดอาชีพ 2) การคิดเกี่ยวกับการใช้ชีวิตแบบพอเพียง ชาวบ้านนาถกประมาณร้อยละ 30 มีแนวความคิดในการใช้ชีวิตแบบพอมีพอกินพอใช้ในครัวเรือน 3) การมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อให้คนในบ้านเกิดการอยู่ดีมีสุข 4) รับนโยบายสู่แนวทางการปฏิบัติยังหมู่บ้าน 5) ประชุมชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็นเป็นสุข 6) เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนการดำเนินงาน 7) สอบถามปัญหาและความต้องการของชาวบ้าน 8) เขียนโครงการ 9) เสนอขออนุมัติโครงการ 10) จัดสรรงบประมาณโครงการ และ 11) คัดเลือกหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็นเป็นสุข ส่วนผลกระทบจากการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็นเป็นสุขประกอบด้วย 7 ด้าน คือ 1) ผลกระทบด้านอาชีพและการจ้างงาน 2) เกิดการรวมกลุ่มการดำเนินงาน กลุ่มน้ำพริกเผา กลุ่มเครื่องแกง กลุ่มผลิตภัณฑ์ครัวเรือน โดยมีการผลิต การจำหน่าย และเกิดเงินกองทุนภายในหมู่บ้าน 3) ผลกระทบด้านรายได้ เกิดรายได้ใน 2 ระดับ คือ ระดับครอบครัว และระดับหมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านสามารถจำหน่ายสินค้าได้เพิ่มมากขึ้นในตลาดร้านค้าชุมชน

- 4) เกิดระบบการดำเนินงานในหมู่บ้าน มีโครงสร้างการดำเนินงานต่างๆ ของหมู่บ้านชัดเจน
 5) เกิดศูนย์เรียนรู้หมู่บ้านด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน 6) เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 7) เกิดความเอื้ออารีย์ต่อกันของคนในหมู่บ้าน

จตุพล ยะจอม (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการศึกษาพบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลปาย จัดอยู่ในระดับมาก โดยประชาชนมีความรู้ความเข้าใจมากที่สุดในเรื่องความพอเพียง ที่หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกันในตัว รองลงมาประเด็นการดำเนินชีวิตทางสายกลางถือเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนระดับการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปาย จัดอยู่ในระดับมาก โดยส่วนใหญ่จะเป็นการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ในส่วนของการปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเองในครัวเรือน อีกประการหนึ่งนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตก็คือการประหยัดอดออมใช้จ่ายอย่างประหยัดไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ส่วนระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงนั้น อยู่ในระดับปานกลาง โดยการเข้าร่วมรวมกลุ่มเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ สหกรณ์ออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน กองทุนอื่นๆ และมีส่วนร่วมในการดำเนินการของชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยการรวมกลุ่มต่างๆ เพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อที่จะเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน เช่น การรวมกลุ่มอาชีพ การรวมกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น และยังเป็นชุมชนที่มีความสามัคคีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

หัสรินทร์ รอดภัย (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่องนโยบายป่าชุมชนกับวิถีชีวิตชาวบ้านบริเวณแนวเขตชายป่าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ หมู่บ้านบึงไม้ ตำบลชะอม อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักป่าชุมชน หลักนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารจัดการภาครัฐตามตัวแบบ Top-down Approaches และ Bottom-up Approaches เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนคนอยู่ป่า หรือป่าชุมชน ที่คนจะอยู่ร่วมกับป่าได้โดยไม่ทำลาย เป็นการรักษาป่าที่สมดุลและยั่งยืนนั้น พบว่า ผู้นำชุมชนไม่มีทัศนคติต่อการนำนโยบายป่าชุมชนมาปรับใช้ ผู้นำชุมชนมองว่า การจัดการป่าชุมชนยังไม่มีจัดการที่สมดุลที่เป็นต้นแบบ เพราะยังไม่มีภาครัฐสนับสนุนหรือมีนโยบายให้ประชาชนตามแนวเขตป่าชุมชนมีสิทธิหรือเสรีภาพในการจัดการป่า และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการไม่จัดสรรงบประมาณ ไม่มีการสนับสนุนให้ข้อมูล เสนอแนะชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องที่ ให้รวมตัวกันบริหารจัดการชุมชนหมู่บ้านป่า โดยให้มีระเบียบข้อบังคับของชุมชนเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติจากป่าที่ไม่ทำลายทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อม ให้มีการปลูกป่าทดแทน พลิกฟื้นความสมบูรณ์ตามธรรมชาติ

ศศิภุส สุขเทพ (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางในการพัฒนา การบริหารองค์การบริหารเทศบาลนครให้มีประสิทธิภาพ ทั้งด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จและด้านกระบวนการบริหารงาน ซึ่งสามารถสรุปเป็นการพัฒนารูปแบบการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพของเทศบาลนคร ดังนี้ 1) การเพิ่มประสิทธิภาพให้กับผู้บริหารทุกระดับ หมายถึงต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ สามารถคาดการณ์ความเปลี่ยนแปลงในอนาคต สามารถเตรียมตนเองและองค์การ ให้รองรับการเปลี่ยนแปลงได้ ต้องมีการศึกษาที่ดีและไม่ใช้มีความรู้แต่เพียงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

แต่จะต้องเป็นผู้รอบรู้ต้องเป็นนักแก้ปัญหา เพราะเมื่อเศรษฐกิจเติบโต ปัญหาต่างๆ จะตามมาอย่างมากมาย ต้องมุ่งส่งเสริมการให้บริการที่ดี เพราะเมื่อประชาชนอยู่ดีกินดีแล้ว จะเรียกร้องบริการที่ดีกว่าและมากกว่าจากภาครัฐ ผู้นำยุคใหม่ต้องสามารถให้บริการที่มีคุณภาพได้ 2) การพัฒนาบุคลากร ทั้งสองส่วนพร้อมกันทั้งข้าราชการและนักการเมือง ต้องพัฒนาการนิเทศงาน ระบบคุณธรรม จริยธรรม สมรรถนะของเจ้าหน้าที่ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ระบบการประเมินสัมฤทธิ์ผล ทักษะคดี และพฤติกรรม จิตสำนึกในการบริการประชาชน ความรับผิดชอบต่อตนเองและองค์กร 3) พัฒนาระบบการบริหารแบบคุณธรรม หมายถึง การกำหนดจรรยาบรรณของหน่วยงานและของข้าราชการ จัดให้มีระบบร้องเรียนในการให้บริการของหน่วยงาน รมรณรงค์ให้มีการใช้หลักคุณธรรมอย่างกว้างขวางและจริงจังในทุกระดับ จากระดับบริหารจนถึงระดับปฏิบัติ ส่งเสริมความมีคุณธรรมของหน่วยงาน ตลอดจนประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เพื่อสร้างจิตสำนึก 4) พัฒนาระบบการสื่อสารในการปฏิบัติงาน หมายถึง การสื่อสารภายในหน่วยงาน การสื่อสารระหว่างหน่วยงานองค์กรกับประชาชน เป้าหมาย เนื้อหาการสื่อสาร การนำเสนอ ระบบเครือข่ายการสื่อสาร การพัฒนาสื่อ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากรด้านการสื่อสารและแผนงานสื่อสาร 5) พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย หมายถึง ปัจจุบันเทคโนโลยีมีความสำคัญในฐานะที่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออกแบบองค์การ ออกแบบการบริหาร การใช้อุปกรณ์และเครื่องมือที่ทันสมัยในกระบวนการควบคุมและการตรวจสอบ คุณภาพ การจัดทำระบบข้อมูลการเชื่อมโยงการบริการ เพื่อประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม คือความครอบคลุมของข้อมูล ความรวดเร็วความถูกต้อง ความเชื่อมโยง ความทันสมัยของข้อมูล ความน่าเชื่อถือ ความสามารถในการเข้าถึง ความสามารถในการตรวจสอบและการมีส่วนร่วมในกระบวนการข้อมูล 6) พัฒนาการจัดทำแผนพัฒนาเมืองในรูปของ SWOT หมายถึง เพื่อให้รู้จุดอ่อน จุดแข็ง ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกองค์กร โดยการวิจัยและพัฒนาข่าว การประชาสัมพันธ์เชิงรุก การยอมรับเทคโนโลยี ระบบสัญญาณเตือนภัย ระบบข้อมูลการตัดสินใจ มาตรฐานกฎหมายและการพัฒนาหน่วยงาน 7) ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต หมายถึง การส่งเสริมกิจกรรมด้านการศึกษา สนับสนุนการฝึกอบรมอาชีพ ส่งเสริมกิจกรรมด้านกีฬา จัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุและเด็ก

วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการ การบริหาร จัดการชุมชนเข้มแข็ง: รูปแบบ ปัจจัยและตัวชี้วัด ผลการศึกษาพบว่า มีกระบวนการบริหารจัดการที่สำคัญ 7 ประการที่ก่อให้เกิดศักยภาพของการพัฒนาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งคือ 1. กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน 2. กระบวนการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ 3. กระบวนการการฟื้นฟู ผลิตซ้ำและสร้างใหม่ 4. กระบวนการใช้สิทธิชุมชนและข้อบัญญัติของชุมชน 5. กระบวนการตัดสินใจร่วมกันของชุมชน 6. กระบวนการของเครือข่ายการพัฒนา และ 7. กระบวนการด้านการบริหารจัดการตนเอง โดยกระบวนการบริหารจัดการทั้ง 7 ด้านนั้น เป็นการบริหารจัดการที่เกิดขึ้นในชุมชนที่พบได้ทั่วไป นอกจากนี้ ภาครัฐได้ใช้กระบวนการในเชิงกฎหมายและการบริหารจัดการตามแผนนโยบายร่วมเป็นแนวทางการบริหารจัดการในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

วันชัย สุขตาม (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาทุนมนุษย์วิถีพุทธในยุคโลกาภิวัตน์ ผลการวิจัยพบว่า หลักการพัฒนาทุนมนุษย์และผลกระทบของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อการพัฒนาทุนมนุษย์นั้น พระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนาที่มีปฏิสัมพันธ์กับมิติทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง กระแส

โลกาภิวัตน์ รวมทั้งเทคโนโลยีต่างๆ มีอิทธิพลต่อภาคเอกชน ภาครัฐ ภาคการศึกษา และภาคการศาสนา อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ บริหารทั่วไปก็จะเป็นไปตามกลไกของทฤษฎีระบบ นักพัฒนาทุนมนุษย์ยุคโลกาภิวัตน์จะต้องทำการวางแผนพัฒนาทุนมนุษย์ตามวิถีพุทธ การพิจารณาจะแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ การพัฒนาระดับองค์การ (Organizational Development) และการพัฒนาในระดับบุคคล (Individual Development)

2.8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

คลูเนอท และลิว (Kuhnert & Lewis, 1987) ได้ศึกษาลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยนพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะอยู่ในระดับที่มีค่าสูงกว่าภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยนคือ ผู้นำในลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะอยู่ในระดับพัฒนาการสูงขึ้นไปจะไม่สนใจต่อความต้องการของตนเอง แต่จะเริ่มเห็นคุณค่าของหมู่คณะ และของหน่วยงาน ซึ่งเป็นคุณค่าของหมู่คณะ และของหน่วยงาน ซึ่งเป็นคุณค่าหรือคุณธรรมที่สูงกว่า ผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลงจะสละผลประโยชน์ของตนเองก้าวเข้าจิตใจของผู้ตามกระตุ้นให้ลูกน้องเห็นคุณค่าของความอุดมคติ ศักดิ์ศรี เพื่อจะได้ไม่ทำงานตามหน้าที่เพียงเพื่อเงินเดือนหรือผลตอบแทนใด ไปวันๆ อีกทั้งพยายามเปลี่ยนทัศนคติตามเชื่อของผู้ใต้บังคับบัญชาให้เกิดการยอมรับและทำงานจนบรรลุเป้าหมายที่ยาก

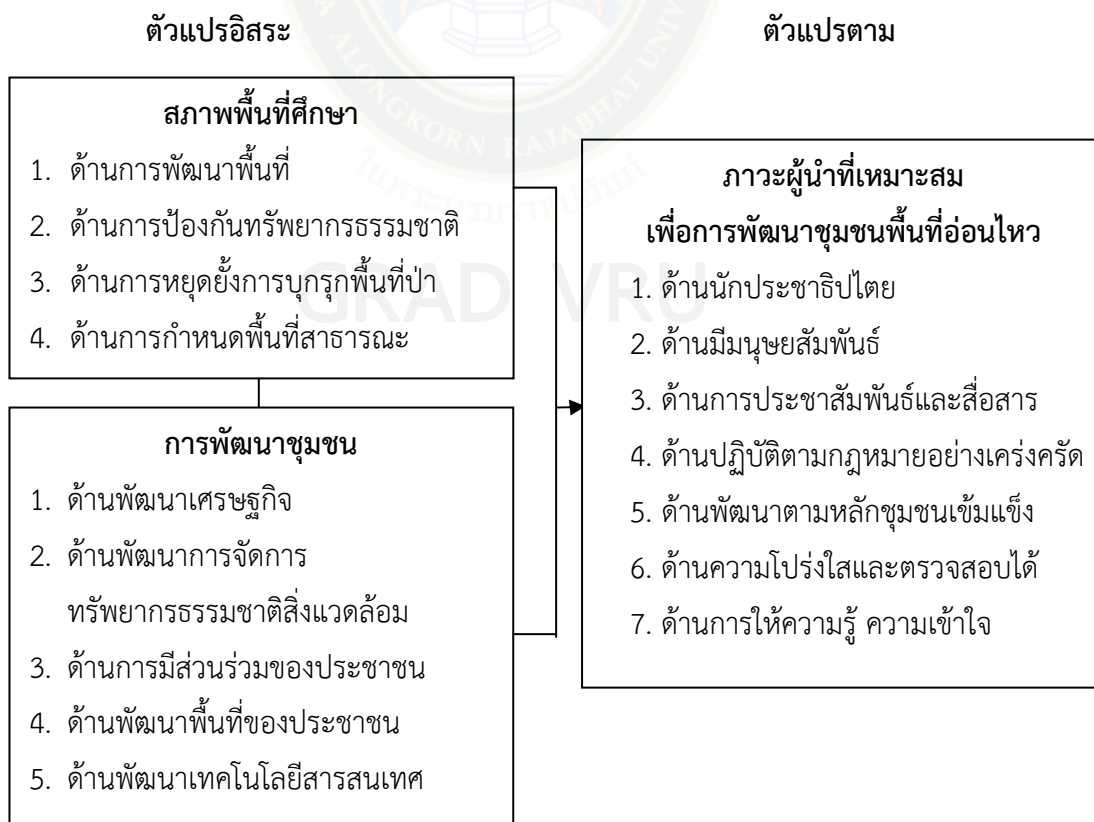
ชไนเดอร์ (Schneider, 2009) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการเรียนรู้เชิงสังคมในการป้องกันดินพังทลายของสวิตเซอร์แลนด์-จากชานาสู่วิเคราะห์ของชานา ผลการศึกษาพบว่า การเรียนรู้เชิงสังคมมีส่วนเกี่ยวข้องต่อการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานของแบบแผนปฏิสัมพันธ์ อย่างไรก็ตาม การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้สำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนจะแสดงนัยของการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมเชิงสถาบันในองค์การที่ใช้กระบวนการสร้างปฏิสัมพันธ์แบบตัวต่อตัวหรือใกล้ชิดกันระหว่างทำงาน ผลการศึกษาคือ องค์ประกอบของการตัดสินใจของตัวแทนองค์การได้รับการแปลความไปสู่การเรียนรู้เชิงองค์การด้วย โครงการนี้บรรลุผลผ่านความร่วมมือของสถาบันรวมถึงการจัดตั้งและเชื่อมต่อโดยใช้พื้นที่ที่มีขอบเขต สำหรับรูปแบบใหม่ของการร่วมมือร่วมใจมีจุดมุ่งคือ การเรียนรู้เชิงสังคมและการร่วมกันผลิตองค์ความรู้

มอร์แกน (Morgan, 2010) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะการประกอบการของเกษตรกรและโครงสร้างตามหน้าที่แบบพหุของหน่วยงานด้านเกษตร กรณีศึกษาเกษตรกรที่ Tuscan และ Welsh ของเวลส์ (Wales) พบว่า การพัฒนาชนบทจะต้องมีกระบวนการปรับโครงสร้างหน้าที่ขององค์การหรือหน่วยงานทางเกษตรกรใหม่ เนื่องด้วยในยุโรปได้รับอิทธิพลอย่างมากภายใต้แนวคิดตลาดเสรี รวมถึงเกษตรกรต้องมีทักษะการประกอบการ (Entrepreneurial Skills) จุดมุ่งหมายการวิจัย คือสืบค้นปฏิสัมพันธ์ของเป้าหมายนโยบายภายใน 2 ภูมิภาคเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่เชิงพหุในการพัฒนาชนบทซึ่งได้รับการยอมรับโดยทั่วไปและทักษะการประกอบการถูกนำมาเป็นกรอบแนวคิดรวมถึงปัจจัยกำหนดขนาดของฟาร์ม เช่น บริบทเชิงสถาบัน วัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ ผลจากการศึกษาพบว่า ทักษะการประกอบการมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างอำนาจหน้าที่เชิงพหุขององค์การเกษตร และมีผลตอบสนองต่อการพัฒนาชนบท จุดสำคัญ คือการตอบสนองแบบพลวัตและก่อให้เกิดการกำหนดบทบาทและกรอบที่จะเป็นเครื่องมือแนะนำ สนับสนุน รวมถึงปรับปรุงสภาพแวดล้อมของเกษตรกรให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

เคน (Kaine, 2011) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการใช้ทฤษฎีระบบทั่วไป (General Systems Theory) มาใช้ทำความเข้าใจความแตกต่างของการบริหารจัดการของชาวนา จุดมุ่งหมายการวิจัย คือเพื่ออธิบายความแตกต่างของชาวนาในออสเตรเลียเกี่ยวกับสถานะเงื่อนไขทางสิ่งแวดล้อมโดยวิธีการ 3 แบบ คือ ระบบควบคุมกำกับ ระบบควบคุมความผิดพลาด และระบบการพยากรณ์ ได้ข้อค้นพบว่าภายในภาวะภูมิอากาศโลกเปลี่ยนแปลง จะต้องมีการปรับตัวของชาวนาหรือเกษตรกรโดยการปรับโครงสร้างของระบบฟาร์มและเปลี่ยนการควบคุมของระบบควบคุมกำกับ ให้เข้ากับการตัดสินใจ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจกระบวนการบริหารจัดการของเกษตรกร และมีข้อเสนอแนะให้นำนัยสำคัญไปพัฒนานโยบายเพื่อให้การสนับสนุนต่อการปรับตัวของฟาร์มให้สอดคล้องกับระบบการควบคุมคุณภาพการผลิตทางการเกษตรต่อไป

2.9 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดูน จังหวัดปราจีนบุรี” ผู้วิจัยได้สร้างกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ จากแนวคิดเชิงระบบในแง่มุมมองของปัจจัยแวดล้อมรอบตัวผู้นำชุมชนว่า มีสิ่งใดบ้างที่เป็นตัวกำหนดให้ผู้นำนั้นก้าวสู่ภาวะผู้นำในการพัฒนา โดยมองปัจจัยแวดล้อมของชุมชนโดยธรรมชาติและที่ถูกปรุงแต่งโดยรัฐบาล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยประกอบย่อยอื่นที่ส่งเสริมให้มีและเกิดผู้นำที่เหมาะสม ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 2.3 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพโดยได้มีการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary) มีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา วิทยานิพนธ์และวารสาร เพื่อนำมารวบรวมเป็นกรอบแนวความคิด (Framework) และนำมาวิเคราะห์เนื้อหาเป็นข้อมูลที่เป็นระบบเพื่อเสนอเนื้อหาการวิจัย ผู้วิจัยได้มีแนวทางการดำเนินการวิจัยตามหัวข้อต่อไปนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย
- 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร คือ ประชากรในจังหวัดนครราชสีมา อำเภอวังน้ำเขียว 40,446 คน อำเภอปากช่อง 180,826 คน และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 51,041 คน รวม 3 อำเภอ 272,313 คน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิจัยเชิงปริมาณ คือ กลุ่มตัวอย่างของชุมชนในพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 3 ตำบล คือ ตำบลวังน้ำเขียว ตำบลระเริง และตำบลไทยสามัคคี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 3 ตำบล คือ ตำบลโป่งตาลอง ตำบลวังกระทะ และตำบลคลองม่วง ในอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 3 ตำบล คือ ตำบลบุพราหมณ์ ตำบลนาดี และตำบลทุ่งโพธิ์โดยความคลาดเคลื่อนที่ผู้วิจัยยอมรับได้เท่ากับ 5 % โดยในทางปฏิบัติผู้วิจัยได้ปรับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 450 คน ตัวอย่างดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 กลุ่มตัวอย่างการวิจัย

ตำบล	ประชากร (คน)	จำนวนตัวอย่าง (คน)
วังน้ำเขียว	7,228	47
ระเริง	6,098	38
ไทยสามัคคี	11,000	67
โป่งตาลอง	4,700	52
วังกระแจะ	9,245	26
คลองม่วง	9,745	64
บุพราหมณ์	8,646	50
นาดี	11,322	55
ทุ่งโพธิ์	6,671	51
รวม	74,655	450

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ คือ กลุ่มตัวอย่างเป็นชุมชนในพื้นที่อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 3 ตำบล คือ ตำบลวังน้ำเขียว ตำบลระเริง และตำบลไทยสามัคคี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 3 ตำบล คือ ตำบลโป่งตาลอง ตำบลวังกระแจะ และตำบลคลองม่วง อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 3 ตำบล คือ ตำบลบุพราหมณ์ ตำบลนาดี และตำบลทุ่งโพธิ์ ใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่

2.1 กลุ่มผู้บริหารปกครองส่วนท้องถิ่น	จำนวน 10 คน
2.2 กลุ่มผู้นำชุมชน	จำนวน 10 คน
2.3 กลุ่มผู้นำศาสนา	จำนวน 8 คน
2.4 กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน	จำนวน 15 คน
รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น	จำนวน 43 คน

3.2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่

1. สภาพพื้นที่ศึกษา ประกอบด้วย
  - 1.1) ด้านการพัฒนาพื้นที่
  - 1.2) ด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ
  - 1.3) ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า
  - 1.4) ด้านการกำหนดพื้นที่สาธารณะ
2. การพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย
  - 2.1) ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ

- 2.2) ด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม
- 2.3) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 2.4) ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน
- 2.5) ด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ

3.2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว มี 7 ด้าน ประกอบไปด้วย 1) ด้านนักประชาธิปไตย 2) ด้านมีมนุษยสัมพันธ์ 3) ด้านการประชาสัมพันธ์และสื่อสาร 4) ด้านปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด 5) ด้านพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็ง 6) ด้านความโปร่งใสและตรวจสอบได้ และ 7) ด้านการให้ความรู้ ความเข้าใจ

โดยการวิจัยครั้งนี้มีตัวชี้วัดและตัวแปรตามกรอบแนวคิดในการวิจัยดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 ตัวแปรและตัวชี้วัดตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรศึกษา	ตัวชี้วัด	คำถามในการวิจัย
1. ด้านการพัฒนาพื้นที่	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดการโดยชุมชนและภาครัฐ - การให้ความร่วมมือระหว่างผู้นำกับชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - ศึกษาการจัดการชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี มีลักษณะเป็นอย่างไร - ศึกษาหลักวิธีการให้ความร่วมมือระหว่างผู้นำกับชุมชนอย่างไร
2. ด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ	<ul style="list-style-type: none"> - การให้ความรู้กับชุมชน - การส่งเสริมรักษาทรัพยากรธรรมชาติ - การสำรวจทรัพยากรธรรมชาติ - การจัดการพื้นที่อ่อนไหวในการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติ 	<ul style="list-style-type: none"> - การให้ความรู้กับชุมชนมีวิธีการอย่างไร - มีวิธีการส่งเสริมรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างไร - ผู้นำชุมชนได้มีการสำรวจทรัพยากรธรรมชาติบ้างหรือไม่ - การจัดการพื้นที่อ่อนไหวเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติทำอย่างไร
3. ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า	<ul style="list-style-type: none"> - การประชุม - ออกกฎระเบียบของชุมชน - ติดตามมติของชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - ได้มีการประชุมบ้างหรือไม่ - มีการออกกฎระเบียบของชุมชนในการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่าในประเด็นใดบ้าง - ผู้นำและชุมชนมีการปฏิบัติตามมติของชุมชนอย่างไรบ้าง

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ตัวแปรศึกษา	ตัวชี้วัด	คำถามในการวิจัย
4. ด้านการกำหนดพื้นที่สาธารณะ	- พิจารณากำหนดพื้นที่ร่วมกัน - ดำเนินการตามมติของภาครัฐและภาคเอกชน	- ผู้นำและชุมชนได้มีการกำหนดพื้นที่ร่วมกันอย่างไรบ้าง - ผู้นำและชุมชนได้ดำเนินการตามมติของภาครัฐและภาคเอกชนอย่างไรบ้าง
5. ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ	- ภาครัฐและภาคเอกชนได้ส่งเสริมการเข้าถึงปัจจัย 4	- ภาครัฐและภาคเอกชนมีวิธีการใดบ้างในการส่งเสริมการเข้าถึงปัจจัย 4
6. ด้านพัฒนาการจัดกาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม	- องค์กรภาครัฐและภาคเอกชนได้ส่งเสริมจิตสำนึกรักษาสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีคุณภาพ พร้อมด้วยการช่วยกันรักษาอย่างยั่งยืน	- วิธีการใดบ้างที่ส่งเสริมจิตสำนึกรักษาสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีคุณภาพ พร้อมด้วยการช่วยกันรักษาอย่างยั่งยืน
7. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน	- ชุมชนในพื้นที่ร่วมกันแก้ไขปัญหาให้ตรงกับความต้องการ - ชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจร่วมกัน - ชุมชนมีความพึงพอใจในโครงการต่างๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	- ชุมชนในพื้นที่ร่วมกันแก้ไขปัญหาได้ตรงตามความต้องการของตนเองอย่างไร - ชุมชนมีกระบวนการในการตัดสินใจร่วมกันอย่างไร - ชุมชนมีความพึงพอใจในโครงการต่างๆ ในการพัฒนาอย่างไรบ้าง
8. ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน	- องค์กรภาครัฐและภาคเอกชนส่งเสริมการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีประสิทธิภาพสูง	- มีวิธีการใดในการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีประสิทธิภาพสูง
9. ด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ	- ชุมชนรู้ข้อมูลข่าวสาร หลักการปกครองที่เปิดเผย พร้อมด้วยความเข้าใจของชุมชน	- ชุมชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร หลักการปกครองที่เปิดเผยจากแหล่งใดบ้าง
10. ด้านนักประชาธิปไตย	- ผู้นำมีความยุติธรรม - ผู้นำเคารพกติกาและความคิดของชุมชนตามวิถีทางประชาธิปไตย - ผู้นำเป็นคนเปิดใจกว้าง	- ผู้นำเคารพกฎหมายในพื้นที่อ่อนไหวอย่างไร - ผู้นำยอมรับกติกา และยอมรับความคิดของชุมชนในพื้นที่อ่อนไหวโดยวิธีการใด - ผู้นำรับฟังเหตุผลต่อชุมชนในพื้นที่อ่อนไหวอย่างไรบ้าง
11. ด้านมีมนุษยสัมพันธ์	- ผู้นำในพื้นที่อ่อนไหวมีลักษณะเข้ากับชุมชนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี	- ผู้นำมีวิธีการใดในการเข้ากับชุมชนในพื้นที่อ่อนไหวได้เป็นอย่างดี

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ตัวแปรศึกษา	ตัวชี้วัด	คำถามในการวิจัย
12. ด้านการประชาสัมพันธ์และสื่อสาร	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำได้แจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพื้นที่อ่อนไหว - ชุมชนติดตามข้อมูลอย่างต่อเนื่อง 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพื้นที่อ่อนไหวจากแหล่งใด - ชุมชนติดตามข้อมูลจากแหล่งข้อมูลใด อย่างต่อเนื่อง
13. ด้านปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำเคารพกฎหมายอย่างเคร่งครัด - ผู้นำส่งเสริมความซื่อสัตย์สุจริต 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำปฏิบัติตามกฎหมายอย่างไร - ผู้นำมีความจริงใจ ไม่คิดทุจริตคดโกง และหลอกลวงด้วยวิธีการใด
14. ด้านพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็ง 1) สันโดษ	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำเป็นผู้มีความพอเพียง - ผู้นำมีความพึงพอใจต่อการกระทำสิ่งดีอย่างมีสุข 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำปฏิบัติตามความพอเพียงอย่างไรบ้าง - ผู้นำมีความสุขตามวิถีแห่งความพอเพียงอย่างไร
2) บริหารงานเศรษฐกิจอย่างเป็นธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำสร้างความพอใจต่อความสมดุลเศรษฐกิจของชุมชน และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน - ผู้นำสร้างจริยธรรมพื้นฐานให้เกิดขึ้นในชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำได้ดำเนินการสร้างความพึงพอใจต่อเศรษฐกิจชุมชน และมีวิธีการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินได้โดยวิธีการใดบ้าง - ผู้นำได้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในชุมชนอย่างไรบ้าง
3) มาตรฐานชีวิตดี	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำให้ความรู้ด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อมในชุมชนพื้นที่อ่อนไหว - ผู้นำร่วมมือกับชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในการป้องกันรักษาทรัพยากรร่วมกัน - ผู้นำส่งเสริมและยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำได้เชิญวิทยากรให้ความรู้ทางด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อมในชุมชนจากที่ใดบ้าง - ผู้นำจัดการประชุมร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันอย่างไรบ้าง - ผู้นำจัดการอบรมการดำเนินชีวิตในพื้นที่อ่อนไหวบ้างหรือไม่
15. ด้านความโปร่งใสและตรวจสอบได้	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำเป็นคนมีศีลธรรม - ผู้นำมีความจริงใจและปฏิบัติงานอย่างโปร่งใสและชุมชนสามารถตรวจสอบได้ - ผู้นำเป็นผู้ไม่คิดทุจริตและวางใจได้เต็มที่ 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำสามารถควบคุมสติในการปฏิบัติงานได้ดี - ผู้นำเป็นผู้มีความจริงใจและปฏิบัติงานอย่างโปร่งใส โดยสามารถตรวจสอบได้จากการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง - ผู้นำสร้างความเชื่อมั่นจากการทำงานในชุมชนของตนเองด้วยวิธีการใด

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ตัวแปรศึกษา	ตัวชี้วัด	คำถามในการวิจัย
16. ด้านการให้ความรู้ ความเข้าใจ	- ชุมชนและผู้นำ ได้รับความรู้ ความเข้าใจในปัญหาพื้นที่อ่อนไหว	- ชุมชนและผู้นำ ได้รับความรู้ ความ เข้าใจในปัญหาพื้นที่อ่อนไหวอย่างไร

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

แบบสอบถาม (Questionnaires) แบ่งเป็น 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วยเพศ อายุระดับการศึกษา พื้นที่อ่อนไหวอยู่ในตำบลใด ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่ อาชีพและรายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ศึกษา

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

แบบสอบถามในตอนที่ 2 ตอนที่ 3 และตอนที่ 4 ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่อ่อนไหว ในอำเภอวังน้ำเขียวจำนวน 3 ตำบล คือ ตำบลวังน้ำเขียว ตำบลระเริง และตำบลไทยสามัคคีอำเภอปากช่อง จำนวน 3 ตำบล คือ ตำบลโป่งตาลอง ตำบลวังกระแจะและตำบลคลองม่วง อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 3 ตำบลคือ ตำบลบุพราหมณ์ ตำบลนาดีและตำบลทุ่งโพธิ์ โดยคำตอบเป็นแบบมาตราส่วน (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 4 ระดับได้แก่ ระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับน้อย และระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 5 เป็นคำถามปลายเปิด สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) แบบมีโครงสร้าง

3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

แบบสอบถาม (Questionnaires)

1.1) ศึกษาจากตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำที่พึงประสงค์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถาม

1.2) ศึกษาวิธีสร้างเครื่องแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)

1.3) สร้างแบบสอบถามตามที่ศึกษาในข้อ 1 และข้อ 2 ให้ครอบคลุมเนื้อหาจำนวน 74 ข้อ

1.4) นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบแนะนำและปรับปรุงแก้ไข

1.5) เครื่องมือวิจัยที่เป็นแบบสอบถามมีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยอาศัยความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการ 2 ท่าน และเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย 3 ท่าน รวมเป็น 5 ท่าน เพื่อประเมินประเด็นคำถามว่าสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัยนั้น ซึ่งได้ค่าที่ยอมรับได้ต้องมากกว่า 0.5 ในของแต่ละคำถาม

1.6) นำแบบสอบถามที่ได้จากข้อ 4 ไปทดลองใช้ (Try Out) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 30 คน วิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบัค (Cronbach) ได้ความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.975

1.7) จัดเตรียมแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อใช้เก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ ซึ่งมีกระบวนการสร้างเครื่องมือวิจัยดังนี้

2.1) นำกรอบความคิดในการวิจัยและหน่วยในการจัดเก็บข้อมูลดังกล่าวแล้วข้างต้นมาใช้เป็นหลักในการกำหนดประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.2) สร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลตามประเด็นที่กำหนด

2.3) นำแบบสัมภาษณ์ไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบแนะนำและปรับปรุงแก้ไข

2.4) นำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างการวิจัยโดยตรวจสอบหาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างก่อนนำไปใช้สัมภาษณ์จริง

2.5) จัดเตรียมแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ และขณะที่สัมภาษณ์เมื่อพบประเด็นที่เกี่ยวข้องก็ปรับปรุงเพื่อครอบคลุมประเด็นที่ต้องการให้มากที่สุด

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอน้ำเขียว อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) ทั้งด้านเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการแจกแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก ตั้งแต่ เดือนกันยายน 2556 – มิถุนายน 2557 โดยผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

3.5.1 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสำคัญ ดังนี้

1. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังหัวหน้าหน่วยงานราชการนายกองค้การ บริหารส่วนตำบลทั้ง 9 ตำบลเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์และเก็บข้อมูล

2. ทำหนังสือกำกับแบบสอบถามแต่ละบุคคลตามจำนวนที่กำหนดทุกราย

3. ติดตามผลของการสัมภาษณ์และแบบสอบถามเพื่อรับแบบสอบถามกลับคืน

3.5.2 กรรมวิธีทางข้อมูล

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามได้ทั้งหมดแล้ว ผู้วิจัยได้จัดเตรียมความพร้อมของข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ ดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ในการตอบแบบสอบถาม
2. กำหนดรหัสของข้อมูล และกำหนดค่าคะแนนที่จะให้แก่คำตอบในแต่ละข้อ

4	คะแนน คำตอบ	ระดับมากที่สุด
3	คะแนน คำตอบ	ระดับมาก
2	คะแนน คำตอบ	ระดับน้อย
1	คะแนน คำตอบ	ระดับน้อยที่สุด
3. ดำเนินการลงรหัสพร้อมให้คะแนนในแบบสอบถามแต่ละข้อทุกแบบสอบถาม
4. นำแบบสอบถามที่ลงรหัสและให้คะแนนแล้วไปบันทึกเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.5.3 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

ในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่นดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้บริหารผู้นำที่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้นำคนต่อไปที่ถูกแนะนำให้สัมภาษณ์ต่อ เพื่อแจ้งความประสงค์ในการขอสัมภาษณ์
2. นัดหมายวัน เวลา และสถานที่สำหรับการสัมภาษณ์ทั้งเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น
3. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามที่นัดหมาย
4. ถอดเทปบันทึกคำสัมภาษณ์พร้อมทั้งวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อนำมาประกอบการสรุปผลการวิจัยต่อไป

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลและเก็บข้อมูลมา นำแบบสอบถามที่ได้สอบถามแล้วแบ่งประเด็นตามคำถามของการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบการวิจัย โดยใช้ระบบ IDEB (บุญทัน ดอกไธสง, 2549) หรือระบบ 1-2-3-4 เพื่อนำมาวิเคราะห์ในแต่ละประเด็น ตามหลักของเนื้อหาสาระที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ ในแต่ละประเด็นของข้อมูล

3.6.1 ข้อมูลจากแบบสอบถามเครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สำหรับการเรียบเรียงข้อเสนอแนะจากผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
3.26-4.00	ระดับมากที่สุด
2.51-3.25	ระดับมาก
1.76-2.50	ระดับน้อย

1.00-1.75

ระดับน้อยที่สุด

3.6.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่างๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจน ก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆ เหล่านั้นเพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์ เพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี ซึ่งขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการ ดังนี้

1. การตรวจสอบข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพดังนี้

1) ทำการตรวจสอบข้อมูลเรื่องเดียวกันจากแหล่งข้อมูลที่ต่างกัน เป็นการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เพื่อทำการตรวจสอบว่า เมื่อบุคคลที่ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะคงเหมือนเดิมหรือไม่

2) ทำการตรวจสอบข้อมูลในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการตรวจสอบในสนามโดยใช้วิธีตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) ทั้งจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้อง (Denzin N., 1970)

3) ตรวจสอบข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้อธิบายแล้ว ไปให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชนและผู้เกี่ยวข้องอ่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและสามารถปรับแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องได้

4) นำข้อมูลมาจัดระบบ โดยทำข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่

5) จัดข้อมูลให้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาอย่างง่าย เช่น ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) แล้วทำให้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการนำเสนอในประเด็นที่เชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดการวิจัย

3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.7.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ในกรณีนี้ ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามและข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำของบรรดาผู้นำ โดยใช้สถิติค่าร้อยละและใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการวัดระดับการวัดของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยกำหนดค่าเฉลี่ยการแปลความหมายเป็น 4 ระดับ โดยกำหนดช่วงชั้นที่เท่ากัน คือ

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{4 - 1}{4} = \frac{3}{4} = 0.75$$

ดังนั้น จึงแบ่งการแปลความหมายช่วงชั้นละ 0.75 ดังนี้

3.26 – 4.00 หมายถึง	มีผลในระดับมากที่สุด
2.51 – 3.25 หมายถึง	มีผลในระดับมาก
1.76 – 2.50 หมายถึง	มีผลในระดับน้อย
1.0 – 1.75 หมายถึง	มีผลในระดับน้อยที่สุด

3.7.2 สถิติอนุมาน (Inferential Statistics)

1. การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation) เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ ได้แก่ สภาพพื้นที่ศึกษา และการพัฒนาชุมชนต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

2. ใช้สถิติถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อเลือกตัวแปรอิสระ ได้แก่ สภาพพื้นที่ศึกษา และการพัฒนาชุมชนที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Model) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างของชุมชนในพื้นที่อ่อนไหว จำนวน 450 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จากกลุ่มตัวอย่างของชุมชนในพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว ซึ่งประกอบไปด้วย กลุ่มผู้นำบริหารปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้นำศาสนา และกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 43 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลจากการตีความเชิงเนื้อหาของข้อมูลซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

4.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

4.1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นที่ศึกษา

4.1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

4.1.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

4.1.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

4.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ศึกษา

4.2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

4.2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 450 คน ผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังนี้ คือ

4.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา พื้นที่อ่อนไหวอยู่ในเขตตำบล ระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ อาชีพและรายได้ต่อเดือน

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

(n=450)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	231	51.33
หญิง	219	48.67
2. อายุ		
16-30 ปี	97	21.56
31-45 ปี	193	42.89
46-60 ปี	140	31.11
มากกว่า 60 ปี	20	4.44
3. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา-มัธยมศึกษา	275	61.11
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	71	15.78
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	84	18.67
สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป	20	4.44
4. พื้นที่อันไหนอยู่ในเขตตำบล		
ตำบลวังน้ำเขียว	47	10.44
ตำบลระเริง	38	8.44
ตำบลไทยสามัคคี	67	14.89
ตำบลโป่งตาลอง	52	11.56
ตำบลวังกระแจะ	26	5.78
ตำบลคลองม่วง	64	14.22
ตำบลบุพราหมณ์	50	11.11
ตำบลนาดี	55	12.22
ตำบลทุ่งโพธิ์	51	11.33

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

(n=450)

5. ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่		
1 - 4 ปี	52	11.56
5 - 8 ปี	51	11.33
9 - 12 ปี	61	13.56
มากกว่า 12 ปี	286	63.56
6. อาชีพ		
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	85	18.89
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	51	11.33
รับจ้าง	126	28.00
อาชีพอิสระ	38	8.44
เกษตรกร	132	29.33
พระสงฆ์/ผู้นำทางศาสนาอื่น	3	0.67
อื่นๆ	15	3.33
7. รายได้ต่อเดือน		
น้อยกว่า 10,000 บาท	186	41.33
10,000 – 20,000 บาท	178	39.56
20,000 – 30,000 บาท	47	10.44
30,000 บาทขึ้นไป	31	6.89
ไม่มีรายได้	8	1.78

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.1 สรุปได้ ดังนี้

1. เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นชาย คิดเป็นร้อยละ 51.33 และเป็นหญิงคิดเป็นร้อยละ 48.67

2. อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุระหว่าง 31 ถึง 45 ปี เป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 42.89 รองลงมา คือ มีอายุระหว่าง 46 ถึง 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.11 มีอายุระหว่าง 16 ถึง 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.56 และผู้ตอบแบบสอบถามที่ตอบน้อยที่สุดมีอายุมากกว่า 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 4.44

3. ระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 61.11 รองลงมา คือ ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 18.67 อนุปริญญาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 15.78 ผู้ตอบแบบสอบถามที่ตบ่น้อยที่สุด มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 4.44

4. พื้นที่อ่อนไหวอยู่ในเขตตำบล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพื้นที่อ่อนไหวอยู่ในเขตตำบลไทยสามัคคี คิดเป็นร้อยละ 14.89 รองลงมา คือ มีพื้นที่อ่อนไหวอยู่ในเขตตำบลคลองม่วง คิดเป็นร้อยละ 14.22 มีพื้นที่อ่อนไหวอยู่ในเขตตำบลนาดี คิดเป็นร้อยละ 12.22 มีพื้นที่อ่อนไหวอยู่ในเขตตำบลโป่งตาลอง คิดเป็นร้อยละ 11.56 มีพื้นที่อ่อนไหวอยู่ในเขตตำบลทุ่งโพธิ์ คิดเป็นร้อยละ 11.33 มีพื้นที่อ่อนไหวอยู่ในเขตตำบลบุพราหมณ์ คิดเป็นร้อยละ 11.11 มีพื้นที่อ่อนไหวอยู่ในเขตตำบลวังน้ำเขียว คิดเป็นร้อยละ 10.44 มีพื้นที่อ่อนไหวอยู่ในเขตตำบลระเริง คิดเป็นร้อยละ 8.44 ผู้ตอบแบบสอบถามที่ตบ่น้อยที่สุดมีพื้นที่อ่อนไหวอยู่ในเขตตำบลวังกระแจะ คิดเป็นร้อยละ 5.78

5. ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่มากกว่า 12 ปี คิดเป็นร้อยละ 63.56 รองลงมา คือ มีระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ระหว่าง 9 ถึง 12 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.56 มีระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ระหว่าง 1 ถึง 4 ปี คิดเป็นร้อยละ 11.56 ผู้ตอบแบบสอบถามที่ตบ่น้อยที่สุดมีระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ระหว่าง 5 ถึง 8 ปี คิดเป็นร้อยละ 11.33

6. อาชีพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 29.33 รองลงมา คือ อาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 28.00 อาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 18.89 อาชีพค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 11.33 อาชีพอิสระ คิดเป็นร้อยละ 8.44 ผู้ตอบแบบสอบถามที่ตบ่น้อยที่สุดเป็นพระสงฆ์หรือผู้นำทางศาสนาอื่น คิดเป็นร้อยละ 0.67

7. รายได้ต่อเดือน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.33 รองลงมา มีรายได้ 10,000 ถึง 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 39.56 รายได้ระหว่าง 20,000 ถึง 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 10.4 รายได้ 30,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 6.89 ผู้ตอบแบบสอบถามที่ตบ่น้อยที่สุด เป็นผู้ไม่มีรายได้คิดเป็นร้อยละ 1.78

4.1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นที่ศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นที่ศึกษาสรุปผลได้ ดังนี้

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นที่ศึกษา โดยส่วนรวม

(N=450)

สภาพชุมชนพื้นที่ศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านการพัฒนาพื้นที่	2.77	0.66	มาก
2. ด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ	2.93	0.66	มาก
3. ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า	2.90	0.67	มาก
4. ด้านการกำหนดพื้นที่สาธารณะ	2.77	0.74	มาก
โดยส่วนรวม	2.84	0.56	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.2 สรุปได้ ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นที่ศึกษา โดยส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.84$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า ด้านการพัฒนาพื้นที่และด้านการกำหนดพื้นที่สาธารณะ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นที่ศึกษา ด้านการพัฒนาพื้นที่

(N=450)

ด้านการพัฒนาพื้นที่	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. มีการพัฒนาจัดทำโครงการหรือแผนพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว	2.81	0.68	มาก
2. มีการจัดทำกรรวบรวมข้อมูลประชาชนในพื้นที่อ่อนไหว	2.81	0.68	มาก
3. ชุมชนดูแลเขตพื้นที่อ่อนไหวในความรับผิดชอบของตนเอง	2.68	0.71	มาก
4. มีการตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่อ่อนไหว	2.76	0.72	มาก
5. มีการประสานงานกับประชาชนในพื้นที่อ่อนไหวเพื่อช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง	2.70	0.74	มาก
รวม	2.77	0.66	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.3 สรุปได้ ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นที่ศึกษา ด้านการพัฒนาพื้นที่โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.77$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการ

พัฒนาจัดทำโครงการ หรือแผนพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว และการมีการจัดทำ การรวบรวมข้อมูล ประชาชนในพื้นที่อ่อนไหว มีการตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่อ่อนไหว มีการ ประสานงานกับประชาชนในพื้นที่อ่อนไหว เพื่อช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง ชุมชนดูแลเขตพื้นที่ อ่อนไหวในความรับผิดชอบของตนเอง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบ แบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นที่ศึกษา ด้านการป้องกัน ทรัพยากรธรรมชาติ

(N=450)

ด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
6. มีการดูแลรักษาและป้องกันทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ อ่อนไหว	2.86	0.71	มาก
7. มีการสนับสนุนด้านอุปกรณ์ในการป้องกันไฟป่า ดับไฟ ใน การรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อ่อนไหว	2.73	0.78	มาก
8. ประชาชนและองค์กรส่วนท้องถิ่นมีการสร้างจิตสำนึก ใน การป้องกันทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง	2.88	0.70	มาก
9. มีการปลูกป่าเพิ่มขึ้นเพื่อช่วยลดภาวะโลกร้อน เพิ่มแหล่ง อาหาร และเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า อาหารจากป่า	2.85	0.69	มาก
รวม	2.93	0.66	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.4 สรุปได้ ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นที่ศึกษา ด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติโดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.93$) เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ ประชาชนและองค์กรส่วนท้องถิ่น มีการสร้างจิตสำนึกในการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง มีการดูแลรักษาและป้องกันทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อ่อนไหว มีการปลูกป่าเพิ่มขึ้นเพื่อช่วยลด ภาวะโลกร้อน เพิ่มแหล่งอาหารและเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า อาหารจากป่า มีการสนับสนุนด้าน อุปกรณ์ในการป้องกันไฟป่า ดับไฟ ในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อ่อนไหว มีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมากตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นที่ศึกษา ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า

(N=450)

ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
10. ส่งเสริมกิจกรรมและบริการในศูนย์ประสานงานกับกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนในพื้นที่อ่อนไหว	2.77	0.70	มาก
11. มีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และเป็นหน้าที่ของทุกคนต้องเอาใจใส่อย่างจริงจัง	2.83	0.71	มาก
12. หยุดการตัดไม้ทำลายป่าที่เป็นต้นเหตุในการเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมตามสถานที่ต่างๆ	2.84	0.73	มาก
13. ไม่บุกรุกพื้นที่เขตป่าสงวนและเขตอุทยานแห่งชาติ	2.74	0.77	มาก
รวม	2.90	0.67	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.5 สรุปได้ ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นที่ศึกษา ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่าโดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.90$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการหยุดยั้งการตัดไม้ทำลายป่า ที่เป็นต้นเหตุในการเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมตามสถานที่ต่างๆ การมีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และเป็นหน้าที่ของทุกคนต้องเอาใจใส่อย่างจริงจัง การส่งเสริมกิจกรรมและบริการในศูนย์ประสานงานกับกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนในพื้นที่อ่อนไหว และไม่บุกรุกพื้นที่เขตป่าสงวนและเขตอุทยานแห่งชาติ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

GRAD VRU

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นที่ศึกษา ด้านกำหนดพื้นที่สาธารณะ

(N=450)

ด้านกำหนดพื้นที่สาธารณะ	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
14. การกำหนดขนาดพื้นที่ให้ชัดเจน	2.73	0.76	มาก
15. การจัดตั้งพื้นที่อ่อนไหวของเขตป่าสงวนและเขตอุทยานแห่งชาติมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่	2.71	0.74	มาก
16. มีการกำหนดขั้นตอน กระบวนการพื้นที่อ่อนไหวไว้อย่างชัดเจน	2.68	0.76	มาก
17. มีการติดตาม ประเมินผลตรวจสอบการกำหนดเขตป่าสงวนและเขตอุทยานแห่งชาติอย่างเสมอ	2.73	0.79	มาก
รวม	2.77	0.74	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.6 สรุปได้ ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นที่ศึกษาด้านกำหนดพื้นที่สาธารณะโดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.77$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ศึกษา การกำหนดขนาดพื้นที่ให้ชัดเจน การติดตาม ประเมินผลตรวจสอบการกำหนดเขตป่าสงวนและเขตอุทยานแห่งชาติอย่างเสมอ การจัดตั้งพื้นที่อ่อนไหวของเขตป่าสงวนและเขตอุทยานแห่งชาติมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ และการกำหนดขั้นตอนกระบวนการพื้นที่อ่อนไหวไว้อย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

4.1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนสรุปผลได้ ดังนี้

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาชุมชน โดยส่วนรวม

(N=450)

การพัฒนาชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ	2.79	0.67	มาก
2. ด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม	2.79	0.67	มาก
3. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน	2.92	0.77	มาก
4. ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน	3.00	0.67	มาก
5. ด้านพัฒนาเทคโนโลยีและสารสนเทศ	2.81	0.70	มาก
โดยส่วนรวม	2.86	0.54	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.7 สรุปได้ ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาชุมชน โดยส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ด้านพัฒนาเศรษฐกิจมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาชุมชน ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ (N=450)

ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
18. มีการพัฒนาการลงทุนในด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่	2.62	0.75	มาก
19. มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนภายในพื้นที่	2.67	0.69	มาก
20. มีการพัฒนาส่งเสริมการผลิตของใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อลดค่าใช้จ่ายในครอบครัว	2.77	0.79	มาก
21. มีการดำเนินการให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์	2.80	0.70	มาก
22. มีการดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายตามฐานะของครอบครัว	2.89	0.70	มาก
23. มีการส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว	2.69	0.70	มาก
รวม	2.79	0.67	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.8 สรุปได้ ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาชุมชน ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนด้านการพัฒนาเศรษฐกิจในการดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายตามฐานะของครอบครัว การดำเนินการให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์ การพัฒนาส่งเสริมการผลิตของใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อลดค่าใช้จ่ายในครอบครัว การส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว การพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนภายในพื้นที่ และมีการพัฒนาการลงทุนในด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาชุมชน ด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

(N=450)

ด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
24. มีการพัฒนาจัดตั้งกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่อ่อนไหว ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม	2.72	0.68	มาก
25. มีการส่งเสริมกิจกรรมฟื้นฟูปลูกป่าในพื้นที่อ่อนไหว เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม	2.73	0.69	มาก
26. มีการพัฒนาจัดตั้งกฎระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าในพื้นที่อ่อนไหว	2.70	0.69	มาก
27. มีการปลูกป่าเพิ่มขึ้นเพื่อช่วยลดภาวะโลกร้อน เพิ่มแหล่งอาหารและเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า	2.77	0.71	มาก
รวม	2.79	0.67	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.9 สรุปได้ ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาชุมชน ด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.77$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมในการปลูกป่าเพิ่มขึ้น เพื่อช่วยลดภาวะโลกร้อน เพิ่มแหล่งอาหารและเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า การส่งเสริมกิจกรรมฟื้นฟูปลูกป่าในพื้นที่อ่อนไหว เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การพัฒนาจัดตั้งกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่อ่อนไหวในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การพัฒนาจัดตั้งกฎระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าในพื้นที่อ่อนไหว มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

(N=450)

ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
28. ประชาชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	2.91	1.53	มาก
29. ประชาชนมีการรวมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการอย่างสม่ำเสมอ	2.75	0.79	มาก
30. ประชาชนมีข้อตกลงร่วมกันในเรื่องต่างๆ เช่น การนำของป่ามาใช้ประโยชน์ การผลิตสินค้า เป็นต้น	2.69	0.78	มาก
31. ประชาชนมีการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน	2.87	0.74	มาก
รวม	2.92	0.77	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.10 สรุปได้ ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาชุมชนด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.92$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประชาชนมีการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ประชาชนมีการรวมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการอย่างสม่ำเสมอ ประชาชนมีข้อตกลงร่วมกันในเรื่องต่างๆ เช่น การนำของป่ามาใช้ประโยชน์ การผลิตสินค้า เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

ตารางที่ 4.11 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาชุมชน ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน

(N=450)

ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
32. มีการพัฒนาพื้นที่โดยสร้างความมั่นคงปลอดภัยแก่ประชาชน	2.89	0.72	มาก
33. มีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์	2.94	0.66	มาก
34. หน่วยงานของภาครัฐมีการพัฒนาดำเนินการตามแผนปฏิบัติการภายในกิจกรรมพื้นที่อ่อนไหวต่างๆ ให้มีความยืดหยุ่นและอำนวยความสะดวกต่อประชาชน	2.88	0.73	มาก
35. ประชาชนในพื้นที่อ่อนไหว มีการพัฒนาแหล่งการท่องเที่ยวตามฤดูกาลต่างๆ	2.75	0.70	มาก
รวม	3.00	0.67	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.11 สรุปได้ ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาชุมชน ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชนโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.00$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชนในการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ หน่วยงานของภาครัฐมีการพัฒนาดำเนินการ ตามแผนปฏิบัติการภายในกิจกรรมพื้นที่อ่อนไหวต่างๆ ให้มีความยืดหยุ่นและอำนวยความสะดวกต่อประชาชน มีการพัฒนาพื้นที่โดยสร้างความมั่นคงปลอดภัยแก่ประชาชน ประชาชนในพื้นที่อ่อนไหวมีการพัฒนาแหล่งการท่องเที่ยวตามฤดูกาลต่างๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

ตารางที่ 4.12 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาชุมชน ด้านการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ

(N=450)

ด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
36. มีการพัฒนาข้อมูลเพื่อสร้างการรับรู้โดย กำหนดการพัฒนาในพื้นที่อ่อนไหว	2.76	0.72	มาก
37. มีการพัฒนาข้อมูลสารสนเทศเพื่อสร้างความเข้าใจโดย กำหนดการพัฒนาในพื้นที่อ่อนไหว	2.69	0.67	มาก
38. มีการพัฒนาเผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ทางอินเทอร์เน็ต แผ่นพับ วารสาร เป็นต้น	2.74	0.75	มาก
39. มีการพัฒนาวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในพื้นที่ได้อย่างเพียงพอและทันสมัย	2.72	0.75	มาก
รวม	2.81	0.70	มาก

ผลจากวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.12 สรุปได้ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาชุมชน ด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.81$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาข้อมูล เพื่อสร้างการรับรู้โดยกำหนดการพัฒนาในพื้นที่อ่อนไหว การพัฒนาเผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ทางอินเทอร์เน็ต แผ่นพับ วารสาร เป็นต้น การพัฒนาวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในพื้นที่ได้อย่างเพียงพอและทันสมัย การพัฒนาข้อมูลสารสนเทศเพื่อสร้างความเข้าใจโดยกำหนดการพัฒนาในพื้นที่อ่อนไหว มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

4.1.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว สรุปผลได้ดังนี้

ตารางที่ 4.13 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวโดยส่วนรวม

(N=450)

ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านนักประชาธิปไตย	2.89	0.67	มาก
2. ด้านมีมนุษยสัมพันธ์	2.98	0.68	มาก
3. ด้านการประชาสัมพันธ์และสื่อสาร	2.79	0.71	มาก
4. ด้านปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด	2.72	0.67	มาก
5. ด้านพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็ง	2.79	0.59	มาก
6. ด้านความโปร่งใสและตรวจสอบได้	2.90	0.77	มาก
7. ด้านการให้ความรู้ความเข้าใจ	2.94	0.64	มาก
โดยส่วนรวม	2.86	0.50	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.13 สรุปได้ ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว โดยส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านมีมนุษยสัมพันธ์ ด้านการให้ความรู้ความเข้าใจ ด้านความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ด้านนักประชาธิปไตย ด้านการประชาสัมพันธ์และสื่อสาร ด้านพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็ง และด้านปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

ตารางที่ 4.14 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวด้านนักประชาธิปไตย

(N=450)

ด้านนักประชาธิปไตย	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
40. ผู้นำยึดหลักกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ	2.87	0.67	มาก
41. ผู้นำยึดหลักความเป็นธรรมและความเสมอภาค	2.92	0.72	มาก
43. ผู้นำเคารพสิทธิเสรีภาพและความคิดเห็นของทุกฝ่าย	2.91	0.68	มาก
รวม	2.89	0.67	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.14 สรุปได้ ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ด้านนักประชาธิปไตยโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ด้านนักประชาธิปไตย โดยผู้นำยึดหลักความเป็นธรรมและความเสมอภาค ผู้นำเคารพสิทธิเสรีภาพและความคิดเห็นของทุกฝ่าย ผู้นำยึดหลักกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

ตารางที่ 4.15 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ด้านมีมนุษยสัมพันธ์

(N=450)

ด้านมีมนุษยสัมพันธ์	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
43. ผู้นำในพื้นที่มีอริยาศย์ไมตรีเป็นมิตรต่อประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างดี	3.08	0.77	มาก
44. ผู้นำมีทักษะในการรับรู้และรับฟังการสื่อสารของ ผู้อื่น ได้ดี	2.96	0.70	มาก
45. ผู้นำปฏิบัติตนเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	2.97	0.70	มาก
46. ผู้นำเป็นกัลยาณมิตรที่คอยช่วยเหลือแนะนำตลอดเวลา	2.93	0.69	มาก
47. ผู้นำมีความเมตตาให้ความเป็นกันเองกับประชาชนในพื้นที่เสมอ	2.95	0.71	มาก
รวม	2.98	0.68	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.15 สรุปได้ ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ด้านมีมนุษยสัมพันธ์โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.98$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ด้านมีมนุษยสัมพันธ์ ในการที่ผู้นำในพื้นที่ มีอริยาศย์ไมตรีเป็นมิตรต่อประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างดี ผู้นำปฏิบัติตนเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ผู้นำมีทักษะในการรับรู้และรับฟังการสื่อสารของ ผู้อื่นได้ดี ผู้นำมีความเมตตาให้ความเป็นกันเองกับประชาชนในพื้นที่เสมอ และผู้นำเป็นกัลยาณมิตรที่คอยช่วยเหลือแนะนำตลอดเวลา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

ตารางที่ 4.16 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ด้านการประชาสัมพันธ์และสื่อสาร

(N=450)

ด้านการประชาสัมพันธ์และสื่อสาร	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
48. มีการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง	2.84	0.73	มาก
49. มีการประชาสัมพันธ์ที่สื่อให้กับนักท่องเที่ยวโดยมุ่งสร้างความเข้าใจการเคารพธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่	2.68	0.70	มาก
50. ประชาชนสามารถติดตามหาข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว	2.71	0.71	มาก
51. มีระบบหรือกลไกในการสื่อสารร่วมกับภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชนและภาคประชาชน	2.72	1.12	มาก
รวม	2.79	0.71	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.16 สรุปได้ ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ด้านการประชาสัมพันธ์และสื่อสารโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวด้านการประชาสัมพันธ์และสื่อสาร ในการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง มีระบบหรือกลไกในการสื่อสารร่วมกับภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชนและภาคประชาชน ประชาชนสามารถติดตามหาข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว และมีการประชาสัมพันธ์ที่สื่อให้กับนักท่องเที่ยว โดยมุ่งสร้างความเข้าใจการเคารพธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

ตารางที่ 4.17 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ด้านปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

(N=450)

ด้านปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
52. ประชาชนในพื้นที่ที่มีความรอบรู้เกี่ยวกับกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับเป็นอย่างดี	2.51	0.80	มาก
53. กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในพื้นที่เป็นอย่างดี	2.62	0.70	มาก
54. โทษและมาตรการในการปกป้องพื้นที่ที่ใช้ในปัจจุบันมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี	2.73	0.65	มาก
55. ประชาชนในพื้นที่การปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด	2.62	0.69	มาก
รวม	2.72	0.67	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.17 สรุปได้ ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.72$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ด้านปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด มีการกำหนดโทษและมาตรการในการปกป้องพื้นที่ ที่ใช้ในปัจจุบัน มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในพื้นที่เป็นอย่างดี ประชาชนในพื้นที่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด และประชาชนในพื้นที่มีความรอบรู้เกี่ยวกับกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับเป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

ตารางที่ 4.18 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ด้านพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็ง

(N=450)

ด้านพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็ง	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง			
56. ผู้นำจัดให้มีการสร้างระบบสาธารณูปโภคต่างๆ (ไฟฟ้า ถนน น้ำประปา ฯลฯ) ในปริมาณที่เพียงพอกับความ ต้องการของชุมชน	2.94	0.68	มาก
57. ผู้นำจัดให้มีการบำรุงรักษาระบบสาธารณูปโภคให้มี สภาพพร้อมใช้งาน	2.86	0.67	มาก
58. ผู้นำส่งเสริมการพัฒนากลุ่มกิจการสตรี กลุ่มเด็กและ เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ รวมไปถึงผู้ด้อยโอกาสใน ชุมชน	2.90	0.67	มาก
59. ผู้นำดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายตามฐานะ เช่น ไม่ใช้จ่าย เกินตัว เกินรายรับ ฟุ่มเฟือย	2.80	0.64	มาก
2. การบริโภคอย่างมีภูมิคุ้มกัน			
60. มีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบในการจัดให้มีการ สร้างระบบสาธารณูปโภคต่างๆ ของชุมชน	2.78	0.63	มาก
61. มีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบในการจัดให้มีการ บำรุงรักษาระบบสาธารณูปโภคให้มีสภาพพร้อมใช้งาน	2.78	0.63	มาก
62. มีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบในการส่งเสริมการ พัฒนากลุ่มกิจการสตรี กลุ่มเด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ รวมไปถึงผู้ด้อยโอกาสในชุมชน	2.80	0.64	มาก
63. มีเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบในการดำเนินงานป้องกัน แก้ไข ช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย	2.82	0.65	มาก
3. มาตรฐานชีวิตดี			
64. ผู้นำได้ดำเนินการให้ความรู้ในกฎหมายป่าไม้อุทยาน แห่งชาติ และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง	2.57	0.81	มาก
65. ผู้นำได้ชักชวนให้ประชาชนในพื้นที่อ่อนไหวป้องกัน รักษาทรัพยากรธรรมชาติ	2.66	0.71	มาก
66. ผู้นำจัดการอบรมส่งเสริมให้ม้องคความรู้อในการดำเนิน ชีวิตในพื้นที่อ่อนไหว	2.67	0.67	มาก
รวม	2.79	0.59	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.18 สรุปได้ ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำ ด้านการพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็งโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำ ด้านการพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็งในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้นำจัดให้มีการสร้างระบบสาธารณูปโภคต่างๆ (ไฟฟ้า ถนน น้ำประปา ฯลฯ) ในปริมาณที่เพียงพอกับความต้องการของชุมชน ผู้นำส่งเสริมการพัฒนากลุ่มกิจการสตรี กลุ่มเด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ รวมไปถึงผู้ด้อยโอกาสในชุมชน ผู้นำจัดให้มีการบำรุงรักษาระบบสาธารณูปโภคให้มีสภาพพร้อมใช้งาน และผู้นำดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายตามฐานะ เช่น ไม่ใช้จ่ายเกินตัว เกินรายรับ พุ่มเฟิวย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

การบริโภคอย่างมีภูมิคุ้มกัน มีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบในการดำเนินงานป้องกัน แก้ไข ช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย มีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบในการส่งเสริมการพัฒนา กลุ่มกิจการสตรี กลุ่มเด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ รวมไปถึงผู้ด้อยโอกาสในชุมชน มีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบในการจัดให้มีการสร้างระบบสาธารณูปโภคต่างๆ ของชุมชน และมีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบในการจัดให้มีการบำรุงรักษาระบบสาธารณูปโภค ให้มีสภาพพร้อมใช้งาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

มาตรฐานชีวิตดี ผู้นำได้ชักชวนให้ประชาชนในพื้นที่อ่อนไหว ป้องกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ผู้นำจัดการอบรมส่งเสริมให้มีองค์ความรู้ในการดำเนินชีวิตในพื้นที่อ่อนไหว ประชาชนในพื้นที่มีความรอบรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับเป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

ตารางที่ 4.19 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ด้านความโปร่งใสและตรวจสอบได้

(N=450)

ด้านความโปร่งใสและตรวจสอบได้	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
67. ผู้นำกำหนดขั้นตอนกระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานในพื้นที่อ่อนไหวอย่างชัดเจน	2.74	1.58	มาก
68. ผู้นำยินยอมให้หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือประชาชนเข้าตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่	2.79	0.71	มาก
69. ผู้นำเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่อ่อนไหวร้องเรียนและนำข้อร้องเรียนมาแก้ไข	2.84	0.69	มาก
70. ผู้นำปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่อ่อนไหวโดยยึดมั่นในความถูกต้อง	2.80	0.71	มาก
รวม	2.90	0.77	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.19 สรุปได้ ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ด้านความโปร่งใสและตรวจสอบได้โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.90$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ด้านความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ผู้นำเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่อ่อนไหวร้องเรียนและนำข้อร้องเรียนมาแก้ไข ผู้นำยินยอมให้หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือประชาชนเข้าตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ ผู้นำปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่อ่อนไหวโดยยึดมั่นในความถูกต้อง ผู้นำกำหนดขั้นตอนกระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานในพื้นที่อ่อนไหวอย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

ตารางที่ 4.20 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ด้านการให้ความรู้ความเข้าใจ

(N=450)

ด้านการให้ความรู้ความเข้าใจ	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
71. ผู้นำมีความรู้และเข้าใจสภาพปัจจุบันและปัญหาของพื้นที่เป็นอย่างดี	2.89	0.69	มาก
72. ผู้นำมีความรอบรู้ ทันทต่อเหตุการณ์และความเปลี่ยนแปลง	2.87	0.65	มาก
73. ผู้นำอธิบายทำความเข้าใจให้ประชาชนในพื้นที่อ่อนไหวมองเห็นสภาพปัญหาในพื้นที่อ่อนไหวอย่างชัดเจน	2.85	0.65	มาก
74. ผู้นำได้ระดมความคิดและพลังสมอง เพื่อปฏิบัติตามกฎหมายที่เป็นปัจจุบันและแนวทางปฏิบัติอื่นของภาครัฐ	2.71	0.75	มาก
รวม	2.94	0.64	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.20 สรุปได้ ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ด้านการให้ความรู้ความเข้าใจโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.94$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ด้านการให้ความรู้ความเข้าใจ ผู้นำมีความรู้และเข้าใจสภาพปัจจุบันและปัญหาของพื้นที่เป็นอย่างดี ผู้นำมีความรอบรู้ ทันทต่อเหตุการณ์และความเปลี่ยนแปลง ผู้นำอธิบาย ทำความเข้าใจให้ประชาชนในพื้นที่อ่อนไหว มองเห็นสภาพปัญหาในพื้นที่อ่อนไหวอย่างชัดเจน ผู้นำได้ระดมความคิดและพลังสมองเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายที่เป็นปัจจุบันและแนวทางปฏิบัติอื่นของภาครัฐ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

4.1.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว

การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ในตัวแปรของสภาพพื้นที่ศึกษาต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับของวัตถุประสงค์ และผู้วิจัยกำหนดสัญลักษณ์เบื้องต้น ดังต่อไปนี้

R	คือ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงซ้อน
R^2	คือ	ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจหรือการทำนาย
SEE	คือ	ค่าความผิดพลาดมาตรฐานของการทำนาย
F	คือ	ค่าสถิติ F
T	คือ	ค่าสถิติ t
Sig	คือ	ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติของตัวแปรทดสอบ

และกำหนดสัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ในตัวแปรของสภาพพื้นที่ศึกษากับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ซึ่งกำหนดสัญลักษณ์ ดังต่อไปนี้

X8	คือ	ด้านการพัฒนาพื้นที่
X9	คือ	ด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ
X10	คือ	ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า
X11	คือ	ด้านการกำหนดพื้นที่สาธารณะ
Y	คือ	ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ในตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษาต่อภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี สรุปผลได้ ดังนี้

ตารางที่ 4.21 แสดงเมตริกค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษาต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

ตัวแปร	Y	X8	X9	X10	X11
Y	1.00				
X8	0.50**	1.00			
X9	0.45**	0.60**	1.00		
X10	0.54**	0.56**	0.63**	1.00	
X11	0.49**	0.57**	0.52**	0.58**	1.00

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.21 สรุปได้ ดังนี้

ผลการแสดงเมตริกค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษาต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวพบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2. ผลการวิเคราะห์ตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษามีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว สรุปรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1) ผลการวิเคราะห์ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างด้านการพัฒนาพื้นที่ที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว สรุปผลได้ ดังนี้

ตารางที่ 4.22 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยการพัฒนาพื้นที่ที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b)	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.64	15.51	0.00
X8 ด้านการพัฒนาพื้นที่	0.45	12.10	0.00
$R = 0.45, R^2 = 0.25, SEE = 0.52, F = 146.52, Sig. = 0.00$			

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.22 สรุปได้ ดังนี้

ผลแสดงการวิเคราะห์ถดถอยด้านการพัฒนาพื้นที่ที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว พบว่า ด้านการพัฒนาพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในระดับปานกลาง ($R = 0.45$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถสร้างแบบจำลองการวิเคราะห์ที่ได้ดังสมการ

$$Y = 1.64 + 0.45 X_8$$

สมการแบบจำลองดังกล่าว สามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 24.60 ($R^2 = 0.24$) และเมื่อพิจารณาจากค่าสถิติ F มีค่า 146.52 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 และพิจารณาค่าสถิติ t มีค่า 12.10 มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 จึงยืนยันได้ว่าสมการดังกล่าวสามารถนำไปใช้งานในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างด้านการพัฒนาพื้นที่ต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวได้ โดยมีค่าผิดพลาดมาตรฐานการทำนายของสมการเท่ากับ 0.52 ($SEE = 0.52$)

2.2) ผลการวิเคราะห์ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว สรุปผลได้ ดังนี้

ตารางที่ 4.23 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b)	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.69	14.78	0.00
X9 ด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ	0.41	10.79	0.00
R = 0.45, R ² = 0.21, SEE = 0.54, F = 116.38, Sig. = 0.00			

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.23 สรุปได้ ดังนี้

ผลแสดงการวิเคราะห์ถดถอยด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว พบว่า ด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในระดับปานกลาง (R = 0.45) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถสร้างแบบจำลองการวิเคราะห์ได้ ดังสมการ

$$Y = 1.69 + 0.41 X_9$$

สมการแบบจำลองดังกล่าว สามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 20.60 (R² = 0.20) และเมื่อพิจารณาจากค่าสถิติ F มีค่า 116.38 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 และพิจารณาค่าสถิติ t มีค่า 10.78 มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 จึงยืนยันได้ว่าสมการดังกล่าวสามารถนำไปใช้งานในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวได้ โดยมีค่าผิดพลาดมาตรฐานการทำนายของสมการ เท่ากับ 0.54 (SEE = 0.54)

2.3) ผลการวิเคราะห์ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่าที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว สรุปผลได้ ดังนี้

ตารางที่ 4.24 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่าที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b)	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.49	14.15	0.00
X10 ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า	0.48	13.69	0.00
R=.543 , R ² = 0.295 , SEE = 0.506 , F = 187.519 , Sig = .000			

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.24 สรุปได้ ดังนี้

ผลแสดงการวิเคราะห์ถดถอยด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่าที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวพบว่า การหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในระดับปานกลาง (R = 0.54) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถสร้างแบบจำลองการวิเคราะห์ที่ได้ดังสมการ

$$Y = 1.49 + 0.48 X_{10}$$

สมการแบบจำลองดังกล่าว สามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 29.50 (R² = 0.29) และเมื่อพิจารณาจากค่าสถิติ F มีค่า 187.52 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 และพิจารณาค่าสถิติ t มีค่า 13.69 มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 จึงยืนยันได้ว่าสมการดังกล่าวสามารถนำไปใช้งานในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่าต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวได้ โดยมีค่าผิดพลาดมาตรฐานการทำนายของสมการ เท่ากับ 0.50 (SEE = 0.50)

2.4) ผลการวิเคราะห์ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างด้านการกำหนดพื้นที่สาธารณะที่มีอิทธิพลต่อกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว สรุปผลได้ ดังนี้

ตารางที่ 4.25 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอย ด้านการกำหนดพื้นที่สาธารณะที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b)	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.80	18.85	0.00
X11 ด้านการกำหนดพื้นที่สาธารณะ	0.39	11.78	0.00
R = 0.49 , R ² = 0.22, SEE = 0.53, F = 138.74, Sig. = 0.00			

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.25 สรุปได้ ดังนี้

ผลแสดงการวิเคราะห์ถดถอยด้านการกำหนดพื้นที่สาธารณะที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว พบว่า ด้านการกำหนดพื้นที่สาธารณะมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในระดับปานกลาง ($R = 0.49$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถสร้างแบบจำลองการวิเคราะห์ได้ดังสมการ

$$Y = 1.80 + 0.39 X_{11}$$

สมการแบบจำลองดังกล่าว สามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 23.60 ($R^2 = 0.23$) และเมื่อพิจารณาจากค่าสถิติ F มีค่า 138.74 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 และพิจารณาค่าสถิติ t มีค่า 11.78 มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 จึงยืนยันได้ว่าสมการดังกล่าว สามารถนำไปใช้งานในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างด้านการกำหนดพื้นที่สาธารณะต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวได้ โดยมีค่าผิดพลาดมาตรฐานการทำนายของสมการเท่ากับ 0.52 ($SEE = 0.52$)

3. ผลการวิเคราะห์ตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษาโดยรวมที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว สรุปรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.26 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษาโดยรวมที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b)	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.09	9.32	0.00
X8 ด้านการพัฒนาพื้นที่	0.18	3.84	0.00
X9 ด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ	0.06	1.22	0.22
X10 ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า	0.26	5.49	0.00
X11 ด้านการกำหนดพื้นที่สาธารณะ	0.14	3.40	0.00
$R = 0.61, R^2 = 0.37, SEE = 0.48, F = 65.03, Sig. = 0.00$			

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.26 สรุปได้ ดังนี้

ผลแสดงการวิเคราะห์ถดถอยตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษาโดยรวมที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวพบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัว มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรตามในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ($R = 0.61$) โดยมีอย่างน้อย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาพื้นที่ ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า ด้านการกำหนดพื้นที่สาธารณะ มีความสัมพันธ์ต่อ

ภาวะผู้นำที่เหมาะสม เพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถสร้างแบบจำลองการวิเคราะห์ที่ได้ดังสมการ

$$Y = 1.09 + 0.18 X_8 + 0.06 X_9 + 0.26 X_{10} + 0.14 X_{11}$$

สมการแบบจำลองดังกล่าว สามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 36.90 ($R^2 = 0.36$) และเมื่อพิจารณาจากค่าสถิติ F มีค่า 65.03 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 แต่เมื่อพิจารณาค่าสถิติ t พบว่า ด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติมีค่า 1.22 มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.22 จึงต้องทำการวิเคราะห์สมการตัวแปรใหม่ โดยการตัดตัวแปรการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ ออกจากการวิเคราะห์

ตารางที่ 4.27 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษาโดยรวมที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว โดยการปรับลดตัวแปรด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b)	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.13	10.03	0.00
X8 ด้านการพัฒนาพื้นที่	0.20	4.47	0.00
X10 ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า	0.28	6.41	0.00
X11 ด้านการกำหนดพื้นที่สาธารณะ	0.14	3.59	0.00
R = 0.61, $R^2 = 0.37$, SEE = 0.48, F = 86.11, Sig. = 0.00			

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.27 สรุปได้ ดังนี้

ผลแสดงการวิเคราะห์ถดถอยตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษาโดยรวมที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว โดยการปรับลดตัวแปรด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัว มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อตัวแปรตามในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ($R = 0.61$) โดยมีอย่างน้อย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาพื้นที่ ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า ด้านการกำหนดพื้นที่สาธารณะ มีความสัมพันธ์ต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถสร้างแบบจำลองการวิเคราะห์ที่ได้ดังสมการ

$$Y = 1.13 + 0.20 X_8 + 0.28 X_{10} + 0.14 X_{11}$$

สมการแบบจำลองดังกล่าว สามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 36.70 ($R^2 = 0.36$) และเมื่อพิจารณาจากค่าสถิติ F มีค่า 86.11 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 และ พิจารณาค่าสถิติ t พบว่าตัวแปรอิสระมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 ทุกตัวแปร จึงยืนยันได้ว่าสมการดังกล่าว สามารถนำไปใช้งานในการอธิบายความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษาซึ่ง

ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาพื้นที่ ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า ด้านการกำหนดพื้นที่สาธารณะกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวได้ โดยมีค่าผิดพลาดมาตรฐานการทำนายของสมการเท่ากับ 0.48 (SEE = 0.48)

4. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ในตัวแปรการพัฒนาชุมชนต่อภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดิน จังหวัดปราจีนบุรี กำหนดสัญลักษณ์ได้ ดังนี้

- X12 คือ ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ
- X13 คือ ด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม
- X14 คือ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน
- X15 คือ ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน
- X16 คือ ด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ
- Y คือ ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

ตารางที่ 4.28 แสดงเมตริกค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในการพัฒนาชุมชนต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

ตัวแปร	Y	X12	X13	X14	X15	X16
Y	1.00					
X12	0.44**	1.00				
X13	0.41**	0.57**	1.00			
X14	0.36**	0.44**	0.45**	1.00		
X15	0.48**	0.48**	0.50**	0.52**	1.00	
X16	0.43**	0.45**	0.45**	0.49**	0.59**	1.00

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.28 สรุปได้ ดังนี้

ผลแสดงเมตริกค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการพัฒนาชุมชนต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสม เพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวพบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์ต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4.1) ผลการวิเคราะห์ตัวแปรการพัฒนาชุมชนที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว สรุปรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1) ผลการวิเคราะห์การพัฒนาชุมชนมีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสม เพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว สรุปผลได้ ดังนี้

ตารางที่ 4.29 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยด้านพัฒนาเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสม เพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b)	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.80	16.55	0.00
X12 ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ	0.39	10.32	0.00
R = 0.44, R ² = 0.19, SEE = 0.54, F = 106.55, Sig. = 0.00			

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.29 สรุปได้ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ถดถอยด้านพัฒนาเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว พบว่า ด้านพัฒนาเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในระดับปานกลาง (R = 0.44) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถสร้างแบบจำลองการวิเคราะห์ได้ดังสมการ

$$Y = 1.80 + 0.39 X_{12}$$

สมการแบบจำลองดังกล่าว สามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 19.20 (R² = 0.19) และเมื่อพิจารณาจากค่าสถิติ F มีค่า 106.55 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 และพิจารณาค่าสถิติ t มีค่า 10.33 มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 จึงยืนยันได้ว่าสมการดังกล่าวสามารถนำไปใช้งานในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างด้านพัฒนาเศรษฐกิจต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวได้ โดยมีค่าผิดพลาดมาตรฐานการทำนายของสมการเท่ากับ 0.54 (SEE = 0.54)

4.1.2) ผลการวิเคราะห์ด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว สรุปผลได้ ดังนี้

ตารางที่ 4.30 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b)	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.85	16.71	0.00
X13 ด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม	0.37	9.64	0.00
R = 0.41, R ² = 0.17, SEE = 0.55, F = 92.93, Sig. = 0.00			

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.30 สรุปได้ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ถดถอยด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว พบว่า ด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ในระดับปานกลาง (R = 0.41) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถสร้างแบบจำลองการวิเคราะห์ที่ได้ดังสมการ

$$Y = 1.85 + 0.37 X_{13}$$

สมการแบบจำลองดังกล่าว สามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 17.20 (R² = 0.17) และเมื่อพิจารณาจากค่าสถิติ F มีค่า 99.93 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 และ พิจารณาจากค่าสถิติ t มีค่า 9.64 มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 จึงยืนยันได้ว่าสมการดังกล่าว สามารถนำไปใช้งานในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง ด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวได้ โดยมีค่าผิดพลาดมาตรฐานการทำนายของสมการเท่ากับ 0.55 (SEE=0.55)

4.1.3) ผลการวิเคราะห์ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว สรุปผลได้ ดังนี้

ตารางที่ 4.31 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b)	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	2.06	19.91	0.00
X14 ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน	0.28	8.29	0.00
R = 0.36, R ² = 0.13, SEE = 0.56, F = 68.79, Sig. = 0.00			

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.31 สรุปได้ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ถดถอยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ ($R = 0.36$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถสร้างแบบจำลองการวิเคราะห์ได้ดังสมการ

$$Y = 2.06 + 0.28 X_{14}$$

สมการแบบจำลองดังกล่าว สามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 13.30 ($R^2 = 0.13$) และเมื่อพิจารณาจากค่าสถิติ F มีค่า 68.79 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 และ พิจารณาจากค่าสถิติ t มีค่า 8.29 มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 จึงยืนยันได้ว่าสมการดังกล่าว สามารถนำไปใช้งานในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวได้ โดยมีค่าผิดพลาดมาตรฐานการทำนายของสมการเท่ากับ 0.56 ($SEE = 0.56$)

4.1.4) ผลการวิเคราะห์ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชนที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว สรุปผลได้ ดังนี้

ตารางที่ 4.32 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชนที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b)	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.60	14.11	0.00
X15 ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน	0.43	11.67	0.00
$R = 0.48, R^2 = 0.23, SEE = 0.53, F = 136.15, Sig. = 0.00$			

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.32 สรุปได้ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ถดถอยด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชนที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว พบว่า ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชนมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในระดับปานกลาง ($R = 0.48$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถสร้างแบบจำลองการวิเคราะห์ได้ดังสมการ

$$Y = 1.60 + 0.43 X_{15}$$

สมการแบบจำลองดังกล่าว สามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 23.30 ($R^2 = 0.23$) และเมื่อพิจารณาจากค่าสถิติ F มีค่า 136.15 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 และพิจารณาจากค่าสถิติ t มีค่า 11.67 มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 จึงยืนยันได้ว่าสมการ

ดังกล่าวสามารถนำไปใช้งานในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชนต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวได้ โดยมีค่าผิดพลาดมาตรฐานการทำนายของสมการ เท่ากับ 0.53 (SEE = 0.53)

4.1.5) ผลการวิเคราะห์ด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว สรุปผลได้ ดังนี้

ตารางที่ 4.33 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b)	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.85	17.46	0.00
X16 ด้านพัฒนาเทคโนโลยีและสารสนเทศ	0.37	10.14	0.00
R = 0.43, R ² = 0.19, SEE = 0.54, F = 102.73, Sig. = 0.00			

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.33 สรุปได้ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ถดถอยด้านพัฒนาเทคโนโลยีและสารสนเทศที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว พบว่า ด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในระดับปานกลาง (R = 0.43) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถสร้างแบบจำลองการวิเคราะห์ที่ได้ดังสมการ

$$Y = 1.85 + 0.37 X_{16}$$

สมการแบบจำลองดังกล่าว สามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 18.70 (R² = 0.18) และเมื่อพิจารณาจากค่าสถิติ F มีค่า 102.73 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 และพิจารณาค่าสถิติ t มีค่า 10.14 มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 จึงยืนยันได้ว่าสมการดังกล่าวสามารถนำไปใช้งานในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง ด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวได้ โดยมีค่าผิดพลาดมาตรฐานการทำนายของสมการเท่ากับ 0.54 (SEE = 0.54)

4.1.6) ผลการวิเคราะห์ตัวแปรการพัฒนาชุมชนโดยรวมที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว สรุปรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.34 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยตัวแปรการพัฒนาชุมชนที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b)	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.10	8.58	0.00
X12 ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ	0.16	0.35	0.00
X13 ด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม	0.10	2.15	0.03
X14 ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน	0.03	0.90	0.37
X15 ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน	0.21	4.31	0.00
X16 ด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ	0.12	2.74	0.01
R = 0.56, R ² = 0.31, SEE = 0.50, F = 40.73, Sig. = 0.00			

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.34 สรุปได้ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ถดถอยการพัฒนาชุมชนที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว พบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัว มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อตัวแปรตามในระดับปานกลาง (R = 0.56) โดยมีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 4 ด้าน ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ประกอบด้วย ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน ด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสัมพันธ์ต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์ต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถสร้างแบบจำลองการวิเคราะห์ได้ดังสมการ

$$Y = 1.10 + 0.16 X_{12} + 0.10 X_{13} + 0.03 X_{14} + 0.21 X_{15} + 0.12 X_{16}$$

สมการแบบจำลองดังกล่าว สามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 31.40 (R² = 0.31) และเมื่อพิจารณาจากค่าสถิติ F มีค่า 40.73 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 แต่เมื่อพิจารณาค่าสถิติ t พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีค่า 0.90 มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.37 จึงต้องทำการวิเคราะห์สมการตัวแปรใหม่ โดยการตัดตัวแปรด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนจากการวิเคราะห์

ตารางที่ 4.35 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยตัวแปรการพัฒนาชุมชนที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว โดยการปรับลดตัวแปรด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b)	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.12	8.79	0.00
X12 ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ	0.17	3.67	0.00
X13 ด้านพัฒนาการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม	0.10	2.29	0.02
X15 ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน	0.22	4.66	0.00
X16 ด้านพัฒนาเทคโนโลยีและสารสนเทศ	0.13	2.98	0.00
R = 0.56, R ² = 0.31, SEE = 0.50, F = 50.73, Sig. = 0.00			

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.35 สรุปได้ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ถดถอยการพัฒนาชุมชนที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว โดยการปรับลดตัวแปรด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนนอกพบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมี ความสัมพันธ์เชิงบวกต่อตัวแปรตามในระดับปานกลาง (R = 0.56) โดยมีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 4 ด้าน ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติประกอบด้วย ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน ด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสัมพันธ์ต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์ต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถสร้างแบบจำลองการวิเคราะห์ที่ได้ดังสมการ

$$Y = 1.12 + 0.17 X_{12} + 0.10 X_{13} + 0.22 X_{15} + 0.13 X_{16}$$

สมการแบบจำลองดังกล่าว สามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 31.30 (R² = 0.31) และเมื่อพิจารณาจากค่าสถิติ F มีค่า 50.73 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 และพิจารณาค่าสถิติ t ตัวแปรอิสระทุกตัวแปร มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 จึงยืนยันได้ว่าสมการดังกล่าว สามารถนำไปใช้งานในการอธิบายความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรการพัฒนาชุมชนอันประกอบด้วยด้านพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน ด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวได้ โดยมีค่าผิดพลาดมาตรฐานการทำนายของสมการเท่ากับ 0.50 (SEE = 0.50)

5. ผลการวิเคราะห์สภาพพื้นที่ศึกษา การพัฒนาชุมชนที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว สรุปผลได้ ดังนี้

ตารางที่ 4.36 แสดงเมตริกค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันของการวิเคราะห์โดยภาพรวมระหว่างตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษา การพัฒนาชุมชนมีความสัมพันธ์ต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

ตัวแปร	Y	X8	X9	X10	X11	X12	X13	X14	X15	X16
Y	1.00									
X8	0.50**	1.00								
X9	0.45**	0.60**	1.00							
X10	0.54**	0.56**	0.63**	1.00						
X11	0.49**	0.57**	0.52**	0.58**	1.00					
X12	0.44**	0.51**	0.49**	0.48**	0.52**	1.00				
X13	0.41**	0.47**	0.53**	0.54**	0.54**	0.57**	1.00			
X14	0.36**	0.38**	0.39**	0.41**	0.42**	0.44**	0.45**	1.00		
X15	0.48**	0.47**	0.43**	0.42**	0.50**	0.48**	0.50**	0.52**	1.00	
X16	0.43**	0.45**	0.37**	0.43**	0.45**	0.45**	0.45**	0.49**	0.59**	1.00

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.36 สรุปได้ ดังนี้

ผลแสดงเมตริกค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษา การพัฒนาชุมชนต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว พบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 4.37 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษา การพัฒนาชุมชนที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b)	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	0.80	6.28	0.00
X8 ด้านการพัฒนาพื้นที่	0.12	2.57**	0.01
X9 ด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ	0.03	0.64	0.52
X10 ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า	0.23	4.94**	0.00
X11 ด้านการกำหนดพื้นที่สาธารณะ	0.07	1.73	0.08
X12 ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ	0.06	1.45	0.15
X13 ด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม	-0.02	-0.43	0.67
X14 ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน	0.00	0.06	0.95
X15 ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน	0.16	3.50**	0.00
X16 ด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ	0.06	1.54	0.13
R = 0.64, R ² = 0.41, SEE = 0.47, F = 33.98, Sig. = 0.00			

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.37 สรุปได้ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ถดถอยรวมตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษา การพัฒนาชุมชนที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวพบว่า ตัวแปรอิสระส่วนใหญ่เกือบทั้งหมด มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรตาม โดยมีเพียงการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เท่านั้น ที่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ความสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง (R = 0.64) โดยมีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 3 ด้าน ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ประกอบด้วยด้านการพัฒนาพื้นที่ ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า และด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน และสามารถสร้างแบบจำลองการวิเคราะห์ได้ดังสมการ

$$Y = 0.80 + 0.12 X_8 + 0.03 X_9 + 0.23 X_{10} + 0.07 X_{11} + 0.06 X_{12} - 0.02 X_{13} + 0.00 X_{14} + 0.16 X_{15} + 0.06 X_{16}$$

สมการแบบจำลองดังกล่าว สามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 41.00 (R² = 0.41) และเมื่อพิจารณาจากค่าสถิติ F มีค่า 33.98 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 แต่เมื่อพิจารณาค่าสถิติ t พบว่ามีตัวแปรอิสระ 3 ด้าน ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

ประกอบด้วยด้านการพัฒนาพื้นที่ ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า และด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชนจึงต้องทำการวิเคราะห์สมการตัวแปรใหม่ โดยพิจารณาสมการเฉพาะ 3 ด้าน

ตารางที่ 4.38 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษา การพัฒนาชุมชนโดยรวม ที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว เฉพาะตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b)	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	0.88	7.34	0.00
X8 ด้านการพัฒนาพื้นที่	0.18	4.15	0.00
X10 ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า	0.29	7.17	0.00
X15 ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน	0.22	5.92	0.00
R = 0.63, R ² = 0.40, SEE = 0.47, F = 97.49, Sig. = 0.00			

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4.38 สรุปได้ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ถดถอยตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษา การพัฒนาชุมชนโดยรวมที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวเฉพาะตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรตามในระดับปานกลางค่อนข้างสูง (R = 0.63) มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถสร้างแบบจำลองการวิเคราะห์ได้ ดังสมการ

$$Y = 0.88 + 0.18 X_8 + 0.29 X_{10} + 0.22 X_{15}$$

สมการแบบจำลองดังกล่าวสามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ ร้อยละ 39.60 (R² = 0.40) และเมื่อพิจารณาจากค่าสถิติ F มีค่า 97.49 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 และพิจารณา ค่าสถิติ t ตัวแปรอิสระทุกตัวแปร มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 จึงยืนยันได้ว่าสมการดังกล่าวสามารถนำไปใช้งานในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษา การพัฒนาชุมชนต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวได้โดยมีค่าผิดพลาดมาตรฐานการทำนายของสมการ เท่ากับ 0.47 (SEE = 0.47)

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา จากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จากกลุ่มตัวอย่างของชุมชนในพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอลำปาง จำนวน 3 ตำบล คือ ตำบลวังน้ำเขียว ตำบลละเรียงและตำบลไทยสามัคคี อำเภอบางบาล จำนวน 3 ตำบล คือ ตำบลโป่งตาลอง ตำบลวังกระแจะและตำบลคลองม่วง และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

จำนวน 3 ตำบล คือ ตำบลบุพราหมณ์ ตำบลนาดีและตำบลทุ่งโพธิ์ ใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ กลุ่มผู้นำบริหารปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 10 คน กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน กลุ่มผู้นำศาสนา จำนวน 8 คน กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 15 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 43 คน สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ คือ

4.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นที่ศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นที่ศึกษาในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ใน 4 ด้าน สรุปผลตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ด้านการพัฒนาพื้นที่

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำในตำบลของพื้นที่อ่อนไหว จำนวน 43 คน สรุปผลการวิเคราะห์เนื้อหาได้ ดังนี้

การสร้างข้อมูลการพัฒนาพื้นที่ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 39.53 ส่วนใหญ่ เน้นการสร้างข้อมูลการพัฒนาพื้นที่โดยตำบลไทยสามัคคี มีการจัดทำรวบรวมข้อมูลประชาชนในพื้นที่เป็นจำนวนมาก และชุมชนแต่ละชุมชน ดำเนินการจัดสร้างข้อมูลของเขตพื้นที่อ่อนไหว ในความรับผิดชอบของตนเองมากขึ้นเรื่อยๆ เช่นเดียวกับตำบลวังน้ำเขียว ที่มีการรวบรวมข้อมูลพื้นที่บ้าน ประชาชนและสำรวจว่าอยู่ในเขตพื้นที่ป่าหรือไม่ มีการรวมกลุ่มกันเพื่อสะท้อนข้อมูลของความต้องการ และขอเรียกร้องความถูกต้อง เนื่องจากอยู่ในพื้นที่กันมานานกว่ากฎหมายประกาศใช้ ตำบลระเริง จัดให้มีการสำรวจข้อมูลในการดำเนินการประชุมแต่ละหมู่บ้าน เพื่อทราบถึงข้อมูลในการพัฒนาด้านแหล่งน้ำ ทางสาธารณสุขประโยชน์เพื่อการพัฒนาในเชิงปริมาณต่อไป และเพื่อให้ทราบถึงความต้องการในการพัฒนาขั้นพื้นฐานรวมทั้งการจัดทำ การรวบรวมข้อมูลประชาชนในพื้นที่อ่อนไหวอีกด้วย ตำบลบุพราหมณ์ มีการรวบรวมข้อมูล เพื่อจัดทำโครงการและแผนพัฒนาในพื้นที่เป้าหมายดูแลในเขตพื้นที่ตัวเองรับผิดชอบ เพื่อสนับสนุนความต้องการของคนในชุมชน ตำบลนาดี มีการรวบรวมข้อมูลของชาวบ้านหรือประชาชนในพื้นที่ เพื่อนำมาจัดทำโครงการหรือจัดทำเป็นแผนพัฒนาพื้นที่ และประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อพัฒนา และเห็นว่าต้องมีการพัฒนาพื้นที่โดยการจัดทำแผนพัฒนาในพื้นที่และจัดทำโครงการต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลมาพัฒนาพื้นที่

แผนพัฒนาพื้นที่ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 32.56 ส่วนใหญ่ เน้นแผนการพัฒนาพื้นที่ตำบลไทยสามัคคีเห็นว่า การทำงานในการนำข้อมูลมาสร้างแผนงาน โครงการ มักขาดการประสานงานในการจัดทำโครงการ หรือแผนพัฒนาที่ยั่งยืนในเขตพื้นที่อ่อนไหว หรือให้มีนายทุนมาจัดทำสิ่งปลูกสร้างมากกว่าคนในพื้นที่ ทำให้คนพื้นที่ขาดพื้นที่ที่จะทำมาหากิน ทั้งที่มีการจัดทำประชาคมตำบลเพื่อรับทราบปัญหา อุปสรรคของชุมชน เพื่อนำมาจัดทำแผนพัฒนาตำบลตามลำดับความต้องการมากที่สุดไปหาน้อยสุด โดยนำปัญหาต่างๆ มาบรรจุลงในข้อบัญญัติตำบล เพื่อนำไปจัดทำโครงการในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่ ส่วนตำบลระเริง มีการพัฒนาจัดทำโครงการหรือแผนพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว มีการพัฒนาจัดทำโครงการ มีการจัดทำ รวบรวมข้อมูลประชาชนในพื้นที่อ่อนไหว ชุมชนดูแลเขตพื้นที่อ่อนไหวในความรับผิดชอบของตนเองมีการตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่อ่อนไหว มีการประสานงานกับประชาชนในพื้นที่อ่อนไหว เพื่อช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง ตำบลบุพราหมณ์ มีการจัดทำโครงการพัฒนาชุมชนในทุกพื้นที่ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในการอยู่ร่วมกัน การป้องกันการทำลายป่า การอนุรักษ์ธรรมชาติและสภาพแวดล้อมของ

แต่ละหมู่บ้านให้ดีขึ้น มีการพัฒนาจัดทำโครงการหลายๆ โครงการในชุมชนแต่ขาดความจริงจังและต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนในพื้นที่ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างจริงจัง เพราะไม่ได้เกิดจากความต้องการของประชาชน ตำบลนาดี มีการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนเพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการของประชาชน และหาแนวทางที่จะสนับสนุนหรือแก้ไขปัญหา เพื่อช่วยลดปัญหาและความขัดแย้ง และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง และเห็นว่าการพัฒนาพื้นที่ต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาในพื้นที่และจัดทำโครงการต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลมาพัฒนาพื้นที่ ตำบลวังกระแจะ มีการจัดทำโครงการตามแผนพัฒนาพื้นที่ของตำบลวังกระแจะ เพื่อการท่องเที่ยวและการเดินทางที่สะดวกขึ้น มีการจัดทำโครงการพัฒนาชุมชน รวบรวมข้อมูล ตอบสนองความต้องการของชุมชน มีการประสานงานกับประชาชนเพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง ตำบลคลองม่วง มีการจัดทำโครงการหรือแผนพัฒนาชุมชน รวบรวมข้อมูลประชาชน ชุมชนดูแลเขตรับผิดชอบของตนเอง มีการประสานงานกับประชาชนเพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง มีการพัฒนาการทำกิจกรรมโครงการโดยผ่านกระบวนการประชาคมจากหมู่บ้าน เพื่อนำปัญหาในชุมชนแก้ปัญหาโดยชุมชน เสนอข้อร้องเรียนผ่านเวทีประชาคม เสนอโครงการต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สภาพพื้นที่ศึกษา ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 27.91 ส่วนใหญ่เน้นการพัฒนาพื้นที่ ในอำเภอวังน้ำเขียว พื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ ส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่ชาวบ้านทำการเกษตร เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพด อ้อย ยาง ลักษณะเป็นพื้นที่ราบเชิงเขา มีการพัฒนาเมื่อ 3-5 ปีมาแล้ว มีการดำเนินการทำประวัติศาสตร์ชุมชนขั้นต้น พื้นที่เป็นเขตปฏิรูปที่ดินเป็นส่วนใหญ่ ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน ทำให้เกิดปัญหามากในขณะนี้ พื้นที่ปฏิรูปที่ดิน ประชาชนมีการเปลี่ยนมือเพราะทำการเกษตรไม่ได้ผลผลิตเท่าที่ควร แหล่งน้ำไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตร ไฟฟ้าไม่ครอบคลุมพื้นที่ มีปัญหาที่ดินซับซ้อนพื้นที่ปฏิรูปที่ดินโซนซีของอุทยานแห่งชาติทับลาน สภาพพื้นที่ตำบลวังกระแจะ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เป็นชุมชนที่อยู่เป็นคุ่ม เป็นกลุ่มเล็กๆ ตามพื้นที่ทำกินหรืออยู่ใกล้กับไร่ของตัวเอง เพราะชาวบ้านเป็นเกษตรกร ทั้งสองอำเภอ มีการพัฒนาด้านการเกษตร ด้านสาธารณสุข โภชนา พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยหน่วยงานท้องถิ่นได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบล จะพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า ประปา ถนนลาดยาง ฯลฯ พัฒนาประชาชนให้อยู่ดีกินดี เช่น ส่งเสริมอาชีพเพิ่มรายได้ มีหลายหน่วยงาน เช่น อบต. พัฒนาชุมชนอำเภอ ซึ่งจะสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและมีการประสานงานกับประชาชนในพื้นที่และลดปัญหาความขัดแย้ง การพัฒนาพื้นที่ระดับตำบล กระทำอย่างต่อเนื่องตามแนวพัฒนาชุมชน แต่การพัฒนาตำบลและพื้นที่ใกล้เคียงมีความยากลำบาก เนื่องจากการตรวจสอบแนวเขตของอุทยานแห่งชาติ กับพื้นที่ที่ประชาชนไปจับจอง ทำกันไม่ชัดเจน ทำให้การพัฒนามีปัญหาตลอด ส่วนพื้นที่ตำบลทุ่งโพธิ์ เป็นจุดยุทธศาสตร์เชื่อมกับภาคอีสาน ทำให้มีความเจริญมากกว่าและใกล้เคียงเขตอุตสาหกรรมกบินทร์บุรี การพัฒนาจึงทำได้ง่าย แต่การพัฒนาตำบลทุ่งโพธิ์ก็มีข้อจำกัด เพราะองค์กรบริหารส่วนตำบลมีงบน้อยไม่พอเพียงพอต่อการพัฒนา อย่างไรก็ตามก็มีความพยายามในการพัฒนาที่ต่อเนื่อง โดยองค์กรบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ สนับสนุนงบประมาณทุกปีเท่าที่สามารถสนับสนุนได้ โดยร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน ตำบลนาดี มีการพัฒนาโดยเน้นประเภทโครงการเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนเชื่อมภายในเขตตำบลและหมู่บ้าน ตำบลวังกระแจะ มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ชุมชนน่าอยู่ ประชาชนมีค้ำ เศรษฐกิจเข้มแข็ง การบริหารโปร่งใสตามความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ วัฏกระหะ มีการประสานงานให้โครงการต่างๆ ประสบผลสำเร็จ การพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอปากช่อง ตำบลโป่งตาลองนั้น มีการพัฒนาไปบ้างบางส่วน เนื่องจากมีผู้คนมาจากต่างถิ่นย้ายเข้ามาเยอะมาก ทำให้ประชากรภายในตำบลเพิ่มมากขึ้น การพัฒนาจึงทำได้เต็มที่เท่าที่ควร จึงทำให้การพัฒนาในพื้นที่ในด้านต่างๆ เป็นไปอย่างช้าๆ และเปลี่ยนแปลงไม่มาก ทำให้เกิดสังคมเมืองเกิดมากขึ้น และมีผลทำให้พื้นที่ป่าถูกทำลายและสัตว์ป่าไม่มีที่อยู่อาศัย ปัญหาในด้านการพัฒนาพื้นที่ ค่อนข้างถูกจำกัดในเรื่องงบประมาณ การพัฒนาจึงทำได้น้อย นอกจากนี้ การพัฒนาพื้นที่ในเขตอำเภอปากช่องด้านตำบลโป่งตาลอง เป็นไปด้วยความยากลำบาก เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ดินที่เป็นเอกสาร สปก. ซึ่งการพัฒนาในด้านต่างๆ เป็นไปได้ น้อยมาก ตำบลคลองม่วง การพัฒนาโดยชุมชนดูแลเขตพื้นที่ในความรับผิดชอบของตนเอง พัฒนาคตามโครงการของภาครัฐ

จากข้อมูลดังกล่าวพบว่า การพัฒนาพื้นที่มี 3 ประเด็นหลัก คือ การเตรียมข้อมูล เพื่อการพัฒนา การนำข้อมูลมาดำเนินการสร้างแผนงาน โครงการพัฒนาและสภาพพื้นที่ของการพัฒนา ได้ข้อสรุปจากการพัฒนาพื้นที่อ่อนไหวว่า สภาพพื้นที่ส่วนหนึ่งจะเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ ส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่ชาวบ้านทำการเกษตร เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพด อ้อย ยาง ลักษณะเป็นพื้นที่ราบเชิงเขา ส่วนที่ทำการเกษตรจะเป็นเขตปฏิรูปที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน ทำให้เกิดปัญหามากในขณะนี้ พื้นที่ปฏิรูปที่ดินประชาชนมีการเปลี่ยนมือ เพราะทำการเกษตรไม่ได้ผลผลิตเท่าที่ควร แหล่งน้ำไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตร ไฟฟ้าไม่ครอบคลุมพื้นที่ มีปัญหาที่ดินซับซ้อนพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จึงมีการพัฒนาพื้นที่โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านต่างๆ มาทำแผนการพัฒนาพื้นที่ โดยหน่วยงานที่สำคัญในการจัดทำแผนงานโครงการ คือ องค์การบริหารส่วนตำบล แต่มักติดปัญหาในด้านงบประมาณการพัฒนาไม่เพียงพอและบางพื้นที่ การทำโครงการพัฒนาไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

2. ด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำในตำบลของพื้นที่อ่อนไหว จำนวน 43 คน สรุปประเด็นการวิเคราะห์เนื้อหาได้ ดังนี้

การสร้างจิตสำนึก ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 22.92 ส่วนใหญ่เน้นการสร้างจิตสำนึก โดยตำบลไทยสามัคคีพบว่า ประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการสร้างจิตสำนึกในการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่องมาก มีการจัดอบรมปลูกฝังจิตสำนึกในสำคัญของทรัพยากรในพื้นที่ เช่น โครงการปลูกป่าซึ่งทำเป็นประจำทุกปี มีการดูแลรักษาและป้องกันทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อ่อนไหว มีการสนับสนุนด้านอุปกรณ์ในการป้องกันไฟป่า ดับไฟ ในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อ่อนไหว ประชาชนและองค์กรส่วนท้องถิ่น มีการสร้างจิตสำนึกในการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง มีการปลูกป่าเพิ่มขึ้นเพื่อลดภาวะโลกร้อน เพิ่มแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า อาหารจากป่าสอดคล้องกับ ตำบลบุพราหมณ์ เห็นว่าควรสร้างและปลูกสร้างจิตสำนึก ในการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมการดูแลและการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชน ให้รู้สึกรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ ร่วมปลูกป่าเพื่อช่วยลดภาวะโลกร้อนและเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ตำบลนาดี มีการปลูกฝังจิตสำนึกในสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ มีการสนับสนุนอุปกรณ์ในการดับไฟ ป้องกันไฟป่า มีโครงการปลูกป่าทดแทนเพื่อเพิ่มที่อยู่อาศัยให้สัตว์ป่า และ

สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนร่วมกันป้องกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างสม่ำเสมอ ตำบลวังกระทะ เห็นว่า ต้องมีการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ โดยการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนรักษาป่า รักษาธรรมชาติ ปกป้องป่าไม้ ไม่ทำลาย รวมทั้งการได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์ในการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ มีการดูแลรักษา สนับสนุนด้านอุปกรณ์การป้องกันไฟป่า สร้างให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ มีการปลูกป่าเพิ่ม ตำบลคลองม่วง มีการดูแลรักษาและป้องกันทรัพยากรธรรมชาติและสนับสนุนป้องกันไฟป่า มีการสร้างจิตสำนึกในการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ มีการสนับสนุนด้านอุปกรณ์ในการป้องกันไฟป่า ดับไฟ ในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สร้างจิตสำนึกในการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ ปลูกป่าเพิ่มแหล่งอาหารและเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า

การปลูกป่า ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 33.33 ส่วนใหญ่ การปลูกป่าโดยตำบลวังน้ำเขียว จะมีความร่วมมือของชุมชนและเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ในการทำข้อตกลงเรื่องการหาของป่า กำหนดเขตให้ชาวบ้านสามารถหาของป่า เช่น เห็ด หน่อไม้ ได้ มีบางพื้นที่ที่ร่วมกันปลูกป่า มีการปลูกป่าชุมชนทุกปี ส่งเสริมการปลูกตามครัวเรือน มีการป้องกันบุกรุกพื้นที่ป่าโดยมีการปลูกป่า มีแนวเขตถนนกันไฟป่า มีการปลูกป่าตามบ้านเพิ่มมากขึ้น ชุมชนมีจิตสำนึกรักษ์และหวงแหนทรัพยากร ให้ความรู้กับชุมชนปลูกจิตสำนึก ชุมชนร่วมกันจัดการปัญหาในชุมชน ปลูกฝังความรู้ให้กับเยาวชนรุ่นใหม่ ตำบลระเริงเห็นว่า การประชาสัมพันธ์ในการดูแลพื้นที่ป่าภายในตำบลระเริง โดยดำเนินการแจ้งไปทางผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และสมาชิก อบต. ระเริง จะช่วยกันบำรุงรักษาและได้มีการจัดกิจกรรมในการปลูกป่าในวันสำคัญต่างๆ และมีการดูแลรักษาและป้องกันทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อ่อนไหว มีการสนับสนุนด้านอุปกรณ์ในการป้องกันไฟป่า ดับไฟ ในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อ่อนไหว ประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการสร้างจิตสำนึกในการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง มีการปลูกป่าเพิ่มขึ้น เพื่อลดภาวะโลกร้อน เพิ่มแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า อาหารจากป่า ปัญหาของตำบล คือ การขาดอุปกรณ์ในการป้องกันไฟป่าไม่เพียงพอและมีการรณรงค์การปลูกป่าน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ตำบลบุพราหมณ์ มีการส่งเสริมการดูแลและการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชน ให้รู้สึกรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ ร่วมปลูกป่าเพื่อช่วยลดภาวะโลกร้อนและเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า มีการจัดทำโครงการปลูกป่าเพิ่มขึ้น ตำบลทุ่งโพธิ์ มีโครงการชุมชน 1 หมู่บ้าน โครงการเฉพาะท้องถิ่นที่มีกิจกรรม 1 โครงการที่เกี่ยวกับการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ เช่น ปลูกป่าชุมชนหรือร่วมกิจกรรมปลูกป่ากับหน่วยงานราชการอื่นๆ ทุกๆ ปี ตำบลวังกระทะ มีการดูแลรักษาป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ สนับสนุนด้านอุปกรณ์การป้องกันไฟป่า ประชาชนมีจิตสำนึกในการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ มีการปลูกป่าเพิ่ม ตำบลโป่งตาลองเห็นว่า การป้องกันทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่นั้น ได้มีการรณรงค์ให้มีการปลูกป่าเพื่อเป็นการทดแทนป่าที่ถูกทำลายไป มีการปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่ป่า ตำบลคลองม่วง รณรงค์ปลูกต้นไม้สองข้างทางเพื่อเป็นการลดภาวะโลกร้อน

การประชาสัมพันธ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 6.25 ส่วนใหญ่ การประชาสัมพันธ์โดยแสดงความคิดเห็นว่า การประชาสัมพันธ์ในการดูแลพื้นที่ป่าภายในตำบลระเริง โดยดำเนินการแจ้งไปทางผู้ใหญ่บ้าน กำนันและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลระเริงในการช่วยกันบำรุงรักษา และได้มีการจัดกิจกรรมในการปลูกป่าในวันสำคัญต่างๆ รวมทั้ง ให้จัดทำโครงการสร้างความเข้าใจให้ประชาชนใน

เขตพื้นที่ ให้มีความรู้ในการรักษาและป้องกันทะลุบรูชทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่ให้ดีขึ้น ตำบลทุ่งโพธิ์ มีการประชาสัมพันธ์การมีทรัพยากรที่หลากหลาย เช่น ป่า แม่น้ำ ดิน มีความอุดมสมบูรณ์

การใช้มาตรการและกฎหมาย ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 20.83 ส่วนใหญ่การใช้มาตรการและกฎหมายเพื่อป้องกันทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ โดยตำบลวังน้ำเขียวมีมาตรการการป้องกันทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ตำบลละเรียง มีมาตรการการกำหนดเขตพื้นที่ให้ชัดเจน เช่น เขตป่า เขตอุทยาน เขตพื้นที่สาธารณะ ให้มีป้ายบอกให้ชัดเจน จัดอบรมป้องกันไฟป่า จัดอบรมให้รู้จักหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ จัดงบประมาณโครงการให้ชุมชน ตำบลบุพราหมณ์เห็นว่า ประชาชนในพื้นที่ไม่สามารถป้องกันได้อย่างจริงจัง มีนายทุนเท่านั้นที่บุกรุกป่า ประชาชนธรรมดาไม่สามารถป้องกันธรรมชาติในพื้นที่ ตำบลทุ่งโพธิ์ ทรัพยากรในตำบลมีมากแต่ขาดการใช้ประโยชน์ที่ถูกต้อง ไม่ช่วยกันรักษาป่าไม้ แม่น้ำสกปรก ตำบลวังกระทะ ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ไม่มี เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 90 เป็นพื้นที่ที่เกษตรกร ทำไร่ ทำสวนไม่มีพื้นที่ทำนา แต่มีการดูแลรักษาป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ สนับสนุนด้านอุปกรณ์การป้องกันไฟป่า ประชาชนมีจิตสำนึกในการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ มีการปลูกป่าเพิ่ม และในขณะนี้ จังหวัดนครราชสีมาได้ออกกฎหมายในการยับยั้งการรุกรานพื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยกำหนดโซนนิ่งเป็นพื้นที่ทำกิน เป็นพื้นที่อยู่อาศัย และพื้นที่ห้ามรุกราน รวมทั้งเห็นว่า มีหน่วยงานกำกับดูแลอยู่แล้ว

การมีส่วนร่วม ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 16.67 ส่วนใหญ่ การมีส่วนร่วมโดยตำบลทุ่งโพธิ์ พบว่า อบต. มีส่วนร่วมโดยมีงบประมาณสนับสนุนการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติทุกปี ผู้ใหญ่บ้านและอบต. ร่วมกันปกป้องป่าไม้ในพื้นที่ ตำบลนาดี เห็นว่าสิ่งแวดล้อมแก้ไขปัญหาให้เข้ากับภาวะของชุมชนโดยชุมชนมีส่วนร่วม กำหนดประเภทของโครงการเกี่ยวกับการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือทำการแก้ไขปัญหาล้อมให้เข้ากับสภาพของชุมชน ตำบลวังกระทะ ส่งเสริมความรู้ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้อยู่กับชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้การสนับสนุนด้านการป้องกันรักษาทรัพยากรในพื้นที่ ตำบลโป่งตาลองเห็นว่า คนในชุมชนร่วมมือร่วมใจกันในการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติในเขตตำบลเป็นอย่างดี ตำบลคลองม่วงเห็นว่า มีการดูแลรักษาและป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ และสนับสนุนป้องกันไฟป่า มีการสร้างจิตสำนึกในการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ

จากข้อมูลดังกล่าวพบว่า พื้นที่อ่อนไหว ประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการสร้างจิตสำนึกในการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่องมาก มีการจัดอบรมปลูกฝังจิตสำนึกในความสำคัญของทรัพยากรในพื้นที่ เช่น โครงการปลูกป่าซึ่งทำเป็นประจำทุกปี มีการดูแลรักษาและป้องกันทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อ่อนไหว มีการสนับสนุนด้านอุปกรณ์ในการป้องกันไฟป่า ดับไฟ ในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อ่อนไหว ประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการสร้างจิตสำนึกในการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง และมีการรณรงค์ปลูกป่า เพื่อช่วยลดภาวะโลกร้อน เพิ่มแหล่งอาหารและเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า มีการประชาสัมพันธ์ในการดูแลพื้นที่ป่าภายในตำบล และได้มีการจัดกิจกรรมในการปลูกป่าในวันสำคัญต่างๆ ในส่วนของกฎหมายพบว่าในขณะนี้ จังหวัดนครราชสีมาได้ออกกฎหมายในการยับยั้งการรุกรานพื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยกำหนดโซนนิ่งเป็นพื้นที่ทำกิน เป็นพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่

ห้ามรุกร้า มีการมอบหมายและเร่งรัดหน่วยงานที่กำกับดูแล โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของ ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. และชุมชน

3. ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำหลักในตำบล ของพื้นที่อ่อนไหว จำนวน 43 คน สรุปประเด็นการวิเคราะห์เนื้อหาได้ ดังนี้

การสร้างจิตสำนึก ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 10.20 ส่วนใหญ่ การสร้างจิตสำนึกโดย ตำบลไทยสามัคคีแสดงความคิดเห็นว่าต้องแบ่งแนวเขตอุทยานให้ชัดเจน หากอาชีพเสริมให้ชาวบ้าน สร้าง หรือปลูกจิตสำนึก ตำบลวังน้ำเขียว แสดงความคิดเห็นว่าในพื้นที่ชุมชนมีจิตสำนึกในการรักษาป่า หน่วยงานภาครัฐและเอกชนร่วมมือกัน มีการกันเขตชัดเจนบริเวณรอบป่า ประชาชนตระหนักทราบ และไม่บุกรุก และควรสร้างจิตสำนึกกับประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ตำบลระเริงเห็นว่า ควร ดำเนินการส่งเสริมกิจกรรมให้กับเยาวชนในการเข้าค่าย ให้มีจิตสำนึกในการรักษาที่อยู่ใกล้ตัวและเป็น หูเป็นตาในการแจ้งเบาะแสในการตัดไม้ทำลายป่า และประชาชนมีการสร้างจิตสำนึกน้อยมาก

การสร้างกิจกรรมช่วยในการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 20.41 ส่วนใหญ่การสร้างกิจกรรมช่วยในการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า โดยตำบลไทยสามัคคี ได้ ดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ชุมชนรักและหวงแหนทรัพยากรป่าไม้ มีการจัดตั้งองค์กรอนุรักษ์ต้น น้ำมูล ตำบลบุพราหมณ์ ใช้กิจกรรมสร้างความเข้าใจและโทษของการบุกรุกพื้นที่ป่าให้ประชาชนใน เขตพื้นที่ทราบ ให้ป้องกันรักษาดูแลและส่งเสริมกิจกรรม จัดตั้งศูนย์ประสานงานกับกลุ่มอนุรักษ์ป่า ชุมชน มีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และร่วมเอาใจใส่อย่างจริงจัง ตำบลนาดี มีการสอดส่องดูแลการ บุกรุกพื้นที่ป่า ไม่ตัดไม้ทำลายป่าและส่งเสริมกิจกรรมของกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชน ไม่บุกรุกทำลายพื้นที่ ป่า ไม่ตัดไม้ทำลายป่า และที่สำคัญต้องช่วยกันหยุดยั้งพวกนายทุน ที่เข้ามาบุกรุกพื้นที่ป่าไม่ให้มีการ บุกรุกป่าไม้ ตัดไม้ทำลายป่าและส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการหยุดยั้งจากการบุกรุกป่าทุก รูปแบบ ตำบลวังกระแจะเห็นว่า ควรส่งเสริมขอความร่วมมือและสร้างเสริมส่วนร่วมชุมชนเฝ้าระวังการ บุกรุกพื้นที่ป่า และจัดทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการดูแลอนุรักษ์ป่า แต่ตำบลคลองม่วงพบปัญหาการไม่ ค่อยส่งเสริมกิจกรรมการป้องกันและมาตรการต่างๆ ในการป้องกันการหยุดยั้งทำลายป่ามีน้อย การ ดำเนินการส่วนใหญ่ ใช้การส่งเสริมกิจกรรมและบริการในศูนย์ประสานงานกับกลุ่มอนุรักษ์ป่าใน ชุมชน กำหนดมาตรการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่าและการไม่บุกรุกพื้นที่เขตป่าสงวน

การประชาสัมพันธ์ช่วยในการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 18.37 การประชาสัมพันธ์ช่วยในการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่าโดย ตำบลวังน้ำเขียวใช้การประชาสัมพันธ์ ในการอนุรักษ์พื้นที่ ชี้แจงแนวเขตป่าเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง ตำบลบุพราหมณ์ อธิบายทำความเข้าใจลูกบ้านถึงอันตรายของการทำลายป่า ตำบลทุ่งโพธิ์มีการประกาศแจ้งเตือนชาวบ้านไม่ให้บุกรุกป่าไม้ และมีการแจ้งเตือนลูกบ้านให้เข้าใจในการบุกรุกป่าเขตอุทยาน ตำบลนาดีมีการประชาสัมพันธ์ให้กับผู้นำ หมู่บ้านและชุมชนในเขตตำบล ไม่ให้ตัดไม้ทำลายป่าและขอให้มีการปลูกป่าชดเชยเป็นประจำทุกปี ตำบล โป่งตาลองประชาสัมพันธ์โดยหน่วยงานในพื้นที่และหน่วยงานต่างๆ ต้องช่วยกันรณรงค์ให้ความรู้และ กล่าวเตือนถึงภัยต่างๆ ที่มาจากการบุกรุกและทำลายพื้นที่ป่า รวมทั้งมีการรณรงค์และประชาสัมพันธ์

ไม่ให้มีการบุกรุกทำลายป่าของส่วนราชการในพื้นที่ ในปัจจุบันนี้ไม่มีการบุกรุกพื้นที่ป่าแล้ว เนื่องจากชาวบ้านรู้ข้อมูลข่าวสารการโดนผลกระทบต่อการบุกรุกป่าเป็นอย่างไร

การสร้างมาตรการและกฎหมายช่วยในการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 36.73 ส่วนใหญ่การสร้างมาตรการและกฎหมายช่วยในการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า โดยตำบลไทยสามัคคีเห็นว่า มาตรการที่จำเป็น คือ ต้องแบ่งแนวเขตอุทยานให้ชัดเจน หากอาชีพเสริมให้ชาวบ้าน สร้างหรือปลูกจิตสำนึก ทั้งนี้ เพราะมาตรการในการป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่าที่มีอยู่ยังปฏิบัติแบบไม่จริงจัง เห็นได้จากกรบุกรุกป่าและค้าสัตว์ป่ายังมีอยู่ประปราย ตำบลวังน้ำเขียวพบปัญหามาตรการของเจ้าหน้าที่รัฐหรือผู้มีอำนาจ มีส่วนเอื้อประโยชน์ให้เกิดการบุกรุกป่าและครอบครองเป็นของส่วนตัว ส่วนชาวบ้านถูกเจ้าหน้าที่รัฐกันให้ถอยลงมาอยู่ด้านล่างตั้งแต่ก่อนปี 2520 และยังพบอีกว่าปัจจุบันในพื้นที่ไม่มีการบุกรุกพื้นที่ป่า เพราะในพื้นที่ชุมชนมีจิตสำนึกในการรักษาป่า หน่วยงานภาครัฐและเอกชนร่วมมือกัน มีการกันเขตชัดเจนบริเวณรอบป่า ประชาชนเองก็ตระหนักทราบปัญหาและไม่มีการบุกรุกพื้นที่ป่าโดยชุมชน ตำบลระเริงเห็นว่า มาตรการในการส่งเสริมกิจกรรมและบริการในศูนย์ประสานงาน กับกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนในพื้นที่อ่อนไหว เป็นหน้าที่ของทุกคนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างจริงจัง มีมาตรการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่าที่เป็นต้นเหตุของการเกิดน้ำท่วมตามสถานที่ต่างๆ รวมทั้งไม่บุกรุกพื้นที่ป่าสงวนและเขตอุทยานแห่งชาติ นอกจากนี้ ยังกำหนดมาตรการการส่งเสริมอาชีพให้ชาวบ้าน การเลี้ยงสัตว์ การปลูกพืช หาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การประกันราคาผลผลิตทางการเกษตร ตำบลบุพราหมณ์มีปัญหาคือไม่มีการบุกรุกเขตป่าสงวนหรือเขตอุทยานก็จริง แต่หยุดไม่ได้หากมีแต่นายทุนที่บุกรุก เพราะประชาชนธรรมดาไม่สามารถบุกรุกได้ ตำบลทุ่งโพธิ์ให้ความสำคัญในมาตรการป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่า ควรมีมาตรการการสำรวจแนวเขตพื้นที่ป่าอุทยานกับแนวเขตของชุมชนให้ชัดเจน และที่สำคัญมีปัญหาเจ้าหน้าที่กับประชาชนตลอดเวลา เพราะเจ้าหน้าที่ไม่จริงจังต่อการเอาผิดผู้บุกรุกป่าไม่ทำลายป่า ตำบลวังกระแจะไม่มีการบุกรุกพื้นที่ป่าจากมาตรการการส่งเสริม และสร้างมาตรการการรักษาป่าอย่างต่อเนื่อง ประชาชนไม่มีการบุกรุกเขตป่าสงวน ตำบลโป่งตาลองในปัจจุบันนี้ได้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพิ่มมากขึ้น เพราะว่าประชาชนในพื้นที่ยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายในการบุกรุกป่า ดังนั้นหน่วยงานในพื้นที่และหน่วยต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จะต้องร่วมมือกันเพื่อให้ความรู้กับประชาชนในพื้นที่ ในเรื่องเกี่ยวกับกฎหมายในการบุกรุกป่าและผลกระทบที่จะตามมา ทั้งที่มีหน่วยงานกำกับดูแลอยู่แล้ว ตำบลคลองม่วงมีมาตรการจนพบว่าไม่ทำลายป่า

สร้างการมีส่วนร่วมช่วยในการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 14.29 ส่วนใหญ่สร้างการมีส่วนร่วมช่วยในการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า โดยตำบลไทยสามัคคีเห็นว่า เป็นหน้าที่ของทุกคนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างจริงจังมากที่สุด ตำบลวังน้ำเขียวมีการตั้งกฎในหมู่บ้าน ตั้งชุมชนคนรักป่า รักสิ่งแวดล้อม ตำบลระเริงส่งเสริมกิจกรรมและบริการในศูนย์ประสานงานกับกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนในพื้นที่อ่อนไหว เป็นหน้าที่ของทุกคนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างจริงจัง มีมาตรการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า ที่เป็นต้นเหตุของการเกิดน้ำท่วมตามสถานที่ต่างๆ ไม่บุกรุกพื้นที่ป่าสงวนและเขตอุทยานแห่งชาติ ตำบลทุ่งโพธิ์สร้างการมีส่วนร่วมโดยให้ชุมชนมีการส่งเสริมอาชีพเกษตรกรทางเลือกให้แก่ชาวบ้านเพื่อป้องกันการบุกรุกเขตป่า ตำบลโป่งตาลอง

ดำเนินการโดยหน่วยงานในพื้นที่ และหน่วยงานต่างๆ ต้องช่วยกันรณรงค์ให้ความรู้และกล่าวเตือนถึงภัยต่างๆ ที่มาจากการบุกรุกและทำลายพื้นที่ป่า ตำบลคลองม่วงรณรงค์ให้ประชาชนทุกคนในชุมชนไม่ทำลายป่าไม้ ในพื้นที่ป่าสงวนและเขตอุทยานแห่งชาติ

4. ด้านการกำหนดพื้นที่สาธารณะ

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำในตำบลของพื้นที่อ่อนไหว จำนวน 43 คน สรุปประเด็นการวิเคราะห์เนื้อหาได้ ดังนี้

สร้างความชัดเจนในการกำหนดพื้นที่สาธารณะ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 43.75 ส่วนใหญ่การสร้างควมชัดเจนในการกำหนดพื้นที่สาธารณะ โดยตำบลไทยสามัคคีเห็นว่า การกำหนดพื้นที่สาธารณะยังไม่มีควมชัดเจน ขาดการติดตาม ประเมินผลที่ต่อเนื่องจากทางการ เช่น สำนักเพื่อเกษตรกร งานปฏิรูปที่ดินของอุทยาน ยังไม่มีการชี้แจงให้ชุมชนได้รับทราบข้อมูลที่ได้ดำเนินการจากกรณีรื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง ควรมีการกำหนดขนาดพื้นที่ให้มีความชัดเจน ในการนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลกำลังจัดทำเป็นโครงการในการกำหนดแนวเขตที่ดินพื้นที่สาธารณะ รวมถึงการจัดทำอาณาเขตของหมู่บ้านและตำบล เพื่อกำหนดแนวเขตของพื้นที่ให้ชัดเจน ตำบลละเรียงมีการดำเนินการปักหลักเขตพื้นที่ป่าไว้อย่างชัดเจน และมีเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ และมีการประชุมระหว่างผู้นำชุมชนในการใช้พื้นที่สาธารณะร่วมกันและช่วยกันดูแล โดยมีการกำหนดพื้นที่ให้มีความชัดเจน มีการจัดตั้งพื้นที่อ่อนไหวของเขตป่าสงวนและเขตอุทยานแห่งชาติ ให้มีความแตกต่างในแต่ละพื้นที่ และมีการกำหนดขั้นตอน กระบวนการการบริหารพื้นที่อ่อนไหวไว้อย่างชัดเจน และประชาชนบางส่วนเห็นว่าจะต้องกำหนดให้ชัดเจน มีป้ายบอกห้ามบุกรุกเป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน พื้นที่สาธารณะจะมีน้อยลง แต่ละหมู่บ้านหรือชุมชนจะต้องมีพื้นที่สาธารณะ ตำบลละเรียงไม่มีความชัดเจนในการกำหนดพื้นที่ และเห็นว่าควรกำหนดขนาดพื้นที่ให้มีความชัดเจน จัดตั้งพื้นที่อ่อนไหวของเขตป่าสงวนและเขตอุทยานแห่งชาติ ให้มีความแตกต่างในแต่ละพื้นที่ มีการกำหนดขั้นตอน กระบวนการการบริหารพื้นที่อ่อนไหวไว้อย่างชัดเจน ตำบลบุพราหมณ์เห็นว่าการกำหนดไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งมีการกำหนดพื้นที่เพื่อส่งเสริมกิจกรรมฟื้นฟูปลูกป่าเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ร่วมจัดตั้งกฎระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่า ตำบลทุ่งโพธิ์เห็นว่า รัฐควรมีการกำหนดแนวเขตพื้นที่สาธารณะ ที่ประชาชนสามารถไปทำประโยชน์ได้อย่างชัดเจนร่วมกันในแต่ละพื้นที่ และองค์การบริหารส่วนตำบลเองควรมีการสำรวจแนวเขตที่ดินสาธารณะของตำบลให้ชัดเจน ตำบลนาดีเห็นว่าต้องมีการระบุพื้นที่ให้ชัดเจน และต้องมีการตรวจสอบ กำหนดเขตป่าไม้กับพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ของชาวบ้านที่ทำมาหากิน ออกจากกันไม่บุกรุกกัน ตำบลวังกระแจะเห็นว่าควรกำหนดพื้นที่สีเขียวอนุรักษ์ฟื้นฟู ตำบลโป่งตาลองเห็นว่า ในการกำหนดพื้นที่สาธารณะนั้น ในปัจจุบันโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดนครราชสีมา ได้ออกกฎหมายผังเมืองรวมของจังหวัด และได้กำหนดผังเมืองที่แน่นอนแล้วว่า พื้นที่ส่วนใดได้จัดเป็นพื้นที่สาธารณะ โดยโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดนครราชสีมา ได้ออกกฎหมายผังเมืองรวมของจังหวัดแล้ว โดยแบ่งพื้นที่เป็นโซนนิ่งต่างๆ ดังนี้ ที่ดินประเภทชุมชน ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม ที่ดินประเภทอนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม ที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการ ที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ที่ดินประเภทอนุรักษ์ป่าไม้ ที่ดินประเภท สก. เป็นการศึกษา แต่ในพื้นที่เองยังไม่มีการทำความเข้าใจในการกำหนดพื้นที่สาธารณะใน

พื้นที่ ตำบลคลองม่วงไม่มีความชัดเจนในพื้นที่สาธารณะ และเห็นว่าควรมีการกำหนดพื้นที่ที่มีความชัดเจน มีการติดตามประเมินผลตรวจสอบการกำหนดเขตป่าสงวน และเขตอุทยานแห่งชาติอย่างสม่ำเสมอ

มาตรการและกฎหมายในการกำหนดพื้นที่สาธารณะ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 31.25 ส่วนใหญ่การสร้างมาตรการและกฎหมายในการกำหนดพื้นที่สาธารณะ โดยตำบลวังน้ำเขียว ใช้มาตรการในการออกรังวัดจดทะเบียนพื้นที่ชุมชนศาลาประชาคมให้กับท้องถิ่น มีการออกข้อบัญญัติ ตำบลกำหนดพื้นที่สาธารณะ กฎระเบียบพื้นที่สาธารณะ สภาพพื้นที่พบว่าในหมู่บ้านมีพื้นที่สาธารณะ ประมาณร้อยละ 90 ของหมู่บ้าน ชุมชนมีพื้นที่สาธารณะเหลือน้อยมาก เพราะมีการบุกรุกที่ดิน สาธารณะบ่อยๆ พื้นที่สาธารณะจะอยู่ในพื้นที่ของส่วนราชการมาก และมักเห็นการนำพื้นที่สาธารณะ มาปลูกป่า นอกจากนี้ จากการที่พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ดินเกษตรกรรมและเป็นพื้นที่ป่าเป็นส่วนใหญ่ พื้นที่สาธารณะในตำบลจึงมีจำนวนจำกัด คือ มีน้อยมาก ตำบลระเริงใช้มาตรการให้มีการดำเนินการ ปักหลักเขตพื้นที่ป่าไว้อย่างชัดเจน และมีเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ และมีการประชุม ระหว่างผู้นำชุมชนในการใช้พื้นที่สาธารณะร่วมกันและช่วยกันดูแล ตำบลบุพราหมณ์เห็นว่าถ้าใน หมู่บ้านมีพื้นที่สาธารณะเพียงพอที่จะจัดทำสาธารณะประโยชน์ได้ ให้ประชาชนข้างในหมู่บ้านช่วยกัน กำหนดว่าจะทำประโยชน์อะไรได้บ้าง เช่น ทำสนามกีฬา สถานที่พักผ่อนหรือสวนชุมชน มีการบริหารจัดการในเขตพื้นที่สาธารณะโดยองค์การบริหารส่วนตำบล แต่ก็พบปัญหาความไม่เข้าใจ เช่น อยากให้มีการกำหนด แต่ใครจะเป็นผู้กำหนด ตำบลทุ่งโพธิ์เห็นว่าพื้นที่สาธารณะมีมากแต่ขาดการจัดคนดูแล จากผู้เกี่ยวข้องในชุมชน และมีการกำหนดพื้นที่เพื่อส่งเสริมกิจกรรมฟื้นฟูปลูกป่าเพื่ออนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม ร่วมจัดตั้งกฎระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่า ตำบลวังกระแจะเป็นที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน เพื่อเกษตรกรรมมากกว่าร้อยละ 90 จึงมีพื้นที่สาธารณะน้อยมาก ทำให้มีความชัดเจนในด้านการใช้ ประโยชน์จากพื้นที่ มีการกำหนดขั้นตอนและกระบวนการจัดการพื้นที่สาธารณะอย่างต่อเนื่อง มีการ กำหนดขั้นตอนกระบวนการอย่างชัดเจน

การประชาสัมพันธ์ในการกำหนดพื้นที่สาธารณะ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 10.42 ส่วนใหญ่การสร้างมาตรการและกฎหมายในการกำหนดพื้นที่สาธารณะ โดยตำบลทุ่งโพธิ์มีการแจ้ง เตือนและกำหนดพื้นที่สาธารณะที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ในชุมชน และมีการแจ้งเตือนประกาศเขต พื้นที่สาธารณะในตำบลที่ให้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ตำบลนาดีได้ติดตามชาวบ้านไม่ให้บุกรุกที่ดินในเขต ของรัฐบาล ติดตามพื้นที่สาธารณะประโยชน์ไม่ให้ชาวบ้านบุกรุกในที่ดินของรัฐบาล เก็บไว้ให้ ประชาชนร่วมกัน มีการติดตามข่าวสารการกำหนดเขตป่าสงวนและอุทยานแห่งชาติอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับประชาชนในพื้นที่

การมีส่วนร่วมในการกำหนดพื้นที่สาธารณะ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 14.58 ส่วน ใหญ่การสร้างการมีส่วนร่วมในการกำหนดพื้นที่สาธารณะ โดยตำบลไทยสามัคคี ให้ชุมชนมีการปลูก ป่าชุมชนและช่วยกันดูแลรักษาในพื้นที่สาธารณะ ตำบลระเริงมีการดำเนินการปักหลักเขตพื้นที่ป่าไว้ อย่างชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ และมีการประชุมระหว่างผู้นำชุมชนใน การใช้พื้นที่สาธารณะร่วมกันและช่วยกันดูแล และตำบลบุพราหมณ์เห็นว่า ในหมู่บ้านมีพื้นที่ สาธารณะเพียงพอที่จะจัดทำสาธารณะประโยชน์ได้ ให้ประชาชนข้างในหมู่บ้านช่วยกันกำหนดว่าจะ ทำประโยชน์อะไรได้บ้าง เช่น ทำสนามกีฬา สถานที่พักผ่อน หรือสวนชุมชน

4.2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาชุมชน ในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ใน 5 ด้าน สรุปผลตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำในตำบลของพื้นที่อ่อนไหว จำนวน 43 คน สรุปประเด็นการวิเคราะห์เนื้อหาได้ ดังนี้

ลักษณะการพัฒนาเศรษฐกิจ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 67.44 ส่วนใหญ่ลักษณะการพัฒนาเศรษฐกิจโดย ตำบลไทยสามัคคีมีการพัฒนาการลงทุนในด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่มากที่สุด มีการพัฒนาผลิตสินค้าชุมชนมากรองลงมา ตำบลวังน้ำเขียวมีการพัฒนาเศรษฐกิจโดยการสร้างตลาดชุมชน สินค้าชุมชน พัฒนาอาชีพให้กับเกษตรกร พัฒนาด้านผลผลิตทางการเกษตร พัฒนาด้านหนทางในการขนถ่ายผลผลิตทางการเกษตร พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ตำบลระเริงมีการดำเนินชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย ส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรแต่กลุ่มร้านค้าชุมชนไม่มีการเติบโต มีการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวตามงบประมาณ มีการส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชน มีการจัดอบรมเพื่อส่งเสริมอาชีพในการตลาดให้กับผลิตภัณฑ์ของชุมชน มีการส่งเสริมให้ปลูกผักไว้กินเอง มีการส่งเสริมให้เลี้ยงสัตว์เพื่อหารายได้เพิ่ม มีการพัฒนาการลงทุนในด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนในพื้นที่ มีการพัฒนาส่งเสริมการผลิตของใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อลดค่าใช้จ่ายในครอบครัว มีการดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายตามฐานะของครอบครัว มีการส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว บางส่วนเห็นว่าจะต้องส่งเสริมอาชีพในชุมชน เช่น OTOP พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ให้ชุมชนทำเกษตรอินทรีย์เพื่อลดต้นทุน ทำที่พักโฮมสเตย์ส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน ส่งเสริมการผลิตสินค้าใช้ในชีวิตประจำวัน มีการดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมครัวเรือน ตำบลบุพราหมณ์เห็นว่าใช้การพัฒนาเศรษฐกิจแต่ละหมู่บ้านในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นหลักสำคัญ มีการส่งเสริมอาชีพและการลงทุนในชุมชน ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว มีการสนับสนุนด้านการพัฒนาสินค้าชุมชน พัฒนาด้านการตลาดรายจ่ายและผลิตของใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรทำการเกษตร ตำบลทุ่งโพธิ์มีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์เกษตรชุมชนท้องถิ่นได้ องค์การบริหารส่วนตำบลมีการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ คือ การค้าขาย ผลผลิตเกษตร สร้างตลาดสินค้าชุมชน แต่มีปัญหาสำคัญ คือ ประชาชนประกอบอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ คนแก่ชราขาดอาชีพ การพัฒนาเศรษฐกิจของตำบลนาดี คือ การส่งเสริมอุตสาหกรรมในชุมชน โดยการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ มีการส่งเสริมการลงทุนในด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้ชาวบ้านมีรายได้เสริมช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวต่างๆ ตำบลวังกระแจะส่งเสริมอาชีพ เสริมรายได้ ให้เพียงพอต่อความต้องการ สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มเพื่อการประกอบอาชีพ ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการผลิต การเกษตร ศูนย์เรียนรู้ ครอบรู้ ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สวนผลไม้ การเกษตร ร้อยละ 90 ขึ้นอยู่กับธรรมชาติ คือ รอน้ำฝน ปีไหนฝนดี เศรษฐกิจดี เพราะพืชไร่ตรงตาม ส่งเสริมด้านการเกษตรให้เพาะปลูกตามสภาพของพื้นที่เพื่อผลผลิตที่มีคุณภาพ ส่งเสริมและพัฒนาผลผลิตการเกษตรรวมทั้งแหล่งท่องเที่ยว มีการพัฒนาการลงทุนในด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้า

ชุมชนภายในพื้นที่ ตำบลโป่งตาลอง ในพื้นที่ตำบลโป่งตาลองนั้น จะมีการพัฒนาเศรษฐกิจในด้านการทำสวนผลไม้ โดยเฉพาะการทำสวนมะม่วงส่งออกต่างประเทศ เป็นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ในพื้นที่นี้จะเป็นพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาเศรษฐกิจจะเติบโตอย่างต่อเนื่องทุกปี และมีรีสอร์ท โรงแรม เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และเห็นว่า ควรมีการส่งเสริมผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์สินค้าในชุมชน ตำบลคลองม่วง การพัฒนาเศรษฐกิจยังมีน้อย การดำรงชีวิตเป็นไปอย่างเรียบง่ายตามฐานะของครอบครัว ประชาชนอยู่อย่างเรียบง่ายตามฐานะของครอบครัว มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต มีการส่งเสริมการผลิต ผลิตภัณฑ์ใช้เองในครัวเรือน เช่น น้ำยาล้างจาน

การมีส่วนร่วมการพัฒนาเศรษฐกิจ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 30.23 ส่วนใหญ่การมีส่วนร่วมการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยตำบลไทยสามัคคีมีการส่งเสริมอาชีพที่ประชาชนทำอยู่ให้มั่นคง ยั่งยืนและมีอาชีพเสริมเมื่อว่างงาน องค์การบริหารส่วนตำบลร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ จัดอบรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าในชุมชน ส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เช่น ทำแหนมเห็ด ข้าวเกรียบเห็ด ฯลฯ ตำบลวังน้ำเขียว มีชมรมท่องเที่ยวที่รวมตัวกันของรีสอร์ทต่างๆ เกิดขึ้น จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวและสนับสนุนส่วนราชการ เช่น โรงพยาบาลฯ เกษตรกรรวมกลุ่มปลูกผักไร้สารพิษ ผลไม้ เห็ด รวมถึงการแปรรูปให้เป็นผลิตภัณฑ์ เพิ่มมูลค่า รายได้ของประชาชนเพิ่มขึ้น การใช้จ่ายเงินเพิ่มขึ้นฟุ่มเฟือยขึ้น ห้ามมีโรงงานหรือเขตอุตสาหกรรมในเขตอำเภอวังน้ำเขียว ตำบลบุพราหมณ์มีความร่วมมือกันในระดับกลุ่มชาวบ้านเป็นอย่างดี ตำบลทุ่งโพธิ์ องค์การบริหารส่วนตำบลมีการส่งเสริมอาชีพทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนทุกปี ปีละ 300,000 บาท องค์การบริหารส่วนตำบลและผู้ใหญ่บ้านมีการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ให้ชุมชน ตำบลนาดีมีการช่วยกันพัฒนาให้มีรายได้และมีวิชาชีพ ให้มีงานทำโดยทั่วกัน ช่วยพัฒนาให้กับราษฎรมีรายได้เพิ่มและมีวิชาชีพเพื่อให้มีงานทำ มีการส่งเสริมกลุ่มอาชีพในชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลคลองม่วงเห็นว่าการส่งเสริมจากภาครัฐ

การสร้างมาตรการและกฎหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 2.33 ให้ความสำคัญกับการสร้างมาตรการและกฎหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยตำบลโป่งตาลอง เห็นว่า ถ้าชุมชนตำบลโป่งตาลอง ให้เอกสารสิทธิเป็นโฉนดที่ดินแทนเอกสาร สปก. 4-01 จะเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วขึ้นกว่านี้แน่นอน

2. ด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำในตำบลของพื้นที่อ่อนไหว จำนวน 43 คน สรุปประเด็นการวิเคราะห์เนื้อหาได้ ดังนี้

จิตสำนึกในการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 9.30 ส่วนใหญ่การมีจิตสำนึกในการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมโดยตำบลไทยสามัคคี มีการส่งเสริมให้ชาวบ้านดูแลชุมชนปลูกจิตสำนึกให้รักถิ่นที่อยู่ของตนเอง ตำบลวังน้ำเขียวพบว่าชุมชนไม่ให้ความสำคัญ ใช้ทรัพยากรไม่รู้คุณค่า ควรให้ความรู้ชุมชนอย่างถูกวิธี ปลูกฝังคนรุ่นใหม่ให้มีจิตสำนึกทุกภาคส่วนต้องร่วมกัน ตำบลละเรียง มีการจัดกิจกรรมในการปลูกป่าเป็นประจำ มีการกำหนดไม่ให้ประชาชนทิ้งขยะบริเวณเขตป่า ส่งเสริมให้ประชาชนมีจิตสำนึกรักษ์ป่า ตำบลวังกระแจะให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนด้านผลเสียต่อการทำลายสิ่งแวดล้อม

การสร้างกิจกรรมในการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 34.88 ส่วนใหญ่การสร้างกิจกรรมการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม โดยตำบลวังน้ำเขียว จัดแปลงปลูกป่า ส่งเสริมการปลูกป่า วัด โรงเรียน บ้านและชุมชน ตำบลละเรียง มีการจัดกิจกรรมในการปลูกป่าเป็นประจำ มีการกำหนดไม่ให้ประชาชนทิ้งขยะบริเวณเขตป่า ส่งเสริมให้ประชาชนมีจิตสำนึกรักษ์ป่า จัดกิจกรรมให้ประชาชนรู้จักการใช้ประโยชน์จากป่า หรือทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จัดกิจกรรมปลูกป่า ให้งบประมาณแต่ละพื้นที่ ดำเนินการ ตำบลนาดี จัดกิจกรรมให้ชุมชนให้มีการปลูกป่าเพิ่มมากขึ้นในชุมชน มีการปลูกป่าชุมชนเพิ่ม เพื่อให้ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมดีขึ้น มีการจัดกิจกรรมการปลูกป่าเพื่อทดแทน ไม่ทำลายป่าและเผาป่า อันส่งผลต่อระบบนิเวศและความสมดุลของธรรมชาติ มีการจัดตั้งกลุ่มชาวบ้านเพื่อทำกิจกรรมพัฒนาฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ช่วยกันปลูกป่า เพิ่มพื้นที่สีเขียว ส่งเสริมกิจกรรมปลูกป่า อนุรักษ์ป่าไม้ ช่วยลดภาวะโลกร้อน เพิ่มแหล่งอาหารให้กับสัตว์ป่าเพื่อไม่ให้บุกรุกลงมาในพื้นที่ของชาวบ้าน ตำบลวังกระแจะ จัดกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้น่าอยู่ น่านอน อนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมรวบรวมกำจัดสิ่งปฏิกูล ขยะต่างๆ รวมถึงระบบการจัดเก็บได้อย่างถูกวิธี มีการปลูกป่าชุมชนในบางหมู่บ้าน โดยได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตำบลคลองม่วง มีการส่งเสริมกิจกรรมปลูกป่าเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม มีการจัดตั้งกลุ่มชาวบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมกิจกรรมฟื้นฟูปลูกป่าในเขตพื้นที่ ตั้งกฎระเบียบการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

การสร้างมาตรการและกฎหมายในการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 11.63 ส่วนใหญ่ การสร้างกิจกรรมการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยตำบลไทยสามัคคี มีการพัฒนาจัดตั้งกฎระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าในพื้นที่อ่อนไหว มากที่สุด ตำบลวังน้ำเขียว มีการวางแผนการจัดการเรื่องขยะมูลฝอย โดยร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำระบบกำจัดขยะแบบเต็มรูปแบบ โดยสามารถนำขยะมาทำเป็นผลผลิตเรื่องปุ๋ยได้ ตำบลละเรียง มีการพัฒนาจัดตั้งกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่อ่อนไหวในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม มีการพัฒนาจัดตั้งกฎระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าในพื้นที่อ่อนไหว แต่บางส่วนของตำบลละเรียง ไม่มีการจัดตั้งกฎระเบียบ และขาดการฟื้นฟู ตำบลวังกระแจะ มีการพัฒนาจัดตั้งกลุ่มชาวบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมกิจกรรมฟื้นฟู ปลูกป่า มีการจัดตั้งกฎหมาย ระเบียบจากการใช้ประโยชน์จากป่า

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 37.21 ส่วนใหญ่ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยตำบลไทยสามัคคี มีกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ตำบลวังน้ำเขียว ชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ทำข้อตกลงให้ชาวบ้านหาของป่าได้ในเวลาที่เหมาะสม ไม่มีการตัดไม้ในพื้นที่ที่มีเจ้าหน้าที่ดูแลอย่างใกล้ชิด ตำบลละเรียง มีการพัฒนาจัดตั้งกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่อ่อนไหวในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการพัฒนาจัดตั้งกฎระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าในพื้นที่อ่อนไหว ตำบลบุพราหมณ์ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในหมู่บ้าน ได้สร้างเสริมความเข้าใจถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ว่ามีความจำเป็น

อย่างไร หากไม่ช่วยกันอนุรักษ์และจะเกิดผลเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและเกิดภัยธรรมชาติขึ้นได้โดยง่าย มีการจัดตั้งกลุ่มพัฒนาพื้นที่ มีการพัฒนาและจัดตั้งกลุ่มในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมจัดตั้งกฎระเบียบของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ มีการประสานงานช่วยเหลือด้านการพัฒนาการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่าให้บุกรุกป่า ตำบลทุ่งโพธิ์ มีการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมในชุมชนหมู่บ้านอยู่ร่วมกันกับป่าได้ โดยองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่บ้าน ร่วมกันปลูกป่า ชุมชนอนุรักษ์ป่าไม้ทุกปี การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติทำได้ไม่ต่อเนื่องจริงจังกจากส่วนราชการ องค์การบริหารส่วนตำบล มีกิจกรรมปลูกป่าชุมชนทุกปี เนื้อที่ 15 ไร่ งบฯ 40,000 บาท ตำบลโป่งตาลอง เห็นว่า มีหน่วยงานกำกับดูแลอยู่แล้วและทางองค์การบริหารส่วนตำบล ได้เข้ามาดูแลเรื่องการจัด ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชน เป็นต้น

ปัญหาการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้ให้สัมภาษณ์ ร้อยละ 6.98 ส่วนใหญ่ปัญหาการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยตำบล โป่งตาลองเห็นว่า ในการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น จะดำเนินการด้วยความยากลำบากเนื่องจากในเขตพื้นที่มีการเจริญเติบโตในด้านการก่อสร้างรีสอร์ท โรงแรมที่พักมากขึ้น และทำให้ขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น จึงทำให้การดูแลเป็นไปด้วยความยากลำบาก และเห็นว่าการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เป็นไปโดยยากลำบาก เนื่องจากมีการเติบโตทางการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วมีโรงแรม รีสอร์ท เกิดขึ้นอย่างมากมาย ก็ จะเกิดสภาวะมลพิษ ปัญหาด้านการจัดการขยะ เป็นปัญหามากที่สุดในขณะนี้

3. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำในตำบลของ พื้นที่อ่อนไหว จำนวน 43 คน สรุปประเด็นการวิเคราะห์เนื้อหาได้ ดังนี้

รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 88.64 ส่วนใหญ่ รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยตำบลไทยสามัคคีเห็นว่า ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการ ช่วยกันดูแลรักษาแม่น้ำ ลำคลอง สิ่งปฏิกูล เช่น ขยะมูลฝอย ปลูกต้นไม้ ประชาชนควรมีการให้ความ ร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน มีการตั้งกฎหรือข้อตกลงร่วมกันในชุมชนและให้ความ ช่วยเหลือกับทางราชการเป็นอย่างดี ช่วยสอดส่องดูแลผู้คนแปลกหน้าที่มาบุกรุกป่า ตำบลวังน้ำเขียว มีกฎร่วมกันว่าห้ามใช้เสียงหลัง 22.00 น. เพื่อไม่ให้รบกวนสัตว์ป่าและบุคคลอื่น มีการรณรงค์ให้มีการ รวมรักสามัคคีในการทำงาน และพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมีน้อยมาก ขาดความรู้และระบบ การจัดการ หน่วยงานภาครัฐต้องเข้ามาบริหารจัดการร่วมกับประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชน ในด้านการเกษตรพัฒนา มีการจัดอบรมของท้องถิ่นและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกันมากขึ้น ตำบล ระเบียบ ประชาชนมีการร่วมกันในการกันเขตไฟป่าในฤดูแล้ง มีการนำไม้ไผ่มาจักสานทำตะกร้า แข่งปลาทุ สุ่ม และอื่นๆ มีการหาเห็ดมาบริโภคและขาย ทำให้ฝนฟ้าตกตามฤดูกาล ทำให้พื้นที่ที่มีความร่มเย็น อากาศดี และมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประชาชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประชาชนมีการรวมกลุ่มกันอย่างไม่เป็นทางการอย่างสม่ำเสมอ ประชาชนมีการให้ความร่วมมือกับ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตำบลบุพราหมณ์ ได้สร้างความเข้าใจให้ประชาชนในเขตพื้นที่แต่ละ หมู่บ้าน ได้ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ภายในหมู่บ้านของตนเองให้มีสภาพดีขึ้น นำ

อยู่อาศัย รักความสะอาด และเห็นความสำคัญและประโยชน์ส่วนรวมเป็นใหญ่ ประชาชนในตำบลส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือมาก โดยเข้าร่วมกิจกรรมและส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และให้ความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นอย่างดี แต่บางส่วนการมีส่วนร่วมไม่มีหรือน้อยมากเพราะประชาชนต้องทำมาหากินกัน เนื่องจากประชาชนมีฐานะยากจน การมีส่วนร่วมของตำบลทุ่งโพธิ์ใช้วิธีสร้างอาสาสมัครพิทักษ์ป่าชุมชนในหมู่บ้าน โดยรอบป่าเขตอุทยานที่มีปัญหาอ่อนไหว นอกจากนี้แกนนำประชาคมผู้ใหญ่บ้านส่วนใหญ่ จะเป็นแกนนำในการพัฒนาท้องถิ่นในการเสนอโครงการแบบมีส่วนร่วม เช่น เป็นกรรมการเสนอแผนงานโครงการต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอโครงการพัฒนาต่างๆ ของตำบลดีมาก และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้านและตำบล ตำบลนาดี ในการพัฒนาโครงการต่างๆ ให้มีประชาชนมีส่วนร่วมทุกๆ ครั้ง ประชาชนมีส่วนร่วมกับหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน เช่น เข้ารับฟังเวทีประชาคม เข้าร่วมกิจกรรมปลูกป่า ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดูแลพัฒนาพื้นที่ ร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐเพื่อช่วยกันพัฒนาพื้นที่ และเห็นว่าต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่ป่าไม้ ตำบลวังกระทะ ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน เสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาชน จัดเวทีประชาคมเปิดโอกาสให้ประชาชนรับทราบข้อมูลข่าวสาร นักเรียน หน่วยงานเอกชน ชาวบ้านช่วยกันปลูกป่า ชาวบ้านมีส่วนร่วมเป็นกรรมการในการจัดซื้อจัดจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบล ประชาชนให้ความร่วมมือรับฟังข้อมูลเพื่อแก้ไขปัญหาตามสภาพของปัญหา เช่น การไม่บุกรุกนำของป่ามาทำประโยชน์ส่วนตัว และประชาชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประชาชนให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน การมีส่วนร่วมของตำบลโป่งตาลองการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่นั้น ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยมาก เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม รับจ้าง จึงทำให้ไม่มีเวลามาทำกิจกรรมร่วมกัน เพราะทุกคนจะต้องทำมาหาเลี้ยงชีพ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่มีไม่ค่อนมากนัก เพราะว่าประชากรส่วนใหญ่มาจากในเมืองเข้ามาซื้อที่ดินเพื่อเป็นที่พักตากอากาศ จึงไม่ให้ความสำคัญและมีจิตสำนึกในการรักษาพื้นที่มากเท่าที่ควร ประชาชนให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมการพัฒนาพื้นที่เป็นอย่างดี และเห็นว่าหน่วยงานกำกับดูแลอยู่แล้ว ปัจจุบันประชากรในชุมชนได้มีส่วนร่วมมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นประชาชนหน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐ ตำบลคลองม่วง การมีส่วนร่วมของประชาชนมีน้อย อย่างไรก็ตาม ประชาชนในพื้นที่ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเป็นคณะกรรมการ ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล ประชาชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้ความร่วมมือกับทางภาครัฐและเอกชนอย่างดี

สร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 11.36 ส่วนใหญ่สร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยตำบลไทยสามัคคี ช่วยกันดูแลรักษาแม่น้ำลำคลอง สิ่งปฏิภูล เช่น ขยะมูลฝอย ปลูกต้นไม้ ตำบลวังน้ำเขียว จัดกิจกรรมด้านต่างๆ เช่น ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการปลูกป่าเขาแผงม้าอย่างมีส่วนร่วมตลอดมา ตำบลระเริง ประชาชนมีการร่วมกันในการกันเขตไฟป่าในฤดูแล้ง มีการนำไม้ไผ่มาจักสานทำตะกร้า แข่งปลาทุ สุ่ม และอื่นๆ มีการหาเห็ดมาบริโภคและขาย ทำให้ฝนฟ้าตกตามฤดูกาล ทำให้พื้นที่มีความร่มเย็น อากาศดี ตำบลทุ่งโพธิ์สร้างอาสาสมัครพิทักษ์ป่าชุมชนในหมู่บ้านโดยรอบป่าเขตอุทยานที่มีปัญหาอ่อนไหว

4. ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำในตำบลของพื้นที่อ่อนไหว จำนวน 43 คน สรุปประเด็นการวิเคราะห์เนื้อหาได้ ดังนี้

การพัฒนาพื้นที่ของประชาชน ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 58.14 ส่วนใหญ่การพัฒนาพื้นที่ของประชาชน โดยตำบลไทยสามัคคี พัฒนาพื้นที่ของประชาชนโดยทำให้น้ำอยู่อาศัยและนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต มีการพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ในพื้นที่ให้มีความสวยงามเพื่อการท่องเที่ยว และพัฒนาปรับปรุงระบบสาธารณสุขปโภคให้ใช้งานได้ รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ของประชาชนในตำบลวังน้ำเขียว มีการขยายไฟฟ้าเข้าพื้นที่ของประชาชนเพิ่มมากขึ้น แต่ยังไม่ทั่วถึงและไม่เสถียร ไฟดับบ่อย ไม่สม่ำเสมอ ทำให้เครื่องใช้ไฟฟ้าชำรุดบ่อย น้ำประปามีน้อยไม่ครอบคลุม ส่วนใหญ่เป็นประปาหมู่บ้านที่ยังไม่มีคุณภาพมาตรฐาน โทรศัพท์พื้นฐานเสียบ่อยมาก ถนนตัดเข้าพื้นที่อิทธิพล ไม่มีการกำหนดผังเมืองอย่างจริงจัง อย่างไรก็ตามก็ยังคงมีการพัฒนาถนน ไฟฟ้า ประปา พัฒนาอาชีพ พัฒนาพื้นที่ของประชาชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และพื้นที่ของประชาชนที่มีการพัฒนาส่วนใหญ่ จะเป็นเกษตรกรรมแต่จะมีหลายรูปแบบ เช่น พัฒนาเป็นผักไร้สารพิษ พัฒนาเป็นผลไม้ เช่น พุทรา นมสด ไร่องุ่น เป็นต้น ตำบลละเรียง มีการจัดอบรม อปพร.เพื่อสามารถช่วยเหลือประชาชนในตำบล มีการขอรับการสนับสนุนในการขยายเขตไฟฟ้าแรงต่ำแก่ประชาชน มีการขอรับงบประมาณในการก่อสร้างระบบประปาในหมู่บ้าน มีการให้บริการอินเทอร์เน็ตแก่ประชาชน มีการทำความสะอาดแหล่งท่องเที่ยวในวันสำคัญ มีการพัฒนาพื้นที่ที่เคยสร้างความมั่นคงปลอดภัยแก่ประชาชน มีการพัฒนาระบบสาธารณสุขปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ประชาชนในพื้นที่อ่อนไหว มีการพัฒนาแหล่งการท่องเที่ยวตามฤดูกาลต่างๆ บางส่วนเห็นว่าการกำหนดเขตพื้นที่ให้ประชาชน เช่น พื้นที่ทำกิน แบ่งโซนหรือเขตพื้นที่ เช่น พื้นที่ทำการเกษตร พื้นที่รีสอร์ท หรือที่พัก พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า ประปา ถนน ส่งเสริมประชาชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น โฮมสเตย์ มีการพัฒนาพื้นที่โครงสร้าง ความมั่นคง ปลอดภัยให้กับประชาชน มีการพัฒนาระบบน้ำ ไฟฟ้า ตำบลบุพราหมณ์ พื้นที่ของประชาชนในแต่ละหมู่บ้านเป็นส่วน ไร่ นา ได้ทำการเพาะปลูกต่างๆ เพื่อบริโภคและจัดออกจำหน่ายในเขตพื้นที่ใกล้เคียง ระบบสาธารณสุขปโภคได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตำบลนาดี เห็นว่าการให้การสนับสนุนการสำรวจแหล่งท่องเที่ยว และให้บริหารพัฒนาชุมชน มีการพัฒนาระบบโครงสร้างสาธารณสุขปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและเพิ่มนักท่องเที่ยวในชุมชน มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในชุมชนให้มีสภาพที่น่าเที่ยว โดยการไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ของตนเอง ตำบลวังกระแจะ มีการพัฒนาพื้นที่โดยสร้างความมั่นคง ปลอดภัยแก่ประชาชน มีการพัฒนาระบบสาธารณสุขปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ตำบลโป่งตาลอง ประชาชนในพื้นที่จะทำการพัฒนาพื้นที่ของตนเองโดยการเกษตร ปลูกผัก ทำสวนผลไม้ในพื้นที่ว่างของตนเอง ประชาชนนอกพื้นที่จะทำการก่อสร้างรีสอร์ท โรงแรม เพื่อนำรายได้มาสู่ตนเอง แต่ในขณะเดียวกันก็ทำลายทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่ไปด้วย ตำบลคลองม่วงมีการพัฒนาระบบสาธารณสุขปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ มีการพัฒนาพื้นที่โดยสร้างความมั่นคงปลอดภัยให้แก่ประชาชน พัฒนาระบบสาธารณสุขปโภค ดำเนินงานตามแผนพัฒนา

การสร้างมาตรการและกฎหมายเพื่อพัฒนาพื้นที่ของประชาชน ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 9.30 ส่วนใหญ่ การสร้างมาตรการและกฎหมายเพื่อพัฒนาพื้นที่ของประชาชน โดยตำบลนาดี ต้องมีการพัฒนาดำเนินการพื้นที่ ภายใต้แผนปฏิบัติการที่มีการวางแผนไว้แล้วเพื่อพัฒนาพื้นที่ ตำบลวังกระทะปฏิบัติตามแผนพัฒนาของหน่วยงานต่างๆ ตำบลโป่งตาลองเห็นว่า มีหน่วยงานกำกับดูแลอยู่แล้ว ตำบลคลองม่วงเห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบล มีการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ ภายในกิจกรรมและมีความยืดหยุ่นและอำนวยความสะดวกต่อประชาชน

การมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาพื้นที่ของประชาชน ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 27.91 ส่วนใหญ่ การมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาพื้นที่ของประชาชน โดยตำบลวังน้ำเขียว มีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดของคนในชุมชนในการปลูกพืชผสมผสาน เพื่อแก้ไขปัญหาประชาชนรักและหวงแหนพื้นที่ ตำบลบุพราหมณ์ มีหน่วยงานจากภาครัฐดูแลอย่างต่อเนื่อง และมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เพื่อสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยให้ประชาชน ตำบลทุ่งโพธิ์ ประชาชนที่อยู่รอบป่ามีที่ดินทำกินร่วมกับรักษาป่าพื้นที่ตำบลทุ่งโพธิ์ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยบูรณาการจากทุกภาคส่วน เช่น ศพส.ที่ 29 กรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภาค 6 แต่ประชาชนบางส่วนไม่มีพื้นที่ทำกินเป็นของตนเองก็จะยากต่อการพัฒนา ตำบลนาดีเห็นว่าประชาชนต้องพร้อมใจกันพัฒนาพื้นที่ให้อยู่อย่างร่มรื่น ตำบลวังกระทะ ประชาชนรับรู้ที่ละก้าวเดิน ตำบลโป่งตาลอง ประชาชนต้องมีส่วนร่วมการพัฒนาทุกด้านของรัฐเพื่อจะได้ดูแลสิ่งแวดล้อม

ปัญหาการพัฒนาพื้นที่ของประชาชน ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 4.65 แสดงความคิดเห็นว่าปัญหาการพัฒนาพื้นที่ของประชาชน ประเด็นสำคัญ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลมีงบจำกัด ทำให้การพัฒนาล่าช้า และการพัฒนาพื้นที่ที่มีความยากลำบากเพราะไม่มีงบประมาณมากพอ

5. ด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำในตำบลของพื้นที่อ่อนไหว จำนวน 43 คน สรุปประเด็นการวิเคราะห์เนื้อหาได้ ดังนี้

รูปแบบการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 44.19 ส่วนใหญ่ รูปแบบการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยตำบลไทยสามัคคี มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทั้งทางอินเทอร์เน็ตและแผ่นพับ ตำบลวังน้ำเขียว มีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศโดยการติดตั้งอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์สาธารณะ จัดระบบอินเทอร์เน็ตชุมชน WIFI และเห็นว่าควรจะมีอินเทอร์เน็ตบริการฟรีให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ตำบลละเรียง มีการพัฒนาข้อมูลเพื่อสร้างการรับรู้ มีการพัฒนาข้อมูลสารสนเทศเพื่อสร้างความเข้าใจ โดยกำหนดการพัฒนาในพื้นที่อ่อนไหว มีการพัฒนาเผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ทางอินเทอร์เน็ต แผ่นพับ วารสาร และมีการติดตั้งและบริการอินเทอร์เน็ตในพื้นที่ มีการนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ในพื้นที่ เช่น การกำหนด GPS ของพื้นที่แต่ละโซน มีการติดตั้งระบบเตือนภัยธรรมชาติ ตำบลบุพราหมณ์ได้ทำเทคโนโลยีต่างๆ ที่รัฐได้เผยแพร่เข้ามาให้ความรู้แก่ประชาชนภายในหมู่บ้านแต่ละหมู่ โดยจัดทำเป็นแผ่นป้ายให้ความรู้ ติดตั้งไว้ในศาลาประชาคมหมู่บ้าน มีเสียงตามสาย อินเทอร์เน็ตหมู่บ้านและยังมีเครื่องมือสื่อสารตามปกติ ตำบลทุ่งโพธิ์นำระบบเทคโนโลยีมาใช้หาพิกัดจัดแนวเขตสำรวจพื้นที่ทำกินให้เกษตรกร ตำบลนาดี มีการพัฒนาด้านสังคมการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม สาธารณสุขและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการเผยแพร่ข้อมูล

ข่าวสารการท่องเที่ยวในรูปแบบของ Internet หรือวารสารของท้องถิ่น เผยแพร่ข้อมูลต่างๆ ของพื้นที่ ให้นักท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่นั้นๆ ตำบลวังกระแจะ มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาประชาสัมพันธ์ บริการอินเทอร์เน็ตฟรี มีการพัฒนาข้อมูลเพื่อสร้างการรับรู้โดยกำหนดการพัฒนาในพื้นที่ มีการพัฒนาการเผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ทางอินเทอร์เน็ต แผ่นพับ วารสาร ฯลฯ

การมีส่วนร่วมการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 11.63 ส่วนใหญ่รูปแบบการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยตำบลไทยสามัคคีเห็นว่า ควรให้ประชาชนเข้าถึงและมีส่วนร่วมการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ตำบลระเริง มีการส่งเสริมให้ผู้นำมีวิทยุติดตัว ภายในพื้นที่ มีการใช้อินเทอร์เน็ตในการส่งต่อข้อมูล มีการใช้เสียงตามสายในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร มีการประชาสัมพันธ์ข่าวไปยังผู้นำชุมชนเพื่อประชาสัมพันธ์ต่อไป ตำบลทุ่งโพธิ์ องค์การบริหารส่วนตำบล สนับสนุนการสำรวจด้วยเทคโนโลยี หากจุดพิกัดของแนวเขตผ่านภาคประชาชนในตำบล

ปัญหาการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 44.19 แสดงความคิดเห็นว่าปัญหาการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศมีประเด็นสำคัญ โดยตำบลวังน้ำเขียวเห็นว่า มีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศที่ช้ามาก บางพื้นที่ยังไม่มีคลื่นโทรศัพท์ โดยมากมีคลื่น GSM การกระจายข้อมูลมีน้อย รับรู้แบบปากต่อปาก ผู้นำชุมชนยังไม่เข้มแข็ง การทำงานของผู้นำชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมหรือการค้นหาความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ตำบลระเริงเห็นว่า การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศมีไม่เพียงพอ ตำบลทุ่งโพธิ์เห็นว่า ชาวบ้านไม่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีเท่าที่ควร และประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจและการใช้งานที่ดี ชาวบ้านไม่มีความรู้และการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี แต่ตำบลบุพราหมณ์ ประชาชนเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้รวดเร็ว ตำบลวังกระแจะไม่มีปัญหา เพราะได้รับฟังข่าวสารจากสื่อเทคโนโลยีรวดเร็วขึ้นกว่าเมื่อก่อน แต่การพัฒนาเป็นไปช้า ตำบลนาดี อยากให้การสื่อสารข้อมูลมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ตำบลวังกระแจะเห็นว่า ไม่มีปัญหาการพัฒนา เพราะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและในอนาคตพื้นที่นี้คงต้องมีโทรศัพท์ อินเทอร์เน็ตครบทั้งหมด ตำบลโป่งตาลองเห็นว่า ควรมีระบบสารสนเทศที่รวดเร็วกว่านี้ เพราะปัจจุบันเราต้องใช้เทคโนโลยีกับไอทีที่สำคัญ ควรจะเร่งการพัฒนาด้านนี้ด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในเขตพื้นที่นี้ ให้มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว เพราะในพื้นที่มีทั้งอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ และคาดว่าจะมีการพัฒนาในเรื่องของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง ตำบลคลองม่วง การพัฒนาเทคโนโลยียังมีน้อยแต่ระบบการสื่อสารพัฒนาอย่างรวดเร็ว มีการพัฒนาข้อมูลเพื่อสร้างการรับรู้สร้างความเข้าใจในข้อมูลสารสนเทศ พัฒนาวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ อย่างเพียงพอและทันสมัย

4.2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่ อ่อนไหว

การวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวใน อำเภอน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ใน 7 ด้าน สรุปผลตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ด้านนักประชาธิปไตย

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำในตำบลพื้นที่ อ่อนไหว จำนวน 43 คน สรุปประเด็นการวิเคราะห์เนื้อหาได้ ดังนี้

ที่มาและลักษณะของผู้นำแบบนักประชาธิปไตย ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 41.86 พบว่า ผู้นำมักมาจากการซื้อเสียง จึงไม่ได้ปฏิบัติตามความต้องการของชุมชน ประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจ ในหน้าที่ของประชาชน ผู้นำมีพอประมาณในพื้นที่ แต่ยังไม่ค่อยเข้าใจในความเป็นประชาธิปไตย ผู้ สัมภาษณ์บางรายเห็นว่า ผู้นำหมู่บ้านควรต้องสร้างความเข้าใจให้ประชาชนภายในหมู่บ้านของตนได้ ทราบถึงหน้าที่ของตนเอง มีอยู่ในระบอบประชาธิปไตย เคารพสิทธิของผู้อื่น เข้าใช้สิทธิของตนเองใน การเลือกตั้งผู้นำหมู่บ้าน อบต. อบจ. และ สส. สว. และมีความเข้าใจกฎหมาย รักและเข้าใจระบอบ การปกครองแบบประชาธิปไตย มีความรักชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ การเป็นประชาธิปไตยใน พื้นที่ค่อนข้างจะมีความเป็นไปที่แตกต่างกันอยู่มาก การสนับสนุนการมีส่วนร่วมแบบระบอบ ประชาธิปไตยเป็นนักประชาธิปไตย เป็นคนมีวินัยที่ดี มีการบูรณาการปัญหาร่วมกันทุกภาคส่วน ผู้นำ ควรเข้าใจในหลักของนักประชาธิปไตย และให้ความสำคัญกับลูกบ้านเป็นอย่างดี การมีแกนนำที่ เข้มแข็งในการเรียกร้องสิทธิของชาวบ้านได้ดี ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละบางรายเห็นว่า มีผู้นำท้องถิ่นอยู่ แล้วที่ให้ความรู้ประชาธิปไตย เป็นนักประชาธิปไตยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดย ประชาชนเพื่อประชาชน โดยประชาชนส่วนใหญ่มีความเข้าใจกับการเมืองมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเห็นจาก สื่อโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ผู้ให้สัมภาษณ์บางรายเห็นว่า ไม่มีผู้นำแบบประชาธิปไตยโดยมองว่า ถ้าไม่มีผลประโยชน์ก็ไม่มีใครร่วม ทุกคนคิดแต่ผลประโยชน์ทั้งนั้น

การเคารพความเสมอภาคและเสรีภาพของผู้นำแบบนักประชาธิปไตย ผู้ให้สัมภาษณ์ ร้อยละ 20.93 พบว่า ตำบลไทยสามัคคีเห็นว่า ในพื้นที่ ผู้นำยึดวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยอย่างเคร่งครัด มาก ผู้นำยึดหลักความเป็นธรรมและความเสมอภาคมาก ผู้นำเคารพสิทธิเสรีภาพและความคิดเห็นของทุก ฝ่ายมาก และยึดหลักประชาธิปไตย ทำงานอย่างมีส่วนร่วม ในการบริหารงานมีความเป็นธรรมและนำหลัก ธรรมาภิบาลมาปฏิบัติ ตำบลระเริงให้ความเสมอภาคและเสรีภาพแก่ทุกฝ่าย ตำบลนาดีเห็นว่า ต้องเคารพ สิทธิเสรีภาพผู้อื่น ยึดหลักการความเป็นธรรมและความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ต้องยึดหลักกฎหมาย เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ตำบลวังกระทะ เป็นผู้ที่มีความเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นเสมอ สอดคล้องกับ ตำบลคลองม่วง การบริหารงานของผู้นำชุมชนยึดหลักกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ เคารพสิทธิเสรีภาพ และความคิดเห็นของทุกฝ่าย

การเคารพเสียงข้างมากในการทำงานของผู้นำแบบนักประชาธิปไตย ผู้ให้สัมภาษณ์ ร้อยละ 18.60 พบว่าตำบลทุ่งโพธิ์เห็นว่า ตำบลมีแกนนำที่และนักประชาธิปไตยที่เข้มแข็งในชุมชน ในการ แสดงออกทางความคิดที่หลากหลาย และยอมรับเสียงส่วนใหญ่ผ่านเวทีประชาคมตำบลและหมู่บ้าน การ แสดงออกของคนในชุมชนมีหลากหลายแต่ยอมรับเสียงส่วนใหญ่ในชุมชน มีความเป็นประชาธิปไตย ยอมรับ เสียงส่วนใหญ่ผ่านเวทีประชาคม มีการยอมรับความเห็นผู้อื่น ตำบลโป่งตาลองเห็นว่า ประชาชนในพื้นที่ ส่วนใหญ่ มีความสนใจเรื่องของข่าวสารบ้านเมืองมากขึ้น จึงทำให้เข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย ยอมรับฟัง ความคิดเห็นของผู้อื่น มีการแลกเปลี่ยนทัศนคติกันโดยไม่ขัดแย้งกันคนเหล่านี้ไม่สามารถจะต่อกรกับ

นายทุนผู้มีอำนาจในพื้นที่ได้ ความเป็นประชาธิปไตย รับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกคน และตั้งใจจริงในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่

การเคารพกติกาและกฎหมายในการทำงานของผู้นำแบบนักประชาธิปไตย ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 18.60 พบว่า ตำบลละเรียงมีการใช้หลักประชาธิปไตยในการปฏิบัติงาน มีการใช้หลักกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับขององค์กร มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ประชาชนสามารถร่วมชี้แนะในการปฏิบัติงาน มีการเชิญประชุมทุกฝ่ายภายในตำบล ยึดวิถีชีวิตประชาธิปไตยอย่างเคร่งครัด ยึดหลักกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ยึดหลักความเป็นธรรมและความเสมอภาค เคารพสิทธิเสรีภาพและความคิดเห็นของทุกฝ่าย ตำบลนาดีเห็นว่า ผู้นำยึดหลัก มีอำนาจ ต้องเป็นธรรม ยึดระเบียบกฎหมายและความมีมนุษยธรรม หากทุกคนมีคุณธรรม มีการเคารพสิทธิของผู้อื่น เช่นเดียวกับ ตำบลวังกระทะ ยึดวิถีชีวิตประชาธิปไตยอย่างเคร่งครัด ยึดหลักกฎหมาย ระเบียบ ข้อบัญญัติ มีความเสมอภาคเป็นธรรม เคารพสิทธิเสรีภาพความคิดเห็นของทุกฝ่าย ตำบลคลองม่วง ผู้นำยึดวิถีชีวิตประชาธิปไตยอย่างเคร่งครัด ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ยึดหลักความเสมอภาค

2. ด้านมีมนุษยสัมพันธ์

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำในตำบลพื้นที่อ่อนไหว จำนวน 43 คน สรุปประเด็นการวิเคราะห์เนื้อหาได้ ดังนี้

รูปแบบความสัมพันธ์ของผู้นำแบบมนุษยสัมพันธ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 63.41 พบว่า ตำบลไทยสามัคคี ผู้นำปฏิบัติตนเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีมาก ผู้นำมีมนุษยสัมพันธ์กับชาวบ้านดี และเข้ากับชาวบ้านได้เป็นส่วนมาก รับฟังความคิดเห็นของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา มีหลักความเป็นผู้นำ ตำบลวังน้ำเขียว มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีมีน้ำใจ เข้าใจ ยิ้มเพื่อสู้ปัญหา คนในพื้นที่ส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์กันด้วยดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ตำบลละเรียง ผู้นำในพื้นที่มีอัธยาศัยไมตรีเป็นมิตรต่อประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างดี มีทักษะในการรับรู้และรับฟังการสื่อสารของผู้อื่นได้ดี ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นกัลยาณมิตรที่ดีคอยช่วยเหลือแนะนำตลอดเวลา มีความเมตตาให้ความเป็นกันเองกับประชาชนในพื้นที่เสมอเป็นกันเอง มองประชาชนที่เป็นมิตร มีความรอบรู้ มีทักษะในการเข้าหาประชาชน ต้องมีพรหมวิหาร 4 ต้องรู้จักวางตน ตำบลทุ่งโพธิ์ ชุมชนและผู้นำมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ร่วมกับการพัฒนา ผู้นำท้องถิ่น ท้องถิ่น มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีผ่านกิจกรรมกีฬาท้องถิ่นทุกปี แกนนำและผู้นำมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันไม่แตกแยกและผู้นำในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชาวบ้าน ตำบลนาดีพบว่า ผู้นำมักพบปะพูดคุยกับชาวบ้านเป็นประจำ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี มีปัญหาที่ช่วยเหลือแนะนำ และควรต้องมีอัธยาศัยไมตรีเป็นมิตรต่อทุกคน ทำตัวให้เป็นกันเองกับทุกคน และประพฤติตนเป็นคนที่มีความสัมพันธ์กับทุกคน ผู้สัมภาษณ์บางราย มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีอัธยาศัยไมตรี เป็นมิตรกับทุกคน ไม่ฝึกฝฝฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ชอบช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อน มีเมตตากรุณากับประชาชนทุกคน ตำบลวังกระทะ ผู้นำมีอัธยาศัยไมตรีต่อชาวบ้านดีเสมอ และมีความเมตตา ให้ความเป็นกันเองเสมอ รวมทั้งเป็นมิตรต่อประชาชนในพื้นที่ รับฟังการสื่อสารของผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเป็นกัลยาณมิตรคอยช่วยเหลือแนะนำ มีความเมตตา ตำบลโป่งตาลอง ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ไม่มีความเห็นแก่ตัว ผู้นำมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความเป็นกันเอง ใกล้ชิดถึงประชาชน ตำบลคลองม่วง มีอัธยาศัยไมตรีเป็นมิตรต่อประชาชนอย่างดี มี

ความเมตตาให้ความเป็นกันเองกับประชาชน มีทักษะในการรับรู้และรับฟังการสื่อสารของผู้อื่นได้ดี มีความเป็นกันเองกับประชาชน สร้างความเป็นมิตรอยู่แบบพี่น้อง ร่วมกันคิดร่วมกันทำ

ความสัมพันธ์ของชุมชน ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 36.59 พบว่า ตำบลวังน้ำเขียว มีการอบรมการมีมารยาท การต้อนรับนักท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน มีการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน ตำบลละเรียง มีการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ เช่น เกิดพายุฝนตกหนักบ้านเรือนเสียหาย จะช่วยเหลือในการซื้อวัสดุซ่อมบ้าน มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน มีการแจกน้ำให้กับประชาชนในฤดูแล้ง มีการแจกผ้าห่มในฤดูหนาว มีการประชาสัมพันธ์น้อยและระบบเสียงตามสายไม่ค่อยดีเท่าที่ควร ตำบลบุพราหมณ์ การสร้างความเข้าใจของประชาชนภายในหมู่บ้านเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งผู้นำหมู่บ้านจะต้องคำนึงถึงความยุติธรรม ให้ความสำคัญแต่ละบุคคล ให้สิทธิเสรีภาพกันและกัน ให้ความเคารพแก่ผู้ใหญ่ ผู้น้อย สร้างความศรัทธา ความเชื่อถือได้และไว้วางใจต่อลูกบ้าน มีความอ่อนโยนและช่วยเหลือดี มนุษย์สัมพันธ์ดีมากจนเกินไป ตำบลทุ่งโพธิ์ ทุกคนในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ตำบลนาดี ไม่ขอลง มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน สนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร ตำบลวังกระแจะ เข้าพื้นที่รับฟังปัญหาและรับเรื่องราววิถีแก้ไข ตำบลโป่งตาลอง ประชาชนในพื้นที่อ่อนไหวส่วนใหญ่ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีการพัฒนาไม่ให้ออกห่างจากใจในทิศทางที่ไม่ดี เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว การคบค้าสมาคมเป็นไปในแบบบ้านพี่เมืองน้องถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน แต่ก็ยังมีภาวะจิตใจที่เข้มแข็ง ประชาชนมีมนุษยสัมพันธ์ยังคงดีอยู่ ในตำบลยังใช้วิถีชนบทที่พึ่งพากันเหมือนสมัยก่อนอยู่

3. ด้านการประชาสัมพันธ์และสื่อสาร

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำในตำบลพื้นที่อ่อนไหว จำนวน 43 คน สรุปประเด็นการวิเคราะห์เนื้อหาได้ ดังนี้

รูปแบบการประชาสัมพันธ์และสื่อสารของผู้นำ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 30.23 พบว่า ตำบลไทยสามัคคี มีหอกระจายเสียงประจำหมู่บ้านและประสานงานกันสะดวก ตำบลวังน้ำเขียว การสื่อสารใช้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หอกระจายข่าว การประชุม แต่เข้าไม่ถึงประชาชนด้อยโอกาส สัมพันธภาพระหว่างหน่วยงานราชการดี มีเสียงตามสายในหมู่บ้าน โทรศัพท์ โทรทัศน์ทางด้านหอกระจายข่าว มีสื่อวิทยุชุมชนในการกระจายข่าวในอำเภอ ตำบลทุ่งโพธิ์ มีสื่อสารในชุมชน เช่น เสียงตามสาย วิทยุชุมชน ชุมชนและหมู่บ้านได้รับการสนับสนุนในการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อวิทยุชุมชน เสียงตามสาย และป้ายประชาสัมพันธ์ มีสื่อวิทยุชุมชนและเสียงตามสาย ทุกหมู่บ้าน อบต. สนับสนุนงบสร้างเสียงตามสายทุกหมู่บ้าน มีการประกาศตามสื่อวิทยุชุมชน เสียงตามสาย ตำบลนาดี มีการสื่อสารการรับรู้ข่าวสารที่ถูกต้อง โดยสามารถติดตามข่าวสารได้ในหลายรูปแบบ ตำบลโป่งตาลอง การประชาสัมพันธ์และการสื่อสารภายในพื้นที่นั้น ส่วนมากจะเป็นผู้นำหมู่บ้านที่จะนำข่าวสารไปประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนภายในหมู่บ้าน ตำบลคลองม่วง มีระบบการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในพื้นที่ โดยผ่านผู้นำชุมชนประชาสัมพันธ์เสียงตามสายแต่ละหมู่บ้าน

ลักษณะการประชาสัมพันธ์และสื่อสารของผู้นำ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 34.88 พบว่า ตำบลไทยสามัคคี มีการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ประชาสัมพันธ์ข่าวสารของทางการอย่างสม่ำเสมอ ทั้งในอินเทอร์เน็ตและวิทยุชุมชน หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน เว็บไซต์

ตำบล ตำบลละเรียง ประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้กับผู้นำชุมชน ดำเนินการติดประกาศข่าวสารในสถานที่ที่กำหนด ดำเนินการหาข้อมูลใหม่ๆ ในการพัฒนาอาชีพ จัดนิทรรศการเพื่อส่งเสริมอาชีพภายในตำบล ศึกษาดูงานตำบลอื่นๆ ให้ข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ประชาชนสามารถติดตามข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว ตำบลบุพราหมณ์ การสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นภายในหมู่บ้าน หากรับฟังสื่อที่ผิดๆ ไม่เข้าใจ จะต้องประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในหมู่บ้านได้รับทราบถึงความถูกต้องว่าเป็นอย่างไร ตำบลนาดี มีข่าวสารบ้านเมืองเราก็ประชาสัมพันธ์ไปทุกหน่วยงาน ทุกองค์กร ให้ทราบทั่วถึงกัน ประชาสัมพันธ์สื่อสารให้กับนักท่องเที่ยวให้เข้าใจ ไม่เข้ามาทำลายทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ และให้ประชาชนรับรู้ข่าวสารต่างๆ ให้รวดเร็ว ถูกต้อง มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชนทราบในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับพื้นที่ ตำบลวังกระแจะ ให้ข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์และสื่อสารด้านต่างๆ ได้ดี มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลกับประชาชนอย่างต่อเนื่อง สร้างความเข้าใจการเคารพธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมของประชาชน สามารถติดตามข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว ตำบลโป่งตาลอง มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนรับทราบตลอดเวลา ประชาชนได้รับการสื่อสารประชาสัมพันธ์จากสื่อต่างๆ มากยิ่งขึ้น ตำบลคลองม่วง ได้รับข้อมูลอย่างต่อเนื่อง มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลกับนักท่องเที่ยว สามารถติดตามข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว มีการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ประชาสัมพันธ์ให้กับนักท่องเที่ยวให้สร้างความเคารพธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่ ประชาชนสามารถติดตามข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว

ปัญหาการประชาสัมพันธ์และสื่อสารของผู้นำ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 34.88 พบว่า ตำบลวังน้ำเขียวเห็นว่า การเข้าถึงสื่อข้อมูลข่าวสารน้อยมาก ทั้งที่ เรื่องการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารสามารถเข้าถึงกันได้ ตำบลละเรียงเห็นว่า ต้องเป็นนักสื่อสาร สื่อสารกันสองทาง ต้องรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรให้กับชุมชน ระบบสื่อสารยังไม่มีการพัฒนา ไม่ทันต่อเหตุการณ์ ตำบลบุพราหมณ์ ระบบยังคล่องตัวและเข้าถึงได้ในระดับหนึ่ง สามารถให้ข้อมูลข่าวสารรวดเร็ว แต่ทำการประชาสัมพันธ์ตามวาระโอกาสถึงทำ ตำบลนาดี มีการสนับสนุนการสื่อสารที่ดีและให้ชัดเจนตรงต่อเวลา ตำบลวังกระแจะ การสื่อสาร ประชุมชี้แจงผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก รวมถึงการเข้าถึงพื้นที่ การให้ข้อมูลข่าวสารยังไม่ทั่วถึง ตำบลโป่งตาลอง พื้นที่ดังกล่าวยังไม่มีประชาชนที่มีภาวะผู้นำมากนัก ส่วนมากจะเป็นผู้นำหมู่บ้านเท่านั้น ที่จะรับทราบข้อมูลข่าวสารจากทางราชการ ก็จะนำมาเผยแพร่ให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบ เพราะบางหมู่บ้านในเขตพื้นที่อ่อนไหว ยังคงอยู่ในพื้นที่ซึ่งเรียกได้ว่ายังกันดารอยู่ ผู้นำท้องถิ่นมีการประชาสัมพันธ์และสื่อสารข่าวสารอยู่แล้ว

4. ด้านปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำในตำบลพื้นที่อ่อนไหว จำนวน 43 คน สรุปประเด็นการวิเคราะห์เนื้อหาได้ ดังนี้

รูปแบบการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดของผู้นำ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 22.50 พบว่า ตำบลวังน้ำเขียว มีกฎหมายปกครองท้องถิ่น มีข้อบัญญัติของสภาตำบลตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา และมีกฎระเบียบหมู่บ้าน ข้อบังคับตามระเบียบ กฎหมาย ตำบลละเรียง ไม่มีการตั้งกฎกติกา บ้านเมืองหละหลวม ตำบลทุ่งโพธิ์ ตำบลมีข้อบัญญัติตำบลและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบเป็นประจำ มีการ

ประกาศแจ้งเตือนชาวบ้านให้ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ผ่านการประชุม สื่อวิทยุ เสียงตามสาย การพูดคุย มีการประกาศแจ้งเตือนการทำผิดกฎหมายให้ประชาชนเข้าใจ ตำบลวังกระทะ นาระเบียบ ข้อบังคับ แนวทางปฏิบัติตามกฎหมายต่างๆ เช่น กรอบ แนวทางในการพัฒนา เข้าถึงอย่างโปร่งใส ตำบลโป่งตาลอง มีหน่วยงานกำกับดูแลอยู่แล้ว

การปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดของผู้นำ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 45.00 พบว่า ตำบลวังน้ำเขียว ประชาชนสามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้ในระดับหนึ่ง ประชาชนส่วนใหญ่จะทำตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ตำบลละเรียง ประชาชนในพื้นที่ที่มีความรอบรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ เป็นอย่างดี กฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในพื้นที่เป็นอย่างดี ประชาชนในพื้นที่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ตำบลบุพราหมณ์ ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างดี ตำบลวังกระทะ ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ตำบลทุ่งโพธิ์ ประชาชนไม่เข้าใจกฎหมาย และกฎหมายมีหลายตัวมากเกินไป ตำบลนาดี ต้องให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ให้ประชาชนเคารพกฎหมายอย่างเคร่งครัดและไม่ละเมิดสิทธิ์ของผู้อื่น และไม่ยอมกีดกันผู้อื่นมาเป็นของตน ตำบลโป่งตาลอง การปฏิบัติตามกฎหมายของประชาชนในพื้นที่ ส่วนใหญ่จะปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด แต่ก็จะมีประชาชนบางส่วนที่ยังฝ่าฝืนกฎหมายอยู่บ้าง ประชาชนในพื้นที่อ่อนไหวสามารถปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองได้อย่างดี ถึงแม้บางครั้งจะได้รับข่าวสารทางราชการล่าช้า แต่เมื่อได้รับทราบข้อกฎหมายและบทลงโทษ ประชาชนสามารถปฏิบัติตามได้ ไม่ทำผิดกฎหมาย มีความเข้มแข็งในภาวะของจิตใจ ไม่ตกเป็นเครื่องมือของคนได้ง่ายๆ มีการปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมาย อย่างเคร่งครัด ประชาชนในชนบทสามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างเคร่งครัด ตำบลคลองม่วง ประชาชนมีความรู้ด้านกฎหมายน้อย กฎหมายมีความเหมาะสมน้อย ประชาชนรอบรู้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับเป็นอย่างดี ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดประชาชนในพื้นที่มีการปฏิบัติหน้าที่ตนตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

ปัญหาการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดของผู้นำ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 22.50 พบว่า ตำบลละเรียงดำเนินการติดประกาศกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ดำเนินการติดประกาศถึงโทษที่เมื่อทำผิดจะได้รับ จัดอบรมให้ประชาชนมีความรู้เรื่องกฎหมาย ตำบลบุพราหมณ์ ผู้นำหมู่บ้านจะต้องหมั่นศึกษาถึงข้อกฎหมายต่างๆ ที่ควรรู้ และแจ้งให้ประชาชนให้รับทราบเป็นประจำ หากมีข้อกฎหมายใหม่จะต้องแจ้งให้ลูกบ้านได้รับทราบทันทีและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ตำบลนาดี ให้ประชาชนชนรับรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบต่างๆ ที่มีประโยชน์ และกำชับให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบอย่างเคร่งครัด ตำบลวังกระทะ ประชาชนมีความรอบรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับอย่างดี กฎหมายมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

ปัญหาการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดของผู้นำ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 10.00 พบว่า ตำบลไทยสามัคคีการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ และประชาชนยังไม่ทำหน้าที่ตามกฎหมายเท่าใดนัก เพราะประชาชนบางส่วนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน โดยประชาชนส่วนนี้ ยังไม่รู้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับอย่างถ่องแท้ แต่ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับเป็นอย่างดี ตำบลวังน้ำเขียว มียาเสพติด เยอะ ตำรวจจับไม่ได้ มีการทะเลาะวิวาท วิวุ่นตีกัน ตำบลละเรียง กฎหมายบางอย่างยังขาดความเข้าใจ กฎหมายบางอย่างไม่เหมาะกับพื้นที่ เช่น สปก. เขตอุทยาน เขตป่าไม้ มีการยกเว้นหรือละเว้น

การปฏิบัติตามกฎหมายจากเจ้าหน้าที่ เช่น เลือกปฏิบัติ ตำบลทุ่งโพธิ์ ประชาชนในท้องถิ่น ยังไม่เข้าใจกฎหมายที่ใช้บังคับเกี่ยวกับที่ดินทำกิน บริเวณแนวรอบเขตอุทยานกับพื้นที่ของชาวบ้าน ตำบลนาดี มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเฉพาะที่ใกล้ตัวของคนในพื้นที่

5. ด้านพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็ง

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำในตำบลพื้นที่ อ่อนไหว จำนวน 43 คน สรุปประเด็นการวิเคราะห์เนื้อหาได้ ดังนี้

รูปแบบการพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็งของผู้นำ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 60.47 พบว่า ตำบลไทยสามัคคี มีการพัฒนาโดยได้จัดตั้งชุมชนเข้มแข็งและทำงาน มีผลงานมาโดยตลอด ผู้นำจัดให้มีการสร้างระบบสาธารณูปโภคต่างๆ ในปริมาณที่เพียงพอมากที่สุด มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน ส่งเสริมกลุ่มเยาวชนให้ห่างไกลยาเสพติด พัฒนาส่งเสริมบทบาทของสตรี มีกลุ่มผู้สูงอายุที่เข้มแข็ง ตำบลวังน้ำเขียว ส่วนหนึ่งชุมชนพึ่งตนเอง ปลูกผัก อีกส่วนวัยรุ่นวัยทำงาน ไม่ทำการเกษตร นิยมอาชีพรับจ้าง ไร้สอร์ทค่าแรงสูง เด็กวัยเรียนเกรงเออะ คุณภาพการศึกษาไม่ดีจากนโยบายระดับประเทศที่เน้นทำเอกสารจนครูไม่มีเวลาสอนเด็ก มีการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว ชุมชนมีการรณรงค์ปัญหายาเสพติด มีการประชุมปรึกษาหารือกันทุกเดือน ตำบลระเริง การจัดการปัญหาของชุมชน โดยชุมชนมีส่วนร่วมให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชน เช่น ยาเสพติด การค้า การเรียน ให้ชุมชนรู้ปัญหาการมีส่วนร่วม แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระบบน้ำ สาธารณูปโภคต่างๆ ยังไม่มีการเตรียมความพร้อม ไม่มีช่างเป็นส่วนๆ ตำบลทุ่งโพธิ์ ชุมชนมีการพัฒนาตนเองให้เข้มแข็งยั่งยืน โดย อบต. สนับสนุนงบประมาณชุมชนมีความเข้มแข็ง โดย อบต. เข้าไปส่งเสริม สนับสนุนงบประมาณให้คณะกรรมการหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 10,000 บาท/ปี ชุมชนมีความเข้มแข็งและอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ด้วยกรรวมกลุ่มกันของคนในชุมชน เช่น กองทุนตำบล ตำบลนาดี พัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อเตรียมเข้าสู่อาเซียนในปีต่อไป มีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค ความเป็นอยู่ของประชาชน มีการพัฒนาเยาวชนไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด มีการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส คนพิการให้มีงานทำ อบรมส่งเสริมให้ความรู้แก่ชุมชน แก่ประชาชน ให้ดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการอบรมส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ในด้านต่างๆ ตำบลวังกระทะ พัฒนาคนเริ่มต้นจากครอบครัวให้เป็นสุขก่อน ทำชุมชนน่าอยู่ มั่นคงและเข้มแข็ง จัดตั้งโครงการชุมชนเข้มแข็งใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง มาบูรณาการในการทำงาน ดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายตามฐานะ เช่น ไม่ใช้จ่ายเกินตัว เกินรายรับ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ชักชวนให้ประชาชนรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมจัดการอบรมให้มีองค์ความรู้ในการดำเนินชีวิตในพื้นที่ ตำบลโป่งตาลอง หมู่บ้านในพื้นที่อ่อนไหวยึดหลักกฎหมาย มีข้อจำกัดของแต่ละชุมชน เช่น จัดตั้งกลุ่มชุมชนเพื่อเสริมสร้างรายได้ ก็ต้องมีกฎระเบียบของชุมชน เพื่อให้กลุ่มมีความเข้มแข็งและปกครองตัวเองได้ มีหน่วยงานกำกับดูแลอยู่แล้ว ชุมชนและหมู่บ้านมีการรวมตัวทำกิจกรรมและการบริหารงานในชุมชนมากขึ้น ซึ่งทำให้ชุมชนเข้มแข็ง การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งนั้น ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่จะมีผู้นำหมู่บ้านที่จะมีการสร้างกลุ่มเพื่อรวมตัวกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น จึงทำให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้และทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น ตำบลคลองม่วง มีการจัดการสาธารณูปโภคให้มีสภาพพร้อมใช้งาน ส่งเสริมพัฒนากลุ่มกิจการสตรี กลุ่มเด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ

รวมทั้งผู้ด้อยโอกาส มีสาธารณูปโภคอย่างพอเพียงกับความต้องการ ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือยเกินตัว ผู้นำมีการจัดการอบรมส่งเสริมให้มืองค์ความรู้ในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง

ลักษณะผู้นำการพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็ง ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 39.53 พบว่า ตำบลวังน้ำเขียวเห็นว่า ลักษณะผู้นำควรมีความซื่อสัตย์สุจริต และมีเมตตา ผู้นำชุมชนต้องมีความสามารถเสนอโครงการเพื่อการพัฒนาได้เป็นอย่างดี ผู้นำสามารถบำรุงรักษาระบบสาธารณูปโภคได้ดี จัดทำแผนพัฒนาชุมชนทุกปี ต้องสร้างการมีส่วนร่วมในการคิดพัฒนาทำแผนของหมู่บ้านเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านอย่างยั่งยืนตำบลละเรียง ผู้นำต้องมีแผนพัฒนา 3 ปี และสอบถามประชาชนในความสำเร็จ มีข้อบัญญัติในการพัฒนาทางด้านโครงสร้างพื้นฐานทุกปี มีการซ่อมแซมถนนสายหลักภายในตำบล มีการขุดลอกแหล่งน้ำเพื่อให้ได้ใช้ตลอดปี มีการพัฒนากลุ่มสตรี ผู้สูงอายุ กลุ่มเด็ก ผู้พิการให้มีอาชีพผู้นำจัดให้มีการสร้างระบบสาธารณูปโภคต่างๆ อย่างพอเพียง สาธารณูปโภคมีสภาพพร้อมใช้งาน ผู้นำดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายตามฐานะ ไม่ใช่จ่ายเกินตัว เกินรายรับ ตำบลคลองม่วงเห็นว่า ผู้นำเสนอกิจกรรมโครงการที่ผ่านการประชาคมหมู่บ้าน ที่มีการเสนอจากประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอกิจกรรมโครงการเพื่อแก้ปัญหาของกฎหมาย มีการส่งเสริมในเรื่องข้อมูลพื้นฐาน การสาธารณูปโภคให้สามารถใช้งานได้ ส่งเสริมกลุ่มเด็ก เยาวชน กลุ่มสตรี ตำบลบุพราหมณ์เห็นว่า ผู้นำต้องจัดทำโครงการชุมชนเข้มแข็งตามนโยบายของรัฐบาล ในการป้องกันภัยยาเสพติดให้โทษ การลักเล็กขโมยน้อยภายในหมู่บ้าน ความสามัคคีและแจ้งเหตุร้ายต่างๆ และบริหารจัดการตามแผนพัฒนา

6. ด้านความโปร่งใสและตรวจสอบได้

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำในตำบลพื้นที่อ่อนไหว จำนวน 43 คน สรุปประเด็นการวิเคราะห์เนื้อหาได้ ดังนี้

รูปแบบด้านความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 58.33 พบว่า ตำบลไทยสามัคคีเห็นว่า การทำงานมีระบบระเบียบ แต่ตรวจสอบได้บ้าง ไม่ได้บ้าง ผู้นำกำหนดขั้นตอนกระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานในพื้นที่อย่างชัดเจนมาก ตำบลวังน้ำเขียว มีเอกสารการทำงานทุกครั้ง ตรวจสอบทุกเดือน ตำบลละเรียง มีการกำหนดหัวข้อและขั้นตอนในการตรวจสอบไว้ อย่างชัดเจน มีการแจ้งผู้นำชุมชนร่วมตรวจรับโครงการที่ก่อสร้างแล้วเสร็จ มีการจัดทำเอกสารในการเบิกจ่ายงบประมาณถูกต้องตรวจสอบได้ มีการจัดทำเอกสารในการค้าประกันสัญญากำหนดขั้นตอนกระบวนการตรวจสอบ ของการดำเนินงานในพื้นที่อ่อนไหวอย่างชัดเจน ยินยอมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือประชาชนเข้าตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่อ่อนไหว ร้องเรียนและนำข้อร้องเรียนมาแก้ไข ตำบลบุพราหมณ์ โครงการต่างๆ ที่เข้ามาภายในหมู่บ้าน จะต้องแจ้งให้ลูกบ้านทราบถึงจำนวนงบประมาณที่ต้องปฏิบัติ กระทำด้วยความโปร่งใส โดยมีคณะกรรมการและลูกบ้านสามารถตรวจสอบได้ นอกจากนี้ยังเห็นว่าตรวจสอบได้ไม่มีอะไรที่ผิด หรือไม่มีหลักฐานที่จับได้ ตำบลนาดี ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ทุกเรื่อง ยึดมั่นในความถูกต้อง พร้อมรับการตรวจสอบจากคนอื่น ๆ ต้องมีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ทุกเรื่อง เรื่อง เปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบผลการดำเนินงานประจำปี หรือตรวจสอบเป็นกรณีก็ได้ เพื่อรับทราบและแก้ไข ตำบลวังกระแจะ การบริหารงานโปร่งใส ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารและ

มีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการพัฒนาต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล เปิดโอกาสให้ตรวจสอบได้เสมอ กำหนดขั้นตอน กระบวนการตรวจสอบการดำเนินงาน และยินยอมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ได้ ตำบลโป่งตาลอง ด้วยความเป็นชุมชนที่มักมีกฎระเบียบแบบแผน จึงทำให้เมื่อมีการตรวจสอบหรือการขอความร่วมมือจากหน่วยงานรัฐ ชุมชนดังกล่าว จึงไม่มีปัญหาในการปฏิบัติงานและเมื่อต้องการการตรวจสอบ เช่น กองทุนหมู่บ้านต่างๆ จึงสามารถอธิบายถึงที่มาที่ไป ผลกำไร การจัดการทุกอย่างเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน รวมถึงการบริหารจัดการกองทุนด้วยมีหน่วยงานช่วยในการตรวจสอบอยู่แล้ว ตำบลคลองม่วง กำหนดขั้นตอน กระบวนการตรวจสอบการดำเนินการในพื้นที่อย่างชัดเจน และยินยอมให้หน่วยงานอื่นๆ เข้าตรวจสอบได้ มีการดำเนินงาน กำหนดขั้นตอน กระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานได้ ผู้นำกำหนดขั้นตอน กระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานอย่างชัดเจน และยินยอมให้หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือประชาชนเข้าตรวจสอบ

การมีส่วนร่วมการตรวจสอบความโปร่งใส ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 41.67 พบว่า ตำบลไทยสามัคคีเห็นว่า ไม่น่าจะมีชาวบ้านที่สามารถเข้าไปตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ แต่เชื่อว่ามีช่องทางในการตรวจสอบ การปฏิบัติงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาล มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และประชาชนสามารถขอทราบข้อมูลข่าวสารได้ ตำบลวังน้ำเขียว มีคณะกรรมการหมู่บ้าน ชุมชนมีรูปแบบของคณะกรรมการในการบริหาร ตรวจสอบเรื่องในชุมชนอย่างโปร่งใสตรวจสอบได้ในชุมชนสามารถให้ประชาชนเข้ามาตรวจสอบการทำงานได้ ตำบลระเริง มีกระบวนการยินยอมให้หน่วยงานอื่น เช่น ประชาชนเข้าตรวจสอบ ตำบลทุ่งโพธิ์ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มีผลโดยตรงต่อชุมชนทุกชุมชน เช่น ประชาคมหมู่บ้านทุกหมู่ เป็นกรรมการร่วมในการเสนอแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น ประชาชน ผู้นำเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอโครงการผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้าน มีการตรวจสอบโดยชุมชนเป็นกรรมการโครงการต่างๆ มีการตรวจสอบในรูปของกรรมการชุมชน มีกรรมการจากตัวแทนชุมชนในโครงการพัฒนาที่ตำบลเสนอของงบประมาณ ตำบลนาดี การทำงานและงบประมาณให้ประชาชนมีส่วนร่วมและตรวจสอบได้ ตำบลโป่งตาลอง หน่วยงานในพื้นที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบในการจัดซื้อจัดจ้าง และให้ความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐเมื่อชุมชนต้องการตรวจสอบจึงไม่มีปัญหาใดๆ ประชาชนสามารถจะตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานรัฐได้

7. ด้านการให้ความรู้ความเข้าใจ

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำในตำบลพื้นที่อ่อนไหว จำนวน 43 คน สรุปประเด็นการวิเคราะห์เนื้อหาได้ ดังนี้

รูปแบบการให้ความรู้ความเข้าใจ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 68.57 พบว่า ตำบลไทยสามัคคีมีการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้านทุกๆ เดือน และแนะนำ บอกกล่าว ตักเตือนกันตลอด ตำบลวังน้ำเขียว มีความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่การประชาสัมพันธ์ มีการประชุมประจำเดือน ให้ความเข้าใจเหตุแห่งปัญหาเพื่อยุติปัญหา มีการอบรมกลุ่มส่งเสริมอาชีพ จัดให้มีการอบรมความรู้ในหลายๆ ด้าน เช่น การพัฒนาด้านการเกษตรรูปแบบใหม่ พัฒนาอาชีพใหม่ๆ เกิดขึ้น ตำบลระเริง มีการศึกษาข้อมูลข่าวสารอยู่ตลอดเวลา สามารถประยุกต์ใช้วัสดุในพื้นที่ สามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับประชาชน มีการส่งเสริมความรู้ด้านต่างๆ ให้กับองค์กร รับผิดชอบต่อความคิดเห็นของทุกฝ่าย สรุปปัญหาที่

เกิดขึ้นและแก้ไขทันท่วงที มีความรู้และความเข้าใจสภาพปัจจุบันและปัญหาของพื้นที่เป็นอย่างดี ผู้นำให้ความรู้ ทันท่วงทีต่อเหตุการณ์และความเปลี่ยนแปลง มีการพบประชาชนเพื่อทำความเข้าใจ ชักถาม เสนอแนะสภาพปัญหาต่างๆ ตำบลบุพราหมณ์ โครงการโต เรื่องใดที่ผู้นำได้รับการจัดสรรมาให้ ควรปฏิบัติไปตามเงื่อนไขที่กำหนดด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ สามารถให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในเขตพื้นที่ได้ ตำบลทุ่งโพธิ์ มีการประกาศเสียงตามสาย วิทยุชุมชน บ้ายบอร์ดของหมู่บ้าน มีการศึกษาดูงาน อบรมสัมมนาจาก อบต. ทุกปี ประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ที่เสนอมา ตำบลนาดี ทำความเข้าใจ ให้ความรู้กับราษฎรและชุมชน มีการประชุมทำความเข้าใจและให้ความรู้กับราษฎรและชุมชน ต้องให้ความรู้ ความเข้าใจ อธิบายให้ประชาชนมองเห็นปัญหาต่างๆ ในพื้นที่ สภาพปัญหาของพื้นที่เป็นอย่างไร ต้องให้ประชาชนเข้าใจและมีความรู้ด้วย ตำบลวังกระแจะ เรียนรู้ชุมชน สนับสนุนส่งเสริมชุมชน ก้าวเดินอย่างเข้มแข็งด้วยตัวชุมชนเอง ให้ความรู้ด้านต่างๆ และเข้าใจในปัญหาที่เกิดขึ้น ทันท่วงทีต่อเหตุการณ์และเข้าถึงได้ในทุกสถานการณ์ มีความรู้ความเข้าใจสภาพปัจจุบันและปัญหาของพื้นที่เป็นอย่างดี รอบรู้ทันต่อเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลง ระดมความคิด และพลังสมอง เพื่อปฏิบัติตามกฎหมายที่เป็นปัจจุบันและแนวทางปฏิบัติอื่นของทางรัฐ ตำบลโป่งตาลอง การให้ความรู้ ความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่นั้น จะมีนักศึกษาเข้ามาให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ มากมายกับประชาชนในพื้นที่อยู่แล้วชุมชนในพื้นที่อ่อนไหวดังกล่าว เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศวิทยา สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งในพื้นที่ดังกล่าวนี้ จะมีนักศึกษาหรือนักท่องเที่ยวเข้ามาทำความรู้จักกับพื้นที่ดังกล่าว ทั้งศึกษาหาความรู้และมาพักผ่อนหย่อนใจ ในชุมชนจะจัดให้มีการอบรมมีคุณค่าเล็กน้อย คอยช่วยอธิบายและให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้ นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจและไม่ทำผิดกฎหมายของแต่ละชุมชนที่ได้บัญญัติไว้ มีการฝึกอบรมและให้ความรู้ด้านกฎหมายกับประชาชน และมีการประชุมประชาคมหรือรับฟังความคิดเห็น กรณีมีข้อขัดแย้ง ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตชุมชน รู้จักหวงแหน ปกป้องสิทธิมนุษยชน และสิทธิของตนเอง รู้จักกฎหมายและสร้างชุมชนเข้มแข็งเป็นอย่างไร ตำบลคลองม่วง มีความรู้และเข้าใจสภาพปัจจุบันรวมทั้งปัญหาของพื้นที่ ทันท่วงทีต่อเหตุการณ์และความเปลี่ยนแปลง

ความรู้ความเข้าใจ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 25.71 พบว่า ตำบลไทยสามัคคี ผู้นำมีความรู้และเข้าใจสภาพปัจจุบันและปัญหาของพื้นที่เป็นอย่างดี ผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น เป็นคนในพื้นที่ จึงทำให้รู้และเข้าใจสภาพปัญหา แนวทางการแก้ไข พัฒนาในพื้นที่เป็นอย่างดี ตำบลระเริง มีความรู้ ความเข้าใจสภาพปัจจุบันและปัญหาของพื้นที่เป็นอย่างดี ผู้นำมีความรอบรู้ ทันท่วงทีต่อเหตุการณ์และความเปลี่ยนแปลง ตำบลทุ่งโพธิ์ ท้องถิ่นมีการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานให้แก่แกนนำชุมชนทุกปี ตำบลนาดี ผู้นำมีความรู้ ความเข้าใจสภาพพื้นที่ของตนเองเป็นอย่างดี รอบรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ผู้นำต้องมีความรู้ มีความเข้าใจปัญหาต่างๆ ในพื้นที่ ต้องรับรู้สภาพปัญหา ทันท่วงทีต่อเหตุการณ์และความเปลี่ยนแปลง ในทุกเรื่อง ตำบลโป่งตาลองผู้นำท้องถิ่น ตำบลคลองม่วง ผู้นำมีความรู้ความเข้าใจในสภาพปัจจุบันและปัญหาของพื้นที่ รอบรู้และทันต่อเหตุการณ์ ความเปลี่ยนแปลง ผู้นำอธิบาย ทำความเข้าใจให้ประชาชนในพื้นที่เพื่อมองเห็นสภาพปัญหาอย่างชัดเจน

ปัญหา ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 5.71 พบว่า ตำบลวังน้ำเขียว ในช่วงที่มีปัญหาเรื่องที่ดิน มีการร่วมกันชี้แจงชาวบ้านบ้าง แต่ตอนนี้ไม่มี ตำบลทุ่งโพธิ์ ขาดการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชน

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในภาพรวมทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

4.3.1 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 51.33 มีอายุระหว่าง 31 ถึง 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.89 การศึกษาส่วนใหญ่ระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 61.11 พื้นที่อาศัยอ่อนไหวอยู่ในเขตตำบลส่วนใหญ่มีพื้นที่อาศัยอ่อนไหวอยู่ในเขตตำบลไทยสามัคคี คิดเป็นร้อยละ 14.89 ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่มากกว่า 12 ปี คิดเป็นร้อยละ 63.56 อาชีพส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 29.33 และรายได้ต่อเดือนส่วนใหญ่มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.33 ส่วนการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยส่วนใหญ่สัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้นำบริหารปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 10 คน กลุ่มผู้นำชุมชนจำนวน 10 คน กลุ่มผู้นำศาสนาจำนวน 8 คน และกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 15 คน

4.3.2 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นที่ศึกษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ศึกษา โดยส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.84$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า ด้านการพัฒนาพื้นที่และด้านการกำหนดพื้นที่สาธารณะ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

ส่วนผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำ ได้แสดงความคิดเห็นต่อสภาพพื้นที่ศึกษา ในตำบลของพื้นที่อ่อนไหว ในด้านการพัฒนาพื้นที่ มี 3 ประเด็นหลัก คือ การเตรียมข้อมูลเพื่อการพัฒนา การจัดหาข้อมูลมาดำเนินการสร้างแผนงาน โครงการพัฒนา และสภาพพื้นที่ของการพัฒนา ด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ ประชาชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีการสร้างจิตสำนึกในการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่องมาก มีการจัดอบรมปลูกฝังจิตสำนึกในความสำเร็จของทรัพยากรในพื้นที่ และ มีการรณรงค์ปลูกป่า เพื่อช่วยลดภาวะโลกร้อน เพิ่มแหล่งอาหาร และเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่ามีการประชาสัมพันธ์ในการดูแลพื้นที่ป่าภายในตำบลและได้มีการจัดกิจกรรมในการปลูกป่าในวันสำคัญต่างๆ ในส่วนของกฎหมายพบว่าในขณะนี้จังหวัดนครราชสีมาได้ออกกฎหมายในการยับยั้งการรุกรานพื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยกำหนดโซนนิ่ง เป็นพื้นที่ทำกิน เป็นพื้นที่อยู่อาศัย และพื้นที่ห้ามรุกรานมีการมอบหมายและเร่งรัดหน่วยงานที่กำกับดูแล โดยมีการอาศัยการมีส่วนร่วมของ ผู้ใหญ่บ้านและ อบต. และชุมชน ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า ส่วนใหญ่มีการสร้างจิตสำนึก ร้อยละ 10.20 โดยตำบลไทยสามัคคีแสดงความคิดเห็นว่าต้องแบ่งแนวเขตอุทยานให้ชัดเจน หาอาชีพเสริมให้ชาวบ้าน สร้างหรือปลูกจิตสำนึก ตำบลวังน้ำเขียว มีการสร้างกิจกรรมช่วยในการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า ร้อยละ 20.41 มีการประชาสัมพันธ์ช่วยในการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า ร้อยละ 18.37 มีการสร้างมาตรการและกฎหมายช่วยในการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า ร้อยละ 36.73 และสร้างการมีส่วนร่วมช่วยในการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า ร้อยละ 14.29 ด้าน

การกำหนดพื้นที่สาธารณะ สร้างความชัดเจนในการกำหนดพื้นที่สาธารณะ ร้อยละ 43.75 ส่วนใหญ่ มีการสร้างความชัดเจนในการกำหนดพื้นที่สาธารณะ มาตรการและกฎหมายในการกำหนดพื้นที่สาธารณะ ร้อยละ 31.25 ส่วนใหญ่การสร้างมาตรการและกฎหมายในการกำหนดพื้นที่สาธารณะ โดย ตำบลวังน้ำเขียว ใช้มาตรการในการออกโรงวัดจดทะเบียนพื้นที่ชุมชนศาลาประชาคมให้กับท้องถิ่นมีการออกข้อบัญญัติตำบลพื้นที่สาธารณะกำหนดพื้นที่สาธารณะ กฎระเบียบพื้นที่สาธารณะ ในหมู่บ้าน มีพื้นที่สาธารณะประมาณ ร้อยละ 90 ของหมู่บ้านชุมชนมีพื้นที่สาธารณะเหลือน้อยมาก การประชาสัมพันธ์ในการกำหนดพื้นที่สาธารณะ ร้อยละ 10.42 ส่วนใหญ่การสร้างมาตรการและกฎหมายในการกำหนดพื้นที่สาธารณะ โดยตำบลทุ่งโพธิ์ มีการแจ้งเตือนและกำหนดพื้นที่สาธารณะที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ในชุมชน และมีการแจ้งเตือนประกาศเขตพื้นที่สาธารณะในตำบลที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ตำบลนาดี ได้ติดตามชาวบ้านไม่ให้บุกรุกที่ดินในเขตของรัฐบาลติดตามพื้นที่สาธารณะประโยชน์ไม่ให้ชาวบ้านบุกรุก ในที่ดินของรัฐบาล เก็บไว้ให้ประชาชนร่วมกัน มีการติดตามข่าวสารการกำหนดเขตป่าสงวนและอุทยานแห่งชาติอย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้างความเข้าใจถูกต้องให้กับประชาชนในพื้นที่ และการมีส่วนร่วมในการกำหนดพื้นที่สาธารณะ ร้อยละ 14.58 ส่วนใหญ่การสร้างการมีส่วนร่วมในการกำหนดพื้นที่สาธารณะโดย ตำบลไทยสามัคคีให้ชุมชนมีการปลูกป่าชุมชนและช่วยกันดูแลรักษาในพื้นที่สาธารณะ ตำบลระเริงมีการดำเนินการปักหลักเขตพื้นที่ป่าไว้อย่างชัดเจน และมีเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ และมีการประชุมระหว่างผู้นำชุมชนในการใช้พื้นที่สาธารณะร่วมกันและช่วยกันดูแล และตำบลบุพราหมณ์ เห็นว่า ในหมู่บ้านมีพื้นที่สาธารณะเพียงพอที่จะจัดทำสาธารณะประโยชน์ได้ ให้ประชาชนข้างในหมู่บ้านช่วยกันกำหนดว่า จะทำประโยชน์อะไรได้บ้าง เช่น ทำสนามกีฬา สถานที่พักผ่อน หรือสวนชุมชน

4.3.3 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน โดยส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านพัฒนาเทคโนโลยีและสารสนเทศ ด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และด้านพัฒนาเศรษฐกิจมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

ส่วนผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำ ได้แสดงความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชน ในด้านพัฒนาเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่ลักษณะการพัฒนาเศรษฐกิจ ร้อยละ 67.44 โดยตำบลไทยสามัคคีมีการพัฒนาการลงทุนในด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่มากที่สุด การมีส่วนร่วมการพัฒนาเศรษฐกิจ ร้อยละ 30.23 โดยตำบลไทยสามัคคีมีการส่งเสริมอาชีพที่ประชาชนทำอยู่ ให้มั่นคง ยั่งยืนและมีอาชีพเสริมเมื่อว่างงานองค์การบริหารส่วนตำบลร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ จัดอบรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าในชุมชน ส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงตำบลคลองม่วงเห็นว่าการส่งเสริมจากภาครัฐ ด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่มีจิตสำนึกในพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 9.30 ซึ่งตำบลไทยสามัคคี มีการส่งเสริมให้ชาวบ้านดูแลชุมชนปลูกจิตสำนึกให้รัก

ถิ่นที่อยู่ของตนเอง ตำบลวังน้ำเขียว การสร้างกิจกรรมในพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ร้อยละ 34.88 ส่วนใหญ่ตำบลวังน้ำเขียวจัดแปลงปลูกป่า ส่งเสริมการปลูกป่า วัด โรงเรียน บ้าน และ ชุมชน ตำบลระเริงมีการจัดกิจกรรมในการปลูกป่าเป็นประจำ มีการกำหนดไม่ให้เป็นประชาชนทั้งขะบริเวณเขตป่า ส่งเสริมให้ประชาชนมีจิตสำนึกรักษาป่า จัดกิจกรรมให้ประชาชนรู้จักการใช้ประโยชน์จากป่า การสร้างมาตรการและกฎหมายในการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ร้อยละ 11.63 ส่วนใหญ่ตำบลไทยสามัคคีมีการพัฒนาจัดตั้งกฎระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าในพื้นที่อ่อนไหว มากที่สุด การมีส่วนร่วมในพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ร้อยละ 37.21 ส่วนใหญ่ตำบลไทยสามัคคีมีกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ตำบลวังน้ำเขียวชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ป่าไม้ทำข้อตกลงให้ชาวบ้านหาของป่าได้ในเวลาที่เหมาะสม ไม่มีการตัดไม้ในพื้นที่ที่มีเจ้าหน้าที่ดูแลอย่างใกล้ชิด ตำบลระเริงมีการพัฒนาจัดตั้งกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่อ่อนไหวในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม มีการพัฒนาจัดตั้งกฎระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าในพื้นที่อ่อนไหว ตำบลบุพราหมณ์ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในหมู่บ้าน ได้สร้างเสริมความเข้าใจถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติว่ามีความจำเป็นอย่างไร หากไม่ช่วยกันอนุรักษ์และจะเกิดผลเสียหายต่อ สิ่งแวดล้อมและเกิดภัยธรรมชาติขึ้นได้โดยง่าย มีการจัดตั้งกลุ่มพัฒนาพื้นที่ มีการพัฒนาและจัดตั้งกลุ่มในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและร่วมจัดตั้งกฎระเบียบของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมีการประสานงานช่วยเหลือด้านการพัฒนาการจัดการอย่าให้บุกรุกป่า ตำบลทุ่งโพธิ์ มีการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนหมู่บ้านอยู่ร่วมกันกับป่าได้ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลหมู่บ้านร่วมกันปลูกป่าชุมชนอนุรักษ์ป่าไม้ทุกปีการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติทำได้ไม่ต่อเนื่องจริงจังกส่วนราชการ องค์การบริหารส่วนตำบล มีกิจกรรมปลูกป่าชุมชนทุกปี เนื้อที่ 15 ไร่ งบฯ 40,000 บาท ตำบลโป่งตาลอง เห็นว่ามีหน่วยงานกำกับดูแลอยู่แล้วและทาง องค์การบริหารส่วนตำบล ได้เข้ามาดูแลเรื่องการจัดทรัพยากรธรรมชาติของสิ่งแวดล้อม ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนร้อยละ 88.64 ส่วนใหญ่ ตำบลไทยสามัคคีเห็นว่าประชาชนควรมีส่วนร่วมในการช่วยกันดูแลรักษาแม่น้ำ ลำคลอง สิ่งปฏิภูล มีการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีการตั้งกฎหรือข้อตกลงร่วมกันในชุมชนและให้ความช่วยเหลือกับทางราชการเป็นอย่างดี ช่วยสอดส่องดูแลผู้คนแปลกหน้าที่มาบุกรุกป่าตำบลวังน้ำเขียว สร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน ร้อยละ 11.36 ส่วนใหญ่ตำบลไทยสามัคคีช่วยกันดูแลรักษาแม่น้ำ ลำคลอง สิ่งปฏิภูล ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน การพัฒนาพื้นที่ของประชาชน ร้อยละ 58.14 ส่วนใหญ่ตำบลไทยสามัคคีพัฒนาพื้นที่ของประชาชน โดยทำให้น้ำอยู่อาศัยและนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตมีการพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ในพื้นที่ให้มีความสวยงามเพื่อการท่องเที่ยวและพัฒนาปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคให้ใช้งานได้ การสร้างมาตรการและกฎหมายเพื่อพัฒนาพื้นที่ของประชาชน ร้อยละ 9.30 ส่วนใหญ่ตำบลนาดีต้องมีการพัฒนาดำเนินการพื้นที่ภายใต้แผนปฏิบัติการที่มีการวางแผนไว้แล้วเพื่อพัฒนาพื้นที่ ตำบลวังกระแจะ ปฏิบัติตามแผนพัฒนาของหน่วยงานต่างๆ ตำบลโป่งตาลองเห็นว่ามีหน่วยงานกำกับดูแลอยู่แล้ว ตำบลคลองม่วง เห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบล มีการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการภายในกิจกรรมและมีความยืดหยุ่น และอำนวยความสะดวกต่อประชาชน การมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาพื้นที่ของ

ประชาชน ร้อยละ 27.91 ส่วนใหญ่ตำบลวังน้ำเขียวมีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดของคนในชุมชนในการปลูกพืชผสมผสานเพื่อแก้ไขปัญหาประชาชนรักและหวงแหนพื้นที่ ตำบลบุพราหมณ์ มีหน่วยงานจากภาครัฐดูแลอย่างต่อเนื่อง และมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เพื่อสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยให้ประชาชน ตำบลทุ่งโพธิ์ ประชาชนที่อยู่รอบป่ามีที่ดินทำกินร่วมกับรักษาป่าพื้นที่ตำบลทุ่งโพธิ์ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ร้อยละ 44.19 ส่วนใหญ่ตำบลไทยสามัคคี มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทั้งทางอินเทอร์เน็ตและแผ่นพับ ตำบลวังน้ำเขียว มีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศโดยการติดตั้งอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์สาธารณะจัดระบบอินเทอร์เน็ตชุมชน WIFI และเห็นว่าควรจะมีอินเทอร์เน็ตบริการฟรีให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ตำบลระเริงมีการพัฒนาข้อมูลเพื่อสร้างการรับรู้โดยกำหนดการพัฒนาในพื้นที่อ่อนไหวมีการพัฒนาข้อมูลสารสนเทศเพื่อสร้างความเข้าใจโดยกำหนดการพัฒนาในพื้นที่อ่อนไหวมีการพัฒนาเผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบต่างๆทางอินเทอร์เน็ต แผ่นพับ วารสาร และมีการติดตั้งและบริการอินเทอร์เน็ตในพื้นที่มีการนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ในพื้นที่ การมีส่วนร่วมการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ร้อยละ 11.63 ส่วนใหญ่ตำบลไทยสามัคคีเห็นว่าควรให้ประชาชนเข้าถึงและมีส่วนร่วมการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ตำบลระเริง มีการส่งเสริมให้ผู้นำมีวิทยุติดต่อกายในพื้นที่ มีการใช้อินเทอร์เน็ตในการส่งต่อข้อมูล มีการใช้เสียงตามสายในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร มีการประชาสัมพันธ์ข่าวไปยังผู้นำชุมชนเพื่อประชาสัมพันธ์ต่อไป ตำบลทุ่งโพธิ์ องค์การบริหารส่วนตำบล สนับสนุนการจัดทำสำรวจด้วยเทคโนโลยี หากจุดพิกัดของแนวเขตผ่านภาคประชาชนในตำบล

4.3.4 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว โดยส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านมีมนุษยสัมพันธ์ ด้านการให้ความรู้ความเข้าใจ ด้านความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ด้านนักประชาธิปไตย ด้านการประชาสัมพันธ์และสื่อสาร ด้านพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็งและด้านปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

ส่วนผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำได้แสดงความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ในด้านนักประชาธิปไตย ส่วนใหญ่ที่มาและลักษณะของผู้นำแบบนักประชาธิปไตย ร้อยละ 41.86 พบว่า ผู้นำมักมาจากการชื่อเสียง จึงไม่ได้ปฏิบัติตามความต้องการของชุมชน ประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจในหน้าที่ของประชาชน ผู้นำมีพอประมาณในพื้นที่ แต่ยังไม่ค่อยเข้าใจในความเป็น ส่วนใหญ่การเคารพความเสมอภาคและเสรีภาพของผู้นำแบบนักประชาธิปไตย ร้อยละ 20.93 ส่วนการเคารพเสียงข้างมากในการทำงานของผู้นำแบบนักประชาธิปไตย ร้อยละ 18.60 ด้านมีมนุษยสัมพันธ์ ส่วนใหญ่รูปแบบความสัมพันธ์ของผู้นำแบบมนุษยสัมพันธ์ ร้อยละ 63.41 ในตำบลไทยสามัคคีผู้นำปฏิบัติตนเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีมาก ผู้นำมีมนุษยสัมพันธ์กับชาวบ้านดี และ เข้ากับชาวบ้านได้เป็นส่วนมากรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาเป็นหลักความเป็นผู้นำ ด้านการประชาสัมพันธ์และสื่อสาร ส่วนใหญ่การประชาสัมพันธ์และสื่อสารของผู้นำ ร้อยละ 30.23 ในตำบลไทยสามัคคี

มีหอกระจายเสียงประจำหมู่บ้านและประสานงานกันสะดวก ด้านปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ส่วนใหญ่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดของผู้นำ ร้อยละ 22.50 ในตำบลวังน้ำเขียวมีกฎหมายปกครองท้องถิ่น มีข้อบัญญัติของสภาตำบล ตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาและกฎระเบียบหมู่บ้านฝึกข้อบังคับตามกฎหมายระเบียบกฎหมาย ด้านพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็ง ส่วนใหญ่พัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็งของผู้นำ ร้อยละ 60.47 ในตำบลไทยสามัคคีมีการพัฒนาโดยได้จัดตั้งชุมชนเข้มแข็งและทำงาน มีผลงานมาโดยตลอด ผู้นำจัดให้มีการสร้างระบบสาธารณูปโภคต่างๆ ในปริมาณที่เพียงพอมากที่สุด ด้านความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ส่วนใหญ่ความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ร้อยละ 58.33 ในตำบลไทยสามัคคีเห็นว่าการดำเนินงานมีระบบระเบียบ แต่ตรวจสอบได้บ้าง ไม่ได้บ้าง ผู้นำกำหนดขั้นตอนกระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานในพื้นที่อย่างชัดเจนมาก และด้านการให้ความรู้ความเข้าใจ ส่วนใหญ่การให้ความรู้ความเข้าใจ ร้อยละ 68.57 ในตำบลไทยสามัคคีมีการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้านทุกๆ เดือน และแนะนำ บอกกล่าว ตักเตือน กันตลอดตำบลวังน้ำเขียวมีความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ประชาสัมพันธ์มีการประชุมประจำเดือน ทำความเข้าใจเหตุแห่งปัญหาเพื่อยุติปัญหา มีการอบรมกลุ่มส่งเสริมอาชีพจัดให้มีการอบรมความรู้ในหลายๆ ด้าน

4.3.5 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว พบว่า ผลแสดงเมตริกค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษา และการพัฒนาชุมชนต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวพบว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และผลแสดงการวิเคราะห์หัดถอยรวมตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษา และการพัฒนาชุมชนที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว พบว่า ตัวแปรอิสระส่วนใหญ่เกือบทั้งหมด มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อตัวแปรตามโดยมีเพียงด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเท่านั้น ที่มีความสัมพันธ์เชิงลบต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ความสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ($R = 0.64$) โดยมีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 3 ด้าน ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาพื้นที่ ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า และด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน และสามารถสร้างแบบจำลองการวิเคราะห์ที่ได้ดังสมการ

$$Y = 0.80 + 0.12 X_8 + 0.03 X_9 + 0.23 X_{10} + 0.07 X_{11} + 0.06 X_{12} - 0.02 X_{13} + 0.00 X_{14} + 0.16 X_{15} + 0.06 X_{16}$$

สมการแบบจำลองดังกล่าว สามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 41.00 ($R^2 = 0.41$) และเมื่อพิจารณาจากค่าสถิติ F มีค่า 33.98 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 แต่เมื่อพิจารณาค่าสถิติ t พบว่ามีตัวแปรอิสระ 3 ด้าน ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาพื้นที่ ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า และด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน จึงต้องทำการวิเคราะห์สมการตัวแปรใหม่ โดยพิจารณาสมการเฉพาะ 3 ด้านเท่านั้น

ผลแสดงการวิเคราะห์หัดถอยตัวแปรรวมสภาพพื้นที่ศึกษา และการพัฒนาชุมชน ที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวเฉพาะตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติพบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรตามในระดับปาน

กลางค่อนข้างสูง ($R = 0.63$) โดยมีความสัมพันธ์ต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถสร้างแบบจำลองการวิเคราะห์ที่ได้ตั้งสมการ

$$Y = 0.88 + 0.18 X_8 + 0.29 X_{10} + 0.22 X_{15}$$

สมการแบบจำลองดังกล่าว สามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 39.60 ($R^2 = 0.39$) และเมื่อพิจารณาจากค่าสถิติ F มีค่า 97.49 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 และพิจารณาค่าสถิติ t ตัวแปรอิสระทุกตัวแปรมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 จึงยืนยันได้ว่าสมการดังกล่าว สามารถนำไปใช้งานในการอธิบายความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรรวมสภาพพื้นที่ศึกษา และการพัฒนาชุมชนต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวได้ โดยมีค่าผิดพลาดมาตรฐานการทำนายของสมการเท่ากับ 0.47 ($SEE = 0.47$)

4.3.6 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเสนอตัวแบบภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ผลการวิเคราะห์เมตริกค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรลักษณะผู้นำต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวพบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์ต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลแสดงการวิเคราะห์ถดถอยตัวแปรลักษณะผู้นำที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว พบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อตัวแปรตามในระดับสูงมาก ($R = 0.90$) มีความสัมพันธ์ต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถสร้างแบบจำลองการวิเคราะห์ที่ได้ตั้งสมการ

$$Y = -0.19 + 0.17 Y_1 + 0.14 Y_2 + 0.12 Y_3 + 0.10 Y_4 + 0.25 Y_5 + 0.13 Y_6 + 0.17 Y_7$$

สมการแบบจำลองดังกล่าว สามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 81.30 ($R^2 = 0.81$) และเมื่อพิจารณาจากค่าสถิติ F มีค่า 274.64 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 และพิจารณาค่าสถิติ t ตัวแปรอิสระทุกตัวแปรมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 จึงยืนยันได้ว่าสมการดังกล่าว สามารถนำไปใช้งานในการอธิบายความสัมพันธ์ลักษณะผู้นำต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวได้ โดยมีค่าผิดพลาดมาตรฐานการทำนายของสมการ เท่ากับ 0.26 ($SEE = 0.26$)

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยไว้ 3 ประการ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว และ 3) เพื่อเสนอตัวแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ผู้วิจัยสรุปตามลำดับ ดังนี้

- 5.1 สรุปผลการวิจัย
- 5.2 การอภิปรายผล
- 5.3 บทสังเคราะห์ผลการวิจัย
- 5.4 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยสรุปดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.2.1 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา พื้นที่อ่อนไหวอยู่ในเขตตำบล ระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ อาชีพและรายได้ต่อเดือน สรุปได้ดังนี้

เพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 51.33 อายุ ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31 ถึง 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.89 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา ประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 61.11 พื้นที่อาศัยอ่อนไหวอยู่ในเขตตำบล ส่วนใหญ่มีพื้นที่อาศัยอ่อนไหวอยู่ในเขตตำบลไทยสามัคคี คิดเป็นร้อยละ 14.89 ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่มากกว่า 12 ปี คิดเป็นร้อยละ 63.56 รองลงมา อาชีพส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 29.33 รายได้ต่อเดือนส่วนใหญ่มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.33

2. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นที่ศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นที่ศึกษาสรุปผลโดยส่วนรวมได้ ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นที่ศึกษาในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี โดยส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.84$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการป้องกัน

ทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า ด้านการพัฒนาพื้นที่และด้านการกำหนดพื้นที่ สาธารณะมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นที่ศึกษาพื้นที่ อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ใน 4 ด้าน โดยสรุปจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยส่วนรวม ได้ดังต่อไปนี้

1) ด้านการพัฒนาพื้นที่

ด้านการพัฒนาพื้นที่โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.77$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาจัดทำโครงการหรือ แผนพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว และการมีการจัดทำ การรวบรวมข้อมูลประชาชนในพื้นที่อ่อนไหว มีการตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่อ่อนไหว มีการประสานงานกับประชาชนในพื้นที่ อ่อนไหวเพื่อช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง ชุมชนดูแลเขตพื้นที่อ่อนไหวในความรับผิดชอบของตนเองมี ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

2) ด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ

ด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.93$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประชาชนและ องค์กรส่วนท้องถิ่น มีการสร้างจิตสำนึกในการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง มีการดูแลรักษา และป้องกันทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อ่อนไหว มีการปลูกป่าเพิ่มขึ้นเพื่อช่วยลดภาวะโลกร้อนเพิ่มแหล่ง อาหาร และเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า อาหารจากป่า มีการสนับสนุนด้านอุปกรณ์ในการป้องกันไฟป่า ดับ ไฟ ในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อ่อนไหวมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

3) ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า

ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่าโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.90$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการหยุดการ ตัดไม้ทำลายป่า ที่เป็นต้นเหตุในการเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมตามสถานที่ต่างๆ การมีการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้และเป็นหน้าที่ของทุกคนต้องเอาใจใส่อย่างจริงจัง การส่งเสริมกิจกรรมและบริการใน ศูนย์ประสานงานกับกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนในพื้นที่อ่อนไหว และไม่บุกรุกพื้นที่เขตป่าสงวนและเขต อุทยานแห่งชาติมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

4) ด้านกำหนดพื้นที่สาธารณะ

ด้านกำหนดพื้นที่สาธารณะโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.77$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ศึกษา การ กำหนดขนาดพื้นที่ให้ชัดเจน การติดตาม ประเมินผลตรวจสอบการกำหนดเขตป่าสงวนและเขต อุทยานแห่งชาติอย่างเสมอ การจัดตั้งพื้นที่อ่อนไหวของเขตป่าสงวนและเขตอุทยานแห่งชาติให้มีความ แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ และการกำหนดขั้นตอน กระบวนการพื้นที่อ่อนไหวไว้อย่างชัดเจนมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมากตามลำดับ

3. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนสรุปผลโดยส่วนรวมได้ ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาชุมชนในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี โดยส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และด้านพัฒนาเศรษฐกิจมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ใน 5 ด้าน โดยสรุปจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยส่วนรวม ได้ดังต่อไปนี้

1) ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ

ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ในการดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายตามฐานะของครอบครัว การดำเนินการให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์ การพัฒนาส่งเสริมการผลิตของใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อลดค่าใช้จ่ายในครอบครัว การส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว การพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนภายในพื้นที่ และมีการพัฒนาการลงทุนในด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

2) ด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

ด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.77$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ในด้านการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมในการปลูกป่าเพิ่มขึ้น เพื่อช่วยลดภาวะโลกร้อนเพิ่มแหล่งอาหารและเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า การส่งเสริมกิจกรรมฟื้นฟูปลูกป่าในพื้นที่อ่อนไหว เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การพัฒนาจัดตั้งกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่อ่อนไหวในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การพัฒนาจัดตั้งกฎระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าในพื้นที่อ่อนไหวมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

3) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.92$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในประชาชนมีส่วนร่วมการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประชาชนมีการใช้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ประชาชนมีการรวมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการอย่างสม่ำเสมอ ประชาชนมีข้อตกลงร่วมกันในเรื่องต่างๆ เช่น การนำของป่ามาใช้ประโยชน์การผลิตสินค้า เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

4) ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน

ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.00$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ในด้านการพัฒนาพื้นที่ของประชาชนในการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ หน่วยงานของภาครัฐมีการพัฒนาดำเนินตามแผนปฏิบัติการภายในกิจกรรมพื้นที่อ่อนไหวต่างๆ ให้มีความยืดหยุ่นและอำนวยความสะดวกต่อประชาชน มีการพัฒนาพื้นที่โดยสร้างความมั่นคงปลอดภัยแก่ประชาชน ประชาชนในพื้นที่อ่อนไหวมีการพัฒนาแหล่งการท่องเที่ยวตามฤดูกาลต่างๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

5) ด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ

ด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.81$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ใน ด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาระดับข้อมูลเพื่อสร้างการรับรู้โดยกำหนดการพัฒนาในพื้นที่อ่อนไหว การพัฒนาเผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ทางอินเทอร์เน็ต แผ่นพับ วารสาร เป็นต้น การพัฒนาวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในพื้นที่ได้อย่างเพียงพอและทันสมัย การพัฒนาระดับข้อมูลสารสนเทศเพื่อสร้างความเข้าใจโดยกำหนดการพัฒนาในพื้นที่อ่อนไหว มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

4. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว สรุปผลโดยส่วนรวมได้ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว โดยส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านมีมนุษยสัมพันธ์ ด้านการให้ความรู้ความเข้าใจ ด้านความโปร่งใส และตรวจสอบได้ ด้านนักประชาธิปไตย ด้านการประชาสัมพันธ์และสื่อสาร ด้านพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็ง และด้านปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านนักประชาธิปไตยโดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในด้านนักประชาธิปไตยในผู้นำยึดหลักความเป็นธรรมและความเสมอภาค ผู้นำเคารพสิทธิเสรีภาพและความคิดเห็นของทุกฝ่าย ผู้นำยึดหลักกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านมีมนุษยสัมพันธ์ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.98$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชน

พื้นที่อ่อนไหวในด้านมีมนุษยสัมพันธ์ ในผู้นำในพื้นที่มีอัตราค่าเฉลี่ยเป็นมิตรต่อประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างดี ผู้นำปฏิบัติตนเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ผู้นำมีทักษะในการรับรู้และรับฟังการสื่อสารของผู้อื่นได้ดี ผู้นำมีความเมตตาให้ความเป็นกันเองกับประชาชนในพื้นที่เสมอ และผู้นำเป็นกัลยาณมิตรที่คอยช่วยเหลือแนะนำตลอดเวลา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านการประชาสัมพันธ์และสื่อสาร โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในด้านการประชาสัมพันธ์และสื่อสารในการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง มีระบบหรือกลไกในการสื่อสารร่วมกับภาครัฐ ภาคธุรกิจ และเอกชน และภาคประชาชน ประชาชนสามารถติดตามหาข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว และการมีการประชาสัมพันธ์ที่สื่อให้กับนักท่องเที่ยวโดยมุ่งสร้างความเข้าใจการเคารพธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.72$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในด้านการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดในมีการกำหนดโทษและมาตรการในการปกป้องพื้นที่ที่ใช้ในปัจจุบันมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในพื้นที่เป็นอย่างดี ประชาชนในพื้นที่การปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด และประชาชนในพื้นที่มีความรอบรู้เกี่ยวกับกฎหมายระเบียบข้อบังคับเป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็งโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในด้านพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็งในความพอเพียง ผู้นำจัดให้มีการสร้างระบบสาธารณูปโภคต่างๆ (ไฟฟ้า ถนน น้ำประปา ฯลฯ) ในปริมาณที่เพียงพอกับความต้องการของชุมชน ผู้นำส่งเสริมการพัฒนากลุ่มกิจการสตรีกลุ่มเด็กและเยาวชนผู้สูงอายุ และผู้พิการ รวมไปถึงผู้ด้อยโอกาสในชุมชน ผู้นำจัดให้มีการบำรุงรักษา ระบบสาธารณูปโภคให้มีสภาพพร้อมใช้งาน และผู้นำดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายตามฐานะ เช่น ไม่ใช้จ่ายเกินตัว เกินรายรับ ฟุ่มเฟือย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ การบริโภครวมมีภูมิคุ้มกัน มีเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบ ในการดำเนินงานป้องกันแก้ไข ช่วยเหลือ ผู้ประสบสาธารณภัยมีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบในการส่งเสริมการพัฒนา กลุ่มกิจการสตรี กลุ่มเด็ก และเยาวชนผู้สูงอายุและผู้พิการ รวมไปถึงผู้ด้อยโอกาสในชุมชน มีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบในการจัดให้มีการสร้างระบบสาธารณูปโภคต่างๆ ของชุมชน และมีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบในการจัดให้มีการบำรุงรักษา ระบบสาธารณูปโภค ให้มีสภาพพร้อมใช้งาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ และมาตรฐานชีวิตดีผู้นำได้ชักชวนให้ประชาชนในพื้นที่อ่อนไหวป้องกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ผู้นำจัดการอบรมส่งเสริมให้ม้องค์ความรู้ในการดำเนินชีวิตในพื้นที่อ่อนไหว ประชาชนในพื้นที่มีความรอบรู้เกี่ยวกับกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับเป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านความโปร่งใสและตรวจสอบได้ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.90$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในด้านความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ผู้นำเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่อ่อนไหวร้องเรียนและนำข้อร้องเรียนมาแก้ไข ผู้นำยินยอมให้หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือประชาชนเข้าตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ ผู้นำปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่อ่อนไหวโดยยึดมั่นในความถูกต้อง ผู้นำกำหนดขั้นตอนกระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานในพื้นที่อ่อนไหวอย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านการให้ความรู้ ความเข้าใจ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.94$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ด้านการให้ความรู้ความเข้าใจการเป็นผู้นำมีความรู้และเข้าใจสภาพปัจจุบันและปัญหาของพื้นที่เป็นอย่างดี ผู้นำมีความรอบรู้ ทันทต่อเหตุการณ์และความเปลี่ยนแปลง ผู้นำอธิบายทำความเข้าใจให้ประชาชนในพื้นที่อ่อนไหวมองเห็นสภาพปัญหาในพื้นที่อ่อนไหวอย่างชัดเจน ผู้นำได้ระดมความคิดและพลังสมองเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายที่เป็นปัจจุบันและแนวทางปฏิบัติอื่นของภาครัฐ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

5. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งผู้วิจัยสรุปผลตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) สรุปผลการวิเคราะห์ตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษาโดยรวมที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว พบว่า ผลแสดงการวิเคราะห์ถดถอยตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษาที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว พบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรตามในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ($R = 0.61$) โดยมีอย่างน้อย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาพื้นที่ ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า ด้านการกำหนดพื้นที่สาธารณะ มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถสร้างแบบจำลองการวิเคราะห์ได้ ดังสมการ

$$Y = 1.09 + 0.18 X_8 + 0.06 X_9 + 0.26 X_{10} + 0.14 X_{11}$$

สมการแบบจำลองดังกล่าวสามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 36.90 ($R^2 = 0.36$) และเมื่อพิจารณาจากค่าสถิติ F มีค่า 65.03 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 แต่เมื่อพิจารณา ค่าสถิติ t พบว่า ด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ มีค่า 1.22 มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.22 จึงต้องทำการวิเคราะห์สมการตัวแปรใหม่โดยการตัดตัวแปรด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ ออกจากการวิเคราะห์

2) สรุปผลการวิเคราะห์ตัวแปรการพัฒนาชุมชน โดยรวมที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว พบว่า ผลการวิเคราะห์ถดถอยการพัฒนาชุมชนที่

มีผลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว พบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรตามในระดับปานกลาง ($R = 0.56$) โดยมีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 4 ด้าน ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ประกอบด้วย ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน และด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถสร้างแบบจำลองการวิเคราะห์ได้ ดังสมการ

$$Y = 1.10 + 0.16 X_{12} + 0.10 X_{13} + 0.03 X_{14} + 0.21 X_{15} + 0.12 X_{16}$$

สมการแบบจำลองดังกล่าวสามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 31.40 ($R^2 = 0.31$) และเมื่อพิจารณาจากค่าสถิติ F มีค่า 40.73 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 แต่เมื่อพิจารณา ค่าสถิติ t พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มีค่า 0.90 มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.37 จึงต้องทำการวิเคราะห์สมการตัวแปรใหม่โดยการตัดตัวแปรด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนออกจากการวิเคราะห์

3) สรุปผลการวิเคราะห์ตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษา และการพัฒนาชุมชนโดยรวม มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว พบว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลการวิเคราะห์ถดถอยตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษาและการพัฒนาชุมชนโดยรวมที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว พบว่า ตัวแปรอิสระส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรตาม โดยมีเพียงพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ความสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ($R = 0.64$) โดยมีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 3 ด้าน ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาพื้นที่ ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า และด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชนและ สามารถสร้างแบบจำลองการวิเคราะห์ได้ ดังสมการ

$$Y = 0.80 + 0.12 X_8 + 0.03 X_9 + 0.23 X_{10} + 0.07 X_{11} + 0.06 X_{12} - 0.02 X_{13} + 0.00 X_{14} + 0.16 X_{15} + 0.06 X_{16}$$

สมการแบบจำลองดังกล่าวสามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 41.00 ($R^2 = 0.41$) และเมื่อพิจารณาจากค่าสถิติ F มีค่า 33.98 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 แต่เมื่อพิจารณา ค่าสถิติ t พบว่า มีตัวแปรอิสระ 3 ด้าน ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาพื้นที่ ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า และด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชนจึงต้องทำการวิเคราะห์สมการตัวแปรใหม่โดยพิจารณาสมการเฉพาะ 3 ด้าน ดังกล่าวเท่านั้น

ผลการวิเคราะห์ถดถอยตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษาและการพัฒนาชุมชนโดยรวมที่มีผลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวเฉพาะตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปร

ตามในระดัปลานกลางค่อนข้างสูง ($R = 0.63$) มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถสร้างแบบจำลองการวิเคราะห์ได้ ดังสมการ

$$Y = 0.88 + 0.18 X_8 + 0.29 X_{10} + 0.22 X_{15}$$

สมการแบบจำลองดังกล่าวสามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ ร้อยละ 39.60 ($R^2 = 0.39$) และเมื่อพิจารณาจากค่าสถิติ F มีค่า 97.49 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 และพิจารณา ค่าสถิติ t ตัวแปรอิสระทุกตัวแปร มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.00 จึงยืนยันได้ว่าสมการดังกล่าวสามารถนำไปใช้งานในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษาและการพัฒนาชุมชนโดยรวมกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวได้โดยมีค่าผิดพลาดมาตรฐานการทำนายของสมการ เท่ากับ 0.47 ($SEE = 0.47$)

5.2.2 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น การวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จากกลุ่มตัวอย่างของชุมชนในพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียวจำนวน 3 ตำบลคือ ตำบลวังน้ำเขียว ตำบลละเรียง ตำบลไทยสามัคคี อำเภอปากช่อง 3 ตำบล คือ ตำบลโป่งตาลอง ตำบลวังกระแจะและตำบลวังไทร อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี 3 ตำบล คือ ตำบลบุพราหมณ์ ตำบลนาดี และตำบลทุ่งโพธิ์ ใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ กลุ่มผู้นำบริหารปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 10 คน กลุ่มผู้นำชุมชนจำนวน 10 คนกลุ่มผู้นำศาสนาจำนวน 8 คน กลุ่มประชาชนชาวบ้านจำนวน 15 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 43 คน สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ คือ

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นที่ศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาสภาพพื้นที่ศึกษาในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ใน 4 ด้าน สรุปผลตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ด้านการพัฒนาพื้นที่

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำในตำบลของพื้นที่อ่อนไหว พบว่า การพัฒนาพื้นที่ มี 3 ประเด็นหลัก คือ การเตรียมข้อมูลเพื่อการพัฒนา การจัดหาข้อมูลมาดำเนินการสร้างแผนงาน โครงการพัฒนา และสภาพพื้นที่ของการพัฒนา ได้ข้อสรุปจากการพัฒนาพื้นที่ว่าพื้นที่อ่อนไหวส่วนสภาพพื้นที่ส่วนหนึ่งจะเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ ส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่ชาวบ้านทำการเกษตร เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพด อ้อย ยางลักษณะเป็นพื้นที่ราบเชิงเขา ส่วนที่ทำการเกษตรจะเป็นเขตปฏิรูปที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน ทำให้เกิดปัญหามากในขณะนี้ พื้นที่ปฏิรูปที่ดินประชาชนมีการเปลี่ยนมือเพราะการทำการเกษตรไม่ได้ผลผลิตเท่าที่ควร แหล่งน้ำไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตร ไฟฟ้าไม่ครอบคลุมพื้นที่ มีปัญหาที่ดินซบซ้อนพื้นที่ปฏิรูปที่ดินจึงมีการพัฒนาพื้นที่โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านต่างๆ มาทำแผนการพัฒนาพื้นที่ โดยหน่วยสำคัญในการจัดทำแผนงาน โครงการ คือ องค์การบริหารส่วนตำบล แต่มักติดปัญหาในด้านงบประมาณการพัฒนาไม่เพียงพอและบางพื้นที่การทำโครงการพัฒนาไม่สอดคล้องความต้องการของประชาชน

2) ด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำในตำบลของพื้นที่อ่อนไหว พบว่า พื้นที่อ่อนไหว ประชาชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีการสร้างจิตสำนึกในการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่องมาก มีการจัดอบรมปลูกฝังจิตสำนึกใน ความสำคัญของทรัพยากรในพื้นที่ เช่น โครงการปลูกป่าซึ่งทำเป็นประจำทุกปีมีการดูแลรักษาและ ป้องกันทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อ่อนไหวมีการสนับสนุนด้านอุปกรณ์ ในการป้องกันไฟป่า ดับไฟ ในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อ่อนไหวประชาชนและองค์กรส่วนท้องถิ่นมีการสร้างจิตสำนึก ในการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง และ มีการรณรงค์ปลูกป่า เพื่อช่วยลดภาวะโลกร้อน เพิ่มแหล่งอาหาร และเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่ามีการประชาสัมพันธ์ในการดูแลพื้นที่ป่าภายในตำบล และได้มีการจัดกิจกรรมในการปลูกป่าในวันสำคัญต่างๆ ในส่วนของกฎหมายพบว่าในขณะนี้จังหวัด นครราชสีมาได้ออกกฎหมายในการยับยั้งการรุกป่าพื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยกำหนด โชนนึ่ง เป็นพื้นที่ทำกิน เป็นพื้นที่อยู่อาศัย และพื้นที่ห้ามรุกป่ามีการมอบหมายและเร่งรัดหน่วยงานที่ กำกับดูแล โดยมีการอาศัยการมีส่วนร่วมของ ผู้ใหญ่บ้านและ อบต. และชุมชน

3) ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำหลักใน ตำบลของพื้นที่อ่อนไหว พบว่า การสร้างจิตสำนึก ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 10.20 ส่วนใหญ่การสร้าง จิตสำนึก โดย ตำบลไทยสามัคคีแสดงความคิดเห็นว่าต้องแบ่งแนวเขตอุทยานให้ชัดเจน ทหาอาชีพเสริมให้ ชาวบ้าน สร้างหรือปลูกจิตสำนึก ตำบลวังน้ำเขียว แสดงความคิดเห็นว่าในพื้นที่ชุมชนมีจิตสำนึกในการ รักษาป่า หน่วยงานภาครัฐและเอกชนร่วมมือกัน มีการกันเขตชัดเจนบริเวณรอบป่า ประชาชน ตระหนักทราบและไม่บุกรุก และควรสร้างจิตสำนึกกับประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ตำบลละเรียง เห็นว่าควรดำเนินการส่งเสริมกิจกรรมให้กับเยาวชนในการเข้าค่ายให้มีจิตสำนึกในการรักษาที่อยู่ใกล้ตัว และเป็นหูเป็นตาในการแจ้งเบาะแสในการตัดไม้ทำลายป่า และ ประชาชนมีการสร้างจิตสำนึกน้อยมาก

การสร้างกิจกรรมช่วยในการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 20.41 ส่วนใหญ่การสร้างกิจกรรมช่วยในการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า โดยตำบลไทยสามัคคี ได้ ดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ชุมชนรักและหวงแหนทรัพยากรป่าไม้มีการจัดตั้งองค์กรอนุรักษ์ต้น น้ำมูลตำบลบุพราหมณ์ ใช้กิจกรรมสร้างความเข้าใจและโทษของการบุกรุกพื้นที่ป่าให้ประชาชนใน เขตพื้นที่ทราบ ให้ป้องกันรักษาดูแล และส่งเสริมกิจกรรมและตั้งศูนย์ประสานงานกับกลุ่มอนุรักษ์ป่า ชุมชนมีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และร่วมเอาใจใส่อย่างจริงจัง ตำบลนาดี มีการสอดส่องดูแลการ บุกรุกพื้นที่ป่า ไม่ตัดไม้ทำลายป่าและส่งเสริมกิจกรรมของกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนไม่บุกรุกทำลายพื้นที่ ป่า ไม่ตัดไม้ทำลายป่า และที่สำคัญ ต้องช่วยกันหยุดยั้งพวกนายทุนที่เข้ามาบุกรุกพื้นที่ป่าไม่ให้มีการ บุกรุกป่าไม้ ตัดไม้ทำลายป่า และส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการหยุดยั้งจากการบุกรุกป่าทุก รูปแบบ ตำบลวังกระแจะเห็นว่า ควรส่งเสริมขอความร่วมมือและสร้างเสริมส่วนร่วม ชุมชนเฝ้าระวัง การบุกรุกพื้นที่ป่า และ จัดทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการดูแลอนุรักษ์ป่า แต่ ตำบลวังไทรพบปัญหา การ ไม่ค่อยส่งเสริมกิจกรรมการป้องกันและมาตรการต่างๆ ในการป้องกันการหยุดยั้งทำลายป่ามีน้อย

การดำเนินการส่วนใหญ่ใช้การส่งเสริมกิจกรรมและบริการในศูนย์ประสานงานกับกลุ่มอนุรักษ์ป่าในชุมชน กำหนดมาตรการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่าและการไม่บุกรุกพื้นที่เขตป่าสงวน

การประชาสัมพันธ์ช่วยในการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 18.37 การประชาสัมพันธ์ช่วยในการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่าโดย ตำบลวังน้ำเขียวใช้การประชาสัมพันธ์ในการอนุรักษ์พื้นที่ ชี้แจงแนวเขตป่าเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง ตำบลบุพราหมณ์อธิบายทำความเข้าใจลูกบ้านถึงอันตรายของการทำลายป่า ตำบลทุ่งโพธิ์ มีการประกาศแจ้งเตือนชาวบ้านไม่ให้บุกรุกป่าไม้ และ มีการแจ้งเตือนลูกบ้านให้เข้าใจในการบุกรุกป่าเขตอุทยาน ตำบลนาดี มีการประชาสัมพันธ์ให้กับผู้นำหมู่บ้านและชุมชนในเขตตำบลไม่ให้ตัดไม้ทำลายป่า และขอให้มีการปลูกป่าทุกปี และขอร้องให้หยุดตัดไม้ทำลายป่า และมีการปลูกป่าชดเชยเป็นประจำทุกปี ตำบลโป่งตาลอง ประชาสัมพันธ์โดยหน่วยงานในพื้นที่นี้ และหน่วยงานต่างๆ ต้องช่วยกันรณรงค์ให้ความรู้และกล่าวเตือนถึงภัยต่างๆ ที่มาจากการบุกรุก และทำลายพื้นที่ป่า รวมทั้งมีการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ไม่ให้มีการบุกรุกทำลายป่าของส่วนราชการในพื้นที่ในปัจจุบันนี้ไม่มีการบุกรุกพื้นที่ป่าแล้ว เนื่องจากชาวบ้านรู้ข้อมูลข่าวสาร การโดนผลกระทบต่อการบุกรุกป่าเป็นอย่างไร

การสร้างมาตรการและกฎหมายช่วยในการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 36.73 ส่วนใหญ่การสร้างมาตรการและกฎหมายช่วยในการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่าโดย ตำบลไทยสามัคคี เห็นว่ามาตรการที่จำเป็น คือ ต้องแบ่งแนวเขตอุทยานให้ชัดเจน หากอาชีพเสริมให้ชาวบ้าน สร้างหรือปลูกจิตสำนึก ทั้งนี้เพราะมาตรการในการป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่าที่มีอยู่ยังปฏิบัติแบบไม่จริงจัง เห็นได้จากการมีการบุกรุกป่าและค้าสัตว์ป่าอยู่ประปราย ตำบลวังน้ำเขียวพบปัญหามาตรการของเจ้าหน้าที่รัฐ หรือผู้มีอำนาจ มีส่วนเอื้อประโยชน์ให้เกิดการบุกรุกป่าและครอบครองเป็นของส่วนตัว ส่วนชาวบ้านถูกเจ้าหน้าที่รัฐกันให้ถอยลงมาอยู่ด้านล่าง ตั้งแต่ก่อนปี 2520 และยังพบอีกว่า ปัจจุบัน ในพื้นที่ไม่มีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพราะในพื้นที่ชุมชนมีจิตสำนึกในการรักษป่า หน่วยงานภาครัฐและเอกชนร่วมมือกัน มีการกันเขตชัดเจนบริเวณรอบป่า ประชาชนเองก็ตระหนักทราบปัญหาและไม่มีการบุกรุกพื้นที่ป่าโดยชุมชน ตำบลละเรียงเห็นว่ามาตรการในการส่งเสริมกิจกรรมและบริการในศูนย์ประสานงานกับกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนในพื้นที่อ่อนไหวเป็นหน้าที่ของทุกคนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างจริงจัง มีมาตรการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่าที่เป็นต้นเหตุของการเกิดน้ำท่วมตามสถานที่ต่างๆ รวมทั้ง ไม่บุกรุกพื้นที่ป่าสงวนและเขตอุทยานแห่งชาตินอกจากนี้ ยังกำหนดมาตรการส่งเสริมอาชีพให้ชาวบ้าน การเลี้ยงสัตว์ การปลูกพืชหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การประกันราคาผลผลิตทางการเกษตร ตำบลบุพราหมณ์มีปัญหา พบว่าไม่มีการบุกรุกเขตป่าสงวนหรือเขตอุทยานก็จริงแต่หยุดไม่ได้หากมีแต่นายทุนที่บุกรุก เพราะประชาชนธรรมดาไม่สามารถบุกรุกได้ ตำบลทุ่งโพธิ์ ให้ความสำคัญในมาตรการป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่าควรมีมาตรการการสำรวจแนวเขตพื้นที่ป่าอุทยานกับแนวเขตของชุมชนให้ชัดเจน และที่สำคัญมีปัญหาเจ้าหน้าที่กับประชาชนตลอดเวลาเพราะเจ้าหน้าที่ไม่จริงจังต่อการเอาผิดผู้บุกรุกป่าไม้ทำลายป่า ตำบลวังกระแจะไม่มีการบุกรุกพื้นที่ป่าจากมาตรการส่งเสริมและสร้างมาตรการ การรักษาป่าอย่างต่อเนื่อง ประชาชนไม่มีการบุกรุกเขตป่าสงวนตำบลโป่งตาลองในปัจจุบันนี้ ได้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพิ่มมากขึ้น เพราะว่าประชาชน

ในพื้นที่ยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายในการบุกรุกป่า ดังนั้นหน่วยงานในพื้นที่ และหน่วยต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกันเพื่อให้ความรู้กับประชาชนในพื้นที่ ในเรื่องเกี่ยวกับกฎหมายในการบุกรุกป่าและผลกระทบที่จะตามมา ทั้งที่มีหน่วยงานกำกับดูแลอยู่แล้ว ตำบลวังไทรมีมาตรการจนพบว่าไม่ทำลายป่า

สร้างการมีส่วนร่วมช่วยในการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 14.29 ส่วนใหญ่สร้างการมีส่วนร่วมช่วยในการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่าโดย ตำบลไทยสามัคคีเห็นว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนในอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างจริงจังมากที่สุด ตำบลวังน้ำเขียวมีการตั้งกฎในหมู่บ้าน ตั้งชุมชนคนรักป่ารักสิ่งแวดล้อม ตำบลละเรียง ส่งเสริมกิจกรรมและบริการในศูนย์ประสานงานกับกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนในพื้นที่อ่อนไหว เป็นหน้าที่ของทุกคนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างจริงจัง มีมาตรการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่าที่เป็นต้นเหตุของการเกิดน้ำท่วมตามสถานที่ต่างๆ ไม่บุกรุกพื้นที่ป่าสงวนและเขตอุทยานแห่งชาติ ตำบลทุ่งโพธิ์ สร้างการมีส่วนร่วมโดยให้ชุมชนมีการส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรมทางเลือกให้แก่ชาวบ้านเพื่อป้องกันการบุกรุกเขตป่า ตำบลโป่งตาลอง ดำเนินการโดยหน่วยงานในพื้นที่นี้ และหน่วยงานต่างๆ ต้องช่วยกันรณรงค์ให้ความรู้และกล่าวเตือนถึงภัยต่างๆ ที่มาจากการบุกรุก และทำลายพื้นที่ป่า ตำบลวังไทรให้รณรงค์ ประชาชนทุกคนในชุมชนไม่ทำลายป่าไม้ ในพื้นที่ป่าสงวนและเขตอุทยานแห่งชาติ

4) ด้านการกำหนดพื้นที่สาธารณะ

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำในตำบลของพื้นที่อ่อนไหว พบว่า สร้างความชัดเจนในการกำหนดพื้นที่สาธารณะ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 43.75 ส่วนใหญ่การสร้าง ความชัดเจนในการกำหนดพื้นที่สาธารณะโดย ตำบลไทยสามัคคี เห็นว่าการกำหนดพื้นที่สาธารณะยังไม่มี ความชัดเจน ขาดการติดตาม ประเมินผลที่ต่อเนื่องจากทาง การ เช่น สำนักเพื่อเกษตรกรรม งานปฏิรูปที่ดินของอุทยานยังไม่มี การชี้แจงให้ชุมชนได้รับทราบข้อมูลที่ ได้ดำเนินการจากกรณีรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างควรมีการกำหนดขนาดพื้นที่ให้มีความชัดเจนมาก ในการนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลกำลังจัดทำเป็นโครงการในการกำหนดแนวเขตที่ดินพื้นที่สาธารณะ รวมถึงการจัดทำอาณาเขตของหมู่บ้านและตำบลเพื่อกำหนดแนวเขตของพื้นที่ให้ชัดเจน ตำบลละเรียงมีการดำเนินการปักหลักเขตพื้นที่ป่าไว้อย่างชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ และมีการประชุมระหว่างผู้นำชุมชนในการใช้พื้นที่สาธารณะร่วมกันและช่วยกันดูแล โดยมีการกำหนดพื้นที่ที่มีความชัดเจน มีการจัดตั้งพื้นที่อ่อนไหวของเขตป่าสงวนและเขตอุทยานแห่งชาติมีความแตกต่างในแต่ละพื้นที่ และมีการกำหนดขั้นตอน กระบวนการการบริหารพื้นที่อ่อนไหวไว้อย่างชัดเจน และประชาชนบางส่วนเห็นว่าจะต้องกำหนดให้ชัดเจน มีป้ายบอกห้ามบุกรุกเป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน พื้นที่สาธารณะจะมีน้อยลง แต่ละหมู่บ้านหรือชุมชนจะต้องมีพื้นที่สาธารณะ ตำบลละเรียงไม่มีความชัดเจนในการกำหนดพื้นที่ และเห็นว่าควรกำหนดขนาดพื้นที่ให้มีความชัดเจนจัดตั้งพื้นที่อ่อนไหวของเขตป่าสงวนและเขตอุทยานแห่งชาติมีความแตกต่างในแต่ละพื้นที่ที่มีการกำหนดขั้นตอน กระบวนการการบริหารพื้นที่อ่อนไหว ไว้อย่างชัดเจน ตำบลบุพราหมณ์เห็นว่าการกำหนดไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งมีการกำหนดพื้นที่เพื่อส่งเสริมกิจกรรมฟื้นฟูปลูกป่าเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมจัดตั้งกฎระเบียบการใช้ประโยชน์

จากป่า ตำบลทุ่งโพธิ์เห็นว่ารัฐควรมีการกำหนดแนวเขตพื้นที่สาธารณะที่ประชาชนสามารถไปทำประโยชน์ได้อย่างชัดเจนร่วมกันในแต่ละพื้นที่ และองค์การบริหารส่วนตำบลเองควรมีการสำรวจแนวเขตพื้นที่ดินสาธารณะของตำบลให้ชัดเจน ตำบลนาดีเห็นว่าต้องมีการระบุพื้นที่ให้ชัดเจนและต้องมีการตรวจสอบ กำหนดเขตป่าไม้กับพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ของชาวบ้านที่ทำมาหากินออกจากกันไม่บุกรุกกัน ตำบลวังกระทะเห็นว่าควรกำหนดพื้นที่สีเขียว อนุรักษ์พื้นที่ป่า ตำบลโป่งตาลอง เห็นว่า ในการกำหนดพื้นที่สาธารณะนั้น ในปัจจุบัน โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดนครราชสีมา ได้ออกกฎหมายผังเมืองรวมของจังหวัด และได้กำหนดผังเมืองที่แน่นอนแล้วว่า พื้นที่ส่วนใดได้จัดเป็นพื้นที่สาธารณะ โดย โยธาธิการ และ ผังเมืองจังหวัดนครราชสีมา ได้ออกกฎหมายผังเมืองรวมของจังหวัดแล้ว โดยแบ่งพื้นที่เป็น โซนนิ่งต่างๆ ดังนี้ ที่ดินประเภทชุมชนที่ดินประเภทอุตสาหกรรมที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรมที่ดินประเภทอนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรมที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดินประเภทอนุรักษ์ป่าไม้ที่ดินประเภท สก. เป็นการศึกษา แต่ในพื้นที่เองยังไม่มีในการทำความเข้าใจในการกำหนดพื้นที่สาธารณะในพื้นที่ ตำบลวังไทร ไม่มีความชัดเจนในพื้นที่สาธารณะ และเห็นว่าควรมีการกำหนดพื้นที่ที่มีความชัดเจน มีการติดตามประเมินผลตรวจสอบการกำหนดเขตป่าสงวน และเขตอุทยานแห่งชาติอย่างสม่ำเสมอ

มาตรการและกฎหมายในการกำหนดพื้นที่สาธารณะ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 31.25 ส่วนใหญ่การสร้างมาตรการและกฎหมายในการกำหนดพื้นที่สาธารณะ โดยตำบลวังน้ำเขียว ใช้มาตรการในการออกรังวัดจดทะเบียนพื้นที่ชุมชนศาลาประชาคมให้กับท้องถิ่นมีการออกข้อบัญญัติตำบลพื้นที่สาธารณะกำหนดพื้นที่สาธารณะ กฎระเบียบพื้นที่สาธารณะ สภาพพื้นที่พบว่าในหมู่บ้านมีพื้นที่สาธารณะประมาณ ร้อยละ 90 ของหมู่บ้านชุมชนมีพื้นที่สาธารณะเหลือน้อยมาก เพราะมีการบุกรุกที่ดินสาธารณะบ่อยๆ พื้นที่สาธารณะจะอยู่ในพื้นที่ของส่วนราชการมาก และมักเห็นการนำพื้นที่สาธารณะมาปลูกป่า นอกจากนี้จากการที่พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ดินเกษตรกรรม และพื้นที่ป่าเป็นส่วนใหญ่ พื้นที่สาธารณะในตำบลจึงมีจำนวนจำกัดคือมีน้อยมากตำบลระเจียงใช้มาตรการให้มีการดำเนินการปักหลักเขตพื้นที่ป่าไว้อย่างชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ และมีการประชุมระหว่างผู้นำชุมชนในการใช้พื้นที่สาธารณะร่วมกันและช่วยกันดูแล ตำบลบุพราหมณ์เห็นว่าถ้าในหมู่บ้านมีพื้นที่สาธารณะเพียงพอที่จะจัดทำสาธารณะประโยชน์ได้ ให้ประชาชนข้างในหมู่บ้านช่วยกันกำหนดว่า จะทำประโยชน์อะไรได้บ้าง เช่น ทำสนามกีฬา สถานที่พักผ่อน หรือสวนชุมชนมีการบริหารจัดการในเขตพื้นที่สาธารณะโดยองค์การบริหารส่วนตำบล แต่ก็พบปัญหาความไม่เข้าใจ เช่น อยากให้มีกำหนด แต่ใครจะเป็นผู้กำหนด ตำบลทุ่งโพธิ์ เห็นว่าพื้นที่สาธารณะมีมากแต่ขาดการจัดคนดูแลจากผู้เกี่ยวข้องในชุมชน และ มีการกำหนดพื้นที่เพื่อส่งเสริมกิจกรรมพื้นที่ปลูกป่าเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมจัดตั้งกฎระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่า ตำบลวังกระทะเป็นพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมมากกว่าร้อยละ 90 จึงมีพื้นที่สาธารณะน้อยมากทำให้มีความชัดเจนในด้านการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ที่มีการกำหนดขั้นตอนและกระบวนการจัดการพื้นที่สาธารณะอย่างต่อเนื่อง การกำหนดมีความชัดเจน มีการกำหนดขั้นตอนกระบวนการอย่างชัดเจน

การประชุมสัมพันธในการกำหนดพื้นที่สาธารณะ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 10.42 ส่วนใหญ่การสร้างมาตรการและกฎหมายในการกำหนดพื้นที่สาธารณะ โดยตำบลทุ่งโพธิ์ มีการแจ้งเตือนและกำหนดพื้นที่สาธารณะที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ในชุมชน และ มีการแจ้งเตือนประกาศเขตพื้นที่สาธารณะในตำบลที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ตำบลนาดี ได้ติดตามชาวบ้านไม่ให้บุกรุกที่ดินในเขตของรัฐบาลติดตามพื้นที่สาธารณะประโยชน์ไม่ให้ชาวบ้านบุกรุก ในที่ดินของรัฐบาล เก็บไว้ให้ประชาชนร่วมกัน มีการติดตามข่าวสารการกำหนดเขตป่าสงวนและอุทยานแห่งชาติอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับประชาชนในพื้นที่

การมีส่วนร่วมในการกำหนดพื้นที่สาธารณะ มีผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 14.58 ส่วนใหญ่การสร้างการมีส่วนร่วมในการกำหนดพื้นที่สาธารณะโดย ตำบลไทยสามัคคีให้ชุมชนมีการปลูกป่าชุมชนและช่วยกันดูแลรักษาในพื้นที่สาธารณะ ตำบลระเริงมีการดำเนินการปักหลักเขตพื้นที่ป่าไว้อย่างชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ และมีการประชุมระหว่างผู้นำชุมชนในการใช้พื้นที่สาธารณะร่วมกันและช่วยกันดูแล และตำบลบุพพราหมณ์ เห็นว่า ในหมู่บ้านมีพื้นที่สาธารณะเพียงพอที่จะจัดทำสาธารณะประโยชน์ได้ ให้ประชาชนข้างในหมู่บ้านช่วยกันกำหนดว่า จะทำประโยชน์อะไรได้บ้าง เช่น ทำสนามกีฬา สถานที่พักผ่อน หรือสวนชุมชน

2. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาชุมชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ใน 5 ด้าน สรุปผลตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำในตำบลของพื้นที่อ่อนไหว พบว่า ลักษณะการพัฒนาเศรษฐกิจ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 67.44 ส่วนใหญ่ลักษณะการพัฒนาเศรษฐกิจโดย ตำบลไทยสามัคคีมีการพัฒนาการลงทุนในด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ มากที่สุด มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนมากรองลงมาตำบลวังน้ำเขียวมีการพัฒนาเศรษฐกิจโดยการสร้างตลาดชุมชน สินค้าชุมชนพัฒนาการอาชีพให้กับเกษตรกรพัฒนาด้านผลผลิตทางการเกษตร พัฒนาถนนหนทางในการขนถ่ายผลผลิตทางการเกษตร พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ตำบลระเริง มีการดำเนินชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย ส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรแต่กลุ่มร้านค้าชุมชนไม่มีการเติบโตมีการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวตามงบประมาณมีการส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชน มีการจัดอบรมเพื่อส่งเสริมอาชีพในการตลาดให้กับผลิตภัณฑ์ของชุมชน มีการส่งเสริมให้ปลูกผักไว้กินเอง มีการส่งเสริมให้เลี้ยงสัตว์เพื่อหารายได้เพิ่มมีการพัฒนาการลงทุนในด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนในพื้นที่ มีการพัฒนาส่งเสริมการผลิตของใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อลดค่าใช้จ่ายในครอบครัว มีการดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายตามฐานะของครอบครัว มีการส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว บางส่วนเห็นว่าจะต้องส่งเสริมอาชีพในชุมชน เช่น OTOP พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ให้ชุมชนทำเกษตรอินทรีย์เพื่อลดต้นทุน ทำที่พักโฮมสเตย์ส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนส่งเสริมการผลิตของใช้ในการผลิตสินค้าใช้ในชีวิตประจำวันมีการดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย

ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมครัวเรือน ตำบลบุพราหมณ์ เห็นว่าใช้การพัฒนาเศรษฐกิจแต่ละหมู่บ้านในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นหลักสำคัญ มีการส่งเสริมอาชีพและการลงทุนในชุมชนส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมีการสนับสนุนด้านการพัฒนาที่ สินค้าชุมชนพัฒนาด้านการลดรายจ่ายและผลิตของในชีวิตประจำวันส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรทำการเกษตรตำบลทุ่งโพธิ์ มีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์เกษตรชุมชนท้องถิ่นได้ องค์การบริหารส่วนตำบลมีการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ คือ การค้าขาย ผลผลิตเกษตร สร้างตลาดสินค้าชุมชน แต่มีปัญหาสำคัญ คือ ประชาชนประกอบอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ คนแก่ชราขาดอาชีพ การพัฒนาเศรษฐกิจของตำบลนาดี คือการส่งเสริมอุตสาหกรรมในชุมชน โดยการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ มีการส่งเสริมการลงทุนในด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้ชาวบ้านมีรายได้เสริมช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวต่างๆ ตำบลวังกระแจะส่งเสริมอาชีพ เสริมรายได้ให้เพียงพอต่อความต้องการสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มเพื่อการประกอบอาชีพส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการผลิต การเกษตร ศูนย์เรียนรู้ รอบรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนสวนผลไม้ การเกษตร ไร่ยลละ 90 ขึ้นอยู่กับธรรมชาติ คือ ไร่กาแฟ ไร่หนุ่ย ไร่กล้วย ไร่กล้วยไม้ เศรษฐกิจดีเพาะพืชไร่ตรงตามส่งเสริมด้านการเกษตรให้เพาะปลูกตามสภาพของพื้นที่เพื่อผลผลิตที่มีคุณภาพส่งเสริมและพัฒนาผลผลิตการเกษตรรวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวมีการพัฒนาการลงทุนในด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนภายในพื้นที่ ตำบลโป่งตาลองในพื้นที่ตำบลโป่งตาลองนั้น จะมีการพัฒนาเศรษฐกิจในด้านการทำสวนผลไม้ โดยเฉพาะ การทำสวนมะม่วงส่งออกต่างประเทศ เป็นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องในพื้นที่นี้จะเป็นพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาเศรษฐกิจจะเติบโตอย่างต่อเนื่องทุกปี และมีรีสอร์ทโรงแรม เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และเห็นว่า ควรมีการส่งเสริมผลผลิต หรือผลิตภัณฑ์สินค้าในชุมชนตำบลวังไทรการพัฒนาเศรษฐกิจยังมีน้อย การดำรงชีวิตเป็นไปอย่างเรียบง่ายตามฐานะของครอบครัวประชาชนอยู่อย่างเรียบง่ายตามฐานะของครอบครัวมีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต มีการส่งเสริมการผลิต ผลิตภัณฑ์ในครัวเรือนใช้เอง เช่น น้ำยาล้างจาน

การมีส่วนร่วมการพัฒนาเศรษฐกิจ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 30.23 ส่วนใหญ่ การมีส่วนร่วมการพัฒนาเศรษฐกิจโดยตำบลไทยสามัคคีมีการส่งเสริมอาชีพที่ประชาชนทำอยู่ให้มั่นคง ยั่งยืนและมีอาชีพเสริมเมื่อว่างงานองค์การบริหารส่วนตำบลร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ จัดอบรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าในชุมชน ส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เช่น ทำแหนมเห็ด ข้าวเกรียบเห็ด ฯลฯ ตำบลวังน้ำเขียวมีชมรมท่องเที่ยว ที่รวมตัวกันของรีสอร์ทต่างๆ เกิดขึ้น จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยว และสนับสนุนส่วนราชการเช่น โรงพยาบาลฯ เกษตรกรรวมกลุ่มปลูกผักไร้สารพิษ ผลไม้ เห็ด รวมถึงการแปรรูปให้เป็นผลิตภัณฑ์ เพิ่มมูลค่า รายได้ของประชาชนเพิ่มขึ้น การใช้จ่ายเงินเพิ่มขึ้นฟุ่มเฟือยขึ้น ห้ามมีโรงงานหรือเขตอุตสาหกรรมในเขต อำเภอวังน้ำเขียว ตำบลบุพราหมณ์ มีความร่วมมือกันในระดับกลุ่มชาวบ้านเป็นอย่างดี ตำบลทุ่งโพธิ์ องค์การบริหารส่วนตำบล มีการส่งเสริมอาชีพทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนทุกปี ปีละ 300,000 บาทองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้ใหญ่บ้าน มีการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ให้ชุมชน ตำบลนาดี มีการช่วยกันพัฒนาให้มีรายได้และมีวิชาชีพ ให้มีงานทำโดยทั่วกันช่วยพัฒนาให้กับราษฎรมีรายได้เพิ่ม และมีวิชาชีพเพื่อให้

มีงานทำมีการส่งเสริมกลุ่มอาชีพในชุมชน เพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงตำบลวังไทร เห็นว่ามีการส่งเสริมจากภาครัฐ

การสร้างมาตรการและกฎหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจ มีผู้ถูกสัมภาษณ์ ร้อยละ 2.33 ให้ความสำคัญกับการสร้างมาตรการและกฎหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจโดยตำบลโป่งตาลองเห็นว่า ถ้าชุมชนตำบลโป่งตาลอง ให้เอกสารสิทธิเป็นโฉนดที่ดินแทนเอกสาร สปก. 4-01 จะเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วขึ้นกว่านี้แน่นอน

2) ด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำในตำบลของพื้นที่อ่อนไหว พบว่า จิตสำนึกในการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ผู้ให้สัมภาษณ์ ร้อยละ 9.30 ส่วนใหญ่การมีจิตสำนึกในการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมโดยตำบลไทยสามัคคี มีการส่งเสริมให้ชาวบ้านดูแลชุมชนปลูกจิตสำนึกให้รักถิ่นที่อยู่ของตนเอง ตำบลวังน้ำเขียวพบว่าชุมชนไม่ให้ความสำคัญ การใช้ทรัพยากรไม่รู้คุณค่า ควรให้ความรู้ชุมชนอย่างถูกวิธี ปลูกฝังคนรุ่นใหม่ให้มีจิตสำนึกทุกภาคส่วนต้องร่วมกัน ตำบลละเรียง มีการจัดกิจกรรมในการปลูกป่าเป็นประจำ มีการกำหนดไม่ให้ประชาชนทิ้งขยะบริเวณเขตป่า ส่งเสริมให้ประชาชนมีจิตสำนึกรักษ์ป่า ตำบลวังกระแจะให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนด้านผลเสียต่อการทำลายสิ่งแวดล้อม

การสร้างกิจกรรมในการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 34.88 ส่วนใหญ่การสร้างกิจกรรม การพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม โดยตำบลวังน้ำเขียวจัดแปลงปลูกป่า ส่งเสริมการปลูกป่า วัด โรงเรียน บ้าน และชุมชน ตำบลละเรียงมีการจัดกิจกรรมในการปลูกป่าเป็นประจำ มีการกำหนดไม่ให้ประชาชนทิ้งขยะบริเวณเขตป่า ส่งเสริมให้ประชาชนมีจิตสำนึกรักษ์ป่า จัดกิจกรรมให้ประชาชนรู้จักการใช้ประโยชน์จากป่าหรือทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จัดกิจกรรมปลูกป่า ให้งบประมาณแต่ละพื้นที่ดำเนินการ ตำบลนาดี จัดกิจกรรมให้ชุมชนให้มีการปลูกป่าเพิ่มมากขึ้นให้ชุมชน มีการปลูกป่าชุมชนเพิ่ม และ ให้ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมดีขึ้นมีการจัดกิจกรรมการปลูกป่าเพื่อทดแทน ไม่ทำลายป่า และเผาป่าอันส่งผลต่อระบบนิเวศน์และความสมดุลของธรรมชาติมีการจัดตั้งกลุ่มชาวบ้าน เพื่อทำกิจกรรมพัฒนาพื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ช่วยกันปลูกป่า เพิ่มพื้นที่สีเขียวส่งเสริมกิจกรรมปลูกป่า อนุรักษ์ป่าไม้ ช่วยลดภาวะโลกร้อน เพิ่มแหล่งอาหารให้กับสัตว์ป่า เพื่อไม่ให้บุกรุกลงมาในพื้นที่ของชาวบ้าน ตำบลวังกระแจะ จัดกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้น่าอยู่ น่ามอง รมรงค์ประชาสัมพันธ์ การรวบรวมกำจัดสิ่งปฏิกูล ขยะต่างๆ รวมถึงระบบการจัดเก็บได้อย่างถูกวิธีมีการปลูกป่าชุมชน ในบางหมู่บ้าน โดยได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตำบลวังไทรมีการส่งเสริมกิจกรรมปลูกป่าเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม มีการจัดตั้งกลุ่มชาวบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมกิจกรรมฟื้นฟู ปลูกป่าในเขตพื้นที่ ตั้งกฎระเบียบการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

การสร้างมาตรการและกฎหมายในการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 11.63 ส่วนใหญ่การสร้างกิจกรรม การพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยตำบลไทยสามัคคีมีการพัฒนาจัดตั้งกฎระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าในพื้นที่อ่อนไหว มากที่สุด ตำบลวังน้ำเขียว มีการวางแผนการจัดการเรื่องขยะมูลฝอย โดยร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำระบบกำจัดขยะแบบเต็มรูปแบบ โดยสามารถนำขยะมาทำเป็นผลผลิตเรื่องปุ๋ยได้ ตำบลละเรียง มีการพัฒนาจัดตั้งกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่อ่อนไหวในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม มีการพัฒนาจัดตั้งกฎระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าในพื้นที่อ่อนไหว แต่บางส่วนของตำบลละเรียง ไม่มีการจัดตั้งกฎระเบียบ และขาดการฟื้นฟู ตำบลวังกระแจะ มีการพัฒนาจัดตั้งกลุ่มชาวบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ, ส่งเสริมกิจกรรมฟื้นฟู ปลูกป่า มีการจัดตั้งกฎหมาย ระเบียบจากการใช้ประโยชน์จากป่า

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 37.21 ส่วนใหญ่การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยตำบลไทยสามัคคีมีกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมตำบลวังน้ำเขียวชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ป่าไม้ทำข้อตกลงให้ชาวบ้านหาของป่าได้ในเวลาที่เหมาะสม ไม่มีการตัดไม้ในพื้นที่ที่มีเจ้าหน้าที่ดูแลอย่างใกล้ชิด ตำบลละเรียงมีการพัฒนาจัดตั้งกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่อ่อนไหวในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการพัฒนาจัดตั้งกฎระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าในพื้นที่อ่อนไหว ตำบลบุพราหมณ์ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในหมู่บ้าน ได้สร้างเสริมความเข้าใจถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติว่ามีความจำเป็นอย่างไร หากไม่ช่วยกันอนุรักษ์และจะเกิดผลเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและเกิดภัยธรรมชาติขึ้นได้โดยง่าย มีการจัดตั้งกลุ่มพัฒนาพื้นที่ มีการพัฒนาและจัดตั้งกลุ่มในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและร่วมจัดตั้งกฎระเบียบของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมีการประสานงานช่วยเหลือด้านการพัฒนาการจัดการอย่าให้บุกรุกป่า ตำบลทุ่งโพธิ์ มีการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนหมู่บ้านอยู่ร่วมกันกับป่าได้ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลหมู่บ้านร่วมกันปลูกป่าชุมชนอนุรักษ์ป่าไม้ทุกปีการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติทำได้ไม่ต่อเนื่องจริงจังกส่วนราชการองค์การบริหารส่วนตำบล มีกิจกรรมปลูกป่าชุมชนทุกปี เนื้อที่ 15 ไร่ งบฯ 40,000 บาท ตำบลโป่งตาลอง เห็นว่ามีหน่วยงานกำกับดูแลอยู่แล้วและทาง องค์การบริหารส่วนตำบล ได้เข้ามาดูแลเรื่องการจัดทรัพยากรธรรมชาติของสิ่งแวดล้อม เช่น การกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชน เป็นต้น

ปัญหาการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้ให้สัมภาษณ์ ร้อยละ 6.98 ส่วนใหญ่ปัญหาการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยตำบลโป่งตาลองเห็นว่าในการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น จะดำเนินการด้วยความยากลำบาก เนื่องจากในเขตพื้นที่มีการเจริญเติบโตในด้านการก่อสร้างรีสอร์ท โรงแรมที่พักมากขึ้น และทำให้ขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น จึงทำให้การดูแลเป็นไปด้วยความยากลำบาก และ เห็นว่าการพัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เป็นไปโดยยากลำบาก เนื่องจาก มีการเติบโต

ทางการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว มีโรงแรม รีสอร์ท เกิดขึ้นอย่างมากมาย ก็จะเกิดสภาวะมลพิษ ปัญหาด้านการจัดการขยะ เป็นปัญหาหนักที่สุดในขณะนี้

3) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำในตำบลของพื้นที่อ่อนไหว พบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 88.64 ส่วนใหญ่รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนโดย ตำบลไทยสามัคคีเห็นว่า ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการช่วยกันดูแลรักษาแม่น้ำ ลำคลอง สิ่งปลูกสร้าง เช่น ขยะมูลฝอย ปลูกต้นไม้ประชาชนควรมีการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีการตั้งกฎ หรือข้อตกลงร่วมกันในชุมชนและให้ความช่วยเหลือกับทางราชการเป็นอย่างดี ช่วยสอดส่องดูแลผู้คนที่มาบุกรุกป่าตำบลวังน้ำเขียว มีกฎร่วมกันว่าห้ามใช้เสียงหลัง 22.00 น. เพื่อไม่ให้รบกวนสัตว์ป่าและบุคคลอื่น มีการรณรงค์ให้มีการรวมรักสามัคคีในการทำงาน และพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีน้อยมาก ขาดความรู้และระบบการจัดการ หน่วยงานภาครัฐต้องเข้ามาบริหารจัดการร่วมกับประชาชนการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการเกษตรพัฒนา มีการจัดอบรมของท้องถิ่นและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกันมากขึ้น ตำบลระเริง ประชาชนมีการร่วมกันในการกันเขตไฟฟ้าในฤดูแล้ง มีการนำไม้ไผ่มาจักสานทำตะกร้า แข่งปลาทุ สุ่ม และอื่นๆ มีการหาเห็ดมาบริโภคและขาย ทำให้ฝนฟ้าตกตามฤดูกาล ทำให้พื้นที่ที่มีความร่มเย็นอากาศดี และ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันประชาชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประชาชนมีการรวมกลุ่มกันอย่างไม่เป็นทางการอย่างสม่ำเสมอประชาชนมีการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตำบลบุพราหมณ์ได้สร้างความเข้าใจให้ประชาชนในเขตพื้นที่แต่ละหมู่บ้าน ได้ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ภายในหมู่บ้านของตนเองให้มีสภาพดีขึ้น น่าอยู่อาศัย รักความสะอาด และเห็นความสำคัญและประโยชน์ส่วนรวมเป็นใหญ่ ประชาชนในตำบลส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือมาก โดยเข้าร่วมกิจกรรมและส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และให้ความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้ความร่วมมืออย่างดี แต่บางส่วน การมีส่วนร่วมไม่มีหรือมีน้อยมากเพราะประชาชนต้องทำมาหากินกัน เนื่องจากประชาชนมีฐานะยากจน การมีส่วนร่วมของตำบลทุ่งโพธิ์ ใช้วิธี สร้างอาสาสมัครพิทักษ์ป่าชุมชนในหมู่บ้าน โดยรอบป่าเขตอุทยานที่มีปัญหาอ่อนไหว นอกจากนี้ แกนนำประชาคมผู้ใหญ่บ้าน ส่วนใหญ่จะเป็นแกนนำในการพัฒนาท้องถิ่นในการเสนอโครงการแบบมีส่วนร่วม เช่น เป็นกรรมการเสนอแผนงานโครงการต่อ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. โดยเฉพาะ องค์การบริหารส่วนตำบลจะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอโครงการพัฒนาต่างๆของตำบลดีมาก และ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้านและตำบล ประชาชนมีส่วนร่วมการพัฒนาผ่านเวทีประชุมประชาคมหมู่บ้าน ตำบลนาดีทุกอย่างในการพัฒนาโครงการต่างๆ ให้มีประชาชนมีส่วนร่วมทุกครั้ง ประชาชน มีส่วนร่วมกับหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน เช่น เข้ารับฟังเวทีประชาคม เข้าร่วมกิจกรรมปลูกป่าประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดูแลพัฒนาพื้นที่ ร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ เพื่อช่วยกันพัฒนาพื้นที่ และเห็นว่าต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ ช่วยเหลือกันและกันในเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่ป่าไม้ ตำบลวังกระแจะส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน เสริมสร้างความเข้มแข็งของ

ประชาชน จัดเวทีประชาคม เปิดโอกาสให้ประชาชนรับทราบข้อมูลข่าวสารนักเรียน หน่วยงานเอกชน ชาวบ้านช่วยกันปลูกป่าชาวบ้านมีส่วนร่วมเป็นกรรมการในการจัดซื้อจัดจ้างของ องค์การบริหารส่วนตำบล ประชาชนให้ความร่วมมือรับฟังข้อมูลเพื่อแก้ไขปัญหาตามสภาพของปัญหา เช่น การไม่บุกรุกนำของป่ามาทำประโยชน์ส่วนตัวประชาชนให้ความร่วมมือ และ ประชาชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันประชาชนให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน การมีส่วนร่วมของตำบลโป่งตาลองการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่นั้น ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยมาก เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม รับจ้าง จึงทำให้ไม่มีเวลาทำกิจกรรมร่วมกัน เพราะทุกคนจะต้องทำมาหาเลี้ยงชีพ และ การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ มีไม่ค่อนมากนักเพราะว่าประชากรส่วนใหญ่มาจากในเมือง เข้ามาซื้อที่ดินเพื่อเป็นที่พักตากอากาศ จึงไม่ให้ความสำคัญ และมีจิตสำนึกในการรักษาพื้นที่มากเท่าที่ควรประชาชนให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมการพัฒนาพื้นที่เป็นอย่างดี และเห็นว่า มีหน่วยงานกำกับดูแลอยู่แล้วปัจจุบันประชากรในชุมชนได้มีส่วนร่วมมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นประชาชน ตระกูลงานต่างๆของหน่วยรัฐ ตำบลวังไทรการมีส่วนร่วมของประชาชนมีน้อย อย่างไรก็ตาม ประชาชนในพื้นที่ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเป็นคณะกรรมการร่วมกับ องค์การบริหารส่วนตำบล ประชาชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้ความร่วมมือกับทางภาครัฐและเอกชนอย่างดี

สร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 11.36 ส่วนใหญ่สร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดย ตำบลไทยสามัคคี ช่วยกันดูแลรักษาแม่น้ำลำคลอง สิ่งปลูกสร้าง เช่น ขยะมูลฝอย ปลูกต้นไม้ตำบลวังน้ำเขียวจัดกิจกรรมทางด้านต่างๆ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการปลูกป่าเขาแผงม้าอย่างมีส่วนร่วมตลอดมา ตำบลระเริงประชาชนมีการร่วมกันในการกันเขตไฟฟ้าในฤดูแล้ง มีการนำไม้ไผ่มาจักสานทำตะกร้า แข่งปลาทุ สุ่ม และอื่นๆ มีการหาเห็ดมาบริโภคและขาย ทำให้ฝนฟ้าตกตามฤดูกาล ทำให้พื้นที่ที่มีความร่มเย็นอากาศดี ตำบลทุ่งโพธิ์สร้างอาสาสมัครพิทักษ์ป่าชุมชนในหมู่บ้าน โดยรอบป่าเขตอุทยานที่มีปัญหาอันไทร

4) ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำในตำบลของพื้นที่อันไทร พบว่า รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ของประชาชน ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 58.14 ส่วนใหญ่ รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ของประชาชนโดยตำบลไทยสามัคคีพัฒนาพื้นที่ของประชาชน โดยทำให้น้ำอยู่อาศัยและนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตมีการพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ในพื้นที่ให้มีความสวยงามเพื่อการท่องเที่ยวและพัฒนาปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคให้ใช้งานได้ รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ของประชาชนในตำบลวังน้ำเขียวมีการขยายไฟฟ้าเข้าพื้นที่ของประชาชนเพิ่มมากขึ้น แต่ยังไม่ทั่วถึงและไม่เสถียร ไฟดับบ่อย ไม่สม่ำเสมอ ทำให้เครื่องใช้ไฟฟ้าชำรุดบ่อย น้ำประปามีน้อยไม่ครอบคลุม ส่วนใหญ่เป็นประปาหมู่บ้านที่ยังไม่มีคุณภาพมาตรฐาน โทรศัพท์พื้นฐานเสียบ่อยมาก ถนนตัดเข้า พื้นที่อิทธิพล ไม่มีการกำหนดผังเมืองอย่างจริงจัง อย่างไรก็ตามก็ยังคง มีการพัฒนา ถนน ไฟฟ้า ประปา พัฒนาอาชีพพัฒนาพื้นที่ของประชาชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และ พื้นที่ของประชาชนที่มีการพัฒนาส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรกรรมแต่จะมีหลายรูปแบบ เช่น พัฒนาเป็นผักไร้สารพิษ พัฒนาเป็นผลไม้ เช่น พุทรา นมสด ไร่่อุ่น เป็นต้น ตำบลระเริงมีการจัดอบรม อปพร. เพื่อ

สามารถช่วยเหลือประชาชนในตำบล มีการขอรับการสนับสนุนในการขยายเขตไฟฟ้าแรงต่ำแก่ประชาชน มีการขอรับงบประมาณในการก่อสร้างระบบประปาในหมู่บ้าน มีการให้บริการอินเทอร์เน็ตแก่ประชาชน มีการทำความสะอาดแหล่งท่องเที่ยวในวันสำคัญมีการพัฒนาพื้นที่ที่เคยสร้างความมั่นคงปลอดภัยแก่ประชาชน มีการพัฒนาระบบสาธารณสุขปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ประชาชนในพื้นที่อ่อนไหวมีการพัฒนาแหล่งการท่องเที่ยวตามฤดูกาลต่างๆ บางส่วนเห็นว่าการกำหนดเขตพื้นที่ให้ประชาชน เช่น พื้นที่ทำกิน แบ่งโซนหรือเขตพื้นที่ เช่น พื้นที่ทำการเกษตร พื้นที่รีสอร์ท หรือที่พัก พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า ประปา ถนน ส่งเสริมประชาชน ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น โฮมสเตย์มีการสร้างความมั่นคง ความปลอดภัยให้กับประชาชน มีการพัฒนาระบบ น้ำไฟฟ้ามีการพัฒนาพื้นที่ โครงสร้างความปลอดภัยแก่ประชาชนมีการพัฒนาระบบสาธารณสุขปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามฤดูกาล ตำบลบุพราหมณ์ พื้นที่ของประชาชนในแต่ละหมู่บ้านเป็นสวน ไร่ นา ได้ทำการเพาะปลูกต่างๆ เพื่อบริโภคและจัดออกจำหน่ายในเขตพื้นที่ใกล้เคียงระบบสาธารณสุขปโภคได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตำบลนาดีเห็นว่าการให้การสนับสนุนการสำรวจแหล่งท่องเที่ยว และให้บริหารพัฒนาชุมชนมีการพัฒนาระบบโครงสร้างสาธารณสุขปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและเพิ่มนักท่องเที่ยวในชุมชนมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในชุมชนให้มีสภาพที่น่าเที่ยว โดยการไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ของตนเอง ตำบลวังกระแจะมีการพัฒนาพื้นที่โดยสร้างความมั่นคงปลอดภัยแก่ประชาชน มีการพัฒนาระบบสาธารณสุขปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ตำบลโป่งตาลองประชาชนในพื้นที่จะทำการพัฒนาพื้นที่ของตนเองโดยการเกษตร ปลูกผัก ทำสวนผลไม้ ในพื้นที่ว่างของตนเองประชาชนนอกพื้นที่ จะทำการก่อสร้างรีสอร์ท โรงแรม เพื่อนำรายได้มาสู่ตนเอง แต่ในขณะเดียวกันก็ทำลายทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่ไปด้วย ตำบลวังไทรมีการพัฒนาระบบสาธารณสุขปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์มีการพัฒนาพื้นที่โดยสร้างความมั่นคงปลอดภัยให้แก่ประชาชนพัฒนาระบบสาธารณสุขปโภค ดำเนินงานตามแผนพัฒนา

การสร้างมาตรการและกฎหมายเพื่อพัฒนาพื้นที่ของประชาชน ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 9.30 ส่วนใหญ่การสร้างมาตรการและกฎหมายเพื่อพัฒนาพื้นที่ของประชาชนโดย ตำบลนาดีต้องมีการพัฒนาดำเนินการพื้นที่ภายใต้แผนปฏิบัติการที่มีการวางแผนไว้แล้วเพื่อพัฒนาพื้นที่ ตำบลวังกระแจะ ปฏิบัติตามแผนพัฒนาของหน่วยงานต่างๆ ตำบลโป่งตาลองเห็นว่ามีหน่วยงานกำกับดูแลอยู่แล้ว ตำบลวังไทร เห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบล มีการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการภายในกิจกรรมและมีความยืดหยุ่น และอำนวยความสะดวกต่อประชาชน

การมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาพื้นที่ของประชาชน ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 27.91 ส่วนใหญ่การมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาพื้นที่ของประชาชนโดยตำบลวังน้ำเขียวมีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดของคนในชุมชนในการปลูกพืชผสมผสานเพื่อแก้ไขปัญหาประชาชนรักและหวงแหนพื้นที่ ตำบลบุพราหมณ์มีหน่วยงานจากภาครัฐดูแลอย่างต่อเนื่อง และ มีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เพื่อสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยให้ประชาชน ตำบลทุ่งโพธิ์ ประชาชนที่อยู่รอบป่ามีที่ดินทำกินร่วมกับรักษาป่าพื้นที่ตำบลทุ่งโพธิ์ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยบูรณาการจากทุกภาคส่วน เช่น ศพส. ที่ 29 กรม

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภาค 6 แต่ ประชาชนบางส่วนไม่มีพื้นที่ทำกินเป็นของตนเอง ก็ จะยากต่อการพัฒนา ตำบลนาดีเห็นว่าประชาชนต้องพร้อมใจกันพัฒนาพื้นที่ให้อยู่อย่างร่มรื่นตำบลวัง กระทะประชาชนรับรู้ที่ละก้าวเดิน ตำบลโป่งตาลอง ประชาชนกับการมีส่วนร่วมการพัฒนาทุกด้าน ของรัฐเพื่อจะได้ดูแลสิ่งแวดล้อม

ปัญหาการพัฒนาพื้นที่ของประชาชน ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 4.65 แสดง ความคิดว่าปัญหาการพัฒนาพื้นที่ของประชาชนมี ประเด็นสำคัญคือองค์การบริหารส่วนตำบล มีงบ จำกัดทำให้การพัฒนาล่าช้า และ การพัฒนาพื้นที่ที่มีความยากลำบากเพราะไม่มีงบประมาณมากพอ

5) ด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำในตำบล ของพื้นที่อ่อนไหว พบว่า รูปแบบการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 44.19 ส่วน ใหญ่รูปแบบการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศโดย ตำบลไทยสามัคคี มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทั้ง ทางอินเทอร์เน็ตและแผ่นพับ ตำบลวังน้ำเขียวมีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศโดยการติดตั้ง อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์สาธารณะจัดระบบอินเทอร์เน็ตชุมชน WIFI และเห็นว่าควรจะมีอินเทอร์เน็ต บริการฟรีให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ตำบลกระเจิงมีการพัฒนาข้อมูลเพื่อสร้างการรับรู้โดย กำหนดการพัฒนาในพื้นที่อ่อนไหวมีการพัฒนาข้อมูลสารสนเทศเพื่อสร้างความเข้าใจโดยกำหนดการ พัฒนาในพื้นที่อ่อนไหวมีการพัฒนาเผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ทางอินเทอร์เน็ต แผ่นพับ วารสาร และมีการติดตั้งและบริการอินเทอร์เน็ตในพื้นที่ที่มีการนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ในพื้นที่ เช่น การ กำหนด GPS ของพื้นที่แต่ละโซนมีการติดตั้งระบบเตือนภัยธรรมชาติ ตำบลบุพราหมณ์ได้ทำ เทคโนโลยีต่างๆ ที่รัฐได้เผยแพร่เข้ามาให้ความรู้แก่ประชาชนภายในหมู่บ้านแต่ละหมู่ โดยจัดทำเป็น แผ่นป้าย ให้ความรู้ ติดตั้งไว้ในศาลาประชาคมหมู่บ้านมีเสียงตามสาย อินเทอร์เน็ตหมู่บ้าน และยังมี เครื่องมือสื่อสารตามปกติ ตำบลทุ่งโพธิ์นาระบบเทคโนโลยีมาใช้หาพิกัดจัดแนวเขตสำรวจพื้นที่ทำกิน ให้เกษตรกร ตำบลนาดี มีการพัฒนาด้านสังคมและการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมและสาธารณสุข และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวในรูปแบบของ Internet หรือวารสาร ของท้องถิ่นเผยแพร่ข้อมูลต่างๆของพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้รับรู้ ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่นั้นๆ ตำบลวังกระทะ มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาประชาสัมพันธ์ บริการอินเทอร์เน็ตฟรี มีการพัฒนาข้อมูลเพื่อสร้างการรับรู้โดยกำหนดการพัฒนาในพื้นที่มีการ พัฒนาการเผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ทางอินเทอร์เน็ต แผ่นพับ วารสาร ฯลฯ

การมีส่วนร่วมการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 11.63 ส่วนใหญ่รูปแบบการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศโดยตำบลไทยสามัคคีเห็นว่าควรให้ประชาชนเข้าถึง และมีส่วนร่วมการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ตำบลกระเจิง มีการส่งเสริมให้ผู้นำมีวิทยุติดต่อกายใน พื้นที่ มีการใช้อินเทอร์เน็ตในการส่งต่อข้อมูล มีการใช้เสียงตามสายในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร มี การประชาสัมพันธ์ข่าวไปยังผู้นำชุมชนเพื่อประชาสัมพันธ์ต่อไป ตำบลทุ่งโพธิ์ องค์การบริหารส่วน ตำบล สนับสนุนการจัดทำสำรวจด้วยเทคโนโลยี หากจุดพิกัดของแนวเขตผ่านภาคประชาชนในตำบล

ปัญหาการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 44.19 แสดงความคิดเห็นว่าปัญหาการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศมีประเด็นสำคัญโดย ตำบลวังน้ำเขียวเห็นว่าการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศที่ช้ามาก บางพื้นที่ยังไม่มีคลื่นโทรศัพท์ โดยมากมีคลื่น GSM การกระจายข้อมูลมีน้อย รับรู้แบบปากต่อปาก ผู้นำชุมชนยังไม่เข้มแข็ง การทำงานของผู้นำชุมชนยังไม่มีส่วนร่วม หรือการค้นหาความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ตำบลระเริงเห็นว่าการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศมีไม่เพียงพอ ตำบลทุ่งโพธิ์ เห็นว่าชาวบ้านไม่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีเท่าที่ควร และประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจและการใช้งานที่ดีชาวบ้านไม่มีความรู้และการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี แต่ตำบลบุพราหมณ์ ประชาชนเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้รวดเร็ว ตำบลวังกระทะ ไม่มีปัญหาเพราะได้รับฟังข่าวสารจากสื่อเทคโนโลยีรวดเร็วขึ้นกว่าเมื่อก่อนแต่การพัฒนาเป็นไปช้า ตำบลนาดี อยากให้การสื่อสารข้อมูลให้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ตำบลวังกระทะเห็นว่า ไม่มีปัญหาการพัฒนา เพราะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว และในอนาคตพื้นที่นี้คงต้องมีโทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต ครบทั้งหมด ตำบลโป่งตาลอง เห็นว่าควรมีระบบสารสนเทศที่รวดเร็วกว่านี้ เพราะปัจจุบันเราต้องใช้เทคโนโลยีกับไอทีเป็นสำคัญ ควรจะเร่งการพัฒนาด้านนี้ด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในเขตพื้นที่นี้ มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว เพราะในพื้นที่มีทั้งอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ และคาดว่าจะมีการพัฒนาในเรื่องของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง ตำบลวังไทร การพัฒนาเทคโนโลยียังมีน้อยแต่ระบบการสื่อสารพัฒนาอย่างรวดเร็วมีการพัฒนาข้อมูลเพื่อสร้างการรับรู้สร้างความเข้าใจในข้อมูลสารสนเทศพัฒนาวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้กันอย่างเพียงพอและทันสมัย

3. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่ อ่อนไหว

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ใน 7 ด้าน สรุปผลตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ด้านนักประชาธิปไตย

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำตำบล พื้นที่อ่อนไหวพบว่า ที่มาและลักษณะของผู้นำแบบนักประชาธิปไตย ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 41.86 พบว่า ผู้นำมักมาจากการซื้อเสียง จึงไม่ได้ปฏิบัติตามความต้องการของชุมชน ประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจในหน้าที่ของประชาชน ผู้นำมีพอประมาณในพื้นที่ แต่ยังไม่ค่อยเข้าใจในความเป็นประชาธิปไตย ผู้สัมภาษณ์บางรายเห็นว่า ผู้นำหมู่บ้าน ควรต้องสร้างความเข้าใจให้ประชาชนภายในหมู่บ้านของตนได้ทราบถึงหน้าที่ของตนเอง มีอยู่ในระบอบประชาธิปไตย เคารพสิทธิของผู้อื่น ใช้อำนาจของตนเองในการเลือกตั้ง ผู้นำหมู่บ้าน อบต. อบจ. และ สส. สว. และ มีความเข้าใจกฎหมาย รัก และเข้าใจระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์การเป็นประชาธิปไตยในพื้นที่ค่อนข้างจะมีความเป็นไปที่แตกต่างกันอยู่มากสนับสนุนการมีส่วนร่วมแบบระบอบประชาธิปไตยเป็นนักประชาธิปไตย เป็นคนมีวินัยที่ดี มีการบูรณาการปัญหาาร่วมกันทุกภาค

ส่วนผู้นำควรเข้าใจในหลักของนักประชาธิปไตย และให้ความสำคัญกับลูกบ้านเป็นอย่างดี การมีแกนนำที่เข้มแข็งในการเรียกร้องสิทธิของชาวบ้านได้ดี ผู้ถูกสัมภาษณ์ร้อยละบางรายเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นอยู่แล้ว ที่ให้ความรู้ประชาธิปไตย เป็นนักประชาธิปไตยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยประชาชนเพื่อประชาชน โดยประชาชนส่วนใหญ่มีความเข้าใจกับการเมืองมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเห็นจากสื่อโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ผู้ให้สัมภาษณ์บางรายเห็นว่าไม่มีผู้นำแบบประชาธิปไตยโดยมองว่าถ้าไม่มีผลประโยชน์ก็ไม่มีใครร่วม ทุกคนคิดแต่ผลประโยชน์ทั้งนั้น

การเคารพความเสมอภาคและเสรีภาพของผู้นำแบบนักประชาธิปไตย ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 20.93 พบว่า ตำบลไทยสามัคคี เห็นว่า ในพื้นที่ ผู้นำยึดวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยอย่างเคร่งครัดมาก ผู้นำยึดหลักความเป็นธรรมและความเสมอภาคมาก ผู้นำเคารพสิทธิเสรีภาพและความคิดเห็นของทุกฝ่ายมาก และ ยึดหลักประชาธิปไตย ทำงานอย่างมีส่วนร่วม ในการบริหารงานมีความเป็นธรรม และนำหลักธรรมาภิบาลมาปฏิบัติตำบลละเรียง ให้ความเสมอภาคและเสรีภาพแก่ทุกฝ่ายตำบลนาดีเห็นว่า ต้องเคารพสิทธิเสรีภาพผู้อื่น ยึดหลักการความเป็นธรรม และความเสมอภาคเท่าเทียมกันต้องยึดหลักกฎหมาย ความเป็นธรรม เสมอภาคเท่าเทียมกัน เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ตำบลวังกระแจะเป็นผู้ที่มีความเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นเสมอ สอดคล้องกับ ตำบลวังไทรการบริหารงานของผู้นำชุมชนยึดหลักกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ เคารพสิทธิ เสรีภาพและความคิดเห็นของทุกฝ่าย

การเคารพเสียงข้างมากในการทำงานของผู้นำแบบนักประชาธิปไตย ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 18.60 พบว่าตำบลทุ่งโพธิ์ เห็นว่าตำบลมีแกนนำที่เข้มแข็ง และนักประชาธิปไตยในชุมชนในการแสดงออกทางความคิดที่หลากหลายและยอมรับเสียงส่วนใหญ่ผ่านเวทีประชาคมตำบล และหมู่บ้านการแสดงออกของคนในชุมชนมีหลากหลายแต่ยอมรับเสียงใหญ่ในชุมชนมีความเป็นประชาธิปไตย ยอมรับเสียงส่วนใหญ่ ผ่านเวทีประชาคมมีการยอมรับความเห็นผู้อื่น ตำบลโป่งตาลองเห็นว่าประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ มีความสนใจเรื่องของข่าวสารบ้านเมืองมากขึ้น จึงทำให้เข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการแลกเปลี่ยนทัศนคติกัน โดยไม่ขัดแย้งกันคนเหล่านี้ไม่สามารถจะต่อกรกับนายทุนผู้มีอำนาจในพื้นที่ได้มีความเป็นประชาธิปไตย รับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกคน และตั้งใจจริงในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่

การเคารพเคารพกติกาและกฎหมายในการทำงานของผู้นำแบบนักประชาธิปไตย ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 18.60 พบว่า ตำบลละเรียงมีการใช้หลักประชาธิปไตยในการปฏิบัติงาน มีการใช้หลักกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับขององค์กร มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนประชาชนสามารถร่วมชี้แนะในการปฏิบัติงานมีการเชิญประชุมทุกฝ่ายภายในตำบลยึดวิถีชีวิตประชาธิปไตยอย่างเคร่งครัด ยึดหลักกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ยึดหลักความเป็นธรรมและความเสมอภาค เคารพสิทธิเสรีภาพและความคิดเห็นของทุกฝ่าย ตำบลนาดีเห็นว่าผู้นำยึดหลัก มีอำนาจต้องเป็นธรรม ยึดระเบียบกฎหมายและความมีมนุษยธรรม หากทุกคนมีคุณธรรม มีการเคารพสิทธิของผู้อื่น เช่นเดียวกับ ตำบลวังกระแจะยึดวิถีชีวิตประชาธิปไตยอย่างเคร่งครัด ยึดหลักกฎหมาย ระเบียบ ข้อบัญญัติ มีความเสมอภาคเป็นธรรม เคารพสิทธิเสรีภาพความคิดเห็นของทุกฝ่าย ตำบลวังไทร

ผู้นำวิถีชีวิตประชาธิปไตยอย่างเคร่งครัด ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ยึดหลักความเสมอภาค

2) ด้านมีมนุษยสัมพันธ์

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำตำบลพื้นที่อ่อนไหวพบว่า รูปแบบความสัมพันธ์ของผู้นำแบบมนุษยสัมพันธ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 63.41 พบว่า ตำบลไทยสามัคคีผู้นำปฏิบัติตนเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีมากผู้นำมีมนุษยสัมพันธ์กับชาวบ้านดี และ เข้ากับชาวบ้านได้เป็นส่วนมากรับฟังความคิดเห็นของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาเป็นหลักความเป็นผู้นำตำบลวังน้ำเขียวมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีมีน้ำใจ เข้าใจ ยิ้มเพื่อสู้ปัญหาคนในพื้นที่ส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์กันด้วยดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ตำบลละเรียง ผู้นำในพื้นที่มีอัธยาศัยไมตรี เป็นมิตรต่อประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างดีมีทักษะในการรับรู้และรับฟังการสื่อสารของผู้อื่นได้ดี ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นกัลยาณมิตรที่ดีคอยช่วยเหลือแนะนำตลอดเวลา มีความเมตตาให้ความเป็นกันเองกับประชาชนในพื้นที่เสมอเป็นกันเอง มองประชาชนที่เป็นมิตร มีความรอบรู้ มีทักษะในการเข้าหาประชาชน ต้องมีพรหมวิหาร 4 ต้องรู้จักวางตนผู้นำในพื้นที่มีอัธยาศัยไมตรี เป็นมิตรต่อประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างดี มีทักษะในการรับรู้และรับฟังการสื่อสารของผู้อื่นได้ดีปฏิบัติตนเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเป็นกัลยาณมิตรที่ดีคอยช่วยเหลือแนะนำตลอดเวลา มีความเมตตาให้ความเป็นกันเองกับประชาชนในพื้นที่เสมอ ตำบลทุ่งโพธิ์ ชุมชนและ ผู้นำ มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ร่วมกับการพัฒนาผู้นำท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีผ่านกิจกรรมกีฬาท้องถิ่นทุกปีแกนนำและผู้นำ มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ไม่แตกแยกและผู้นำในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชาวบ้าน ตำบลนาดีพบว่าผู้นำมักพบปะพูดคุยกับชาวบ้านเป็นประจำเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี มีปัญหาที่ช่วยเหลือแนะนำ และควรต้องมีอัธยาศัยไมตรี เป็นมิตรต่อทุกคน ทำตัวให้เป็นกันเองกับทุกคน และประพฤติตนเป็นคนที่มีความสัมพันธ์กับทุกคนที่ดี ผู้สัมภาษณ์บางราย มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีมีอัธยาศัยไมตรี เป็นมิตรกับทุกคน ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ชอบช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อน มีเมตตากรูณากับประชาชนทุกคน ตำบลวังกระแจะผู้นำมีอัธยาศัยไมตรีต่อชาวบ้านดีเสมอ และมีความเมตตาให้ความเป็นกันเองเสมอ รวมทั้งเป็นมิตรต่อประชาชนในพื้นที่รับฟังการสื่อสารของผู้อื่นมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเป็นกัลยาณมิตรคอยช่วยเหลือแนะนำมีความเมตตา ตำบลโป่งตาลองประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ไม่มีความเห็นแก่ตัวผู้นำมีมนุษยสัมพันธ์ดีมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความเป็นกันเอง ใกล้ชิดถึงประชาชน ตำบลวังไทรมีอัธยาศัยไมตรี เป็นมิตรต่อประชาชนอย่างดี มีความเมตตาให้ความเป็นกันเองกับประชาชนมีทักษะในการรับรู้และรับฟังการสื่อสารของผู้อื่นได้ดีมีความเป็นกันเองกับประชาชน สร้างความเป็นมิตรอยู่แบบพี่น้อง ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ

ความสัมพันธ์ของชุมชน ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 36.59 พบว่า ตำบลวังน้ำเขียว มีการอบรมการมีมารยาท การต้อนรับนักท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านมีการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน ตำบลละเรียงมีการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่เช่นเกิดพายุฝนตกหนักบ้านเรือนเสียหายจะช่วยเหลือในการซื้อวัสดุซ่อมบ้าน มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนมีการแจกน้ำให้กับประชาชนในฤดูแล้ง มี

การแจกผ้าห่มในฤดูหนาวมีการประชาสัมพันธ์น้อยและระบบเสียงตามสายไม่ค่อยดีเท่าที่ควร ตำบลบุพราหมณ์การสร้างความเข้าใจของประชาชนภายในหมู่บ้านเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งผู้นำหมู่บ้านจะต้องคำนึงถึงความยุติธรรม ให้ความสำคัญแต่ละบุคคลให้สิทธิเสรีกันและกัน ให้ความเคารพแก่ผู้ใหญ่ผู้น้อย สร้างความศรัทธา ความเชื่อถือได้และไว้วางใจต่อลูกบ้านมีความอ่อนโยน และช่วยเหลือดีมนุษยสัมพันธ์ดีมากจนเกินไป ตำบลทุ่งโพธิ์ทุกคนในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ตำบลนาดีไม่ข่อโกง มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร ตำบลวังกระทะเข้าพื้นที่รับฟังปัญหาและรับเรื่อง หาวิธีแก้ไข ตำบลโป่งตาลองประชาชนในพื้นที่อ่อนไหวส่วนใหญ่ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีการพัฒนาไม่ให้เกิดขั้วงูไปในทิศทางที่ไม่ดี เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน การคบค้าสมาคมเป็นไปในแบบบ้านพี่เมืองน้อง ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน แต่ก็ยังมีภาวะจิตใจที่เข้มแข็งประชาชนมีมนุษยสัมพันธ์ยังคงดีอยู่ในตำบล ยังใช้วิถีชนบท ที่พึ่งพากันเหมือนสมัยก่อนอยู่

3) ด้านการประชาสัมพันธ์และสื่อสาร

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำตำบลพื้นที่อ่อนไหว จำนวน 43 คน สรุปประเด็นการวิเคราะห์เนื้อหาได้ดังนี้

รูปแบบการประชาสัมพันธ์และสื่อสารของผู้นำ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 30.23 พบว่า ตำบลไทยสามัคคีมีหอกระจายเสียงประจำหมู่บ้านและประสานงานกันสะดวก ตำบลวังน้ำเขียวการสื่อสารใช้กัน ผู้ใหญ่บ้าน หอกระจายข่าว การประชุม แต่เข้าไม่ถึงประชาชนด้วยโอกาสสัมพันธ์ภาพระหว่างหน่วยงานราชการดีเสียงตามสายในหมู่บ้าน โทรศัพท์ โทรทัศน์ทางด้านหอกระจายข่าวมีสื่อวิทยุชุมชน ในการกระจายข่าวในอำเภอ ตำบลทุ่งโพธิ์ มีสื่อสารในชุมชน เช่น เสียงตามสาย วิทยุชุมชนชุมชน และ หมู่บ้าน ได้รับการสนับสนุนในการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ วิทยุชุมชน เสียงตามสาย และ ป้ายประชาสัมพันธ์มีสื่อวิทยุชุมชน และ เสียงตามสาย ทุกหมู่บ้าน อบต. สนับสนุนงบสร้างเสียงตามสายทุกหมู่บ้านมีการประกาศตามสื่อวิทยุชุมชน เสียงตามสาย ตำบลนาดีมีการสื่อสารการรับรู้ข่าวสารที่ถูกต้อง โดยสามารถติดตามข่าวสารได้ในหลายรูปแบบ ตำบลโป่งตาลองการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารภายในพื้นที่นั้น ส่วนมากจะเป็นผู้นำหมู่บ้านที่จะนำข่าวสารไปประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนภายในหมู่บ้าน ตำบลวังไทรมีระบบการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในพื้นที่โดยผ่านผู้นำชุมชนประชาสัมพันธ์ เสียงตามสายแต่ละหมู่บ้าน

ลักษณะการประชาสัมพันธ์และสื่อสารของผู้นำ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 34.88 พบว่า ตำบลไทยสามัคคี มีการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ประชาสัมพันธ์ข่าวสารของทางราชการอย่างสม่ำเสมอ ทั้งในอินเทอร์เน็ตและวิทยุชุมชน หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน เว็บไซต์ตำบล ตำบลระเริงประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้กับผู้นำชุมชน ดำเนินการติดประกาศข่าวสารในสถานที่กำหนด ดำเนินการหาข้อมูลใหม่ๆ ในการพัฒนาอาชีพ จัดนิทรรศการเพื่อส่งเสริมอาชีพภายในตำบล ศึกษาดูงานตำบลอื่นๆ ให้ข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ประชาชนสามารถติดตามข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว ตำบลบุพราหมณ์การสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นภายในหมู่บ้าน หากรับฟังสื่อที่ผิดๆ ไม่เข้าใจ จะต้องประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในหมู่บ้านได้รับทราบถึงความถูกต้องว่าเป็นอย่างไร ตำบลนาดี มีข่าวสารบ้านเมืองเราก็ประชาสัมพันธ์

ไปทุกหน่วยงาน ทุกองค์กรให้ทราบทั่วถึงกันประชาสัมพันธ์สื่อสารให้กับนักท่องเที่ยวให้เข้าใจ ไม่เข้ามาทำลายทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ และให้ประชาชนรับรู้ข่าวสารต่างๆ ให้รวดเร็ว ถูกต้องต้องมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชนทราบในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องพื้นที่ ตำบลวังกระแจะให้ข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์และสื่อสารด้านต่างๆ ได้ดีมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลกับประชาชนอย่างต่อเนื่อง สร้างความเข้าใจการเคารพธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมของประชาชน สามารถติดตามข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว ตำบลโป่งตาลอง มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนรับทราบตลอดเวลาประชาชนได้รับการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์จากสื่อต่างๆ มากยิ่งขึ้น ตำบลวังไทร ได้รับข้อมูลอย่างต่อเนื่อง มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลกับนักท่องเที่ยว สามารถติดตามข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในพื้นที่ได้อย่างรวดเร็วมีการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ประชาสัมพันธ์ให้กับนักท่องเที่ยวให้สร้างความเคารพธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่ ประชาชนสามารถติดตามข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว

ปัญหาการประชาสัมพันธ์และสื่อสารของผู้นำ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 34.88 พบว่า ตำบลวังน้ำเขียวเห็นว่าการเข้าถึงสื่อข้อมูลข่าวสารน้อยมากทั้งที่ เรื่องการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารสามารถเข้าถึงกันได้ตำบลละเรียง เห็นว่าต้องเป็นนักสื่อสาร สื่อสารกันสองทางต้องรู้และสร้างความเข้าใจ เกี่ยวกับทรัพยากรให้ชุมชนระบบสื่อสารยังไม่มีการพัฒนา ไม่ทันต่อเหตุการณ์ ตำบลบุพราหมณ์ ระบบยังคล่องตัวและเข้าถึงได้ในระดับหนึ่งสามารถให้ข้อมูลข่าวสารรวดเร็ว แต่ทำการประชาสัมพันธ์ตามวาระโอกาส ถึงทำ ตำบลนาดีมีการสนับสนุนและการสื่อสารที่ดีและให้ชัดเจนและตรงต่อเวลา ตำบลวังกระแจะการสื่อสาร ประชุมชี้แจงผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก รวมถึงการเข้าถึงพื้นที่การให้ข้อมูลข่าวสารยังไม่ทั่วถึง ตำบลโป่งตาลองพื้นที่ดังกล่าวยังไม่มีการประชาสัมพันธ์ผู้นำมากนัก ส่วนมากจะเป็นผู้นำหมู่บ้านเท่านั้น ที่จะรับทราบข้อมูลข่าวสารจากทางราชการ ก็จะนำมาเผยแพร่ให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบ เพราะบางหมู่บ้านในเขตพื้นที่อ่อนไหวยังคงอยู่ในพื้นที่ซึ่งเรียกได้ว่ายังกันดารอยู่ผู้นำท้องถิ่นมีการประชาสัมพันธ์และสื่อสารข่าวสารอยู่แล้ว

4) ด้านปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำตำบลพื้นที่อ่อนไหวพบว่า รูปแบบการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดของผู้นำ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 22.50 พบว่า ตำบลวังน้ำเขียวมีกฎหมายปกครองท้องถิ่น มีข้อบัญญัติของสภาตำบล ตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาและกฎระเบียบหมู่บ้านฝึกข้อบังคับตามกฎหมายระเบียบ ตำบลละเรียง ไม่มีการตั้งกฎกติกาบ้านเมืองหละหลวม ตำบลทุ่งโพธิ์ตำบลมีข้อบัญญัติตำบล และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบเป็นประจำ มีการประกาศแจ้งเตือนชาวบ้านให้ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ผ่านการประชุม สื่อวิทยุ เสียงตามสาย การพูดคุย มีการประกาศแจ้งเตือนการทำผิดกฎหมายให้ประชาชนเข้าใจ ตำบลวังกระแจะนาระเบียบ ข้อบังคับ แนวทางปฏิบัติตามกฎหมายต่างๆ เช่น กรอบ แนวทางในการพัฒนา เข้าถึงอย่างโปร่งใส ตำบลโป่งตาลองมีหน่วยงานกำกับดูแลอยู่แล้ว

การปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดของผู้นำ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 45.00 พบว่า ตำบลวังน้ำเขียว ประชาชนสามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้ในระดับหนึ่งประชาชนส่วนใหญ่จะ

ทำตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ตำบลละเรียง ประชาชนในพื้นที่ที่มีความรอบรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับเป็นอย่างดี กฎหมายระเบียบข้อบังคับ มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในพื้นที่เป็นอย่างดี ประชาชนในพื้นที่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดตำบลบุพราหมณ์ ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างดี ตำบลวังกระทะปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดเป็นผู้ที่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ตำบลทุ่งโพธิ์ ประชาชนไม่เข้าใจกฎหมาย และกฎหมายมีหลายตัวมากเกินไปตำบลนาดีต้องให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดให้ประชาชนเคารพกฎหมายอย่างเคร่งครัด และไม่ละเมิดสิทธิ์ของผู้อื่นและเอาอยากได้ของผู้อื่นมาเป็นของตนประชาชนควรเคารพกฎหมาย และไม่ละเมิดสิทธิ์ของผู้อื่น ตำบลโป่งตาลองการปฏิบัติตามกฎหมายของประชาชนในพื้นที่ ส่วนใหญ่จะปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด แต่ก็จะมีประชาชนบางส่วนที่ยังฝ่าฝืนกฎหมายอยู่บ้างประชาชนในพื้นที่อ่อนไหวสามารถปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองได้อย่างดี ถึงแม้บางครั้งจะได้รับข่าวสารทางราชการล่าช้า แต่เมื่อได้รับทราบข้อกฎหมายและบทลงโทษ ประชาชนสามารถปฏิบัติตนได้ ไม่ทำผิดกฎหมาย มีความเข้มแข็งในภาวะของจิตใจ ไม่ตกเป็นเครื่องมือของคนไม่ได้ได้ง่าย มีการปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมาย อย่างเคร่งครัดประชาชนในชนบท สามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างเคร่งครัด ตำบลวังไทรประชาชนมีความรู้ด้านกฎหมายน้อย กฎหมายมีความเหมาะสมน้อยประชาชนรอบรู้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับเป็นอย่างดี ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดประชาชนในพื้นที่มีการปฏิบัติหน้าที่ตนตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

ปัญหาการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดของผู้นำ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 22.50 พบว่าตำบลละเรียงดำเนินการติดประกาศกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับดำเนินการติดประกาศถึงโทษที่เมื่อทำผิดจะได้รับจัดอบรมให้ประชาชนมีความรู้เรื่องกฎหมายตำบลบุพราหมณ์ผู้นำหมู่บ้านจะต้องหมั่นศึกษาถึงข้อกฎหมายต่างๆ ที่ควรรู้ และแจ้งให้ประชาชนให้รับทราบเป็นประจำหากมีข้อกฎหมายใหม่จะต้องแจ้งให้ลูกบ้านให้รับทราบทันทีและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ตำบลนาดี ให้ประชาชนชนรับรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบต่างๆ ที่มีประโยชน์และกำชับให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบอย่างเคร่งครัด ตำบลวังกระทะประชาชนมีความรอบรู้เกี่ยวกับกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับอย่างดี กฎหมายมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

ปัญหาการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดของผู้นำ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 10.00 พบว่า ตำบลไทยสามัคคีการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ และ ประชาชน ยังไม่ทำหน้าที่ตามกฎหมายเท่าไ้คน เพราะ ประชากรบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจในกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกัชีวิตประจำวัน โดยประชาชนส่วนนี้ยังไม่รู้กฎหมายระเบียบข้อบังคับอย่างถ่องแท้แต่ประชาชนในพื้นที่ ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับเป็นอย่างดีมากตำบลวังน้ำเขียว มียาเสพติดเยอะ ตำรวจจับไม่ได้ มีการทะเลาะวิวาท วิวุ่นตีกัน ตำบลละเรียง กฎหมายบางอย่างฝืดขาดความเข้าใจ กฎหมายบางอย่างไม่เหมาะกับพื้นที่ เช่น สปก. เขตอุทยาน เขตป่าไม้ มีการยกเว้น หรือละเว้นการปฏิบัติตามกฎหมายจากเจ้าหน้าที่ เช่น เลือกปฏิบัติ ตำบลทุ่งโพธิ์ประชาชนในท้องถิ่นยังไม่เข้าใจกฎหมายที่ใช้บังคับเกี่ยวกับที่ดินทำกินบริเวณแนวรอบเขตอุทยานกับพื้นที่ของชาวบ้านตำบลนาดีมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเฉพาะที่ใกล้ตัวของคนในพื้นที่

5) ด้านพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็ง

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำตำบลพื้นที่อ่อนไหวพบว่า รูปแบบการพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็งของผู้นำ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 60.47 พบว่า ตำบลไทยสามัคคีมีการพัฒนาโดยได้จัดตั้งชุมชนเข้มแข็งและทำงาน มีผลงานมาโดยตลอด ผู้นำจัดให้มีการสร้างระบบสาธารณสุขโรคต่างๆ ในปริมาณที่เพียงพอมากที่สุดมีการจัดทำบัญชีครัวเรือน ส่งเสริมกลุ่มเยาวชนให้ห่างไกลยาเสพติด พัฒนาส่งเสริมบทบาทของสตรี มีกลุ่มผู้สูงอายุที่เข้มแข็ง ตำบลวังน้ำเขียวส่วนหนึ่งชุมชนพึ่งตนเอง ปลูกผัก อีกส่วนวัยรุ่นวัยทำงาน ไม่ทำการเกษตร นิยมอาชีพรับจ้าง ไร้ออร์ทค่าแรงสูง เด็กวัยเรียนเกรงเออะ คุณภาพการศึกษาไม่ดี จากนโยบายระดับประเทศ ที่เน้นทำเอกสาร จนครูไม่มีเวลาสอนเด็ก มีการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชนมีการรณรงค์ปัญหายาเสพติด มีการประชุมปรึกษาหารือกันทุกเดือน ตำบลระเริงการจัดการปัญหาของชุมชน โดยชุมชนมีส่วนร่วมให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชน เช่น ยาเสพติด การค้า การเรียน ให้ชุมชนรู้ปัญหาการมีส่วนร่วม แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระบบน้ำ สาธารณูปโภคต่างๆ ยังไม่มีการเตรียมความพร้อม ไม่มีช่างเป็นส่วนตัว ตำบลทุ่งโพธิ์ ชุมชนมีการพัฒนาตนเองให้เข้มแข็งยั่งยืนโดย อบต. สนับสนุนงบประมาณชุมชนมีความเข้มแข็ง โดย อบต. เข้าไปส่งเสริม สนับสนุนงบประมาณให้คณะกรรมการหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 10,000 บาท/ปีชุมชนมีความเข้มแข็ง และอบอุ่นชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ด้วยการร่วมกลุ่มกันของคนในชุมชน เช่น กองทุนตำบลตำบลนาดีพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อ เตรียมเข้าสู่อาเซียนในปีต่อไปมีการพัฒนาระบบสาธารณสุขโรค ความเป็นอยู่ของประชาชนมีการพัฒนา เยาวชนไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด มีการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส คนพิการให้มีงานทำตามพลังอบรมส่งเสริมให้ความรู้แก่ชุมชนแก่ประชาชนให้ดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย ไม่ฟุ่มเฟือย ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต้องให้มีการอบรมส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ในด้านต่างๆ ตำบลวังกระแจะ พัฒนาคนเริ่มต้นครอบครัวให้เป็นสุขก่อน ทำชุมชนน่าอยู่ มั่นคงและเข้มแข็งจัดตั้งโครงการชุมชนเข้มแข็งใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในการทำงานดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายตามฐานะ เช่น ไม่ใช้จ่ายเกินตัว เกินรายรับ ไม่ฟุ่มเฟือย ชักชวนให้ประชาชนรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมจัดการอบรมให้มีองค์ความรู้ในการดำเนินชีวิตในพื้นที่ ตำบลโป่งตาลอง หมู่บ้านในพื้นที่อ่อนไหว มีตัวบทกฎหมาย มีข้อจำกัดของแต่ละชุมชน เช่น จัดตั้งกลุ่มชุมชนเพื่อเสริมสร้างรายได้ ก็ต้องมีกฎระเบียบของชุมชน เพื่อให้กลุ่มมีความเข้มแข็งและปกครองตัวเองได้มีหน่วยงานกำกับดูแลอยู่แล้วชุมชนและหมู่บ้านมีการรวมตัวทำกิจกรรมและการบริหารงานในชุมชนมากขึ้น ซึ่งทำให้ชุมชนเข้มแข็งการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งนั้น ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่จะมีผู้นำหมู่บ้านที่จะมีการสร้างกลุ่มเพื่อรวมตัวกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น จึงทำให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้ และทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น ตำบลวังไทรการจัดการสาธารณสุขโรคมีสภาพพร้อมใช้งานส่งเสริมพัฒนากลุ่มกิจการสตรี กลุ่มเด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ รวมทั้งผู้ด้อยโอกาสมีสาธารณสุขโรคอย่างพอเพียงกับความต้องการ ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเกินตัว ผู้นำมีการจัดการอบรมส่งเสริมให้มีองค์ความรู้ในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง

ลักษณะผู้นำการพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็ง ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 39.53 พบว่า ตำบลวังน้ำเขียวเห็นว่าลักษณะผู้นำควรมีความซื่อสัตย์สุจริต และมีเมตตาผู้นำชุมชนต้องมีความสามารถเสนอโครงการเพื่อการพัฒนาได้เป็นอย่างดี ผู้นำสามารถบำรุงรักษาระบบสาธารณูปโภคได้ดี จัดทำแผนพัฒนาชุมชนทุกปี ต้องสร้างการมีส่วนร่วมในการคิดพัฒนาทำแผนของหมู่บ้านเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านอย่างยั่งยืนตำบลละเรียง ผู้นำต้องมีแผนพัฒนา 3 ปีและสอบถามประชาชนในความสำเร็จ มีข้อบัญญัติในการพัฒนาทางด้านโครงสร้างพื้นฐานทุกปี มีการซ่อมแซมถนนสายหลักภายในตำบล มีการขุดลอกแหล่งน้ำเพื่อให้ได้ใช้ตลอดปี มีการพัฒนากลุ่มสตรี ผู้สูงอายุ กลุ่มเด็ก ผู้พิการให้มีอาชีพผู้นำจัดให้มีการสร้างระบบสาธารณูปโภคต่างๆ อย่างพอเพียง สาธารณูปโภคมีสภาพพร้อมใช้งาน ผู้นำดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายตามฐานะ ไม่ใช่จ่ายเกินตัว เกินรายรับ ตำบลวังไทร เห็นว่าผู้นำเสนอกิจกรรมโครงการที่ผ่านการประชาคมหมู่บ้าน ที่มีการเสนอจากประชาชนมีส่วนร่วม ในการเสนอกิจกรรมโครงการเพื่อแก้ปัญหาของกฎหมาย มีการส่งเสริมในเรื่องข้อมูลพื้นฐาน การสาธารณูปโภค ให้สามารถใช้งานได้ ส่งเสริมกลุ่มเด็ก เยาวชน กลุ่มสตรี ตำบลบุพราหมณ์ เห็นว่าผู้นำต้องจัดทำโครงการชุมชนเข้มแข็ง ตามนโยบายของรัฐบาล ในการป้องกันภัย ยาเสพติดให้โทษ การลักเล็กขโมยน้อยภายในหมู่บ้าน ความสามัคคีและแจ้งเหตุร้ายต่างๆ และบริหารจัดการตามแผนพัฒนา

6) ด้านความโปร่งใสและตรวจสอบได้

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำตำบลพื้นที่อ่อนไหวพบว่า รูปแบบการความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 58.33 พบว่า ตำบลไทยสามัคคี เห็นว่าการทำงานมีระบบระเบียบ แต่ ตรวจสอบได้บ้าง ไม่ได้บ้าง ผู้นำกำหนดขั้นตอนกระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานในพื้นที่อย่างชัดเจนมากตำบลวังน้ำเขียว มีเอกสารการทำงานทุกครั้ง ตรวจสอบทุกเดือน ตำบลละเรียงมีการกำหนดหัวข้อและขั้นตอนในการตรวจสอบไว้อย่างชัดเจนมีการแจ้งผู้นำชุมชนร่วมตรวจรับโครงการที่ก่อสร้างแล้วเสร็จมีการจัดทำเอกสารในการเบิกจ่ายงบประมาณถูกต้องตรวจสอบได้มีการจัดทำเอกสารในการค้าประกันสัญญากำหนดขั้นตอนกระบวนการตรวจสอบของการดำเนินงานในพื้นที่อ่อนไหวอย่างชัดเจนยินยอมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือประชาชนเข้าตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่อ่อนไหวร้องเรียนและนำข้อร้องเรียนมาแก้ไข ตำบลบุพราหมณ์ โครงการต่างๆ ที่เข้ามาภายในหมู่บ้านจะต้องแจ้งให้ลูกบ้านทราบถึงจำนวนงบประมาณงานที่ต้องปฏิบัติ กระทำด้วยความโปร่งใสโดยมีคณะกรรมการและลูกบ้านสามารถตรวจสอบได้ นอกจากนี้ยังเห็นว่าตรวจสอบได้ไม่มีอะไรที่ผิดหรือไม่มีหลักฐานที่จับได้ ตำบลนาดีปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ทุกเรื่อง ยึดมั่นในความถูกต้อง พร้อมรับการตรวจสอบจากคนอื่นๆ ต้องมีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ทุกๆ เรื่องเปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบผลการดำเนินงานประจำปีหรือตรวจสอบเป็นกรณีก็ได้ เพื่อรับทราบและแก้ไข ตำบลวังกระแจะการบริหารงานโปร่งใส ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารและมีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการพัฒนาต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ตรวจสอบได้เสมอกำหนดขั้นตอน กระบวนการตรวจสอบการดำเนินงาน และยินยอมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้า

ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ได้ ตำบลโป่งตาลองด้วยความเป็นชุมชนที่มีภูมิฐานะเทียบแบบแผน จึงทำให้เมื่อมีการตรวจสอบ หรือการขอความร่วมมือจากหน่วยงานรัฐ ชุมชนดังกล่าวจึงไม่มีปัญหาในการปฏิบัติงานและเมื่อต้องการการตรวจสอบ เช่น กองทุนหมู่บ้านต่างๆ จึงสามารถอธิบายถึงที่มาที่ไป ผลกำไร การจัดการ ทุกอย่างเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน รวมถึงการบริการจัดการกองทุนด้วยมีหน่วยงานช่วยในการตรวจสอบอยู่แล้ว ตำบลวังไทรกำหนดขั้นตอน กระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานในพื้นที่อย่างชัดเจนและยินยอมให้หน่วยงานอื่นๆ เข้าตรวจสอบได้มีการดำเนินงาน กำหนดขั้นตอน กระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานได้ผู้นำกำหนดขั้นตอน กระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานอย่างชัดเจนและยินยอมให้หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือประชาชนเข้าตรวจสอบ

การมีส่วนร่วมการตรวจสอบความโปร่งใส ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 41.67 พบว่า ตำบลไทยสามัคคี เห็นว่าไม่น่าจะมีชาวบ้านที่สามารถเข้าไปตรวจสอบได้ การทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ แต่เชื่อว่ามีช่องทาง ในการตรวจสอบ การปฏิบัติงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาล มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และประชาชนสามารถขอทราบข้อมูลข่าวสารได้ตำบลวังน้ำเขียวมีคณะกรรมการหมู่บ้านชุมชนมีรูปแบบของคณะกรรมการในการบริหารตรวจสอบเรื่องในชุมชนอย่างโปร่งใสตรวจสอบได้ในชุมชนสามารถให้ประชาชนเข้ามาตรวจสอบการทำงานได้ตำบลระเริงมีกระบวนการยินยอมให้หน่วยงานอื่น เช่น ประชาชนเข้าตรวจสอบ ตำบลทุ่งโพธิ์ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มีผลโดยตรงต่อชุมชนทุกชุมชน เช่น ประชาคมหมู่บ้านทุกหมู่ เป็นกรรมการส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นประชาชนผู้นำ เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอโครงการผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้านมีการตรวจสอบโดยชุมชนเป็นกรรมการโครงการต่างๆ มีการตรวจสอบในรูปแบบกรรมการชุมชนมีกรรมการจากตัวแทนชุมชนในโครงการพัฒนาที่ตำบลเสนอของงบประมาณ ตำบลนาดี การทำงานและงบประมาณให้มีประชาชนมีส่วนร่วม และตรวจสอบได้การทำงานและงบประมาณให้ประชาชนมีส่วนร่วมและตรวจสอบได้ ตำบลโป่งตาลองหน่วยงานในพื้นที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบในการจัดซื้อจัดจ้าง และให้ความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ เมื่อชุมชนต้องการตรวจสอบจึงไม่มีปัญหาใดๆ ประชาชนสามารถจะตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานรัฐได้

7) ด้านการให้ความรู้ ความเข้าใจ

จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำตำบลพื้นที่อ่อนไหวพบว่า รูปแบบการให้ความรู้ความเข้าใจ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 68.57 พบว่า ตำบลไทยสามัคคีมีการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้านทุกๆ เดือนและแนะนำ บอกกล่าว ตักเตือน กันตลอด ตำบลวังน้ำเขียวมีความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ประชาสัมพันธ์มีการประชุมประจำเดือน ทำความเข้าใจเหตุแห่งปัญหาเพื่อยุติปัญหา มีการอบรมกลุ่มส่งเสริมอาชีพจัดให้มีการอบรมความรู้ในหลายๆ ด้าน เช่น การพัฒนาด้านการเกษตรรูปแบบใหม่ พัฒนาอาชีพใหม่ๆ เกิดขึ้น ตำบลระเริง มีการศึกษาข้อมูลข่าวสารอยู่ตลอดเวลา สามารถประยุกต์ใช้วัสดุในพื้นที่ สามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับประชาชน มีการส่งเสริมความรู้ด้านต่างๆ ให้กับองค์กร รับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย สรุปปัญหาที่เกิดขึ้นและแก้ไขทันท่วงที มีความรู้และความเข้าใจสภาพปัจจุบันและปัญหาของพื้นที่เป็นอย่างดี ผู้นำให้ความรู้ทันต่อเหตุการณ์และความเปลี่ยนแปลง มีการพบประชาชนเพื่อทำความเข้าใจ ชักถาม เสนอแนะ

สภาพปัญหาต่างๆ ตำบลบุพราหมณ์โครงการใดเรื่องใดที่ผู้นำได้รับการจัดสรรมาให้ ควรปฏิบัติไปตามเงื่อนไขที่กำหนดด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ สามารถให้ความรู้ความเข้าใจได้แก่ประชาชนในเขตพื้นที่ได้ ตำบลทุ่งโพธิ์มีการประกาศเสียงตามสายวิทยุชุมชนป้ายบอร์คของหมู่บ้านมีการศึกษาดูงานอบรมสัมมนาจาก อบต. ทุกปีประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ที่เสนอมา ตำบลนาดีทำความเข้าใจ ให้ความรู้ กับราษฎร และชุมชนมีการประชุมทำความเข้าใจและให้ความรู้กับราษฎรและชุมชนต้องให้ความรู้ ความเข้าใจ อธิบายให้ประชาชนมองเห็นปัญหาต่างๆ ในพื้นที่ สภาพปัญหาของพื้นที่เป็นอย่างไร ต้องให้ประชาชนเข้าใจและมีความรู้ด้วย ตำบลวังกระแจะเรียนรู้ชุมชน สนับสนุนส่งเสริมชุมชน ก้าวเดินอย่างเข้มแข็งด้วยตัวชุมชนเองให้ความรู้ด้านต่างๆ และเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นทันต่อเหตุการณ์และเข้าใจได้ถึงในทุกสถานการณ์มีความรู้ความเข้าใจสภาพปัจจุบันและปัญหาของพื้นที่เป็นอย่างดี รอบรู้ทันต่อเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลง ระดมความคิดและพลังสมองเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายที่เป็นปัจจุบันและแนวทางปฏิบัติอื่นของทางรัฐ ตำบลโป่งตาลองการให้ความรู้ ความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่นั้น จะมีนักศึกษาเข้ามาให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ มากมายกับประชาชนในพื้นที่อยู่แล้วชุมชนในพื้นที่อ่อนไหวดังกล่าว เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศวิทยา สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งในพื้นที่ดังกล่าวนี้ จะมีนักศึกษาหรือนักท่องเที่ยวเข้ามาทำความรู้จักกับพื้นที่ดังกล่าว ทั้งศึกษาหาความรู้และมาพักผ่อนหย่อนใจในชุมชนจะจัดให้มีการอบรมมีคฤหาสน์น้อยคอยช่วยอธิบายและให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยว มีความเข้าใจและไม่ทำผิดกฎหมายของแต่ละชุมชนที่ได้บัญญัติไว้มีการฝึกอบรม และให้ความรู้ด้านกฎหมายกับประชาชนและมีการประชุมประชาคม หรือรับฟังความคิดเห็น กรณีมีข้อขัดแย้งประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในเขตชุมชนรู้จักหวงแหน ปกป้องสิทธิมนุษยชนและสิทธิของตนเอง รู้จักกฎหมายและสร้างชุมชนเข้มแข็งเป็นอย่างไร ตำบลวังไทรมีความรู้และเข้าใจสภาพปัจจุบันและปัญหาของพื้นที่ทันต่อเหตุการณ์ และความเปลี่ยนแปลง

ความรู้ความเข้าใจ ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 25.71 พบว่า ตำบลไทยสามัคคีผู้นำมีความรู้และเข้าใจสภาพปัจจุบันและปัญหาของพื้นที่เป็นอย่างดีผู้นำชุมชนผู้บริหารท้องถิ่น เป็นคนในพื้นที่จึงทำให้รู้และเข้าใจสภาพปัญหา แนวทางการแก้ไข พัฒนาในพื้นที่เป็นอย่างดี ตำบลละหานมีความรู้ความเข้าใจสภาพปัจจุบัน และปัญหาของพื้นที่เป็นอย่างดี ผู้นำมีความรอบรู้ ทันต่อเหตุการณ์และความเปลี่ยนแปลง ตำบลทุ่งโพธิ์ท้องถิ่นมีการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานให้แก่แกนนำชุมชนทุกปี ตำบลนาดี ผู้นำมีความรู้ความเข้าใจสภาพของพื้นที่ของตนเองเป็นอย่างดี รอบรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอผู้นำต้องมีความรู้มีความเข้าใจปัญหาต่างๆ ในพื้นที่ ต้องรับรู้สภาพปัญหา ทันต่อเหตุการณ์และความเปลี่ยนแปลงในทุกเรื่อง ตำบลโป่งตาลองผู้นำท้องถิ่น ตำบลวังไทรผู้นำมีความรู้ความเข้าใจในสภาพปัจจุบันและปัญหาของพื้นที่ รอบรู้และทันต่อเหตุการณ์ ความเปลี่ยนแปลง ผู้นำอธิบาย ทำความเข้าใจให้ประชาชนในพื้นที่เพื่อมองเห็นสภาพปัญหาอย่างชัดเจนผู้นำมีความรู้ความเข้าใจสภาพปัจจุบันและปัญหาของพื้นที่เป็นอย่างดี ทันต่อเหตุการณ์ และการเปลี่ยนแปลง ผู้นำอธิบายทำความเข้าใจให้กับประชาชนในพื้นที่อย่างดี

ปัญหา ผู้ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 5.71 พบว่า ตำบลวังน้ำเขียวในช่วงที่มีปัญหาเรื่องที่ดิน มีการร่วมกันชี้แจงชาวบ้านบ้าง แต่ตอนนี้ไม่มี ตำบลทุ่งโพธิ์ ขาดการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชน

5.2 การอภิปรายผล

5.2.1 การอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นที่ศึกษาในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอบางขัน จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

จากผลการวิจัยสภาพพื้นที่ศึกษาในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอบางขัน จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ศึกษาในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอบางขัน จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี โดยส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.84$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ศึกษาในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอบางขัน จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรีในด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า ด้านการพัฒนาพื้นที่ และด้านการกำหนดพื้นที่สาธารณะมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า จากการพัฒนาพื้นที่อ่อนไหว ส่วนหนึ่งสภาพพื้นที่ส่วนหนึ่งจะเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ อีกส่วนเป็นพื้นที่ชาวบ้านทำการเกษตร เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพด อ้อย ยาง ลักษณะเป็นพื้นที่ราบเชิงเขา ซึ่งส่วนที่ทำการเกษตรจะเป็นเขตปฏิรูปที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน ทำให้เกิดปัญหามากในขณะนี้ พื้นที่ปฏิรูปที่ดินประชาชนมีการเปลี่ยนมือเพราะการทำเกษตรไม่ได้ผลผลิตเท่าที่ควร แห้งน้ำไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตร ไฟฟ้าไม่ครอบคลุมพื้นที่ มีปัญหาที่ดินซบซ้อนพื้นที่ปฏิรูปที่ดินจึงมีการพัฒนาพื้นที่โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านต่างๆ มาทำแผนการพัฒนาพื้นที่ โดยหน่วยสำคัญในการจัดทำแผนงาน โครงการ คือ องค์การบริหารส่วนตำบล แต่มักติดปัญหาในด้านงบประมาณการพัฒนาไม่เพียงพอและบางพื้นที่การทำโครงการพัฒนาไม่สอดคล้องความต้องการของประชาชนมีความคิดเห็นในภาพพื้นที่อยู่ในระดับมาก

ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของหัตสรินทร์ รอดภัย (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่องนโยบายป่าชุมชนกับวิถีชีวิตชาวบ้าน บริเวณแนวเขตชายป่าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ หมู่บ้านบึงไม้ ตำบลชะอม อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักป่าชุมชน หลักนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารจัดการภาครัฐตามตัวแบบ Top-down Approaches และ Bottom-up Approaches เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนคนอยู่ป่าหรือป่าชุมชน ที่คนจะอยู่ร่วมกับป่าได้โดยไม่ทำลาย เป็นการรักษาป่าที่สมดุลและยั่งยืนนั้น พบว่าผู้นำชุมชนไม่มีทัศนคติต่อการนำนโยบายป่าชุมชนมาใช้ ผู้นำชุมชนมองว่า การจัดการป่าชุมชนยังไม่มีจัดการที่สมดุลที่เป็นต้นแบบ เพราะยังไม่มีภาครัฐสนับสนุนหรือมีนโยบายให้ประชาชนตามแนวเขตป่าชุมชนมีสิทธิ์หรือเสรีภาพในการจัดการป่า และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการไม่จัดสรรงบประมาณ ไม่มีการสนับสนุนให้ข้อมูล เสนอแนะชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ให้รวมตัวกันบริหารจัดการชุมชนหมู่บ้านป่า โดยให้มีระเบียบข้อบังคับของชุมชนเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์

ทรัพยากรธรรมชาติจากป่าที่ไม่ทำลายทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อม ให้มีการปลูกป่าทดแทน พลิกฟื้นความสมบูรณ์ตามธรรมชาติ สอดคล้องกับผลการวิจัยของคสิภุส สุขเทพ (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางในการพัฒนา การบริหารองค์การบริหารเทศบาลนครให้มีประสิทธิภาพ ทั้งด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จและด้านกระบวนการบริหารงาน ซึ่งสามารถสรุปเป็นการพัฒนารูปแบบการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีประสิทธิภาพของเทศบาลนคร ดังนี้ 1) การเพิ่มประสิทธิภาพให้กับผู้บริหารทุกระดับ หมายถึง ต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ สามารถคาดการณ์ความเปลี่ยนแปลงในอนาคต สามารถเตรียมตนเองและองค์การ ให้รองรับการเปลี่ยนแปลงได้ ต้องมีการศึกษาที่ดีและไม่ใช่ว่ามีความรู้แต่เพียงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่จะต้องเป็นผู้รอบรู้ต้องเป็นนักแก้ปัญหา เพราะเมื่อเศรษฐกิจเติบโต ปัญหาต่างๆ จะตามมาอย่างมากมาย ต้องมุ่งส่งเสริมการให้บริการที่ดี เพราะเมื่อประชาชนอยู่ดีกินดีแล้ว จะเรียกร้องบริการที่ดีกว่าและมากกว่าจากภาครัฐ ผู้นำยุคใหม่ต้องสามารถให้บริการที่มีคุณภาพได้ 2) การพัฒนาบุคลากรทั้งสองส่วนพร้อมกันทั้งข้าราชการและนักการเมือง ต้องพัฒนาการนิเทศงาน ระบบคุณธรรม จริยธรรม สมรรถนะของเจ้าหน้าที่ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ระบบการประเมินสัมฤทธิ์ผล ทักษะคิดและพฤติกรรม จิตสำนึกในการบริการประชาชน ความรับผิดชอบต่อตนเองและองค์การ 3) พัฒนาระบบการบริหารแบบคุณธรรม หมายถึง การกำหนดจรรยาบรรณของหน่วยงานและของข้าราชการ จัดให้มีระบบร้องเรียนในการให้บริการของหน่วยงาน รมรงค์ให้มีการใช้หลักคุณธรรมอย่างกว้างขวางและจริงจังในทุกระดับ จากระดับบริหารจนถึงระดับปฏิบัติ ส่งเสริมความมีคุณธรรมของหน่วยงาน ตลอดจนประชาชนสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เพื่อสร้างจิตสำนึก 4) พัฒนาระบบการสื่อสารในการปฏิบัติงาน หมายถึง การสื่อสารภายในหน่วยงาน การสื่อสารระหว่างหน่วยงานองค์การกับประชาชนเป้าหมาย เนื้อหาการสื่อสาร การนำเสนอ ระบบเครือข่ายการสื่อสาร การพัฒนาสื่อ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากรด้านการสื่อสารและแผนงานสื่อสาร 5) พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย หมายถึง ปัจจัยเทคโนโลยีมีความสำคัญในฐานะที่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออกแบบองค์การ ออกแบบการบริหาร การใช้อุปกรณ์และเครื่องมือที่ทันสมัยในกระบวนการควบคุมและการตรวจสอบคุณภาพ การจัดทำระบบข้อมูลการเชื่อมโยงการบริการ เพื่อประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม คือความครอบคลุมของข้อมูล ความรวดเร็วความถูกต้อง ความเชื่อมโยง ความทันสมัยของข้อมูล ความน่าเชื่อถือ ความสามารถในการเข้าถึง ความสามารถในการตรวจสอบและการมีส่วนร่วมในกระบวนการข้อมูล 6) พัฒนาการจัดทำแผนพัฒนาเมืองในรูปของ SWOT หมายถึง เพื่อให้รู้จุดอ่อน จุดแข็ง ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกองค์การ โดยการวิจัยและพัฒนาข่าว การประชาสัมพันธ์เชิงรุก การยอมรับเทคโนโลยีระบบสัญญาณเตือนภัย ระบบข้อมูลการตัดสินใจ มาตรฐานกฎหมายและการพัฒนาหน่วยงาน 7) ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต หมายถึง การส่งเสริมกิจกรรมด้านการศึกษา สนับสนุนการฝึกอบรมอาชีพ ส่งเสริมกิจกรรมด้านกีฬา จัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุและเด็ก สอดคล้องกับผลการวิจัยของวรรณธรรม กาญจนสุวรรณ (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการ การบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็ง: รูปแบบปัจจัยและตัวชี้วัด ผลการศึกษาพบว่า มีกระบวนการบริหารจัดการที่สำคัญ 7 ประการที่ก่อให้เกิดศักยภาพของการพัฒนาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งคือ 1) กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

2) กระบวนการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ 3) กระบวนการการฟื้นฟู ผลิตซ้ำและสร้างใหม่ 4) กระบวนการใช้สิทธิชุมชนและข้อบัญญัติของชุมชน 5) กระบวนการตัดสินใจร่วมกันของชุมชน 6) กระบวนการของเครือข่ายการพัฒนา และ 7) กระบวนการด้านการบริหารจัดการตนเอง โดยกระบวนการบริหารจัดการทั้ง 7 ด้านนั้น เป็นการบริหารจัดการที่เกิดขึ้นในชุมชนที่พบได้ทั่วไป นอกจากนี้ ภาครัฐได้ใช้กระบวนการในเชิงกฎหมายและการบริหารจัดการตามแนวนโยบายร่วมเป็นแนวทางการบริหารจัดการในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สอดคล้องกับผลการวิจัยของชไนเดอร์ (Schneider, 2009) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการเรียนรู้เชิงสังคมในการป้องกันดินพังทลายของสวิตเซอร์แลนด์-จากชวานาสู่โครงการของชวานา ผลการศึกษาพบว่า การเรียนรู้เชิงสังคมมีส่วนเกี่ยวข้องต่อการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานของแบบแผนปฏิสัมพันธ์ อย่างไรก็ตาม การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้สำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนจะแสดงนัยของการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมเชิงสถาบันในองค์การที่ใช้กระบวนการสร้างปฏิสัมพันธ์แบบตัวต่อตัวหรือใกล้ชิดกันระหว่างทำงาน ผลการศึกษาคือองค์ประกอบของการตัดสินใจของตัวตนเององค์การได้รับการแปลความไปสู่การเรียนรู้เชิงองค์การด้วยโครงการนี้บรรลุผลผ่านความร่วมมือของสถาบันรวมถึงการจัดตั้งและเชื่อมต่อโดยใช้พื้นที่ที่มีขอบเขตสำหรับรูปแบบใหม่ของความร่วมมือร่วมใจมีจุดมุ่งคือ การเรียนรู้เชิงสังคมและการร่วมกันผลิตองค์ความรู้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของมอร์แกน (Morgan, 2010) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะการประกอบการของเกษตรกร และโครงสร้างตามหน้าที่แบบพหุของหน่วยงานด้านเกษตร กรณีศึกษาเกษตรกรที่ Tuscan และ Welsh ของเวลส์ (Wales) พบว่า การพัฒนาชนบทจะต้องมีกระบวนการปรับโครงสร้างหน้าที่ขององค์การหรือหน่วยงานทางเกษตรกรใหม่ เนื่องด้วยในยุโรปได้รับอิทธิพลอย่างมากภายใต้แนวคิดตลาดเสรี รวมถึงเกษตรกรต้องมีทักษะการประกอบการ (Entrepreneurial Skills) จุดมุ่งหมายการวิจัย คือสืบค้นปฏิสัมพันธ์ของเป้าหมายนโยบายภายใน 2 ภูมิภาคเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่เชิงพหุในการพัฒนาชนบทซึ่งได้รับการยอมรับโดยทั่วไปและทักษะการประกอบการถูกนำมาเป็นกรอบแนวคิด รวมถึงปัจจัยกำหนดขนาดของฟาร์ม เช่น บริบทเชิงสถาบัน วัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ ผลจากการศึกษาพบว่า ทักษะการประกอบการมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างอำนาจหน้าที่เชิงพหุขององค์การเกษตร และมีผลตอบสนองต่อการพัฒนาชนบท จุดสำคัญ คือการตอบสนองแบบพลวัตและก่อให้เกิดการกำหนดบทบาทและกรอบที่จะเป็นเครื่องมือแนะนำ สนับสนุน รวมถึงปรับปรุงสภาพแวดล้อมของเกษตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

5.1.2 การอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาชุมชนในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

จากผลการวิจัยการพัฒนาชุมชนในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การพัฒนาชุมชนในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี โดยส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนในด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน ด้าน

การมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และด้านพัฒนาเศรษฐกิจมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาการลงทุนในด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ มากที่สุด มีการพัฒนาผลิตสินค้าชุมชนมากรองลงมาต่อบลวังน้ำเขียวมีการพัฒนาเศรษฐกิจโดยการสร้างตลาดชุมชน สินค้าชุมชนพัฒนาการอาชีพให้กับเกษตรกรพัฒนา ด้านผลผลิตทางการเกษตร พัฒนาถนนหนทางในการขนถ่ายผลผลิตทางการเกษตร พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ตำบลละเรียง มีการดำเนินชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย ส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรแต่กลุ่มร้านค้าชุมชนไม่มีการเติบโตมีการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวตามงบประมาณมีการส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชน มีการจัดอบรมเพื่อส่งเสริมอาชีพในการตลาดให้กับผลิตภัณฑ์ของชุมชน มีการส่งเสริมให้ปลูกผักไว้กินเอง ดังนั้นการพัฒนาชุมชนจึงมีความคิดเห็นของประชาชนอยู่ในระดับมาก

ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวาสนา ศรีนวลใย (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่องการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็นเป็นสุข: กรณีศึกษา หมู่บ้านนากก หมู่ที่ 5 ตำบลฉลอง อำเภอมือง จังหวัดอุทัย ผลการศึกษา พบว่า กระบวนการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็นเป็นสุข ประกอบด้วย 1) การสืบทอดอาชีพ 2) การคิดเกี่ยวกับการใช้ชีวิตแบบพอเพียง ชาวบ้านนากกประมาณร้อยละ 30 มีแนวความคิดในการใช้ชีวิตแบบพอมีพอกินพอใช้ในครัวเรือน 3) การมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาหมู่บ้านเพื่อให้คนในบ้านเกิดมีการอยู่ดีมีสุข 4) รับนโยบายสู่แนวทางการปฏิบัติยังหมู่บ้าน 5) ประชุมชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็นเป็นสุข 6) เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนการดำเนินงาน 7) สอบถามปัญหาและความต้องการของชาวบ้าน 8) เขียนโครงการ 9) เสนอขออนุมัติโครงการ 10) จัดสรรงบประมาณโครงการ และ 11) คัดเลือกหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็นเป็นสุข ส่วนผลกระทบจากการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็นเป็นสุขประกอบด้วย 7 ด้าน คือ 1) ผลกระทบด้านอาชีพและการจ้างงาน 2) เกิดการรวมกลุ่มการดำเนินงาน กลุ่มน้ำพริกเผา กลุ่มเครื่องแกง กลุ่มผลิตภัณฑ์ครัวเรือน โดยมีการผลิต การจำหน่าย และเกิดเงินกองทุนภายในหมู่บ้าน 3) ผลกระทบด้านรายได้ เกิดรายได้ใน 2 ระดับ คือ ระดับครอบครัว และระดับหมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านสามารถจำหน่ายสินค้าได้เพิ่มมากขึ้นในตลาดร้านค้าชุมชน 4) เกิดระบบการดำเนินงานในหมู่บ้าน มีโครงสร้างการดำเนินงานต่างๆ ของหมู่บ้านชัดเจน 5) เกิดศูนย์เรียนรู้หมู่บ้านด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน 6) เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 7) เกิดความเอื้ออารีย์ต่อกันของคนในหมู่บ้าน สอดคล้องกับผลการวิจัยของจตุพล ยะจอม (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการศึกษาพบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลปาย จัดอยู่ในระดับมาก โดยประชาชนมีความรู้ความเข้าใจมากที่สุดในประเด็นความพอเพียง ที่หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกันในตัว รองลงมาประเด็นการดำเนินชีวิตทางสายกลางถือเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนระดับการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปาย จัดอยู่ในระดับมาก โดยส่วนใหญ่จะเป็นการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ในส่วนของการปลูกพืชผักสวนครัว

ไว้กินเองในครัวเรือน อีกประการหนึ่งที่น่าไปใช้ในการดำเนินชีวิตก็คือการประหยัดต่อคอม ใช้จ่ายอย่างประหยัดไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือย ส่วนระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง นั้น อยู่ในระดับปานกลาง โดยการเข้าร่วมรวมกลุ่มเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ สหกรณ์ออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน กองทุนอื่นๆ และมีส่วนร่วมในการดำเนินการของชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยการรวมกลุ่มต่างๆ เพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อที่จะเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน เช่น การรวมกลุ่มอาชีพ การรวมกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น และยังเป็นชุมชนที่มีความสามัคคีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วันชัย สุขตาม (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาทุนมนุษย์วิถีพุทธในยุคโลกาภิวัตน์ ผลการวิจัยพบว่า หลักการพัฒนาทุนมนุษย์และผลกระทบของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อการพัฒนาทุนมนุษย์นั้น พระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนาที่มีปฏิสัมพันธ์กับมิติทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง กระแสโลกาภิวัตน์ รวมทั้งเทคโนโลยีต่างๆ มีอิทธิพลต่อภาคเอกชน ภาครัฐ ภาคการศึกษา และภาคการศาสนา อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ บริหารทั่วไปจะเป็นไปตามกลไกของทฤษฎีระบบ นักพัฒนาทุนมนุษย์ยุคโลกาภิวัตน์ จะต้องทำการวางแผนพัฒนาทุนมนุษย์ตามวิถีพุทธ การพิจารณาจะแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ การพัฒนา ระดับองค์การ (Organizational Development) และการพัฒนาในระดับบุคคล (Individual Development) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของเคน (Kaine, 2011) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการใช้ ทฤษฎีระบบทั่วไป (General Systems Tteory) มาใช้ทำความเข้าใจความแตกต่างของการบริหารจัดการของชาวนา จุดมุ่งหมายการวิจัย คือเพื่ออธิบายความแตกต่างของชาวนาในออสเตรเลีย เกี่ยวกับสถานะเงื่อนไขทางสิ่งแวดล้อมโดยวิธีการ 3 แบบ คือ ระบบควบคุมกำกับ ระบบควบคุมความ ผิดพลาด และระบบการพยากรณ์ ได้ข้อค้นพบว่าภายในภาวะภูมิอากาศโลกเปลี่ยนแปลง จะต้องมีการปรับตัวของชาวนาหรือเกษตรกรโดยการปรับโครงสร้างของระบบฟาร์มและเปลี่ยนการควบคุม ของระบบควบคุมกำกับ ให้เข้ากับการตัดสินใจ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจกระบวนการบริหารจัดการของ เกษตรกร และมีข้อเสนอแนะให้นำนัยสำคัญไปพัฒนานโยบายเพื่อให้การสนับสนุนต่อการปรับตัวของ ฟาร์มให้สอดคล้องกับระบบการควบคุมคุณภาพการผลิตทางการเกษตรต่อไป

5.1.3 การอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่ อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

จากผลการวิจัยภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว โดยส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X} = 2.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ในด้านมีมนุษยสัมพันธ์ ด้านการให้ความรู้ความ เข้าใจ ด้านความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ด้านนักประชาธิปไตย ด้านการประชาสัมพันธ์และสื่อสาร ด้านพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็ง และด้านปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าภาวะผู้นำมีการสร้างความเข้าใจให้ประชาชนภายในหมู่บ้านของตนได้ทราบถึงหน้าที่ของตนเอง มีอยู่ในระบอบประชาธิปไตย เคารพสิทธิของผู้อื่น เข้าใช้สิทธิของตนเองในการเลือกตั้ง ผู้นำหมู่บ้าน อบต. อบจ. และ สส. สว. และ มีความเข้าใจกฎหมาย รักและเข้าใจระบอบปกครองแบบประชาธิปไตย มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และนึกถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลักในการพัฒนาประเทศ ดังนั้น ภาวะผู้นำในพื้นที่จึงเป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของคลูเนอท และลิว (Kuhnert & Lewis, 1987) ได้ศึกษาลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยนพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะอยู่ในระดับที่มีค่าสูงกว่าภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยนคือ ผู้นำในลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะอยู่ในระดับพัฒนาการสูงขึ้นไป จะไม่สนใจต่อความต้องการของตนเอง แต่จะเริ่มเห็นคุณค่าของหมู่คณะ และของหน่วยงาน ซึ่งเป็นคุณค่าของหมู่คณะ และของหน่วยงาน ซึ่งเป็นคุณค่าหรือคุณธรรมที่สูงกว่า ผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลงจะสละผลประโยชน์ของตนเองก้าวเข้าจิตใจของผู้ตามกระตุ้นให้ลูกน้องเห็นคุณค่าของความอุดมคติ ศักดิ์ศรี เพื่อจะได้ไม่ทำงานตามหน้าที่เพียงเพื่อเงินเดือนหรือผลตอบแทนใด ไปวันๆ อีกทั้งพยายามเปลี่ยนทัศนคติตามเชื่อของผู้ใต้บังคับบัญชาให้เกิดการยอมรับและทำงานจนบรรลุเป้าหมายที่ยาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของเศวานันท์ เศษานันท์ (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำ โดยได้สังเคราะห์เกณฑ์ (Criteria) ที่จะใช้วัดหรือประเมินประสิทธิภาพของภาวะผู้นำ ออกเป็น 3 ลักษณะคือ 1) ผลที่เกิดขึ้นของกลุ่ม (Outcome) คือ ผลที่เกิดขึ้นเนื่องจากความสามารถในการนำหรือภายใต้การนำของผู้นำในกลุ่ม เช่น ผลสำเร็จของการปฏิบัติงานของกลุ่ม การสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การอยู่รอดของกลุ่ม ความก้าวหน้าของกลุ่ม ความพร้อมของกลุ่ม ความสามารถในการแก้ปัญหาของกลุ่ม ความพึงพอใจของสมาชิกของกลุ่ม ที่มีต่อผู้นำ 2) ทัศนคติของผู้ตาม (Attitude of Followers) ทัศนคติของผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีต่อผู้นำ นิยมใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินประสิทธิภาพของผู้นำอีกเกณฑ์หนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่จะทราบได้โดยการใช้แบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์ผู้ตาม เช่น ผู้นำสามารถตอบสนองความต้องการและคาดหวังของผู้ตามได้ดีเพียงใด ผู้ตามขอยกย่องและยอมรับผู้นำเพียงใด ผู้ตามมีความยินดีในการปฏิบัติงานตามคำสั่งหรือคำเรียกร้องของผู้นำแค่ไหน ผู้ตามต่อต้าน เพิกเฉยที่จะไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำขอร้องของผู้นำหรือไม่ 3) คุณภาพของกระบวนการกลุ่ม (Quality of Group Process) เป็นเกณฑ์ที่ใช้ประเมินประสิทธิภาพของผู้นำโดยประเมินจากความสัมพันธ์ด้านต่างๆ และความตั้งใจที่จะทำให้คุณภาพของกระบวนการกลุ่ม มีคุณภาพดีขึ้นในด้านความสามัคคี ความร่วมมือ แรงจูงใจ การแก้ปัญหา การตัดสินใจ การแก้ไขความขัดแย้ง ประสิทธิภาพของงานเฉพาะด้าน กิจกรรมขององค์การ การมีทรัพยากรอย่างพอเพียงและความพร้อมของกลุ่มที่จะรับมือต่อการเปลี่ยนแปลง

ทัศนีย์ จุลอดุง (2550) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐ สรุปให้เห็นว่า ผู้นำที่มีประสิทธิภาพมีลักษณะ ได้แก่ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกลทั้งระยะสั้นและระยะยาว ในการบริหารงานขององค์การอย่างสร้างสรรค์ สามารถถ่ายทอดวิสัยทัศน์ให้ผู้ตามรับรู้และสามารถปฏิบัติได้

จริง และเป็นผู้ให้ทิศทางชี้แนะแนวทางวิสัยทัศน์เป้าหมายองค์กร รวมทั้งการมีกลยุทธ์จูงใจผู้ตามในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร 2) ด้านคุณลักษณะผู้นำที่ดี การเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำ มีคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติงาน มีการควบคุมอารมณ์ที่ดี ความซื่อสัตย์ โปร่งใสในการปฏิบัติงาน 3) ด้านการใช้นวัตกรรมคุณภาพและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาคุณภาพ มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถค้นคิดหรือนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาปรับปรุงการปฏิบัติงานในหน่วยงาน 4) ด้านการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาผู้ตาม เป็นองค์ประกอบที่อธิบายถึงการส่งเสริมสนับสนุนและการพัฒนาผู้ตาม เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้นำควรมี เพราะเป็นการพัฒนาบุคลากร เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนางานและนำองค์กรไปสู่ผลสำเร็จ 5) ด้านการเป็นผู้เชี่ยวชาญงาน เป็นองค์ประกอบที่อธิบายถึงผู้นำที่มีความรู้ ทักษะ ความสามารถในการปฏิบัติงาน

5.1.4 การอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

จากผลการวิจัยสภาพพื้นที่ศึกษาและการพัฒนาชุมชนโดยรวมมีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลการวิเคราะห์ถดถอยตัวแปรสภาพพื้นที่ศึกษาและการพัฒนาชุมชนโดยรวมที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ตัวแปรอิสระส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรตามโดยมีเพียงพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ความสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ($R = 0.64$) โดยมีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 3 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาพื้นที่ ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า และด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชนที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้นำมีมนุษยสัมพันธ์สูงจะสร้างการยอมรับจากชาวบ้านได้มากกว่า ผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์สูง จะสร้างความเข้าใจกับประชาชนได้ง่ายและให้ความรู้ได้เป็นอย่างดี การที่ผู้นำจะสร้างการยอมรับได้อย่างเข้มแข็ง จำเป็นอย่างยิ่งต้องเป็นคนดี ทำงานอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีความเป็นประชาธิปไตย เคารพกฎหมาย

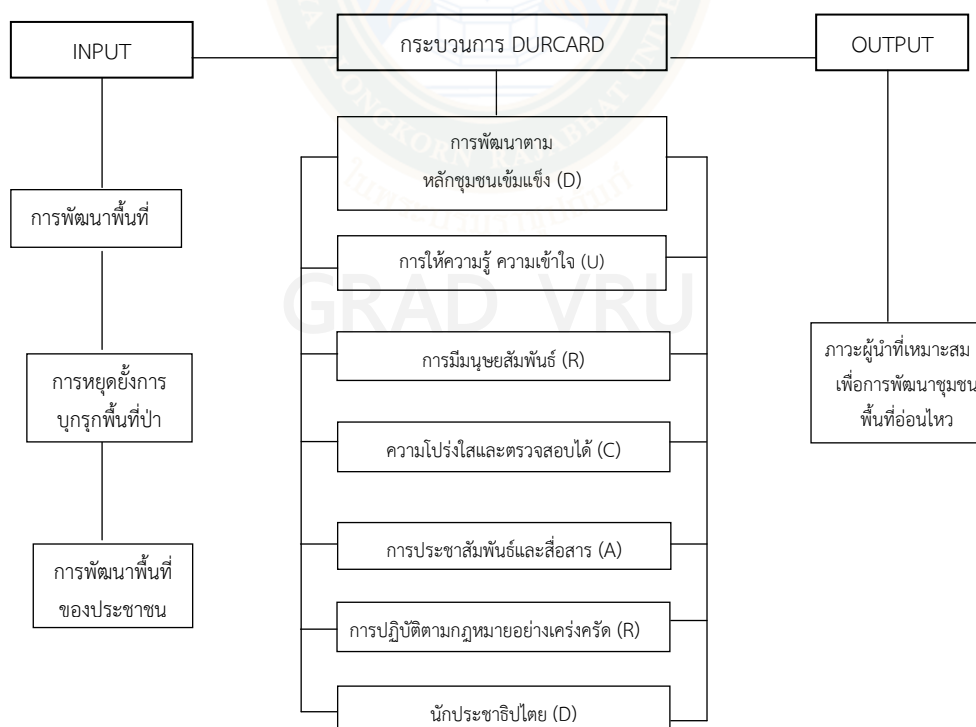
ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเรย์มอนด์ (Raymond, 1972) ที่กล่าวว่า ผู้นำเป็นบุคคลที่สามารถชักจูงให้คนอื่นปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ทำให้ผู้ตามมีความเชื่อมั่นในตัวเองว่าสามารถช่วยคลี่คลายความตึงเครียดต่างๆ ลงได้ สามารถนำกลุ่มให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งเอาไว้ สอดคล้องกับแนวคิดของแบรดฟอร์ดและโคเฮน Bradford & Cohen (1984) ที่กล่าวว่า ผู้นำคือบุคคลที่ได้รับความเคารพยำเกรง จากผู้คนที่อยู่แวดล้อม เปรียบเหมือนเป็นแบบอย่างที่ดีเลิศสำหรับการดำรงชีวิต ซึ่งสามารถให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำต่างๆ แก่บุคคลเหล่านั้นได้ สอดคล้องกับแนวคิดของบุญทัน ดอกไธสง (2537) ที่กล่าว ภาวะผู้นำหมายถึง (1) ผู้ที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มชน เพื่อให้

พวกเขามีความตั้งใจที่จะทำงาน ให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ (2) เป็นผู้นำและแนะนำ เพราะผู้นำต้องช่วยเหลือกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดตามความสามารถ (3) ผู้นำไม่เพียงแต่ยืนอยู่เบื้องหลังกลุ่มที่คอยแต่วางแผนและผลักดัน แต่เขายืนอยู่ข้างหน้ากลุ่มและนำกลุ่มเพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับแนวคิดของเสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2541) ได้กล่าวว่าภาวะผู้นำเป็นศิลปะหรือเป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพล ต่อผู้ตามในการที่จะให้ผู้ตามเต็มใจและมีความกระตือรือร้นที่จะทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ และสอดคล้องกับแนวคิดของคุณวุฒิ คนฉลาด (2540) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำหมายถึงการใช้อิทธิพลซึ่งเป็นอำนาจภายในตัวของผู้นำ เช่น ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ บุคลิกภาพ คุณธรรม ซึ่งอำนาจจริงๆ ที่มีอยู่และอำนาจนั้นได้รับจากการที่ดำรงตำแหน่ง ซึ่งเป็นอำนาจการยอมรับจากกลุ่ม แสดงพฤติกรรมให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน ให้เกิดแรงกระตุ้นภายในกลุ่ม เกิดปฏิสัมพันธ์เชิงสังคม สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์และนำไปสู่เป้าหมายขององค์การ

5.3 บทสังเคราะห์ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์สภาพพื้นที่ศึกษา การพัฒนาชุมชน และภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว จึงเสนอตัวแบบภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี โดยมีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

ภาพที่ 5.1 ตัวแบบภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

ที่มา: สมพล ชีวะประเสริฐ

ผู้วิจัยอธิบายเสนอตัวแบบภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอบางขัน จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 Input

ศึกษาการพัฒนาพื้นที่ การหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า และการพัฒนาพื้นที่ของประชาชน โดยมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ต่างๆ เพื่อสร้างความตระหนัก ความเข้าใจในการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการ DURCARD

การสร้างตัวแบบภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ซึ่งเป็นกระบวนการ DURCARD ประกอบด้วย

1. การพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็ง (D)
2. การให้ความรู้ ความเข้าใจ (U)
3. การมีมนุษยสัมพันธ์ (R)
4. ความโปร่งใสและตรวจสอบได้ (C)
5. การประชาสัมพันธ์และสื่อสาร (A)
6. การปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด (R)
7. นักประชาธิปไตย (D)

ขั้นตอนที่ 3 Output

ตัวแบบภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอบางขัน จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี นั้นสร้างให้ผู้นำเป็นแบบอย่างดีในการพัฒนาภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

ขั้นตอนสุดท้าย

ตัวแบบภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว สามารถพิจารณา ด้วยเหตุผล การประเมิน และตรวจสอบได้ โดยพิจารณาถูกต้อง และความเหมาะสมในพื้นที่นั้น

5.4 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอบางขัน จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรีผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

5.4.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

การสร้างภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวควรให้สถาบันการศึกษาต่างๆ พัฒนาหลักสูตรการพัฒนาผู้นำโดย

การคัดสรรผู้นำเข้าหลักสูตรควรให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมพิจารณาส่งผู้นำที่ประชาชนเห็นสมควรเข้ารับการพัฒนา

หลักสูตรการพัฒนาควรนำตัวแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว DURCARD มาใช้เป็นกรอบการพัฒนาหลักสูตร

รัฐบาลควรสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาทุกด้านในพื้นที่อ่อนไหวโดยเฉพาะ
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

5.4.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากสมการพบว่าค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระของ การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ
ภาวะผู้นำในการพัฒนาพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียวอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และ
อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี มีค่าไม่สูงมากนักนั้นหมายความว่าปัจจัยอิสระที่ทำการศึกษามีผล
ต่อการเปลี่ยนแปลงภาวะผู้นำในการพัฒนาพื้นที่อ่อนไหวไม่มาก ควรทำการวิจัยในตัวแปรอื่นๆ
เพิ่มเติมมากขึ้น

นอกจากนี้ ควรพิจารณาทำการวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ปกติกับพื้นที่
อ่อนไหว เพื่อเป็นการหาข้อเท็จจริงในผลการวิจัยว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่

GRAD VRU

บรรณานุกรม

GRAD VRU

บรรณานุกรม

- กองการประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2540). **ธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540**. กรุงเทพฯ: สภาผู้แทนราษฎร.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2554). **ถอดรหัส 2 คมความคิด โกวิทย์ พวงงามสู่การปฏิรูปประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: สามสหાય.
- เกษม จันทร์แก้ว. (2547). **การจัดการสิ่งแวดล้อมแบบผสมผสาน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เกษม วัฒนชัย. (2547). **ธรรมาภิบาลกับบทบาทคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนการศึกษา.
- คณินิจ อนุโรจน์. (2551). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กองทัพอากาศ**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศศิภุส สุขเทพ. (2553). **การบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ: กรณีศึกษาเทศบาลนคร**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- คุณวุฒิ คนฉลาด. (2540). **ภาวะผู้นำ**. ชลบุรี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จุฑาทิพ คล้ายทับทิม. (2550). **การเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จุมพล หนีพพานิช. (2550). **การวิจัยเชิงคุณภาพ ในทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์**. กรุงเทพฯ: แอคทีฟพรีนธ์.
- จำนง อติวัฒนสิทธิ์. (2546). **พฤติกรรมการบวชของคนไทย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2527). **การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบท ในการบริหารงานพัฒนาชนบท**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ชนม์ลีดา เดชเกรียงไกร และคนอื่นๆ. (2555). **บทบาทผู้นำชุมชนในการสร้างผู้นำชุมชนใหม่**. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน.
- ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์. (2553). **มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2540). **ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ขบวนการเคลื่อนไหวประชาสังคมในต่างประเทศ**. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2540). **รัฐศาสตร์ การบริหารรัฐกิจ ทฤษฎี: หนึ่งทศวรรษรัฐศาสตร์แนววิพากษ์**. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก.

- ณรัชชอร์ (ณัฐนรี) ศรีทอง. (2554). การบริหารพัฒนาชุมชนเชิงยุทธศาสตร์. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- เทวีวงศ์ ศรีบุรี. (2541). EIA การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: มายด์พับลิชชิ่ง.
- ธนศ อารณสุวรรณ. (2549). กำเนิดและความเป็นมาของสิทธิมนุษยย์. กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์. (2554). ชุมชนศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2537). การจัดการองค์การ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2549). การบริหารอำนาจ: สงครามแย่งเงิน: ยุคทุนใหม่. กรุงเทพฯ: นัยนาประไพ.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2553). ขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2555). รัฐประศาสนศาสตร์สร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.
- ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2541). การเมืองบนท้องถนน 99 วันสมัยชวาคนจน และประวัติศาสตร์การเดินขบวนประท้วงในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- ปราชญา กล้าผจญ และคนอื่นๆ. (2555). การบริหาร 360 องศา ภาคที่ 3 หลักการเชิงคิดวิจฉัย. กรุงเทพฯ: ปราชญาพับลิชชิ่ง.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. (2542). ธรรมรัฐ-ธรรมราชา. กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยลำดับที่ 46.
- พรนพ พุกกะพันธ์. (2544). ภาวะผู้นำและการจูงใจ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จามจุรีโปรดักส์.
- พรสวรรค์ ประถมวงศ์. (2555). บทบาทขององค์และหน่วยงานตามยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวประเภทเมืองเก่าเทศบาลเมืองคุนเชียงขวาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนบูรณาการศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- พฤทธิสาด ชุมพล. (2544). ประชาธิปไตยแบบรัฐสภาในอังกฤษ. กรุงเทพฯ: ศูนย์ยุโรปศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2556). แนวคิด ทฤษฎี เทคนิคและการประยุกต์เพื่อการพัฒนา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิทยา สายหู. (2540). กลไกของสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2527). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- ทวีวงศ์ ศรีบุรี. (2541). EIA การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: มายด์พับลิชชิ่ง.
- ทิชาภพ พันธุ์แพ. (2554). ผู้กำกับกับการจัดการการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทองใบ สุดซารี. (2544). ภาวะผู้นำและการจูงใจ. อุบลราชธานี: สำนักพิมพ์คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

- ธรรมรัตน์ ธรรมยาฤทธิ์. (2554). ผลสัมฤทธิ์ของการบูรณาการหลักสูตรมาธิปไตย เพื่อส่งเสริม
หลักประชาธิปไตย โดยวัด บ้านและโรงเรียน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย.
 วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2556). กลวิธี แนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2552). **ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์**. กรุงเทพฯ: ทริบเพิ้ลกรุ๊ป.
- ปกรณ์ ปรียากร. (2530). **ทฤษฎี แนวคิดและกลยุทธ์เกี่ยวกับการพัฒนา**. กรุงเทพฯ:
 รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- ปรัชญา เวสารัชช์. (2539). **ปฏิรูปราชการเพื่ออนาคต: ยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา**. กรุงเทพฯ:
 มูลนิธิชัยพัฒนา.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. (2538). **สิ่งแวดล้อมและการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย.
- ปาริชาติ ศิวะรักษ์. (2546). **EIA: สำรองสถานภาพปัญหาและทางออก**. เอกสารประกอบ
 การสัมมนา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยิ่งยศ พันธุ์เอี่ยม. (2547). **การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหาร
 ส่วนตำบลห้วยกะปิ จังหวัดชลบุรี**. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ยีน ชาร์ป. (2529). **อำนาจและยุทธวิธีไร้ความรุนแรง**. แปลโดยชัยวัฒน์ สถาอานันท์ และ
 कमสันต์ หุตะแพทย์. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). **ภาวะผู้นำ**. กรุงเทพฯ: ธนัชการพิมพ์.
- วรเดช จันทรศร. (2555). **การบริหารภาครัฐแนวใหม่: ทฤษฎี องค์ความรู้และการปฏิรูป**.
 กรุงเทพฯ: สหายบล็อกและการพิมพ์.
- วศิน อังคพัฒนากุล. (2545). **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม**.
 นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมชาย ปรีชาศิลปปะกุล. (2543). **ศาสตร์แห่งการไม่เชื่อฟังรัฐ สิทธิการต่อแ่งต่อกฎหมาย
 (Civil Disobedience)**. กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.
- สมบัติ บุญเลี้ยง. (2552). **ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ที่มีประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์การ
 ปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคเหนือตอนล่าง 9
 จังหวัด**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สมยศ นาวิการ. (2555). **การบริหารแบบมีส่วนร่วม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมนึก ปัญญาสิงห์. (2532). **การพัฒนาชุมชน แนวความคิดและทฤษฎี**. ขอนแก่น.
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- สมศักดิ์ พรพันธ์. (2556). **ประสิทธิผลการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดปทุมธานี**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สิทธิ์ อีธรรม. (2552). **แนวคิดพื้นฐานทางการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วี.พรีนท์ (1991).
- สุนทรีย์ เนียมฉนวน. (2552). **ผลประโยชน์ทับซ้อน มาตรการของรัฐและปัจจัยเอื้ออำนวยที่มีผลต่อการคอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาการบริหาร มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- สุนัย เศรษฐ์บุญสร้าง. (2553). **สังคมวิทยาความแตกแยก ในระบบสังคมการเมืองไทย**. กรุงเทพฯ: อุกาการพิมพ์.
- สุรพล นิติไกรพจน์. (2542). **องค์การมหาชน: แนวคิด รูปแบบ และวิธีการบริหารงาน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูประบบราชการ. สำนักงาน ก.พ.
- สรายุทธ์ เศรษฐ์จจร. (2546). **บทบาทของผู้บริหาร.....สู่ความสำเร็จขององค์กร**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สมยศ นาวิการ. (2540). **การบริหารและพฤติกรรมองค์กร**. กรุงเทพฯ: ผู้จัดการ.
- สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมานะ. (2540). **สาธารณบริหารศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมานะ. (2550). **พฤติกรรมองค์กร: ทฤษฎีและการประยุกต์**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2547). **ภาวะผู้นำ: ทฤษฎีและปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: พี.บี.ฟอเรนบุ๊ก.
- สุลัดดา พงศ์รัตนมาน. (2542). **ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับการปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพการบริการของหัวหน้าผู้ป่วยโรงพยาบาลเอกชน ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล**. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ. (2547). **สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน**. กรุงเทพฯ: ศรีเมืองการพิมพ์.
- เสริมศักดิ์ วิชากรณ์. (2540). **การวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำและพฤติกรรมผู้นำ**. ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยการบริหารการศึกษา หน่วยที่ 9. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เสริมศักดิ์ วิชากรณ์. (2541). **ระบบสารสนเทศเกี่ยวกับทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพฯ: สุทนต์ปริ้นท์.
- อคิน รพีพัฒน์. (2536). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบท ในสภาพสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสการพิมพ์.
- อภิชัย พันธเสน. (2549). **สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง. (2525). **การพัฒนานุคคล กลุ่มและชุมชน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- อาทิตย์ บุคดาตวง. (2555). ความสามารถในการนำทุนทางสังคมออกมาใช้ของชุมชนบ้านบางไพร อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารสมาคมนักวิจัย*. 2(3), 36-57.
- เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา และคนอื่นๆ. (2554). *คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา. (2545). “**พวกนิยมความยึดมั่นถือมั่น (Fundamentalism !!!)**.” ใน กรุงเทพฯ ธุรกิจ ส่วนที่คณะ วิจารณ์ (วันจันทร์ที่ 25 กุมภาพันธ์ 2545).
- เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา. (2545). “**Fundamentalism ในยุคโลกาภิวัตน์**.” ใน กรุงเทพฯ ธุรกิจ ส่วนที่คณะวิจารณ์ (วันพุธที่ 24 เมษายน 2545).
- Abercrombie, N., Hill, & Tunmer, B. S. (2000). *The PENGUIN Dictionary of Society*. London: Penguin Book.
- Aft, Richard L. (1989). *Organization theory and design*. 3rd ed. St. Paul: WDest Publishing Company.
- Ahmad, Junaid., Litvack, Jennie & Bird, Richard. (1998). *Rethinking Decentralization in Developing countries*, Washington D. C. The World Bank.
- Althusser, Louise. (1933). *Essays on Ideology*, London: Verso.
- Manfield Park*, London: D. Campbell Publishers.
- Andrew Sayer. (1992). *Method in Social Science*. Cambridge University.
- Austen, Jane. (1992). *Manfield Park*. London: D. Campbell Publishers.
- Bauman, Z. (1992). “Modernity, Postmodernity and Ethics – An Interview with Zygmund Bauman.” *Telos*. 93(1), 133–144.
- Beetham, David & Boyle, Kevin. (1995). *Introducing Democracy: 80 Questions and Answers*. Cambridge: Polity Press/UNESCO Publishing.
- Blanchard, K., Zigarmi, P. (1985). *Leadership and the one minute manager: increasing Effectiveness through situation leadership*. New York: William Morrow.
- Blau, Peter M. & Meyer, Marshall W. (1999). *Why study bureaucracy? In Frederic S. Lane (ed.), Current issues in public administration*. 6th ed. Boston: Bedford/St. Martin’s.
- Bradford, D. & Cohen. (1984). *A Managing for Excellence: The Guide to Developing Hight Performance in Contemporary Organization*. New York: John Willy & Sons.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing*. New York: Harper Collins Publishers, Inc.
- Connelly, J. & Graham, S. (1999). *Politics and the Environment from Theory to Practice*. New York: Routledge.

- Davis, K. (1977). **Human Behavior at Work**. New York: McGraw - Hall.
- Daft, Richard L. (1998). **Organization theory and design**. Cincinnati, OH: South-Western College Publishing.
- Daft, Richard L. (1999). **Leadership: theory and Practice**. Forth worth, TX: Dryden Press.
- Department of Environment (ROE). (1989). **Environment Quality Report, 1988**. Kuala Lumpur Malaysia.
- Department to the Evironment (DOE). (1989). **Environmental Assessment: A Guide to Procedures**. London: HMSO.
- Quoted in Connelly, J. & Graham, S, 1999. **Politics and the Environment from Theory to Practice**. New York: Routledge.
- Down, Anthony. (1967). **Inside bureaucracy**. Boston: Little, Brown and Co.
- Drath, W. H., & Palus, C. J. (1994). **Making common sense: Leadership as meaning making in a c Community of practice**. Greenboro, NC: Center for Creative Leadership.
- Dean E. Mann. (1983). **Seismic Safety Policy in California: Local Governments and Earthquakes**. Santababara.
- DuBrin, A. J. (1995). **The reengineering survival guide: Managing and succeeding in the Changing work-place**. Cincinnati, OH: Thomson Executive Press.
- DuBrin, A. J. (1998). **Leadership: Research findings, practice, and skills**. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Dye, Thomas. (2002). **Understanding Public Policy**. New Jersey: Prentice Hall
- Fiedler, F. E. (1967). **A Theory of Leadership Effectiveness**. New York: McGraw-Hall.
- Fiedler, F. E., Chemers., M., & Mahar, L., (1984). **Improving Leadership Effectiveness: The Leader Match Concept**. New York: John Wiley & Sons.
- Giddens, A. (1984). **The Constitution of Society, Self and Society in The Late Modern Age**. Cambridge: Polity.
- Giddens, A. (1993). **New Rules of Sociological Method**. Cambridge: Polity.
- Giddens, A. (1994). **The Constitution of Society, Cambridge: Polity**. Heywood, Andrew (1994).
- Giddens, A. (1998). **The Third Way: The Renewal of Social Democracy**. Cambridge: Polity.
- Giddens, A. (1999). **Runway World: How Globalization Is Reshaping Our Lives**. London: Profile Books.

- Goulder, Alwin W. (1960). **The Norm of Reciprocity: A Preliminary Statement**. St.Louis: Washington University.
- Goodwin, R. Kenneth & John C. Wahlke. (1997). **Introduction to Political Science Reason, Reflection, and Analysis**. New York: Harcourt Brace College.
- Hall, S., Held, D. & McLennan, G. (1992). "Introduction", in **Stuart Hall, David Held and Tony McGrew (eds.) Modernity and Its Futures**. Cambridge: Polity.
- Halpin, Andrew W. (1966). **The Theory and Research in Administration**. New York: Oxford University Press.
- Hegel, G. W. F. (1973). **Hegel's Philosophy of Right**. Oxford: Clarendon Press.
- Held, D. (1995a). **Democracy and the Global Order: From the Modern State to Cosmopolitan**. Governance Cambridge: Polity.
- Held, D. (1995b). "Democracy and the New International Order," in **Daniele Archibugi and David Held (eds.)**. **Cosmopolitan Democracy: An Agenda for a New World Order**, Cambridge: Polity.
- Held, D. & McGrew, A. (2000). "The Great Globalisation Debate: An Introduction." in David Held.
- Heywood, Andrew. (1994). **Political ideas and concepts: An introduction**. Hampshire: The Macmillan Press Ltd.
- Hersey, P. (1993). **LEAD: Leader effectiveness & adaptability description**. Collumbus, OH: Center for Leadership Studies, Ohio State University.
- Hersey, P., & Blanchard, K. H. (1993). **Management of organization behavior: utilizing human resources**. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Hill, Michael. (1997). **Policy Process in the Modern State**, London: Prentice Hall.
- Hirst, P. & Thomson, G. (2000). "Globalization-a Necessary Myth?." in David Held and Anthony.
- McGrew. (1998). **The Global Transformation Reader**. Cambridge: Polity.
- Horváth, Tamás M. ed., (1999). **Decentralization: Experiments and Reforms**, Budapest: LGI.
- Jacobs, T.O. & Jaques, E. (1987). "Leadership in complex systems." In J. Zeidner.
- Katz, D. & Kahn, R. L. (1978). **The social psychology of organization**. New York: John Wiley.
- King, Martin Luther. (1969). "Letter from Birmingham City Jail." **Civil and Disobedience: Theory and Practice**. New York: Pegasus.
- Koontz & Cyril O. Donnell. (1959). **Principle of Management**. New York: McGraw- Hill.
- Koontz, Harold., & Weihrich, H. (1988). **Management**. New York: McGraw Hill.

- Kotter, John P. (1966). **The leader Factor**. New York: the Free Press.
- Kotter, John P. (1982). **The general managers**. New York: Free Press.
- Kotter, John P. (1990). **A force for Change: How leadership differs from management**. New York: Free Press.
- Kotter, John P. (1996). **Leading change**. Boston: Harvard Business School Press.
- Kuhnert Karl W. & Phillip Lewis. (1987). **Transaction and Transformational Leader: A Constructive Development Analysis**. Athens: University of Georgia.
- Lane, Jan-Erik. (2000). **The public sector: Concepts, models and approaches**. 3rd ed. SAGE Publications.
- Lee, N. (1989). **Environmental Impact Assessment: A Training Guide**. Occasional Paper no. 18, EIA Center, Department of Planning and Landscape, University of Manchester.
- Likert, Rensis. (1961). **New Pattern of Management**. New York: McGraw Hill.
- Lock, John. (1980). **The Second Treatise of Government**. Indianapolis: Hackett Publishing.
- Quoted in Connelly, J. & Graham, S, (1999). **Politics and the Environment from Theory to Practice**. New York: Routledge.
- Marshall, Evan. (1998). **Marshall Plan Workbook**. Walking Stick Press.
- Mcfarland, Delton E. (1979). **Management: Foundation and Practices**. 5th ed. New York: MacMillan.
- Machan, Tibor R. (1987). "Public Choice Theory: Not the Whole Story", in the Freeman. **A Publication of the Foundation for Economic Education. Inc.**, 37(9), 23-45.
- Smith, B. C. (1985). **Decentralization: The Territorial Dimension of the State**. London: George Allen & Unwin.
- Max, Weber. (1946). **Essays in Sociology**. New York: Oxford University.
- Mann, M. (1993). **Macmillan Student Encyclopedia of Sociology**. London: Macmillan Press.
- McFarland, Delton E. (1979). **Management: Foundation and practices**. New York: McMillan.
- McGrew, A. (1992). "A Global Society?." in Stuart Hall, David Held and Tony McGrew (eds.) **Modernity and Its Futures**. Cambridge: Polity.
- Mclean, Iain. (1993). **The Concise Oxford Dictionary of Politics**. Oxford and New York: Oxford University Press.

- McClean, Iain & McMillan, Alistair, eds. (2003). **The Concise Oxford Dictionary of Politics**. Oxford Press: Oxford University Press.
- Ostrom, Elinor. (1994). **Governing the Commons, the Evolutions of Institutions for Collective Action**. New York: Cambridge University Press.
- Parsons, Talcott. (1937). **The Structure of Social Action**. New York: McGraw Hill.
- Peter, Wathern. (1988). **Environment Impact Assessment: Theory and Practice**. Boston: Unwin Hyman.
- Raymond. (1972). **The Modernization of a Bureaucratic Polity**. Honolulu: East-West Center Press.
- Richards, D. & Engle, S. (1986). "After the vision: Suggestions to corporate Visionaries and vision champions." In J.D. Adams. (Ed.) **Trasforming Leadership, Alexandria**. VA: Miles River Press.
- Robertson, David. (1993). **The Penguin Dictionary of Politics**. London: Penguin Book.
- Samudavanija, Chai-Anan. (1987). **The bureaucracy**. In Somsakdi Xuto (ed.), **Government and politics of Thailand**. Singapore: Oxford University Press.
- Schein, E. H. (1992). **Organizational culture and leadership**. San Francisco: Jossey-Bass. Smercich, L. & Morgan, G. (1982). "Leadership: The management of meaning." **Journal of Applied Behavioral Science**. 18 (3).
- Schneider, J. A. (2009). **Organizational Social Capital and Nonprofits**. George: Washington University.
- Singer, Peter. (1973). **Democracy & Disobedience**. New York and London: Oxford.
- Smith, Adam. (1991). **The wealth of nations**. London: D. Campbel.
- Soros, G. (2000). **Open Society (Reforming Global Capitalism)**. New York: Public Affairs.
- Stogdill, R. M. (1974). **Handbook of Leadership: A survey of the literature**. New York: Free Press.
- Tennenbaum, Robert & Schmidt, & et al., (1961). **Leadership and Organization**. New York: McGraw - Hill.
- Terry, G. R. (1977). **Principles of Managements**. Illinois: Richard K Twin.
- Tocqueville, Alexis de. (1966). **Democracy in America**. Translated by Henry Reeve, New Rochelle, N.Y.: Arlington House.
- Tonnies, Ferdinand. (1955). **Community and Association**, London: Routledge & Kegan Paul.

- Wathern, P. ed., (1988). **Environmental Impact Assessment: Theory and Practice**.
London: Unwin Hyman.
- Yate, Steven. (2001). **Centralization versus Decentralization**. The Real Dichotomy.
- Yukl, G. (1998). **Leadership in organizations**. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

ภาคผนวก

GRAD VRU

ภาคผนวก ก
แบบสอบถาม

GRAD VRU

แบบสอบถามการวิจัย
เรื่อง ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้เป็นการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว และ 3) เพื่อเสนอตัวแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี การวิจัยครั้งนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

2. แบบสอบถาม มี 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ศึกษา

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

ตอนที่ 5 แบบสอบถามปลายเปิด สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

สำหรับแบบสอบถามในตอนที่ 2 ตอนที่ 3 และตอนที่ 4 ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว จำนวน 3 ตำบล คือ ตำบลวังน้ำเขียว ตำบลระเริง ตำบลไทยสามัคคี อำเภอปากช่อง 3 ตำบลคือ ตำบลโป่งตาลอง ตำบลวังกระแจะและตำบลวังไทร อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี 3 ตำบลคือ ตำบลบุพราหมณ์ตำบลนาดีและตำบลทุ่งโพธิ์ โดยคำตอบเป็นแบบมาตราส่วน (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับน้อยและระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยจึงขอความร่วมมือจากกลุ่มผู้บริหารปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา และปราชญ์ชาวบ้านในอำเภอวังน้ำเขียวอำเภอปากช่องจังหวัดนครราชสีมาและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรีทุกท่านขอความกรุณาตอบทุกข้อคำถามตามความเป็นจริงซึ่งข้อมูลที่ได้นั้นผู้วิจัยขอ ยืนยันว่าจะเก็บรักษาไว้เป็นความลับ

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามชุดนี้

(นายสมพลชีวะประเสริฐ)

นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ตรงหน้าข้อที่ตรงกับข้อมูลส่วนตัวของท่าน

1. เพศ

- ชาย หญิง

2. อายุ

- 16-30 ปี 31-45 ปี
 46-60 ปี มากกว่า 60 ปี

3. ระดับการศึกษา

- ประถมศึกษา-มัธยมศึกษา อนุปริญญาหรือเทียบเท่า
 ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป

4. พื้นที่อ่อนไหวอยู่ในเขตตำบล

- ตำบลวังหมี่ ตำบลระเริง
 ตำบลไทยสามัคคี ตำบลโป่งตาลอง
 ตำบลวังกระทะ ตำบลวังไทร
 ตำบลบุพราหมณ์ ตำบลนาดี
 ตำบลทุ่งโพธิ์

5. ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่

- 1- 4 ปี 5- 8 ปี
 9-12 ปี มากกว่า 12 ปี

6. อาชีพ

- รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว
 รับจ้าง อาชีพอิสระ
 เกษตรกร พระสงฆ์/ผู้นำทางศาสนาอื่น
 อื่นๆ (โปรดระบุ).....

7. รายได้ต่อเดือน

- น้อยกว่า 10,000 บาท 10,000 – 20,000 บาท
 20,000 – 30,000 บาท 30,000 บาทขึ้นไป
 ไม่มีรายได้

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ศึกษา

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบท้ายข้อความ ที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด เพียงช่องเดียว

สภาพพื้นที่ศึกษา	ระดับความคิดเห็น			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านการพัฒนาพื้นที่				
1. มีการพัฒนาจัดทำโครงการหรือแผนพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว				
2. มีการจัดทำการรวบรวมข้อมูลประชาชนในพื้นที่อ่อนไหว				
3. ชุมชนดูแลเขตพื้นที่อ่อนไหวในความรับผิดชอบของตนเอง				
4. มีการตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่อ่อนไหว				
5. มีการประสานงานกับประชาชนในพื้นที่อ่อนไหว เพื่อช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง				
2. ด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ				
6. มีการดูแลรักษาและป้องกันทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อ่อนไหว				
7. มีการสนับสนุนด้านอุปกรณ์ ในการป้องกันไฟป่า ดับไฟ ในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อ่อนไหว				
8. ประชาชนและองค์กรส่วนท้องถิ่นมีการสร้างจิตสำนึก ในการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง				
9. มีการปลูกป่าเพิ่มขึ้นเพื่อช่วยลดภาวะโลกร้อน เพิ่มแหล่งอาหาร และเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าอาหารจากป่า				
3. ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า				
10. ส่งเสริมกิจกรรมและบริการในศูนย์ประสานงานกับกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนในพื้นที่อ่อนไหว				
11. เป็นหน้าที่ของทุกคนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างจริงจัง				
12. มีมาตรการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่าที่เป็นต้นเหตุของการเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมตามสถานที่ต่างๆ				
13. ไม่บุกรุกพื้นที่เขตป่าสงวนและเขตอุทยานแห่งชาติ				

สภาพพื้นที่ศึกษา	ระดับความคิดเห็น			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
4. ด้านการกำหนดพื้นที่สาธารณะ				
14. การกำหนดขนาดพื้นที่ให้มีความชัดเจน				
15. การจัดตั้งพื้นที่อ่อนไหวของเขตป่าสงวนและเขตอุทยานแห่งชาติมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่				
16. มีการกำหนดขั้นตอน กระบวนการการบริหารพื้นที่อ่อนไหว ไว้อย่างชัดเจน				
17. มีการติดตาม ประเมินผล ตรวจสอบการกำหนดเขตป่าสงวนและเขตอุทยานแห่งชาติอย่างสม่ำเสมอ				

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบท้ายข้อความ ที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด เพียงช่องเดียว

การพัฒนาชุมชน	ระดับความคิดเห็น			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ				
18. มีการพัฒนาการลงทุนในด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่				
19. มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนภายในพื้นที่				
20. มีการพัฒนาส่งเสริมการผลิตของใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อลดค่าใช้จ่ายในครอบครัว				
21. มีการดำเนินการให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์				
22. มีการดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายตามฐานะของครอบครัว				
23. มีการส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว				
2. พัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม				
24. มีการพัฒนาจัดตั้งกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่อ่อนไหวในการอนุรักษ์ทรัพยากรชาติสิ่งแวดล้อม				

การพัฒนาชุมชน	ระดับความคิดเห็น			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
25. มีการส่งเสริมกิจกรรมฟื้นฟู ปลูกป่าในพื้นที่อ่อนไหว เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรชาติสิ่งแวดล้อม				
26. มีการพัฒนาจัดตั้งกฎระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าในพื้นที่อ่อนไหว				
3. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน				
27. ประชาชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน				
28. ประชาชนมีการรวมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ อย่างสม่ำเสมอ				
29. ประชาชนมีข้อตกลงร่วมกันในเรื่องต่างๆ เช่น การนำของป่ามาใช้ประโยชน์ การผลิตสินค้า เป็นต้น				
30. ประชาชนมีการใช้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน				
4. ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน				
31. มีการพัฒนาพื้นที่โดยสร้างความมั่นคงปลอดภัยแก่ ประชาชน				
32. มีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์				
33. หน่วยงานของภาครัฐมีการพัฒนาดำเนินตามแผนปฏิบัติการภายในกิจกรรมพื้นที่อ่อนไหวต่างๆ ให้มีความยืดหยุ่นและอำนวยความสะดวกต่อประชาชน				
34. ประชาชนในพื้นที่อ่อนไหวมีการพัฒนาแหล่งการท่องเที่ยวตามฤดูกาลต่างๆ				
5. ด้านพัฒนาเทคโนโลยีและสารสนเทศ				
35. มีการพัฒนาข้อมูลเพื่อสร้างการรับรู้โดยกำหนดการพัฒนาในพื้นที่อ่อนไหว				
36. มีการพัฒนาข้อมูลสารสนเทศเพื่อสร้างความเข้าใจโดยกำหนดการพัฒนาในพื้นที่อ่อนไหว				
37. มีการพัฒนาเผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ทางอินเทอร์เน็ต แผ่นพับ วารสาร เป็นต้น				
38. มีการพัฒนาวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในพื้นที่ได้อย่างเพียงพอและทันสมัย				

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบท้ายข้อความ ที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด เพียงช่องเดียว

ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว	ระดับความคิดเห็น			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านนักประชาธิปไตย				
39. ผู้นำยึดวิถีชีวิตประชาธิปไตยอย่างเคร่งครัด				
40. ผู้นำยึดหลักกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ				
41. ผู้นำยึดหลักความเป็นธรรมและความเสมอภาค				
42. ผู้นำเคารพสิทธิเสรีภาพและความคิดเห็นของทุกฝ่าย				
2. ด้านมีมนุษยสัมพันธ์				
43. ผู้นำในพื้นที่มีอัธยาศัยไมตรี เป็นมิตรต่อประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างดี				
44. ผู้นำมีทักษะในการรับรู้และรับฟังการสื่อสารของผู้อื่นได้ดี				
45. ผู้นำปฏิบัติตนเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี				
46. ผู้นำเป็นกัลยาณมิตรที่คอยช่วยเหลือแนะนำตลอดเวลา				
47. ผู้นำมีความเมตตาให้ความเป็นกันเองกับประชาชนในพื้นที่เสมอ				
3. การประชาสัมพันธ์และสื่อสาร				
48. มีการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง				
49. มีการประชาสัมพันธ์ที่สื่อให้กับนักท่องเที่ยว โดยมุ่งสร้างความเข้าใจการเคารพธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่				
50. ประชาชนสามารถติดตามหาข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว				
51. มีระบบหรือกลไกในการสื่อสารร่วมกับภาครัฐ ภาคธุรกิจ และเอกชน และภาคประชาชน				

ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว	ระดับความคิดเห็น			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
4. ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด				
52. ประชาชนในพื้นที่ที่มีความรอบรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ เป็นอย่างดี				
53. กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในพื้นที่เป็นอย่างดี				
54. โทษและมาตรการในการปกป้องพื้นที่ที่ใช้ในปัจจุบัน มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี				
55. ประชาชนในพื้นที่การปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด				
5. ด้านพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็ง				
5.1 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง				
56. ผู้นำจัดให้มีการสร้างระบบสาธารณูปโภคต่างๆ (ไฟฟ้า ถนน น้ำประปา ฯลฯ) ในปริมาณที่เพียงพอกับความ ต้องการของชุมชน				
57. ผู้นำจัดให้มีการบำรุงรักษา ระบบสาธารณูปโภค ให้ มีสภาพพร้อมใช้งาน				
58. ผู้นำส่งเสริมการพัฒนากลุ่มกิจการสตรี กลุ่มเด็ก และเยาวชนผู้สูงอายุ และผู้พิการ รวมไปถึงผู้ด้อยโอกาสในชุมชน				
59. ผู้นำดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายตามฐานะ เช่น ไม่ใช้จ่ายเกินตัว เกินรายรับ ฟุ่มเฟือย				
5.2 การบริโภคร่วมอย่างมีภูมิคุ้มกัน				
60. มีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบ ในการจัดให้มี การสร้าง ระบบสาธารณูปโภคต่างๆ ของชุมชน				
61. มีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบ ในการจัดให้มี การบำรุงรักษา ระบบสาธารณูปโภค ให้มีสภาพพร้อมใช้งาน				
62. มีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบ ในการส่งเสริม การพัฒนากลุ่มกิจการสตรี กลุ่มเด็ก และเยาวชน ผู้สูงอายุ และ ผู้พิการ รวมไปถึงผู้ด้อยโอกาสในชุมชน				

ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว	ระดับความคิดเห็น			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
63. มีเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบ ในการดำเนินงาน ป้องกัน แก้ไข ช่วยเหลือ ผู้ประสบสาธารณภัย				
5.3 มาตรฐานชีวิตดี				
64. ผู้นำได้ดำเนินการให้ความรู้ใน กฎหมายป่าไม้ อุทยาน แห่งชาติ และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง				
65. ผู้นำได้ชักชวนให้ประชาชนในพื้นที่อ่อนไหวป้องกัน รักษาทรัพยากรธรรมชาติ				
66. ผู้นำจัดการอบรมส่งเสริมให้มียุทธศาสตร์ความรู้ในการ ดำเนินชีวิต ในพื้นที่อ่อนไหว				
6. ด้านความโปร่งใสและตรวจสอบได้				
67. ผู้นำกำหนดขั้นตอน กระบวนการตรวจสอบการดำเนินงาน ในพื้นที่อ่อนไหวอย่างชัดเจน				
68. ผู้นำยินยอมให้หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือประชาชนเข้า ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่				
69. ผู้นำเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่อ่อนไหวร้องเรียนและนำ ข้อร้องเรียนมาแก้ไข				
70. ผู้นำปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่อ่อนไหวโดยยึดมั่นในความถูกต้อง				
7. การให้ความรู้ความเข้าใจ				
71. ผู้นำมีความรู้และเข้าใจสภาพปัจจุบัน และปัญหาของพื้นที่ เป็นอย่างดี				
72. ผู้นำมีความรอบรู้ ทันท่วงทีเหตุการณ์ และความ เปลี่ยนแปลง				
73. ผู้นำอธิบาย ทำความเข้าใจให้ประชาชนในพื้นที่อ่อนไหว มองเห็นสภาพปัญหาในพื้นที่อ่อนไหวอย่างชัดเจน				
74. ผู้นำได้ระดมความคิดเห็นและพลังสมองเพื่อปฏิบัติตามกฎหมาย ที่เป็นปัจจุบันและแนวทางปฏิบัติอื่นของภาครัฐ				

ตอนที่ 5 แบบสอบถามปลายเปิด สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ใน 3 ประเด็น คือ

สภาพพื้นที่ศึกษา

.....

.....

.....

.....

การพัฒนาชุมชน

.....

.....

.....

.....

ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

.....

.....

.....

.....

GRAD VRU

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์

GRAD VRU

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อการวิจัย
เรื่อง ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ในอำเภอวังน้ำเขียว
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

แบบสัมภาษณ์การวิจัยครั้งนี้เป็นของนายสมพล ชีวะประเสริฐ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งการให้ข้อมูลโดยสัมภาษณ์ของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการวิจัยครั้งนี้ และข้อมูลดังกล่าวจะเก็บเป็นความลับ โดยใช้เฉพาะเพื่อการวิจัยเพียงเท่านั้น

สัมภาษณ์ระดับผู้นำ

- 1. กลุ่มผู้นำบริหารปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2. กลุ่มผู้นำชุมชน
- 3. กลุ่มผู้นำศาสนา
- 4. กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

เพศ

.....

ระดับการศึกษา

.....

ตำแหน่ง

.....

วันที่สัมภาษณ์ วันที่.....เดือน..... พ.ศ. ....

สถานที่

.....

ส่วนที่ 2 ศึกษาสภาพชุมชนพื้นที่อ่อนไหว อำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ใน 4 ประเด็น มีลักษณะเป็นอย่างไร

1. ด้านการพัฒนาพื้นที่

.....

.....

.....

.....

.....

2. ด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ

.....

.....

.....

.....

.....

3. ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า

.....

.....

.....

.....

.....

4. ด้านการกำหนดพื้นที่สาธารณะ

.....

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3 การพัฒนาชุมชนในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ใน 5 ประเด็น ตามหัวข้อที่ศึกษาการพัฒนาชุมชนอย่างไรบ้าง เพราะเหตุใด

1. ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ

.....

.....

.....

.....

.....

2. ด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

.....

.....

.....

.....

.....

3. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

.....

.....

.....

.....

.....

4. ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน

.....

.....

.....

.....

.....

5. ด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 4 ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ใน 7 ประเด็น ตามหัวข้อที่ศึกษามีภาวะผู้นำเป็นอย่างไรบ้าง เพราะเหตุใด

1. ด้านนักประชาธิปไตย

.....

.....

.....

.....

.....

2. ด้านมีมนุษยสัมพันธ์

.....

.....

.....

.....

.....

3. ด้านการประชาสัมพันธ์และสื่อสาร

.....

.....

.....

.....

.....

4. ด้านปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

.....

.....

.....

.....

.....

5. ด้านพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็ง

.....

.....

.....

.....

.....

6. ด้านความโปร่งใสและตรวจสอบได้

.....

.....

.....

.....

.....

7. ด้านการให้ความรู้ ความเข้าใจ

.....

.....

.....

.....

.....

GRAD VRU

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัย

GRAD VRU

ที่ พิเศษ/ ๒๕๕๗

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปณ.ประตุน้ำพระอินทร์ จ.ปทุมธานี
๑๓๑๘๐

๒๖ เมษายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือสำหรับการวิจัย

เรียน

ด้วยนายสมพล ชีวะประเสริฐ นักศึกษาปริญญาเอก รหัสนักศึกษา ๕๔B๗๑๓๓๑๐๒๐๕
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งอยู่ระหว่างการทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง “ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่ชุมชนในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง
จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี” โดยมี ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง
เป็นประธานควบคุมวิทยานิพนธ์

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือ
สำหรับการวิจัยในหน่วยงานของท่าน และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้
จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร. บุญทัน ดอกไธสง)

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิตและมหาบัณฑิต

โครงการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
โทรศัพท์ ๐๒ ๕๒๕ ๔๐๔๖ ต่อ ๔๐๗
โทรสาร ๐๒ ๕๒๕ ๔๐๔๖ ต่อ ๔๐๘

ที่ พิเศษ/ ๒๕๕๗

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปณจ.ประตุน้ำพระอินทร์
จ.ปทุมธานี ๑๓๑๘๐

๓๐ เมษายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลสำหรับการวิจัย

เรียน

ด้วยนายสมพล ชีวะประเสริฐ นักศึกษาปริญญาเอก รหัสนักศึกษา ๕๔B๗๓๓๓๐๒๐๘
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งอยู่ระหว่างการทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง “ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่ชุมชนในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง
จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี” โดยมี ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง
เป็นประธานควบคุมวิทยานิพนธ์

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลสำหรับ
การวิจัยของนักศึกษาดังกล่าวข้างต้น ในหน่วยงานของท่าน และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง)

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิตและมหาบัณฑิต

โครงการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
โทรศัพท์ ๐๒ ๕๒๕ ๔๐๔๖ ต่อ ๔๐๗
โทรสาร ๐๒ ๕๒๕ ๔๐๔๖ ต่อ ๔๐๘

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

GRAD VRU

ที่ พิเศษ/ ๒๕๕๗

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปณจ.ประจวบคีรีขันธ์ จ.ปทุมธานี
๑๓๑๘๐

๒๐ เมษายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขอเชิญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน อาจารย์ พลเอก ดร.เกษมชาติ นเรศเสนีย์

ด้วยนายสมพล ชีวะประเสริฐ นักศึกษาปริญญาเอก รหัสนักศึกษา ๕๔B๗๓๓๓๐๒๐๕
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งอยู่ระหว่างการทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง “ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่ชุมชนในอำเภอบางบาล จังหวัด
นครราชสีมา และอำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี” โดยมี ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง เป็น
ประธานควบคุมวิทยานิพนธ์

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์เรียนเชิญท่านเป็น
ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยของนักศึกษาดังกล่าวข้างต้น
และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร. บุญทัน ดอกไธสง)

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิตและมหาบัณฑิต

โครงการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
โทรศัพท์ ๐๒ ๕๒๕ ๔๐๔๖ ต่อ ๔๐๗
โทรสาร ๐๒ ๕๒๕ ๔๐๔๖ ต่อ ๔๐๘

ที่ พิเศษ/ ๒๕๕๗

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
 ในพระบรมราชูปถัมภ์
 ปณจ.ประจวบคีรีขันธ์ จ.ปทุมธานี
 ๑๓๑๘๐

๒๐ เมษายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขอเชิญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.ชรินทร์ สีสัทิม

ด้วยนายสมพล ชีวะประเสริฐ นักศึกษาปริญญาเอก รหัสนักศึกษา ๕๔B๗๓๓๓๐๑๐๕
 หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
 วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งอยู่ระหว่างการทำวิทยานิพนธ์
 เรื่อง “ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่ชุมชนในอำเภอบางน้ำเปรี้ยว อำเภอบางบาล จังหวัด
 นครราชสีมา และอำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี” โดยมี ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง เป็น
 ประธานควบคุมวิทยานิพนธ์

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์เรียนเชิญท่านเป็น
 ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยของนักศึกษาดังกล่าวข้างต้น
 และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร. บุญทัน ดอกไธสง)

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร

รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิตและมหาบัณฑิต

โครงการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

โทรศัพท์ ๐๒ ๕๒๕ ๔๐๔๖ ต่อ ๔๐๗

โทรสาร ๐๒ ๕๒๕ ๔๐๔๖ ต่อ ๔๐๘

ที่ พิเศษ/ ๒๕๕๗

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
 ในพระบรมราชูปถัมภ์
 ปณจ.ประตุน้ำพระอินทร์ จ.ปทุมธานี
 ๑๓๑๘๐

๒๐ เมษายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขอเชิญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ศาสตราจารย์ ดร.สุกิจ ลิมปิจันทร์

ด้วยนายสมพล ชีวะประเสริฐ นักศึกษาปริญญาเอก รหัสนักศึกษา ๕๔B๗๑๓๓๐๑๒๐๕
 หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
 วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งอยู่ระหว่างการทำวิทยานิพนธ์
 เรื่อง “ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่ชุมชนในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัด
 นครราชสีมา และอำเภอนาคู จังหวัดปราจีนบุรี” โดยมี ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง เป็น
 ประธานควบคุมวิทยานิพนธ์

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์เรียนเชิญท่านเป็น
 ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยของนักศึกษาดังกล่าวข้างต้น
 และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้
 จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร. บุญทัน ดอกไธสง)

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร

รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิตและมหาบัณฑิต

โครงการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

โทรศัพท์ ๐๒ ๕๒๕ ๔๐๔๖ ต่อ ๔๐๗

โทรสาร ๐๒ ๕๒๕ ๔๐๔๖ ต่อ ๔๐๘

ที่ พิเศษ/ ๒๕๕๓

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปณ.ประตุน้ำพระอินทร์ จ.ปทุมธานี
๑๓๑๘๐

๒๐ เมษายน ๒๕๕๓

เรื่อง ขอเชิญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.รัตติกกร ยี่มนิรัฐ

ด้วยนายสมพล ชีวะประเสริฐ นักศึกษาปริญญาเอก รหัสนักศึกษา ๕๔B๗๓๓๓๐๒๐๕
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งอยู่ระหว่างการทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง “ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่ชุมชนในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัด
นครราชสีมา และอำเภอนาดิน จังหวัดปราจีนบุรี” โดยมี ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง เป็น
ประธานควบคุมวิทยานิพนธ์

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์เรียนเชิญท่านเป็น
ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยของนักศึกษาดังกล่าวข้างต้น
และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร. บุญทัน ดอกไธสง)

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร

รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิตและมหาบัณฑิต

โครงการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

โทรศัพท์ ๐๒ ๕๒๕ ๔๐๔๖ ต่อ ๔๐๗

โทรสาร ๐๒ ๕๒๕ ๔๐๔๖ ต่อ ๔๐๘

ที่ พิเศษ/ ๒๕๕๗

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปณจ.ประตุน้ำพระอินทร์ จ.ปทุมธานี
๑๓๑๘๐

๒๐ เมษายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขอเชิญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.สาโรช รุจิรพรรณ

ด้วยนายสมพล ชีวะประเสริฐ นักศึกษาปริญญาเอก รหัสนักศึกษา ๕๔B๗๓๑๓๐๑๒๐๕
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งอยู่ระหว่างการทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง “ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่ชุมชนในอำเภอลำลูกกา จังหวัด
นครราชสีมา และอำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี” โดยมี ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง เป็น
ประธานควบคุมวิทยานิพนธ์

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์เรียนเชิญท่านเป็น
ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยของนักศึกษาดังกล่าวข้างต้น
และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร. บุญทัน ดอกไธสง)

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร

รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิตและมหาบัณฑิต

โครงการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

โทรศัพท์ ๐๒ ๕๒๕ ๔๐๔๖ ต่อ ๔๐๗

โทรสาร ๐๒ ๕๒๕ ๔๐๔๖ ต่อ ๔๐๘

ภาคผนวก จ

ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

GRAD VRU

ผลการประเมินแบบสอบถาม
การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ
เรื่อง ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ในอำเภอวังน้ำเขียว
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้เป็นการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว ในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี และ 3) เพื่อเสนอตัวแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหวในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี การวิจัยครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

2. แบบสอบถาม มี 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาสภาพพื้นที่ศึกษา

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

ตอนที่ 5 เป็นคำถามปลายเปิด สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ผู้วิจัยจึงขอความร่วมมือจากกลุ่มผู้บริหารปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา และประชาชนชาวบ้าน ในอำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปากช่องจังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรีทุกท่านขอความกรุณาตอบทุกข้อคำถามตามความเป็นจริงซึ่งข้อมูลที่ได้นั้นผู้วิจัยขอ ยืนยันว่าจะเก็บรักษาไว้เป็นความลับ

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามชุดนี้

(นายสมพล ชีวะประเสริฐ)

นักศึกษาระดับปริญญาตรี รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ศึกษา

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงใน ช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

สภาพพื้นที่ศึกษา	ผู้เชี่ยวชาญ					ΣR	IOC	ผลสรุป
	คนที่							
	1	2	3	4	5			
1. ด้านการพัฒนาพื้นที่								
1. มีการพัฒนาจัดทำโครงการหรือแผนพัฒนาชุมชนพื้นที่ อ่อนไหว	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
2. มีการจัดทำการรวบรวมข้อมูลประชาชนในพื้นที่อ่อนไหว	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
3. ชุมชนดูแลเขตพื้นที่อ่อนไหวในความรับผิดชอบของ ตนเอง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
4. ตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่อ่อนไหว	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	นำไปใช้ได้
5. มีการประสานงานกับประชาชนในพื้นที่อ่อนไหว เพื่อช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
2. ด้านการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติ								
6. มีการดูแลรักษาและป้องกันทรัพยากรธรรมชาติใน พื้นที่อ่อนไหว	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
7. มีการสนับสนุนด้านอุปกรณ์ ในการป้องกันไฟป่า ดับไฟ ในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ อ่อนไหว	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
8. ประชาชนและองค์กรส่วนท้องถิ่นมีการสร้างจิตสำนึก ในการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
9. มีการปลูกป่าเพิ่มเพื่อช่วยลดภาวะโลกร้อน เพิ่มแหล่ง อาหาร และเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า อาหารจากป่า	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
3. ด้านการหยุดยั้งการบุกรุกพื้นที่ป่า								
10. ส่งเสริมกิจกรรมและบริการในศูนย์ประสานงานกับ กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนในพื้นที่อ่อนไหว	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
11. มีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และเป็นหน้าที่ของ ทุกคน ต้องเอาใจใส่อย่างจริงจัง	0	+1	+1	+1	+1	5	.80	นำไปใช้ได้
12. มีมาตรการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่าที่เป็นต้นเหตุ ในการเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมตามสถานที่ต่างๆ	0	+1	+1	+1	+1	5	.80	นำไปใช้ได้
13. ไม่บุกรุกพื้นที่เขตป่าสงวนและเขตอุทยานแห่งชาติ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้

สภาพพื้นที่ศึกษา	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่					ΣR	IOC	ผลสรุป
	1	2	3	4	5			
4. ด้านการกำหนดพื้นที่สาธารณะ								
14. การกำหนดขนาดพื้นที่ให้ชัดเจน	0	+1	+1	+1	+1	4	.80	นำไปใช้ได้
15. การจัดตั้งพื้นที่อ่อนไหวของเขตป่าสงวนและเขตอุทยานแห่งชาติมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
16. มีการกำหนดขั้นตอน กระบวนการบริหารพื้นที่อ่อนไหว ไว้อย่างชัดเจน	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	นำไปใช้ได้
17. มีการติดตาม ประเมินผล ตรวจสอบการกำหนดเขตป่าสงวนและเขตอุทยานแห่งชาติอย่างสม่ำเสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงใน ช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

การพัฒนาชุมชน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ΣR	IOC	ผลสรุป
	1	2	3	4	5			
1. ด้านพัฒนาเศรษฐกิจ								
18. มีการพัฒนาการลงทุนในด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
19. มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนภายในพื้นที่	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
20. มีการพัฒนาส่งเสริมการผลิตของใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อลดค่าใช้จ่ายในครอบครัว	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
21. มีการดำเนินการให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
22. มีการดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายตามฐานะของครอบครัว	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
23. มีการส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
2. ด้านพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม								
24. มีการพัฒนาจัดตั้งกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่อ่อนไหวในการอนุรักษ์ทรัพยากรชาติสิ่งแวดล้อม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
25. มีการส่งเสริมกิจกรรมฟื้นฟู ปลูกป่าในพื้นที่อ่อนไหวเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรชาติสิ่งแวดล้อม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
26. มีการพัฒนาจัดตั้งกฎระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าในพื้นที่อ่อนไหว	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้

การพัฒนาชุมชน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ΣR	IOC	ผลสรุป
	1	2	3	4	5			
27. มีการปลูกป่าเพิ่มขึ้นเพื่อช่วยลดภาวะโลกร้อน เพิ่มแหล่งอาหาร และเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
3. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน								
28. ประชาชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	-1	+1	+1	+1	+1	3	0.60	นำไปใช้ได้
29. ประชาชนมีการรวมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ อย่างสม่ำเสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
30. ประชาชนมีข้อตกลงร่วมกันในเรื่องต่างๆ เช่น การนำของปามาใช้ประโยชน์ การผลิตสินค้า เป็นต้น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
31. ประชาชนมีการใช้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
4. ด้านพัฒนาพื้นที่ของประชาชน								
32. มีการพัฒนาพื้นที่โดยสร้างความมั่นคงปลอดภัยแก่ประชาชน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
33. มีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
34. หน่วยงานของภาครัฐมีการพัฒนาดำเนินการตามแผนปฏิบัติการภายในกิจกรรมพื้นที่อ่อนไหวต่างๆ ให้มีความยืดหยุ่นและอำนวยความสะดวกต่อประชาชน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
35. ประชาชนในพื้นที่อ่อนไหวมีการพัฒนาแหล่งการท่องเที่ยวตามฤดูกาลต่างๆ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
5. ด้านพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ								
36. มีการพัฒนาข้อมูลเพื่อสร้างการรับรู้โดยกำหนดการพัฒนาในพื้นที่อ่อนไหว	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
37. มีการพัฒนาข้อมูลสารสนเทศเพื่อสร้างความเข้าใจโดยกำหนดการพัฒนาในพื้นที่อ่อนไหว	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
38. มีการพัฒนาเผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ทางอินเทอร์เน็ต แผ่นพับ วารสาร เป็นต้น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
39. มีการพัฒนาวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในพื้นที่ได้อย่างเพียงพอและทันสมัย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว
 คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงใน □ ช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชน พื้นที่อ่อนไหว	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ΣR	IOC	ผลสรุป
	1	2	3	4	5			
1. ด้านนักประชาธิปไตย								
40. ผู้นำยึดหลักกฎหมายระเบียบข้อบังคับ	0	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
41. ผู้นำยึดหลักความเป็นธรรมและความเสมอภาค	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
42. ผู้นำเคารพสิทธิเสรีภาพและความคิดเห็นของทุกฝ่าย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
2. ด้านมีมนุษยสัมพันธ์								
43. ผู้นำในพื้นที่มีอัธยาศัยไมตรี เป็นมิตรต่อประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างดี	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
44. ผู้นำมีทักษะในการรับรู้และรับฟังการสื่อสารของผู้อื่นได้ดี	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
45. ผู้นำปฏิบัติตนเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
46. ผู้นำเป็นกัลยาณมิตรที่คอยช่วยเหลือแนะนำตลอดเวลา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
47. ผู้นำมีความเมตตาให้ความเป็นกันเองกับประชาชนในพื้นที่เสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
3. ด้านการประชาสัมพันธ์และสื่อสาร								
48. มีการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
49. มีการประชาสัมพันธ์ที่สื่อให้กับนักท่องเที่ยว โดยมุ่งสร้างความเข้าใจการเคารพธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
3. ด้านการประชาสัมพันธ์และสื่อสาร								
50. ประชาชนสามารถติดตามหาข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
51. มีระบบหรือกลไกในการสื่อสารร่วมกับภาครัฐ ภาคธุรกิจ และเอกชน และภาคประชาชน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
4. ด้านปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด								
52. ประชาชนในพื้นที่มีความรอบรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ เป็นอย่างดี	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
53. กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในพื้นที่เป็นอย่างดี	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้

ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชน พื้นที่อ่อนไหว	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ΣR	IOC	ผลสรุป
	1	2	3	4	5			
54. โทษและมาตรการในการปกป้องพื้นที่ที่ใช้ในปัจจุบัน มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
55. ประชาชนในพื้นที่การปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
5. ด้านพัฒนาตามหลักชุมชนเข้มแข็ง								
5.1 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง								
56. ผู้นำจัดให้มีการสร้างระบบสาธารณูปโภคต่างๆ (ไฟฟ้า ถนน น้ำประปา ฯลฯ) ในปริมาณที่เพียงพอกับความต้องการของชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
57. ผู้นำจัดให้มีการบำรุงรักษา ระบบสาธารณูปโภค ให้มีสภาพพร้อมใช้งาน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
58. ผู้นำส่งเสริมการพัฒนากลุ่มกิจการสตรี กลุ่มเด็ก และเยาวชนผู้สูงอายุ และผู้พิการ รวมไปถึงผู้ด้อยโอกาสในชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
59. ผู้นำดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายตามฐานะ เช่น ไม่ใช้จ่ายเกินตัว เกินรายรับ ฟุ่มเฟือย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
5.2 การบริโภคอย่างมีภูมิคุ้มกัน								
60. มีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบ ในการจัดให้มี การสร้างระบบสาธารณูปโภคต่างๆ ของชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
61. มีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบ ในการจัดให้มีการบำรุงรักษา ระบบสาธารณูปโภค ให้มีสภาพพร้อมใช้งาน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
62. มีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบ ในการส่งเสริมการพัฒนากลุ่มกิจการสตรี กลุ่มเด็ก และเยาวชนผู้สูงอายุ และผู้พิการ รวมไปถึงผู้ด้อยโอกาสในชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
63. มีเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบ ในการดำเนินงานป้องกัน แก้ไข ช่วยเหลือ ผู้ประสบสาธารณภัย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้

ภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชน พื้นที่อ่อนไหว	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ΣR	IOC	ผลสรุป
	1	2	3	4	5			
5.3 มาตรฐานชีวิตดี								
64. ผู้นำได้ดำเนินการให้ความรู้ กฎหมายป่าไม้ อุทยานแห่งชาติ และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
65. ผู้นำได้ชักชวนให้ประชาชนในพื้นที่อ่อนไหวป้องกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
66. ผู้นำจัดการอบรมส่งเสริมให้มียึดความรู้ในการดำเนินชีวิตในพื้นที่อ่อนไหว	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
6. ด้านความโปร่งใสและตรวจสอบได้								
67. ผู้นำกำหนดขั้นตอน กระบวนการตรวจสอบอย่างชัดเจน	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	นำไปใช้ได้
68. ผู้นำยินยอมให้หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือประชาชนเข้าตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
69. ผู้นำเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่อ่อนไหวร้องเรียนและนำข้อร้องเรียนมาแก้ไข	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
70. ผู้นำปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่อ่อนไหวโดยยึดมั่นในความถูกต้อง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
7. ด้านการให้ความรู้ ความเข้าใจ								
71. ผู้นำมีความรู้และเข้าใจสภาพปัจจุบัน และปัญหาของพื้นที่เป็นอย่างดี	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
72. ผู้นำมีความรอบรู้ ทันทต่อเหตุการณ์ และความเปลี่ยนแปลง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
73. ผู้นำอธิบาย ทำความเข้าใจให้ประชาชนในพื้นที่อ่อนไหว มองเห็นสภาพปัญหาในพื้นที่อ่อนไหวอย่างชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
74. ผู้นำได้ระดมความคิดและพลังสมองเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายที่เป็นปัจจุบันและแนวทางปฏิบัติอื่นของภาครัฐ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้

ตอนที่ 5 เป็นคำถามปลายเปิด สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ใน 3 ประเด็น คือ
สภาพพื้นที่ศึกษา

.....
.....
.....
.....
.....
.....

การพัฒนาชุมชน

.....
.....
.....
.....
.....

ภาวะผู้นำภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

.....
.....
.....
.....
.....

ขอขอบคุณ
นายสมพล ชีวะประเสริฐ
โทร. 089-284-1995

ภาคผนวก ฉ
ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นทั้งฉบับ

GRAD VRU

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ศึกษา

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.913	17

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
a1	54.57	44.944	.419	.913
a2	54.43	43.013	.615	.908
a3	54.20	43.752	.737	.905
a4	54.77	41.840	.650	.907
a5	54.40	38.593	.851	.899
b6	54.17	44.626	.609	.908
b7	54.33	42.506	.662	.906
b8	54.37	41.964	.731	.904
b9	54.60	43.214	.472	.913
c10	54.30	43.941	.690	.906
c11	54.37	44.171	.661	.907
c12	54.40	44.869	.486	.911
c13	54.27	42.823	.685	.906
d14	54.40	43.352	.625	.907
d15	54.47	46.533	.320	.915
d16	54.53	43.430	.595	.908
d17	54.23	46.116	.313	.915

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.933	22

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
e18	71.90	64.090	.705	.928
e19	72.32	63.492	.627	.929
e20	72.10	62.224	.655	.929
e21	72.13	63.116	.628	.929
e22	72.13	63.116	.691	.928
e23	72.10	63.224	.746	.927
f24	72.13	64.849	.564	.930
f25	71.97	64.566	.564	.930
f26	72.06	67.062	.339	.933
f27	72.06	63.529	.572	.930
f28	72.00	64.733	.491	.932
f29	72.16	61.206	.718	.927
f30	72.10	62.890	.592	.930
f31	72.13	63.916	.676	.928
g32	72.10	64.757	.564	.930
g33	71.94	65.196	.561	.930
g34	71.87	63.983	.638	.929
g35	71.84	63.473	.633	.929
h36	71.90	64.024	.628	.929
h37	71.97	64.899	.526	.931
h38	71.87	65.249	.562	.930
h39	71.71	65.213	.551	.930

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนพื้นที่อ่อนไหว

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.964	35

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
i40	121.06	160.529	.564	.963
i41	121.23	156.581	.839	.962
i42	121.13	156.849	.819	.962
j43	121.29	156.946	.827	.962
j44	121.19	157.161	.794	.962
j45	121.19	160.628	.617	.963
j46	120.97	162.099	.554	.963
j47	121.23	157.781	.751	.962
k48	121.13	159.716	.692	.963
k49	121.10	157.624	.768	.962
k50	121.19	157.361	.779	.962
k51	121.35	154.303	.707	.963
l52	121.19	157.161	.794	.962
l53	121.26	160.265	.654	.963
l54	121.06	160.729	.550	.964
l55	121.26	161.331	.381	.965
m56	121.16	161.206	.455	.964
m57	121.03	162.499	.384	.965
m58	121.10	165.157	.231	.965
m59	120.90	163.024	.518	.964
m60	120.81	163.961	.544	.964
m61	120.90	162.090	.606	.963
m62	121.03	160.499	.575	.963
m63	120.90	159.957	.685	.963
m64	121.16	158.606	.689	.963
m65	121.10	159.024	.667	.963
m66	121.26	160.465	.638	.963
n67	121.06	158.729	.790	.962
n68	121.03	159.299	.757	.962
n69	121.10	158.157	.729	.962
n70	121.13	159.183	.735	.963
q71	121.16	160.873	.476	.964
q72	121.16	156.540	.839	.962
q73	121.10	157.690	.763	.962
q74	121.10	157.957	.744	.962

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล	สมพล ชีวะประเสริฐ
สถานที่เกิด	จังหวัดนครราชสีมา
ที่อยู่ปัจจุบัน	216 ถนนยมราช ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2523	ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2537	พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์
พ.ศ. 2552	บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2524-2535	ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ
พ.ศ. 2536-ปัจจุบัน	บริษัท อุ่นป่าไวน์เนอรี จำกัด
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ธุรกิจส่วนตัวและนักวิชาการอิสระ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	216 ถนนยมราช ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000

GRAD VRU